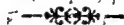

ઝવેરી મોહોલાલ મગનભાઈનું

જીવન ચરિત્ર.

સુપ્રસિદ્ધ અમદાવાદ શહેર નિવાસી ઝોશવાલ વંશના આજુ-
પણુ રૂપ એવા મગનભાઈ તેમના સુપુત્ર મોહલાલભાઈનો જન્મ
સંવત ૧૬૦૬ ના અસાડ વદી ઠના રોજ થયો હતો. તેમની
માતાનું નામ દેવકાન્ધારી હતું, બાલ્યાવસ્થામાં મોહોલાલભાઈએ
ગુજરાતી અભ્યાસ પુરો કરી હિન્દીય અભ્યાસ ચાલુ કર્યો હતો,
પરંતુ તેમને આંખનું દરદ હોવાથી તેની દવા ખાતર મુખર્ષ જ-
વાનું થવાથી પછી અભ્યાસ બંધ કરવો પડ્યો. દવા કરાવી આવ્યા
બાદ તેમણે શેઠ દવપતલાઈ ભથ્થુભાઈને ત્યાં એક પ્રોફેસર પાસે
ખાનગી બે વર્ગ અભ્યાસ કરી સારી રીતે યતન, વ્યવહારમાં ઉપ-
યોગી થાક તેવું સંપાદન કરી લીધું. પછી તેટલામાં વડોદરાના
અસ્તાવગવ ગાયકવાડને ત્યાં લખન પ્રસંગ હોવાથી સંવત ૯૭ માં
તેમને અવેગત આપવાને ત્યાં જવું પડ્યું. ત્યાં તેમણે પીતાના
નામથી રૂ. ૧૧૯૧૦૦૦ નું અવેગત સરકારને વેચાણ આપ્યું હતું.
પણુ તેમાં કંઈ લાભ ન થયો.

પછી તેઓ અમદાવાદ આવ્યા ત્યાં પીતાની સરાફની પેઢી
તેમજ રૂ.૧૦૦૦ અશીણના ધંધામાં નહીં જોડાતાં સ્વતંત્ર તેમણે
સંવત ૧૬૨૬ માં વીરમગામ પેઢી કાઢી રૂ. ૧૦૦૦ ધધો શરૂ કર્યો.
તેમાં પણ નહીં ફાવવાથી આઠ વરસ પછી એટલે સવત ૧૬૩૪
માં તેઓ મુબાઈ ગયા, ત્યાં ઝવેરાતની દલાલી તથા આડતનો ધધો
શરૂ કર્યો. અહીંથી તેમણે પીતાના ધંધાને સારી રીતે ખીન્વી આ-
ર્થિક હિન્નતિ કરવા ઉપરાંત મુબાઈમાં જૈન એશોશીયેશન આદિ

‘હન્ડીયા’ નામની જૈન સંસ્થાના જોષ્ટ, જોનરરી સેક્રેટરી તરીકે કામ કરતા હતા એટલામાં તેમના સાથી જોષ્ટ જોનરરી સેક્રેટરી વીરચંદ ગાધી વિલાયત ગયા, ત્યારે પોતે એકલા સ્વતંત્ર જોનરરી સેક્રેટરી તરીકે નિભાયા હતા લગભગ ૧૭ વરસ પર્યંત આ કામ તેમણે બજાવ્યું હતું.

અમદાવાદના વૈશ્વ વર્માચાર્ય ગોસ્વામીજી અને મોહોલાલ-ભાઈને બચપણથી મિત્રાચાર્યોના સાથે સંબંધ હતા અને તેને પરિણામે ગોસ્વામીજીનાં ફેટલાક કાર્યો મોહોલાલભાઈએ પ્રમાણિક પદે કરેલ હોવાથી તેમને પોતાની ગાંઠના વશ વાગે, આચાર્યે તેમજ વૈશ્વ વર્માના અનુયાયી સર્વ કોઈની જાહેરાત જણ્ય માટે તમણે સર્ટીફિકેટ આપેલી છે. જેની નકલ નીચે મુજબ ઉતારવામાં આવી છે.

ગોસ્વામીજી બાલકૃષ્ણલાલજી ઉદે મનુ બાવાની છાત્રી
અમદાવાદ.

‘શ્રી’ વૈશ્વ વર્મા પાસનારા અમારા સેવકોને જણાવવામાં આવે છે કે જવેરી મોહોલાલ અનભાઈ માટે વીશ્રા એશવાલ આવક જે અમદાવાદમાં અમારી નટવરલાલજી મહારાજના મંદીરની દવેલીની સામે રહે છે, તે માણસ સાથે અમારે વીશ વરસ થયાં અમદાવાદમાંથી ધણીજ મિત્રાચાર્યોના સંબંધ વર્તે છે ને તે પોતે ધણજ પ્રમાણીક અને જ્ઞાનદાન માણસ છે ને અમારો તે માણસ ઉપર ધણેજ વારોસો તથા માદ છે, તેણે અમારાં ધણાં કામ પ્રમાણિકપણે કર્યા છે માટે અમે એવી ઈચ્છા રાખીએ છીએ કે જે માણસ તેમની સાથે કામકાજ પાડશે તો તે પ્રમાણિકપણે બજાવશે મિતિ સવત ૧૯૧૭ ના બાદરવા વદી ૩ ને વાર શનેઉ ”

૧ + + + + + +

મુંબઈ તેમને ધંધામાં દેશપરદેશની અંગ્રેજ પેઢીઓ સાથે પશુ કામ પાડી પોતાના ધંધાને સંવત ૧૯૪૦ માં તેમણે સારા રીતે ઉત્તરિયે પહોંચાડયો હતો. (મેસર્સ એફ. શ્રીસર કુ.) ના અવેરાતના વેપારમાં તેમણે સત્તર વરસ પર્યંત ૧લાલ તરીકે કામ કર્યું હતું. તેમજ ઇંગ્લાંડ, ફ્રાન્સ, બર્મિંગહામ, જીનોવા અને સ્ટુટ-ગાર્ટ વગેરે અનેક દૂર દેશાવરોની અંગ્રેજ પેઢીઓ સાથે પશુ તેમણે આડત વગેરેનું કામકાજ કર્યું હતું.

પાલીતાણા રોડે અને જૈનસંધના તીર્થસંબંધીના કેશ વખતે પશુ મુંબઈ તરફના ઉપ્યુટેશનમાં સંઘ તરફથી નીમાઈને તેઓ પાલીતાણા ગયા હતા મહીજના કેશમાં પશુ પાંચ સાત વાર મહી, ઉત્તર અને ગ્વાલીયરના ઉપ્યુટેશનમાં પશુ તેઓ ગયા હતા. તેમજ સમેતશીખરજના કેશમાં પશુ ઉપ્યુટેશનમાં સંઘ તરફથી તેઓશ્રી ચુટાયા હતા.

સંવત ૧૯૫૬ ના બચકર દુષ્કાળ વખતે 'ધી ગુજરાત કે-ટલ પ્રીઝરવેશન કું.' લીમીટેડ રચાપી તેના ઝોનરરી સેક્રેટરી તરીકે કામ કર્યું હતું, તે અરસામાં બ્રિટન નામના એક સાહેબે આમડા માટે કારખાનું કાઢી દોરોની કતલગાર કંઈકે તેમાંથી દોરોને બચાવવા મહાજન તરફથી પૈસાની મદદ મેલવી આશરે રૂ. ૧૧૦૦૦ એકઠા કરી ૧૪૨૩ દોર તેનાથી છાડવવામાં આવ્યા હતાં. ત્યારપછી 'ધી હીસંગ લાર્ક ઇન્ડ્યુરન્સ કું.' તેમણે કાઢી હતી.

વ્યવહારીક તેમજ ધાર્મિક કર્તવ્યો સાથે તેમને મુસાફરીનાં પ્રશ્ન સારો શોખ હતો, જેને લઈને તેમણે નિઝામ હૈદરાબાદના મુસાફરી લગ્નબગ ૧૯ વખત અને દિલ્લી, આગ્રા, લખનૌ, બં-ગુર, બનારસ, કલકત્તા વગેરે ઇતિહાસ પ્રસિદ્ધ મહેરોની દરમ્યાન

‘પંદર’ વખત મુખાફરી કરેલી’ છે. માઉન્ટ હીમાલય, ‘સીમલા, અ-
મૃતસર’ આદિની ‘મુસાફરી તેમણે બેથી ત્રણ વખત કરેલી છે.

આણના પવિત્ર જૈન દેગસરોમાં અંગ્રેજો છુટ પહેરી જતા
રૂતા, તે બધા દરાવવા માટે મુંબાઈ નેમજ અમદાવાદ વગેરેના
અહરચોનુ ડેપુટેશન ગયેલુ તેમાં પણ તેઓથી ગયેલા હતા.

લુનાગદના રહીશ મી. ‘લાલચંકર હક્મીદાસના જીવદયા ઉ-
પદેશના કામમાં મદદ કરવાને મુંબઈમાં તેનો ફેલાવો કરવાને તે
તે મુંબઈ કૅટલીક ચોપડીઓ વગેરે છપાવાનું ફડ એકત્ર કરવા
વગેરેનું કામકાજ તેમણે સાત વરસ પર્વંત કર્યું હતું તે સમયે
બીજા પણ ધર્માદનાં કૅટલાક કાર્યો જાનૂરરી પણ તેમને બળવ-
વાનાં હોવાથી આ જીવદયાનું કામ તેમણે વલસાડ નિવાસી ઝવેરી
હાલુભાઈ શુભાખચદને સોંપ્યું હતું, જે અઘાપિપર્યંત કામકાજ
બળવે છે. તે ઉપરાંત વળી ડાક્ટર દીનશાજી જવાજી એદલ
અહેરામે રચાયેલ ‘જીવદયા પ્રબોધક નિતિ વર્ધક મંડલ’ તથા
‘અશક્તાશ્રમ’ ના લાઈફ મેમ્બર થઈને મુંબાઈ સફેરમાં ઉપદેશ
કરી પૈસા મુંબઈ મદદ તે ખાતાઓને અપાવી હતી. તેમજ ક-
લોલવાજા શેઠ જોગ્દનદાસ અમુલખના હાથે ચાલતાં ‘જીવદયા’ ના
ફંડને પણ તેમણે મદદ અપાવી હતી જેના પ્રતાપે દેવીઓને
નામે અપાતા ભોગ તરીકે લગભગ ૪૦૦ પાડા અને સેકડો બક-
રાઓના જનનો બચાવ થયો હતો. તેમજ તે સમયે મોટી આદ-
રજી, હાજીપરબોયજી, દીંટોડા તથા પીરાના વગેરે રચાનકે જીવદયા
પાળવાના નિયમો ધડ્યા હતા જે હજી તલક પણ પળાતા આવેછે.
પોતાના ધધાને અંગે તેમણે ‘મોટાં મોટાં રાજ્યોની જેવાં
કે શ્વાલીયર, સિંધીયા સરકાર, ગાયકવાડ સરકાર, નિઝામ સરકાર

તેમજ ખીન્ન પણ રાજ તથા નવાબોની મુલાકાતો થઈ હતી.
 ૧. મુખ્યમાં 'સ્વેગના સમયમાં' લોકોને મદદ કરવાને-તેમણે
 અર્જેવાની 'ભર્યો ભાગ' લીધો હતો. મોહોલાલભાઈને મુખ્ય ગવ-
 નરના સીક્રેટરી જોનરેબલ શ્રી. 'ન્યુકંટ', નવાજ શીયાજ અ-
 લીખાન, નવાજ મજી અલીખાન વગેરેએ સરદારીકોટો આપેલા છે.
 પેતાના ધર્મમાં યાનનો ફેલાવો કરવા માટે તેમણે ' માંડવ-
 ગઢનો મંત્રી. પેથડકુમાર ' નામનું જૈન ઐતિહાસીક સાહીત્ય પ્રગટ
 કરાવી તેની એક હજાર પ્રતો પોતાના ખર્ચે બહાર પડાવી ગામે
 ગામ ભેટ તરીકે મોકલાવેલી છે. જે પુસ્તક સંવત ૧૯૭૦ માં
 પ્રગટ કરવામાં આવ્યું હતું.

રા. રા. જવેરી મોહોલાલભાઈનો ઉમર લગભગ હાલ ૮૦
 વરસની છે જેઓ લગભગ પાંચ વરસથી પોતાના ધંધા રોજગારથી
 નિવૃત્ત થઈ ધાર્મિક કર્તવ્યોમાં પોતાનો ટાંપમ વ્યતીન કરી શાંત
 જીવન ગુજારી દેવ ગુરૂ ધર્મની ભક્તિ કરે છે.

જવેરી મોહોલાલભાઈના ધર્મપત્ની સંવત ૧૯૭૪ ના કારતક
 વદી ૭ ના રોજ ગુજરી ગયાં છે, તેમને ' ગંગા બેન નામે એક
 બેન છે, ' તેમજ ' અમૃતલાલ ' અને ' ભોગીલાલ ' નામે બે પુત્ર
 છે જેઓ જવેરાતનો ધંધો કરે છે. હાલમાં મુખ્યમાં જેમની પે-
 દીઓ ચાલે છે. ધર્મપસામે આજે પુત્રને ત્યાં પણ પુત્ર પુત્રી આ-
 દિનો પરિવાર છે, તેમજ મોહોલાલભાઈને ' માણેક બેન ' નામે
 પુત્રી કે જેમણે અંગ્રેજ કેળવણી લીધેલી છે તેમને અમદાવાદના
 હાલના નગર શેઠ કમલુરભાઈ સાથે પરણાવેલ છે, જેમણે પોતાના
 ધણી સાથે ઇન્ડિયન, ફ્રાન્સ અને જર્મની આદિ દેશોની મુસાફરી
 પણ કરી, છે. -

ચ. રા. ઝવેરી મોદોલાલભાઈ સ્વભાવે શાંત અને ધર્મચુસ્ત, દેવ, ગુરુ અને ધર્મની ભક્તિ કરનારુ, શ્રાવક સદ્ગુણસ્થ છે. હાલમાં તેમણે 'દયા પ્રચારિણી મદ્ય સભા' રચાવી તેના એ.નરરી સેક્રેટરી તરીકે જીવંત સખધી કામકાજ તેઓ કરી રહ્યા છે. શાંતિ સેવાના, ધાર્મિક તીર્થ વગેરેની જાળવોમાં, તેમજ જીવંત સખધીનાં ધણાં કામે તેમણે હરેલાં છે, અને હાલ જીવંતના નિવૃત્તિ જીવનમાં પણ તેઓ કરી રહ્યા છે.

જૈનોમાં પ્રસિદ્ધ તેરીરામાં તીર્થંકર શ્રી પાર્શ્વનાથના ૧૦૮ તીર્થસ્થાનો તેમજ ૧૦૮ નામ દેવી રીતે દેવા સંજોગોમાં પડ્યાં, તે મંમંધી ઐતિહાસીક શોધ જોળ આજ કાંઈ વરસોથી તેઓમાં કરી રહ્યા હતા અને તેને પશ્ચિમ પાર્શ્વનાથ સખધી ફેટલીક ચમત્કારોક કથાઓ જૈન સાહિત્યમાંથી તેમજ દત્તકથાઓ વગેરેથી તેમણે એકઠી કરેલી છે, તેમજ જૈનોનાં ઐતિહાસિક તીર્થ સ્થળો તે સખધી ટુક દક્ષિણ ને આજ કાંઈ સમયથી એકઠી કરવા જાગીરથ પ્રત્ન કરી રહ્યા હતા, તે મહેનતના ફલ રૂપ આ પુસ્તક 'પ્રગટ પ્રભાવી પાર્શ્વનાથ' અથવા પાર્શ્વનાથના ચમત્કારો 'બહાર પાડી જૈન સાહિત્યના દેસાવામાં પોતાનો ફાળો પશ્ચ આપ્યો છે ને જૈન સાહિત્યની તેમણે અપૂર્વ સેવા જાગવી છે. તેમના વડીલપુત્ર અમૃતલાલ અમદાવાદ પંજરાપોળનો વહીવટ હાલમાં કરી રહ્યા છે.

સુપ્રસિદ્ધ અમદાવાદ શરેરમાં ડાહ્યાવાડાની પોળમાં ઝવેરી મોદનલાલ મગનશાહની દ્વેષી ગોમંથજીના મંદીરની પાસે આવેલી છે,

લેખક

મણીલાલ ન્યાલચંદ શાહ

હાલ મું. અમદાવાદ

મરહુમ ઝવેરી શંભુપ્રસાદ ઉર્ફે કેશવલાલનું

જીવન ચરિત્ર.

અવર! માહનલાલભાઈ ભગનભાઈના ત્રીજા નાના પુત્ર જેઓનું નામ શંભુપ્રસાદ ઉર્ફે કેશવલાલ હતું. તેમને જન્મ ૧૯૩૭ ની સાલમાં થયેલો હતો. તેઓને બાલ્યાવસ્થામાંથી જ સારા સંસ્કારો પડ્યા હતા અને તેઓ માતૃ પીતૃની ઉપર સારો પુત્ર્યભાવ રાખતા હતા; ને તેમને નાનપણથી વિદ્યાભ્યાસ ઉપર સારી કાળજી હતી જેથી તેમણે અનુક્રમે મેટ્રીકની પરિક્ષા આપી ૧૮ વર્ષની ઉંમરે વિદ્યાભ્યાસ છોડી પોતાના વડીલોના હુકમથી ઝવેરાતના વ્યાપારમાં જોડાયા હતા પણ તેઓની મગજ શક્તિ ઘણી સારી હતી તેમ બુદ્ધિશાળી હોવાને લઈને થોડા જ વખતમાં ઝવેરાતના વેપારમાં બહુકાર થઈ ગયા હતા ને તેઓ વેપાર રોજગાર સારો ચલાવતા હતા ત્યાર બાદ તેઓ વિલાયત જવાને તૈયાર થયા હતા પણ નાની ઉંમરને લીધે તેમને તેમના કુટુંબ તરફથી જતાં અટકાવવામાં આવ્યાં હતા. તેઓનાં લગ્ન સંવત ૧૯૫૨ ના ફાગણ સુદ ૩ ને દિવસે શેઠ દલપતભાઈ મગનભાઈની પુત્રી બાઈ સરસ્વતી, શેઠ દલપતભાઈ ભગુભાઈની ભાણેજ વેરે કરવામાં આવ્યાં હતાં. તે સરસ્વતીબાઈ ઘણું શુભવાન, શીલવાન તેમજ ધર્મ ઉપર દૃઢ સંસ્કારો હોવાને લઈને તપશ્ચર્યા વિગેરે ધર્મકાર્યો સારાં કરે છે તેઓને વિદ્યા-

વ્યાસ જીવવિચારથી લઇને કર્મ, ત્રય સંપૂર્ણ તથા મોટી
 સંઘયણુ ક્ષેત્રસમાદ, નયનાર, સારયક યુધીને કહેલો છે
 તેમ કાઈ કેશવલાલને પણ ઘરની અંદર ધર્મના વાર્તા
 લખના સારા સંસ્કારો હોવાને લઇને તેઓ પણ ધર્મના
 અંદર રૂચીવાન હતા. તેમ સ્વભાવે ભદ્રીક અને દયાળુ
 હતા અને તેમનામાં પરોક્ષરની બુદ્ધિ ઘણી હતી, તેઓ
 ૬૪ વર્ષે સિદ્ધાચળજીની જાત્રાએ જતા હતા તેમ તેઓ
 સખેશ્વરજીની જાત્રાએ ગયા ને ત્યાં શુદ્ધ ભક્તિભાવથી
 જાત્રા કરીને આગળ ત્યારબાદ તે મુંગાઈ ગયા ને ત્યાં
 એરી તાવ લાગુ પડ્યો. ને તે દસેક દિવસનો બીમારી
 ભોગવી સવત ૧૯૬૦ ના જેઠ મુઠ ૧૫ ને દિવસે સ્વ-
 ગૌવાસ થયા જેથી તેમના કુટુંબ તથા સંબંધીઓમાં
 અતિશય દિલગીરી ફેલાઈ હતી.

— ❧ —

પ્રથમ આ ગ્રંથ ઓછી કીમતે આપવા વિચાર
 હતો, જેને કીમત લઈ બીજો ગ્રંથ છપાવવા વિચાર રાખ્યો
 હતો પણ પાછળથી આ ગ્રંથનો દરેક ગામોમાં વિશેષ ફેલાય
 ને લોકને સાફ જ્ઞાન થાય એવા હેતુથી એટલું આપવા
 વિચાર રાખ્યો છે.

ઝવેરી મોહનલાલભાઈ, મગનભાઈ.

— ❧ —

પ્રસ્તાવના

જૈન શાસ્ત્રમાં પાર્શ્વનાથ ભગવાન પ્રગટ પ્રભાવવાળા અને પુરિસાદાની તરીકે દરેક તીર્થંકરોમાં તે સુપ્રસિદ્ધ છે. તેમનાં ૧૦૮ નામ તથા તીર્થ સ્થળો જૈનશાસ્ત્રમાં અતાવેલાં છે. દરેક નામો તથા તીર્થ સ્થળો તેમના જુદા જુદા અમલકારો વડે કરીને પ્રગટ થયાં છે. એવી રીતે તેમના ૧૦૮ અમલકારો તેમજ કથાઓની ખોટ પુરી કરે તેવો કોઈ અંથ હજી સુધી પ્રગટ થયો નથી. જેની કંઈક ખોટ આ અંથે પુરી પાડી છે. આ અંથમાં તેરમા ચૈક્રમાં થયેલા જીનપ્રભસૂરિના રચેલા તીર્થ કલ્પમાધી કેટલાક કલ્પ લેવામાં આવેલા છે. તેમજ બીજા સાહિત્યમાધી પણ પાર્શ્વનાથનાં અમલકારીક દ્રષ્ટાન્તો શોધ ખોળ કરી લેવામાં આવેલાં છે, તથા ભરોસાપાત્ર ઇતિહાસોને પણ સ્થાન આપવાની કાળજી રાખવામાં આવી છે.

આજ કંઈ વરસોથી મહેનત છતાં પાર્શ્વનાથ સંબંધી અમને પુરેપુરું સાહિત્ય પ્રાપ્ત થયું નથી. છતાં જેટલું મળ્યું તેમાં સુધારો વધારો કરી પ્રગટ કરવા કાળજી રાખવામાં આવેલી છે. તેમાં દૃષ્ટિ દોષથી અગ્રવા તો બીજા ક્ષેત્રપણુ રીતે ઐતિહાસિક દૃષ્ટિથી બહાર લખાણું જિહાસા એવું જોવાં થકને સમજાય, તો તે અમને

જણાવશે તો ફરી વળત તે જાણતમાં સુધારો કરવામાં આવશે. કારણ કે અમારી દૃષ્ટિ તો જેન સાહિત્યની સેવા કરી માનવ ભવ સફલ કરવાની છે. જેથી સૂત્ર ઠથીતથી ઉલટુ લખાણ હોય ત્યાં તો અમે અમારી અજ્ઞતા બહાર કરી ' મિથ્યા દુષ્ટત ' દમચે છીએ.

પાર્શ્વનાથના એક હજાર ને આઠ નામ પણ શાસ્ત્રમાં છે. તેમાંથી અમને મધ્યાં તેટલાં લીધાં છે. અને તે કકકાવલી પ્રમાણે પ્રગટ કર્યા છે. વળી ૧૦૮ ગામ (તીર્થ સ્થળ) સંબંધી રતવન જે સંવત ૧૬૬૭ માં શાંતિપુશ્પગણિનું રચેલું છે, તે પણ પ્રગટ કર્યું છે. તેમજ તેવો જ એક છંદ પણ મુકવામાં આવ્યો છે, પાર્શ્વનાથના અમત્કાર સંબંધી જેટલી કથાઓ મલી તેટલી પ્રગટ કરી છે. કેઈ બાણકાર વધારે બાણતા હોય તે અમને સુચના કરશે, તો બીજી વળત પ્રગટ કરવામાં આવશે છે.

આ પ્રસ્તુત અમુલ્ય સાહિત્યની શોધખોળ ઝવેરી મોહોલાલ મગનલાલ પોતે ખંતથી કંઈ વરસોથી કરી રહ્યા હતા, અને આ સર્વ સાહિત્ય તેમનું જ એકત્ર કરેલું હતું. તેમના આવા અનુપમ પ્રયાસ માટે જેન સમાજ તેમનો આભારી થશે, જેન સાહિત્યમાં રસ, - લઈ અને પ્રભુ ભક્તિનો ખ્યાલ કરી એક હાથે તેમણે બેઠામ કર્યો છે, જેન સાહિત્યની જમાના પર્યંત નહિ ભૂલાય તેવી સેવા

જાળવી ખીજો પ્રભુ ભક્તિનો ઉત્તમ દાખલો જતાવી આપ્યો
 છે. હુકમા તેમના એકત્ર કરેલા સાહિત્યને પુસ્તકની
 શૈલીમાં મુકી સુધારો વધારો કરી લેખકે તો લખવા
 માત્રનીજ કાળજી રાખી છે. પન્થોસ શુભાખવિજય મહા-
 રાજ સાહેબે તીર્થ કટપત્તુ ભાષાન્તર કરાવામાં મદદ કરી
 છે જેથી તેવણનો તથા ખીજા મદદ કરનારાઓનો અહીં
 આભાર માનવામાં આવે છે ઈતિ

સવત ૧૯૭૮ ના વૈશાખ
 સુદી ૭ ગુરુવાર
 અક્ષય તૃતીયા

લેખક
 મણીલાલ ન્યાસચંદ ગાહ
 હાલ મું અમદાવાદ

અનુક્રમણિકા.

નામ	પાનુ	નામ	પાનુ
મંગલચરણ	૧	ગાંધિયા	૬૭
મંદીરવામીની આરતી	૨	ગિર્યા	૬૭
ગોડીજીનું રત્નવન	૩	ધૃતકવોલ	૬૭
પાર્શ્વનાથનો ૭૬	૭	ધીમા	૭૦
પારસનાથનો ગરબો	૧૧	ચાંદપ	૭૦
પાર્શ્વનાથજીના નામ	૬૩	ચિતામણુ	૭૩
કેશરીયા પાર્શ્વનાથ	૭૦	ચેલણુ	૭૫
કલિકુક પાર્શ્વનાથ	૭૩	જગવલભ પાર્શ્વનાથ	૭૮
કરદેડા પાર્શ્વનાથ	૭૬	જીરાવલા	૮૦
કાંપાણુ પાર્શ્વના	૭૮	જમનાથપુરી	૮૧
કાંપેડા	૭૯	જોટવા	૮૩
કાશી	૪૨	જશોધરા	૮૩
કુહાનપુર	૪૮	જમડીયા	૮૪
કુકુંદેશ્વર	૫૧	ટાકલા	૮૫
કોકા	૫૩	ડોહલા	૮૫
કલણુ	૫૬	ડોસલા	૮૬
કબોઈ	૫૬	ડોકરોયા	૮૭
ખામણુ	૫૬	દાદા	૮૭
ખોયામકન	૫૭	દોલતી	૮૮
ગોડી	૫૭	તીવરી	૮૮
ગુ મ	૬૫	નવનિધિ	૮૯
મલિરા	૬૬	નવખંડા	૮૯

નવલખા	૬૦	મહાદેવા	૧૧૬
નવસારી	૬૧	મનોરથ કલ્પદ્રુમ પાર્શ્વનાથ	૧૨૦
નવશ્યા	૬૧	મક્ષીજી પાર્શ્વનાથ	૧૨૧
નરેડા	૬૩	મનમોહન	૧૨૨
નવપદ્મ	૬૪	મનરજીત	૧૨૨
નોકોડા	૬૪	મુડેવા	૧૨૩
નાગશ્યા	૬૫	મુહરી	૧૨૪
પલ્લવીયા	૬૭	મોદેરા	૧૨૫
પોસલીયા	૧૦૦	મહીમાપુરા	૧૨૬
પરોલી	૧૦૧	ગવર્ધુ	૧૨૭
પોસીના	૧૦૧	રૂપા	૧૨૮
પચાસરા	૧૦૨	રાણેકપુર	૧૨૯
પુષ્કરાવર્ત	૧૦૩	લોહણ	૧૨૯
ફોલેધી	૧૦૪	લોટાણા	૧૩૦
બળેબ પાર્શ્વનાથ	૧૦૫	લોદ્રવા	૧૩૧
બુદી	૧૦૫	વલી	૧૩૨
બાંદ્રિકદાર	૧૦૬	વરઘાણા	૧૩૨
લોટવા	૧૦૮	વહી	૧૩૨
લાખા	૧૧૦	વાડી	૧૩૩
લીડ લાજન	૧૧૦	વિજયચિતામણ પાર્શ્વનાથ	૧૩૩
લીલડીયા	૧૧૪	સમેત સિખરજી	૧૩૩
લોદ્રેસર	૧૧૭	સંગીના પાર્શ્વનાથ	૧૩૭
મનરજન	૧૧૮	સહજ રૂપા	૧૩૭
મનવાહિત	૧૧૯	સહજ કુટ	૧૩૮

સમ્રાજ્યા	૧૩૯	સેસલી	૧૫૫
સમેરીયા	૧૩૯	સેમ્રાજ્યા	૧૫૫
સાવધા	૧૪૦	સખેન્વર	૧૫૬
સામળા	૧૪૦	રયંબન	૧૫૮
સુધદંતી	૧૪૨	રત્નપુ	૧૬૬
સુરજમંડન	૧૪૪	અગ્નદગ	૧૭૮
સુલતાના	૧૪૭	અમીઝગ	૧૮૦
શેરોસરા	૧૪૯	અદીજા	૧૮૨
સાંકળા	૧૫૩	એવંતી	૧૯૦
સોગડિયા	૧૫૪	ઉપસર્મદર	૧૯૭
સોમચિંતામળ પાર્શ્વનાથ	૧૫૪	હિમનાડી	૧૯૭
સુખસાગર પાર્શ્વનાથ	૧૫૪	અંતરીક્ષ	૧૯૮
		પાર્શ્વનાથ	૧૯૯

તીર્થમાળા	પાનુ	તીર્થમાળા	પાનુ
મરબો	૨૨૮	મતર	૨૪૦
મુંબઈ	૨૨૯	અમદાવાદ	૨૪૫
સુરત	૨૩૦	નરેન્દ્ર	૨૪૪
જગડીયા	૨૩૧	મગડી	૨૪૪
અથાવબોધ તીર્થ	૨૩૨	બોધણીજી	૨૪૫
વઢોદરા	૨૩૪	ધોળજી	૨૬૦
દાવી મધાર	૨૩૫	સિપરીઆળા	૨૬૩
પરોલી	૨૩૮	વઢવાણ	૨૬૩
પારેલા	૨૩૮	શીહોર	૨૬૪
ખંભાત	૨૩૯	પાલોતાણા	૨૬૫
ખેડ	૨૩૯	મિદામજી	૨૬૦

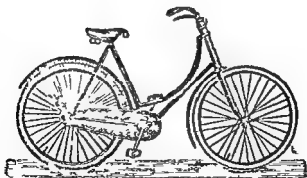
તથાગતો કુંગર	૨૨૭૪	રાપર	૨૬૮
મિરનારજીનો કુંગર	૨૨૭૬	નારાયણપુર	૨૬૮
મજપદ કુંડ	૨૮૦	બૂજ નગર	૨૬૮
ધોધા	૨૮૧	મુંદરા	૨૬૯
ભાવનગર	૨૮૧	ગુજરાત સેરીયા	૨૬૯
મહુજા	૨૮૨	પાણસર	૩૦૬
વળા	૨૮૩	વામજ	૩૦૬
મીમિયા	૨૮૪	વીસનગર	૩૦૬
વેરાવળ	૨૮૫	વડનગર	૩૦૭
પ્રભાસપાટણ	૨૮૫	તારંગાજી	૩૦૭
દીવ	૨૮૭	મેદસાણા	૩૧૦
હિન્દા	૨૮૮	પાટણ	૩૧૦
અર્જુનદરા	૨૮૮	ચારપ	૩૧૫
દેવવાડા	૨૮૯	મેત્રાણા	૩૧૭
સજદોટ	૨૯૦	સંખેશ્વર	૩૧૭
મુંલી	૨૯૦	પાલનપુર	૩૧૬
જામનગર	૨૯૦	ખરેરી મારવાડ)	૩૧૮
વામનસ્થળી	૨૯૨	અણુજી	૩૧૯
હારિદ્રા	૨૯૩	અવચલમઢ	૩૨૧
ખરડોનો કુંગર	૨૯૪	કુંભારીયાજી	૩૨૧
ભદ્રેસર (કચ્છ)	૨૯૬	સાદરી	૩૨૪
મીડવી	૨૯૬	રાણેકપુર	૩૨૪
બેચ્ચા	૨૯૭	ધાનેરાવ	૩૨૫
મુથરી	૨૯૭	મુંઝાલા મહાવીર	૩૨૬

નાકુતાષ	૩૨૬	ઝોશીયા	૩૨૬
નારોલ	૩૨૮	નીળાજ	૩૪૦
વગ્દાજી	૩૨૯	દાદગ	૩૪૦
ફોલો	૩૨૯	વાંદલી	૩૪૧
મીડવાડ	૩૩૦	મેડતારોડ	૩૪૧
પીપાડગોડ	૩૩૦	ચેઢગુ ફોલો	૩૪૨
ખાલો જુવાન	૩૩૧	લીવરી	૩૪૨
શોરોલી	૩૩૧	નાગેર	૩૪૪
દાદગ	૩૩૨	વીદનેર	૩૪૪
ચિત્રકુટ	૩૩૨	જેસલમીર	૩૪૫
કુમરપુર	૩૩૪	હાથોર	૩૪૭
જરાવમી	૩૩૪	નાકોડગ	૩૪૭
દાપેડરા	૩૩૪	બાલેતરા	૩૪૮
નાના	૩૩૫	સોડવાજી	૩૪૮
બેડ	૩૩૫	કરદેડગ	૩૪૯
દોદાજી	૩૩૬	ખામેગ	૩૪૯
નુદીયા	૩૩૬	ઝોશીયા નગરી	૩૪૯
રોજીત	૩૩૬	ખજામેર	૩૫૦
મારવાડ જાંઘન	૩૩૭	ઉદયપુર	૩૫૧
ખામેરા	૩૩૭	સમીનાજી	૩૫૨
ખર્જા	૩૩૮	ફેદરીયાજી	૩૫૨
દાતરાષ	૩૩૮	રાજગઢ	૩૫૩
જોધપુર	૩૩૮	સાવરાજી	૩૫૪
પ્રધરજી	૩૩૯	સામેરા	૩૫૪

વીંછીવાડ	૩૫૪	આગ્રા (હિંદુ રતાન)	૩૫૦
પારાસહીતીર્થ	૩૫૫	મથુરાજી	૩૭૩
સાવલોયાજી તીર્થ	૩૫૫	અલવર	૩૭૨
સૈબલોયા (સેમેલોયા)	૩૫૬	દોલ્હી	૩૯૨
રતલામ	૩૫૬	હસ્તિનાપુર	૩૭૩
મહોજી તીર્થ	૩૫૭	કપિલાનગરી	૩૭૪
હિજન	૩૫૮	સૌરીપુર	૩૭૪
દેર	૩૫૮	કાનપુર	૩૭૬
ધારનો કોલો	૩૫૯	લખનૌ	૩૭૬
માડવગઢ	૩૫૯	રત્નપુરી	૩૭૭
કટાવી	૩૬૧	અહિછત્રા	૩૭૮
અમજરા	૩૬૧	અયોધ્યા	૩૭૮
મેરવાડ	૩૬૨	ફૈઝાબાદ	૩૮૦
ટેટાઈ	૩૬૨	સાવત્રી તીર્થ	૩૮૦
પોસાહીયા	૩૬૩	કાશી તીર્થ	૩૮૨
પાવાનહનો કુંગર	૩૬૩	સીંદપુર	૩૮૪
દેવવાડા	૩૬૫	ચંદ્રાવતી	૩૮૫
પનાગા	૩૬૫	પ્રદ્યુમ્ન તીર્થ	૩૮૬

राजमदी	३२७	हमिअनो प्रोहो	११८
कुंडलपुर	४००	हमरावेदी	४१८
हंजीकुंड	४०१	लुनीपण्णा	४१८
हाहंही नगरी	४०३	हाहाकुंडी (सी'म)	४२०
मिथिला नगरी	४०३	हंशंगी	४२१
गिरडी	१०५	प्रतापनद	४२१
रिणुवालुध	४०५	मङ्गल तीर्थ	४२१
अधुवन	४०६	होतीपट्टन	४२२
पारसनाथ पदाङ्क	४०६	संगमनेर	४२२
बागलपुर	४०८	नाशङ्क	१२३
अंपापुरी	४०८	निमामदेहसभा	४२३
अमभगंज	४१०	कुलपाङ्कज	४२३
हंलहता	४११	सेसली	४२४
नामपुर	४१२	छोरा	१२५
अंदावती	४१३	नगरछोट	४२५
अमिआ	४१३	सींगचोद	४२६
अंतरीशङ्क	४१४	तक्षलीसा	५२७
सुरानपुर	४१४	कुंडलपुर	४३०
पुना	४१५	माहेद पर्वत	४३०
पयिआ	४१६	त्रिपुट गिर	४३१
सीरसासा	४१६	अनिशानपुर	४३१
शमनगर (पंजण)	४१६	सेपारपुर	४३२
हंलीपारपुर	४१७	अंहापद	४३२
कोरा	४१७	हंलीसासा	

દડમરણ્ય	૪૩૪	ન્યોતિધી દેવલોક	૪૪૦
દેવાધિદેવ	૪૩૫	બાર દેવલોક	૪૪૦
અઘીદ્વીપ	૪૩૫	નવ ગ્રેવેયક	૪૪૨
માનુષ્યોત્તર પર્વત	૪૩૬	પાચ અનુત્તર વિમાન	૪૪૩
નહીશ્વરદ્વીપ	૪૩૬	શાશ્વતા મહિર	૪૪૪
રૂચક અને કુડય	૪૩૭	ચૌદ રાજલોક	૪૪૫
સુવનપતિ દેવલોક	૪૩૭	સિદ્ધ ચિન્તા	૪૪૬
અતર દેવલોક	૪૩૮		

॥ ॐ नमः ॥

ॐ ह्रीं श्रीं पार्श्वनाथाय नमः

प्रगट् प्रसावी पार्श्वनाथ
याने

पार्श्वनाथना यमत्कारो.

मंगलस्तोत्र

मंगलं भगवान् वीरो, मंगलं गौतमः प्रभुः
मंगलं स्युलिभद्राद्या, जैन धर्मोस्तु मंगलं. १

नाभेयाद्या जिनाःसर्व, भरताद्याश्चक्रवर्त्तिनः
कुर्वन्तु मंगलंश्रियो, विष्णवः प्रतिविष्णवः २

नाभि सिद्धार्थभूपाद्या, जिनानां पितरस्तुये
पालिताखंड साम्राज्या, जनयंतु जयं मम. ३

मरुदेवी त्रिशलाद्या, विख्याता जिन मातर
त्रिजगज्जनितानंदा, मंगलाय भवंतु मे.

पुंढरिक गौतमाद्या, प्रमुखा गणधारिणः
श्रुत वेचली अन्योपि भगलाय दिशतुमे. ५

प्राप्ती चंदनवालाया, मढाशक्त्यो महत्तराः
अखिड शील लीलाद्या, यच्छन्तु मम मंगलं. ६

चम्रेश्वरी सिद्धायिका, मुख्य शासनदेवता
सम्यग्देव्या विघ्नहरा, रचयतु जयश्रियं. ७

कपर्दि मातंगा मुख्या, यक्षा विख्यात विक्रमाः
जैन विघ्नहरा नित्य, देया सुर भगलानि मे. ८

यो मंगलाष्टक सदा पदुभिरधिते
भावर्नरः सुकृत भावितचित्तवृत्तिः
शौभाग्य भाग्यैकलितो शुभ सर्वविघ्नो,
नित्यं समगल भयं लभते जगत्याम्. ९

શ્રી મંદીર સ્વામીની આરતી.

જો ભવો પ્રાણોરે સેવો—એ દેહો.

આરતી કરીયેરે રંગે, શ્રી મંદીર પ્રભુની ઉમંગે;
 પંચ દિપકનેરે પુરી, આરતી કરીયે યોગતિ ચૂરી. આરતી. ૧
 ભવ ભવ માતીરે જાગે, પંચ નિ પ્રભુ પાસે માગે;
 ઈન્દ્રાદિકનીરે કરણી, વરચુના કેમ જાને વરણી ખારતી. ૨
 સૂરપતિ હરખેરે આવે, દેવ દેવો પરીવારને લાવે;
 ઉત્તસિન વહનેરે જાવે, જમમાં નહિ પ્રભુ કે તુજ તોવે. આરતી. ૩
 મહાવિદેહુમારે વખોયા, રાણી રૂક્મણી કેરા રસીયા;
 પુંડરીકીરીમારે સોઢે, પ્રભુ મુખ દંખો મચિજન મોઢે. આ. ૪
 માતા સત્યજીરે જાયા, શ્રી શ્રેયાસ જૂપતિ કુચે આયા;
 જય જય વરતેરે આજે, પ્રભુ ગુણ ગાવો મધુર અવાજે. આ. ૫
 મનોહર નાટકરે કરીયે, તો ભવ નાટકમા નથી ફરીયે;
 ત્રિભુવન સ્વામીરે હીજે, અજરમરપડ કહેણા કીજે. આ. ૬
 તેમ તુમે, પામોરે ભાવે, જન્મ મરણના ફેરા જાવે;
 અંતરજામીરે વાહલા, રમીક ચહે શીવ મુખ રહીયાલા; આ. ૭

ઢાલ.

ચારદ નામ સોહામણો, મન આણી હો અવીહક રંગ;
 પાસ તણો મહીમા કહું, જય કીર્તિ હો ગાજે ગંગ. ગોડીં ૧
 પરચા પુરે ચિંતામણી હો, તું લીલ વિલાસ;
 અંતરિક મોરે મન વસે, વરકાણો હો તું સોહે પાસ. ગોડીં ૨
 અલવર રાવણ રાણ્યો, છરાવલો હો તું ભગે દેવ;
 કલ્પીનુગ પાસ સંજેશ્વરો, બલીહારી હો તેરી કીજે સેવ. ગોડીં ૩
 ચૌરવાઠ મક્ષીણ્યો, દેવપાટણ હો ડાકરીયો પાસ,
 દાદો નવખંઠ બાણીયે ફલોપી હો રાય રાણો દાસ; ગોડીં ૪
 પંચાસરો મહી મંઠલે, બલે બાવે હો નારંગો નામ;
 નવપલ્લવ કોકો કહે, અભરે હો તું સોહે યામ; ગોડીં ૫
 લોહણુ તીવરી બાણીયે, ઉધામણે હો મહીમા બંધાર;
 સીરોડી ત્રેવીસમો, કુકડેસર હો સેવક સાધાર. ગોડીં ૬
 સોયણ પાસ ત્રંબાવટી, નાકુંડા તું હો વૃત કલોલ;
 સહસ્રકણોને સામલો, પાસ પરગટ હો તુ કુંકુમ રાલ. ગોડીં ૭
 ચારપ આરાસણે, ગંગાણી હો વાંદુ નિશદિય;
 શીન્નમાલ ઉજ્જેણીયે નીંબાજે હો બંધે જગદીય; ગોડીં ૮
 બીઠ બંજન બલે સાંભળો, કરહેડા હો નાર્જેદ્રો નેય;
 જેસલમેરે તું જયો, અમીઝરો હો મંઠાવર હોય; ગોડીં ૯
 સાદી દેવસ્યો, કલિકુંડે હો સોગત પરિણામ;
 પલ્લવિહારો આગરે, સારણુ સમે હો બેઠે અભિરામ. ગોડીં ૧૦
 કપઠવણુ ઠેરટે, હમીરપરે હો પીપાઠે વાસ;

- સેસલીયે કાંસલીયે, મેહસાણે હો મેહતે નિવાસ. ગોડીં ૧૧
- તું બરૂય તું ઇડરે, જુહાડે હો તુંહી જગડીયા ગામ;
- તું દેલવાડે વડોદરે, હુંગરપુર હો ગંધારે વળાણ; ગોડીં ૧૨
- કડી આહેરે આણુએ, શત્રુંજય હો વાંદુ ગિરનાર;
- વીજુવે રાધનપુરે, વડાલી હો સામેરા સાર. ગોડીં ૧૩
- વીસલનગરં બહાલ હો, ડભોઈ હો ગડો જનરાજ;
- વાડી ચેલણ પાસજી, વેરાવલ હો વડત્રી શીરતાજ. ગોડીં ૧૪
- મુહરી પાસ ચેવલા, અહિચ્છતો હો આનંદો રાય;
- નાગપુર બી'માપુરે, નાડલાઈ હો લીલડીયે મન જાય. ગોડીં ૧૫
- ગાડરીયે માંડવગઢે, તંજાવર હો પીરોભગાઈ;
- કુંભલમેરે ગાજીયો, રાણપુરે હો સમર્થો દે છાઈ. ગોડીં ૧૬
- તું નાડોલે માડીયો, સિદ્ધપુરે હો તું દીવ મોજાર;
- ચિત્રકુટે ચંદ્રાવતી, આશાઉડે હો વંશવાલે પાસ. ગોડીં ૧૭
- મરહટ્ટ મથુરા જાણીયે, વાણારસી હો તું પાસજીયું;
- તું સમીયાણે સાંલડ્યો, તીજરે તુંઠો જીવચંદ. ગોડીં ૧૮
- વીકાનેરે વાંકલા, અજમેરે હો ડાડીઆલો પાસ;
- ઈંદ્રવાડે કંટાલીયે, બાટે હો તું લીલવિલાસ. ગોડીં ૧૯
- આગર મોરી આંતરે, જવાલી હો કરજ્યો બાલ;
- છિન્ન હોવે ખીલચીપુરે, પ્રહોમર હો વાસે મન વાળ ગોડીં ૨૦
- સલખપુરે સીંધુ જ્યો, મુંજપુરે હો ઝોટીંગો પાસ;
- અમદાવાદ મનોહર, કંબોઈ હો તું પાલીપાસ. ગોડીં ૨૧
- એકસો આઠે આગલે, નામે કરીહો શુણીયા જનરાજ;

આરતિ દલે અમેગીયા, આશા ફલી હો મનની આજ. ગોડી. ૨૨
 પાસ પ્રભાવક પ્રગટ, મહિમા નિધિ હો તું દેવ હયાલ,
 એક મને નયું આહરે, તો પામે હો લચ્છી વિલાસ. ગોડી. ૨૩
 તું મેવાસી ઉત્તરલો, તેં માંડી હો પ્રભુ મોટી-નત;
 ભવના ભાજે આમલા, તુંજ આગળ હો નાચે પાસ ગોડી. ૨૪
 એશવંશે તું વસે, રાણી વામા હો તાહરી માત,
 અશ્વસેન મુલ અંદલો, મુજ જહાલહો હો ત્રણ જગ વિખ્યાત. ગો. ૨૫
 છત્રધર આમર હજે, હકુરાઈ હો ત્રિગટે જીતભાણ;
 ભામંડલ તેજે તપે, વંચે હો હરિસણુ દિવાણ. ગોડી. ૨૬
 સૌરવ દૈત દેવાલીયો. જક્ષ ભેગણુ હો હાકણુ વિકાળ;
 ભૂતના માગે બાકુલા, તું સમરથ હો ગોડી રખવાલ. ગોડી. ૨૭
 તું મરૂધરનો બાદશાહ, એકલમલ હો તું ધીંગડ ધીંગ;
 બાર ન રાખે બારણો, તો સામા હોકેણુ કરે સીંગ. ૨૮
 તરક સખર બીજ મીંગેકર, આવે હો તું લાલ કબાણ;
 નીલડે ઘોડે તું ચઢે, ફોખમંડો તું ફેર કેકાણ. ગોડી. ૨૯
 નવ નવ રૂપે તું રમે, અરૂવડીયા હો તુંદીજ આધાર;
 સંઘ તણી સાનિધ કરે, લોલાવો હો તું મલે સાર. ગોડી. ૩૦
 અલખ નિરંજન તું જયો, અતુલી ગુલ હો તું ભૂતલભાણ;
 શાંતિ મુશલ એમ વિનવે, તું સાહેબ હો ઠાકોર મુલતાન. ગોડી. ૩૧
 તપ ગમ્મ નાયક શુભુનીલો, પાયે પ્રજામ્યા હો વિજયસેન સરીશ;
 સંવત સોલ અઠસઠે, વિનવીયે હો ગોડી જગદીશ. ગોડી. ૩૨

૧ કલરા.

ત્રેવીસમા છનરાજ બાણી, હૈયે આણી નાસના,
 નર અમર નારી સેવ સારી, ગાંધેએ શુભ પાસના;
 વિનયકુચલ શુર ચરણ સેવક, ગોડી નામે ગહ ગહે,
 કલિકાલ માંહે પાસ પ્રગટ, સેવા કરતાં સુખ લહે. ગોડી. ૪૬

સંપૂર્ણ

પાર્શ્વનાથનો છંદ.

રાગ પ્રસાતી કડખો.

પાસ છનરાજ સુણી આજ સંખેસરા,
 પરમ પરમેસરા વિશ્વ વ્યાપ્યો;
 લીક ભાગી જરા બહવાની જઈ,
 થીર થઈ સંખપુરી નામ થાપ્યો. પાસ ૧
 સાર કરી સારી મનોહારી મહારાજ હું,
 માની મુજ વિનતિ મન માચી,
 અવર દેવાતણી આશી કુલકામની,
 સ્વામીની સેવના એક સાચી; પાસ ૨
 હુંહી અરિહંત ભગવંત જાવ તારણો,
 વારણો દુઃખ લય વિષમ વાટે;
 હુંહી સુખ કારણો સારણો કાજ સૌ,

- તુંહી મનોહારણો સાથ માટે; પાસ૦ ૩
 અંતરીક અમીજરા પાસ પંચાસરા,
 લોચડા પાસ લાલા લટેવા;
 વિજય ચિંતામણી સોમ ચિંતામણી,
 સ્વામી ઓ પાસ તણી કરીયે ચરણ સેવા. પાસ૦ ૪
 દલવધી પાસ મનમોહના મગસીયા,
 તારસદતા નમુ નાહી તોટા;
 એક બલેયા પ્રભુ આસગુલ અરણ્યા,
 બંભણ થંભણ પાસ મોટા; પાસ૦ ૫
 ગેળી ગોડી પ્રભુ નીલકંઠા નમુ;
 હલધરા આમલા પાસ ખ્યારા;
 મુરસરા કંકણા પાસ દાદા વત્તી,
 મુરજમંહન નમુ તરણ તારા; પાસ૦ ૬
 જગત વદતરા કલિકુંડ ચિંતામણી,
 લોહણ સેરીસા સ્વામી નમીયે;
 નાકોડા ઉંહાવલા કલ્પીયુમા રાવણા,
 પોસીના પાસ નમી દુઃખ દમીયે; પાસ૦ ૭
 સ્વામી માણેક નમુ નાથ સોરોડીયા,
 નાકુંઠા ભોરવાડી જગેસા;
 કાપડી દોલતી પ્રમશીયા મુજપરા,
 ગાઠરીયા પ્રભુ શુભ મરેસા; પાસ૦ ૮

હમીરપરે પાસ પ્રચુચુ વટ્ટી નવલખા,
લીઠમંજન પ્રભુ લીક ભાગે,
દુઃખ ભંજન પ્રભુ ડોકરીયા નચુ,
પાસ છરાઉલા જગત બાગે;

પાસ૦ ૯

અવંતી ઉજ્જેણીયે સહસ્રકૃષ્ણી સાહેબા,
મહીમાવાદે ઠાકો કડેરા,
નારંગા અંચુચલા અવલેસરા,
તીવરી કલ્પવિહાર નાગેદ્ર નેહા.

પાસ૦ ૧૦

પાસ કલ્યાણ ગંગાણી પ્રભુમીયે,
પદ્મવિહાર નાગેદ્ર નાથા;
કુર્કુટેસરા પાસ છત્રાખહી,
કમક દેવે નમ્યા સહુ સાથા;

પાસ૦ ૧૧

તીમરી ગોગો પ્રભુ દુધીયા વલ્લભા,
સખલ ભૂત કલ્પેલ ભુદા;
ધોગડમલા પ્રભુ પાસ ઝોટીંગલ,
જાસ મહિમા નહી જગત શુદા;

પાસ૦ ૧૨

ચોરવાડી જીનરાજ ઉડામણી,
પાસ અમહુરા નેવનંગા;
કાપેડરા વજ્રેષા પ્રભુ છેછલી,
સુખસાગર તણા કરીયે સંગા;

પાસ૦ ૧૩

વીળુલા ઠરઠંડુ મંડલીઠાવલી,
મહુરીયા ફૂલોધી અણીઠા,
અઉઆ કુલપાક ઠસારીયા ઉંબરા ,
અણીયાલા પાસ પ્રભુમુ આનંદા; પાસ૦ ૧૪

નવસારી નવપલ્લવા પાસણ,
શ્રીમાહાદેવ વરકાણુ વાસી;
પરોઠલા ટાંકલા નવખંડા નમો,
લવતણી ભય જેથી ઉદાસી; પાસ૦ ૧૫

મનવાંછિત પ્રભુ પાસણને નમુ,
વલી નમું નાય સાંઝ નગીના;
દુઃખ દોહડગ તણ સાધુ મારગ બણ,
કરમના કેશરીથી ના બીડના. પાસ૦ ૧૬

અન્ધસેન નંદ કુલચંદ પ્રભુ અલવરા,
બીંબડા પાસ કલ્યાણુરાયા;
હોય કલ્યાણુ જસ નામથી જય હુવે,
જનની વામાના જેહ જાયા; પાસ૦ ૧૭

એકસત અઠ પ્રભુ પાસ નામે ચુર્યો,
સુખ સંપત્તિ લહો સર્વ વાતે,
ઝઘી જસ સંપદા કુખ ચરીરે સદા,
નહી મણા માહરે ઠાપ વાતે; પાસ૦ ૧૮

સાચ બાણી સ્તબ્ધો મનન માહરે ગમ્યો,
 પાચ રૂઢ્યે રમ્યો પરમ પ્રીતે,
 સમીહીત સીંહી નવ નિધિ પામ્યો સૌ,
 મુજ થકી જગતમાં કો ન જીતે; પાસ ૧૯
 કાજ સૌ સારને શત્રુ સંહારને,
 પાસ સંખેસરા મોજ પાજી;
 નિત્ય પ્રભાતે ઉઠી નમુ નાયજી,
 તુજ વિના અવર કુલ કાજે ધ્યાજી; પાસ ૨૦
 સંવત અઢાર એકાસીયે ફાલગુન માસેયે,
 બીજ ઉજવલ પંખે છંદ કરીયો;
 ગૌતમ શુર તણા વિજય પુર્યાલને,
 ઉત્તમે સંપદા સુખ વરીયો; પાસ ૨૧

સમાપ્ત

પારસનાથનો રાસડો

ગરબો

૧

પ્રભુ પારસનાથને વાંદીએરે લોલ,
 એના નામથી તે નવનિધિ પામીયેરે લોલ
 રૂઢા રૂઢીયાળા પ્રભુજીને વાંદીએરે, લોલ પ્રભુ.

સાખી.

પોસ દશમનું મત કરી, પુછને પરમેશ,
ભક્તિ કરીયે ભાવથી, આપ જને પરમેશ,

અજ્ય રાજતા રોગ નિવાર્યા, નવકાર મુણાવીને નાગને તાર્યા,
કમઠ જોગીના ગર્વ ઉતાર્યા, જ્ય જ્ય પાર્શ્વ પ્રભુ છતરાયા;
અજાહરાને, થંબણા, પંચાસરાં લોલ,
નવપલ્લવ નારીંગા નવલજારે લોલ.

પ્રભુ. ૨

સાખી.

અહંસશ્ચાને શામતા, પુરીસાદાણી પાસ
લીલલંબન સંજોસરા, પ્રગટ પ્રભાવીનાય.

જરા નિવારી જાલવ તણી, દુઃખ દાખ્યાંરે
હરી હુળધરની રાખી લાજ, કારજ સાર્યાંરે
સેવક જન મુખીયા કીધા, લીડા ભાગીરે
મનમોહન મુંદર સ્થામ, માયા લાગીરે

પ્રભુ. ૩

સાખી.

એકસો આઠનામે કરી, સમરૂ પારસ નામ;
લીલ લાગે ભક્તો તણી, ચીંતામણિ તુજ નામ

રૂઠા રૂઠીયાળા દેવ (૨) પારસનાથને વાંદીયેરે લોલ
નિત્ય કરીયેછ સેવ (૨) મંગલમય પ્રભુને વાંદીયેરે લોલ પ્રભુ. ૪

પાર્શ્વનાથજીનાં નામ.

નામ.	ઠેકાણું.
ક્ર	
૧ કેશરીયા પાર્શ્વનાથ	ભદ્રાવતી (ભાદક) નાગપુર રેલવે વર્ધા થઇને
૨ કલિકુંડ "	દેલીકાટ પાસે તીર્થ છે.
૩ દસોલ "	કચ્છ સુચરી ગામમાં છે
૪ કરહેડા "	કેશરીયા જતા રસ્તામાં ચીતોડ અને ઉદયપુર વચ્ચે સ્ટેશન છે
૫ કલ્પદ્રુમ "	મથુરા
૬ કરડા "	
૭ કલેરા "	
૮ કાપેડા "	જોધપુર રાજ્યમાં કાપેડા ગામમાં
૯ કલ્યાણ "	વીશનગર તથા ઉદરામાં
૧૦ કામીક "	ખજાતમાં છે
૧૧ કેલી "	
૧૨ કોકા "	પાટણમાં કોકાના પાડે છે

૧૩ કંકજી પાર્શ્વનાથ

પાટણ

૧૪ કબોધવા "

પાટણ ધીવાનો પાડો

૧૫ કસારી "

ખંભાત

૧૬ કુંડેશ્વર "

રાજપુર નગરીની પાસે તથા વડવાજી

૧૭ કલિયુગા "

૧૮ કડેરા "

૧૯ કરકડું "

૨૦ કુલપાક "

ખ

૨૧ ખાંમણા "

૨૨ ખોયા મંડન "

ગ

૨૩ ગલીયા પાર્શ્વનાથ

૨૪ ગાલીયા "

૨૫ ગાડરીયા "

રતલામથી વીસ ગાઉ ભોયાવર

જયપુર પાસે પહાડ વચ્ચે ખોડ નામે ગામમાં

સ્રીયાવાડમાં માંડલ ગામે

૨૬	ઝાગો	૧	”	
૨૭	ઝીરૂઆ	”	”	પંખી દેશમાં
૨૮	ઝોંઝીલ	”	”	
૨૯	ઝામેહ	”	”	
૩૦	ઝાડો	”	”	ઝેરવાડા
૩૧	ઝીરી	”	”	
૩૨	ઝાગાણી	”	”	
૩૩	ઝાલિરા	”	”	પાટણુ જીને ઝાંઝુમાં
૩૪	ઝવાલસદ	”	”	ઝવાલસદ ગામ
૩૫	ઝુમ	”	”	વિદ્યાવનમાં દાલ નેત્રી
	ઘ			
૩૬	ધૂત કનોલ	”	”	કેડ દેશમાં સુથરી ગામ
૩૭	ધીયા	”	”	ગુજરાત પાટણુ
	ચ			
૩૮	ચેવણુ પાર્શ્વનાથ			ઝેરવાડા

૩૯	ચારૂપ મંડન "	ચારૂપમાં પાટણુ પાસે
૪૦	ચોરવાડી "	સોરઠમાં ચોરવાડ
૪૧	ચંપા "	પાટણુમાં પંચામરમાં દેવીના ઘાનક પાસે
૪૨	ચંદ્ર "	કચ્છમાં રાપર
૪૩	ચીતામણિ "	કપડવણુજ તથા કચ્છમાં રાપર
૪૪	ચંચુચલા "	
૪૫	ચવલેસરા "	
	છ	
૪૬	છાયા પાર્શ્વનાથ	
	જ	
૪૭	જગવલ્લભ પાર્શ્વનાથ	સુભલુગઢ મારવાડમાં
૪૮	જસોધરા "	ભરૂચમાં
૪૯	જડેવા "	
૫૦	જરાવલી "	જરાવલીમાં
૫૧	જરાવલા "	જહલે ગોધવાડ ખાતેરામાં, બલોલમાં

૫૨	બ્રહ્મણી	"	
૫૩	ભેષાણી	"	
૫૪	ભેટાંગા	"	
૫૫	મોટવા	"	ધીણેજ પાટણ પાસે
૫૬	ઝેરી	"	
૫૭	છરા	"	પંજાબ અશ્વમઘા
૫૮	ભેરવાડી	"	
	૬		
૫૯	દાંકલા પાર્શ્વનાથ		પાટણમાં
૬૦	દાંકણ	"	
૬૧	દાંબરૂ	"	
૬૨	દીપાલયા	"	
	૭		
૬૩	ડાહલા પાર્શ્વનાથ		ધોટાસકલા
૬૪	ડાકરીયા	'	દેવ પાટણ

૬૫	ડામલા	”	અભાસપાટણુમાં, ઘોળકામાં
		દ	
૬૬	દાસા પાર્શ્વનાથ		હાડીયાવાડમાં મુળી ગામે ધૂણી- ચમત્કારીક વાલો સંમળાય છે
૬૭	દાદા	”	વડોદરામાં
૬૮	દાવણી	”	
૬૯	દેવાધિદેવ	’ ,	
૭૦	દેવતી	”	પાટણમાં
૭૧	દુધીયા	”	
		તા	
૭૨	ડોબુસનભાવુ	’	અહીજામાં હાલ નથી
૭૩	તી	”	તીવડીમાં
૭૪	તારમલા	’	
		ન	
૭૫	નવનિનિ	”	અમલમહામાં હાલ નથી
૭૬	નરવખા	’	પણીસા, દીવમાં

૭૭	નવખડા	"	ભાવનગર પાસે ઘોઘામાં
૭૮	નવસારી	"	નવસારીમાં
૭૯	નવપદ્મ	"	માગસોલમાં સોરઠે જીને
૮૦	નીલવિલાસ	"	
૮૧	નવીન	"	
૮૨	નવ પનીન	"	
૮૩	નવ દેણા	"	આંબુ ઢિપગ જીને ચંદ્રસરી સ્થાપ
૮૪	નાગ દેણા	"	દગાવાડીયા ગામમાં
૮૫	નાગ કુંડા	"	
૮૬	નાગીંદ્રા	"	
૮૭	નારોંગા	"	પાટણમાં
૮૮	નાકોડા	"	મારવાડમાં નાકોડા ગામમાં
૮૯	નાકુંડા	"	મારવાડમાં નાકુંડા
૯૦	નીલઝરા	"	
૯૧	નાગપુરા	"	નાગપુર

૯૨	નેવ નંગા	"	
૯૩	નીલકંઠા	"	
૯૪	નેડા	"	
	પ		—
૯૫	પરોલી પાર્શ્વનાથ		પરોલીમાં
૯૬	પારાસલી	"	
૯૭	પદ્મવીયા	"	પાલકણપુરમાં
૯૮	પલાલ ચક્રવર્તી	"	
૯૯	પોસીના	"	પોસીનામાં
૧૦૦	પુષ્કરાવર્ત	"	દંડખાતમાં હાલ નથી
૧૦૧	પંચાસરા	"	પાલકણમાં
૧૦૨	પ્રશમીયા	"	
૧૦૩	પોસલીયા	"	ઝરણુપુર પાસે
૧૦૪	પરોડલ	"	
૧૦૫	ફલોધી	"	મારવાડ જીલ્લે ફલોધી મેડતા પાસે

૧૦૬	ફણીધરા	" "	
૧૦૭	ફલવિદ્યાર	" "	
	બ		
૧૦૮	બલેન	" "	બલેનમાં મીંગરાલ પોરખંદર વચ્ચે
૧૦૯	બહરીકેદાર	" "	હીમાલયની તળેટી નંજી બદીનારા- યણુનું અન્નમતિનું તીર્થ છે.
૧૧૦	બીલીપુરા	" "	
૧૧૧	બહરીલા	" "	
૧૧૨	બાહડમેરા	" "	
૧૧૩	બહી	" "	મંદસોર
૧૧૪	બરમેશ્વર	" "	
૧૧૫	બીખડ	" "	
	લ		
૧૧૬	લટેવા 'પાર્વનાથ		ચાણુરમાં
૧૧૭	ભાભા	" "	અમદાવાદમાં ડેસીવાડની પોળમ
૧૧૮	ભીલડીયા	" "	ડીસાથી આઠ ગાઉ ભીલડી

૧૧૯	બીડલંગળ	"	ખેડપુર (ખેડમા)
૧૨૦	લયહર	"	
૧૨૧	બુવડ	"	
૧૨૨	બીનમાલ	"	બીનમાલ શહેરમાં
૧૨૩	બીલખોડા	"	"
૧૨૪	ભદ્રેસર	"	
૧૨૫	ભોયધુ	"	
૧૨૬	ભોયડા	"	
	મ		
૧૨૭	મનવહિત પાર્શ્વનાથ		ગામનેરમાં
૧૨૮	મનરજીત	"	
૧૨૯	મત્રાધિરાજ	"	
૧૩૦	મદિમા	"	
૧૩૧	મનમોહન	"	પાટણમાં
૧૩૨	મમસીયા	"	

૧૨૩	મતોરમ કલ્પદ્રુમ "	ચીતોડ
૧૨૪	મંડિવરા "	મુળીમાં
૧૨૫	મનરજન "	મહેસાણામાં
૧૨૬	મવીમાપુરા "	મુશીદિયાદ જગતશેઠનાં મકાન પાસે
૧૨૭	મક્ષીજી "	મક્ષીજીમાં ઉત્તમપત્ની પાસે
૧૨૮	માણેક "	
૧૨૯	મહેમાવાદી "	
૧૩૦	માહોદેવા "	પાટણમાં
૧૩૧	મુખજળા "	
૧૩૨	મુઢરી "	કેશરીયાની નજીક દીપાઇ ગામમાં
૧૩૩	મુડેવા "	વઢરી ગામમાં મોરવાડ
૧૩૪	મુક્તાગીરી "	
૧૩૫	મેરૂ "	
૧૩૬	મોહન "	
૧૩૭	મોઢરા "	મોઢરામાં

૧૪૮	મંડલુ	"	
૧૪૯	મંડોવરા	"	અયોધ્યામાં શુભો કનકવિનયજી
૧૫૦	મુલતાના	"	સાવનમાં મુલતાનમાં
૧૫૧	મુળપરા	"	
૧૫૨	મંડલીક	"	
	૨		
૧૫૩	સણેકપુરા	"	
૧૫૪	સવણુ	"	અક્ષવરમાં
૧૫૫	ફદવા	"	અમરસાગર ગામમાં
૧૫૬	૬		
૧૫૬	ભોદણુ પાર્શ્વનાથ		કભોધમાં
૧૫૭	ભોદરા	"	ભોદવા ગામ
૧૫૮	ભોટાણા	"	ભોટાણામાં
	૫		
૧૫૯	વરઠાણા	"	રાણી સ્ટેશન પાસે વરઠાણા સંવત ૧૯૬ માં

૧૬૦	વલી પાર્શ્વનાથ	પાટણમાં
૧૬૧	વલી " "	માલવામાં મહસોરથી ચાર માઠિ અર્ધગામમાં
૧૬૨	વાડી "	પાટણમાં
૧૬૩	વીમહરા "	ઉદયપુરમાં છે
૧૬૪	વીરાવલ	
૧૬૫	વિજય ચિંતામણી પાર્શ્વનાથ	ખંભાતમાં
૧૬૬	વેલુ "	ઉનેવમાં
૧૬૭	વજ્રા "	
૧૬૮	વિજુલા "	
૧૬૯	વિન્નમજ "	
	સ	
૧૭૦	સમીના પાર્શ્વનાથ	સમીના ગામે ઉદયપુરથી એ મૈલ
૧૭૧	સહસ્રલુ "	ગીરનાગ ઉપર
૧૭૨	સહસ્રકુટ "	પાટણમાં
૧૭૩	સહસ્રલુ "	ભદ્રીલપુર ગયાજીથી સોળ માઠિ

१७४	समेरीया	"	गतवागधी चार/वाछि हूर सेमेरीया
१७५	शामला	"	तथा वीमनोद गामभा ममेत शिपर
१७६	सलुय	"	
१७७	श्रीकुल	"	
१७८	श्रीगुप्त	"	
१७९	भीरेशीया	"	सीगेशीया ता. सीरेशी
१८०	सुधदती	"	सुधदती नगरमा
१८१	रुद्रक्षीय	"	
१८२	सुभासरा	"	
१८३	सुरजभडन	"	सुरतमा
१८४	सुधताना	"	सिद्धपुरमा
१८५	शुभ भार्जनाथ	"	
१८६	सुभसागर	"	सुभसागरमा डोसीवाडानी
१८७	सुभलाल	"	
१८८	शेरीमरा	"	शेरीमरा

૧૮૯	સોગડીયા	"	નાકુલાઈમા
૧૯૦	સાવલા	"	વઢવાણમા
૧૯૧	સમીનાગ	"	
૧૯૨	સુરસા	"	
૧૯૩	સખલપુર	"	
૧૯૪	સોમચીત્તામણિ ખાસ્વનાથ		ખલાત
૧૯૫	મંખેશ્વર	"	જીલે રાધનપુર તાબે/કાંખેશ્વર
૧૯૬	શકર	"	
૧૯૭	શજી	"	
૧૯૮	સાકલા	"	પાટણમા
૧૯૯	સોમનાથ	"	
૨૦૦	સોરક	"	ગમળામા સોરક તાબે
૨૦૧	રથલણ	"	ખલાતમા
૨૦૨	સેસલી	"	સેસની ગામમાં
૨૦૩	હરીકળી	હાસ્વનાથ	

૨૦૪	હોઝાર	"	
૨૦૫	હલધરા	"	
૨૦૬	અમ		
૨૦૭	અમીજરા પાર્શ્વનાથ		જેઝામાં
૨૦૮	અમજરા	"	સોરઠમાં વેરાવલ પાસે
૨૦૯	અસોડી	"	
૨૧૦	અભદરા	"	દીવ બંદરે
૨૧૧	અમળા	"	
૨૧૨	આધાર	"	
૨૧૩	અંગુડીયા	"	
૨૧૪	અંતરીક	"	વરાહ દેશમાં અઢાલા પાસે
૨૧૫	અંબળ	"	
૨૧૬	એવંતી	"	ઉત્તરેનમાં
૨૧૭	એકાર	"	

૨૧૮	ઝાડી છત્રા "	ઝાડીછત્રા નગર કુરુખંજમ રેસો
	મ	
૨૧૯	મધસદપરા પાર્શ્વનાથ	
૨૨૦	ધમંદપરા "	
	ઉ	
૨૨૧	ઉમરવાડી પાર્શ્વનાથ	સુરતમાં
૨૨૨	ઉપસર્ગદર "	કરદેહકમાં હાલ વેરાન મધુ ઉ
૨૨૩	ઉન્હાવલા "	

“મય સચાકહતા હું, અળી મેરી પાસ કુચ્છ મંહી-
હય” તેણે કહ્યું.

“અચ્છા! તું તેની પીછે દેખ!” નાગરાજે જણાવ્યું.

તે માણસ નાંગમાં આવાં પચન સ્કાંભળીને મનમાં
ધણી સુઝાયો કે જરૂર હું પાછલ નેધણે એટલે નાગ
મને કરડી ખાયે, છતાં પણ આંખરે જ્યારે તેણે ખીનાં
ખીતો પાછલ નેધું તો આશ્ચર્ય! તે ઉભો હતો ત્યાં
જંગલ નહોતું પરંતુ એક મોટું નગર હતું તેમજ તેની
સામે પશ્ચિમ મુખી દેરાસરમાં શ્રી પાર્શ્વનાથે રવામીની
પીળા રંગની પ્રતિમા નેત્રામો આવી, સરસ તે તો તેના
જગવતની સ્તુતિ કરવા લાગ્યો.

નાગરાજે એ અંરસામા બોલ્યા “દેખે યહુ ભદ્રાવતી
નગરી આરે કેમરીયા પાર્શ્વનાથજીકા બહા તીર્થે હય સો
અલી વિચ્છેદ હુવા હય રહુ તીર્થેકા ઉદ્ધાર કરનેકા તું
પ્રયત્ન કરે” નાગરાજે અદેશ્ય થતાજ તરનજ તેની
આખા ઉવડી ગઈ.

પ્રાત કાલે ‘જોશવાલ’ પૃથ્વીરાજ ખખ્ખતાવર મલને
સર્વ હુકીકન નિવેદન કરી પછી માહાસુરી નવમીને દીવસે
તે ચત્રમુજ ભદ્રાવતી (ભાદકે) રવાને થયા ત્યાં ભાદકેની
આસપાસ આખું જંગલ જોતાં જોતાં એક સાંજના સાડા
ચાર વાગે જગવતેની પ્રતેપાનાં દર્શન થયા. પરીસર-

કારમાં અરજ વગેરે કરી તે અને તેની આસપાસની જમીનનો કબજો મેલવ્યો.

તે ઠેકાણે ભગવાન પ્રગટ થયા; તે સુખ્ય મહારો કાયમ છે અને જ્યાં પળાસણ તુટી ગયું હતું તે નવું કરાવ્યું છે તેમજ બીજી પણ રીપેરકામ કરાવીને તરતજ પુનઃ વગેરેનો બંદોબસ્ત કર્યો.

ભગવાનની પ્રતિમા સાઠા છ ફૂટ ઈંચા સહીત વિચી લગભગ છે.

પૂજનો બંદોબસ્ત કરી સાત મહીને તે તીર્થ આંદાન સંબંધે સુપરત કર્યું. હાલમાં ત્યાં શ્રી સંઘ તરફથી દેરાસર બંધાઈ પ્રતિષ્ઠા પણ થઈ ગયેલ છે.

ભદ્રાવતી નગરીમાં આ પ્રતિમા ૧૬૦૦ તેવીસછો વરસ પહેલાની છે. આ જગ્યાએ જોડકામ કરતાં બીજી પ્રતિમાઓ પણ નીકળે તેમ છે.

ઢીમા તાલુકે વાવ શ્રી દેશરીયા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર સંવત ૧૮૨૫ માં સંઘની સંખલમલનું બંધાવેલું છે.

ચેઠ ચત્રબુજ પુલભાઈ પ્રથમ તેઓ અંતરીક્ષ પાર્શ્વનાથના કારખાનાના મુનિમ હતા, ને હાલમાં તેઓ બાંદકનોને અંતરીક્ષનો વહીવટ કરે છે.

ચેઠ કીશનચંદલ હીરાલાલ વર્ધાવાલા પ્રજા દેખરેખ બાંદકની રાખે છે.

કેશરીયા પારસનાથજી, પાસે બીજી દેશસર નાગપુર-
વાલા શેઠ હીરાલાલજી કેશરીમલજી તરફથી પશું ખંધાયું
છે ત્યાં, ધર્મશાલા ધગેરેની જોગવાઈ સારી છે.

એ ગાંધ નાગપુર રેલવેના વર્ધા સ્ટેશનથી બાઠક તરફ
બીજી નાની રેલવે બાય છે તેમા બાઠક 'સ્ટેશનથી લગભગ
મૈલ જેટલું' દૂર થાય છે.

કલિકુલ પાર્શ્વનાથ.

૨

પાર્શ્વનાથ ભગવંતના સમયમા અગદેશનો ધણી
અંખાનગરીનો કરકડું નામે રાજા હતો તેની રાજધાની
ની નજીક ઢાઢગરો, અટવીમા ઠની નામે પહાડ અને
નીચે કુંડ નામે સરોવર હતું. તે અટવીમા સુદ કરવામા
અપલ એવો મહીધર નામે હાથી હતો એકલા શ્રી
પાર્શ્વનાથ ભગવત, છદસ્થાવસ્થામા વિચરતા છતાં કુંડ
સરોવર પાસે કાઠિસગ્ગ મુદ્રાએ ધ્યાનમા, રહ્યા તેવારે
તે પ્રભુને જોઈને ઇહાપોહ કરતા હાથીને બલિસ્મરણ
જ્ઞાન હિપ્પન્ન થયું. તો તેને જણાવ્યું કે “ પૂર્વ ભવને
વિષે તે હેમંદર નામે પ્રાદાણ હતો અને તથે એક સાત
મહારાજની મદકરી કરી, જેથી નમી રાજાએ તેને બાધ્યો.

ઘિટવામાં સુપ્રતિષ્ઠ નામના એક શ્રાવકે આવીને પૂછ્યું કે “ આને કેમ બાંધ્યો છે ” તે વારે રાત્રીએ જેવી વાત હતી તેવી દહી સંકળાવી. તે બ્રાહ્મણ વામન હતો લોકો દેથી તેની મરકરી કરતા જેથી તે મનમાં મોટા થરી. રને પણ ઈચ્છતો.

પછી શ્રાવક હેમંદરને લઈને શુર પાસે ગયો. શુરે ધર્મોપદેશ આપીને તેને સમક્ષિ પમાડ્યું, કાળાતરે અન- જ્ઞન કરી નિયાણુ કરી આત્મધ્યાનથી હું હાથીના ભવમાં જાવ્યો છું. એવી રીતે જાતિસ્મરણ જ્ઞાનથી તેણે પોતાને પાછલો ભવ જાણી પછી ભક્તિયે કરીને હાથીએ કમલો તલાવમાંથી લાવીને ભગવંતની પૂજા કરી. અનુક્રમે ત્યાંથી કાલ કરી ભગવંતની ભક્તિના પ્રભાવે તે હાથી વ્યંતર લોકમાં (નિઠાયમાં) મહર્ધિક વ્યંતર થયો.

અહીં ભગવાન આવેલા જાણી અંગ દેશનો રાત્રી કરકંડુ પ્રભાતના વાંકવા આવ્યો, પણ ભગવાન ત્યાંથી વિહાર કરી ગયેલા હોવાથી રાત્રીને દર્શનનો લાભ થયો નહી. જેથી પોતાના આત્માની તે નિંદા કરવા લાગ્યો. “ ધન્ય છે આ હાથીને કે જેણે ભગવાનનો પુજા કરી. હું તો ભાગ્યહીન છું કે જેથી મને તો ભગવાનનાં દર્શન પણ મ્યાં નહી. ” તેના આવા આંતરિક પશ્ચાત્તાપથી ધરણેંદ્રના પ્રભાવે નવ હાથની પ્રતિમા પારસનાથની ત્યાં પ્રગટ થઈ જેથી રાત્રી ખુરી થયો પછી ભવ્ય દેરાસર બંધાવી ત્રિપાલ

જીનપુજન, નાટક વગેરે કરતો કાલ નિર્ગમન કરવા લાગ્યો તે કલિકુંડ તીર્થ તરીકે પ્રગટ થયું.

હાથીનો જીવ જે મહુદ્ધિક વ્યંતરણ્યો છે તે રાજ જગવંતની સેવા ભક્તિ કરનારા સંત્રને સહાય કરવા લાગ્યો. તાવના જંત્ર તથા કલિકુંડ પાર્શ્વનાથના મંત્ર લોકોમાં પ્રકાશ કરવા લાગ્યો. નજીકના ગામડાના ગામડીયા લોકો, ચોક્કાની તથા ચહેરના લોકો કલિકુંડ તીર્થવાસી તરીકે ઓળખાવા લાગ્યા.

કલિકુંડ તીર્થ કલોકોટ પાસે છે.

પાટણમાં હટેરોવાડે શ્રી કલિકુંડ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા છે. જે માલુસ દરવર્ષે એક હાર પ્રભુને ચડાવે તેને બીંછી કરડતા નહોતા.

અમદાવાદમાં હડીમાઈની બહારલી વાડીયે લમતીમાં કલિકુંડ પાર્શ્વનાથની કુંડ સહીત કાઉલગ્ગ મ્યાને ઉભી મુર્તિ છે.

અમદાવાદમાં ચોમુખજીની પોળમાં ચોમુખજીના દેરાસરમાં કલિકુંડ પાર્શ્વનાથની મોટી પ્રતિમા સંપ્રતિ રાજના વખતની લાગેલી છે.

પાટણમાં કુમારપાલ રાજાએ કુમાર વિહાર બંધાવેલ છે જેમાં ચોમુખજીની ચાર પ્રતિમામાં એક કલિકુંડ પાર્શ્વનાથની મુર્તિ છે.

કરહેડા પાશ્વનાથ

૩

માંડવગઢના મંત્રી પેથકકુમાર તેમના પુત્ર જાંઝણુ
કુમારે તીર્થ યાત્રા કરવા જવાને માટે સ્વયં કાઢ્યો. તેમા
ધર્મધોષ વગેરે વીથ તેા આચાર્ય હતા સંઘન મંત્રી જે
હજાર ઘોડેશ્વાર સહીત સંઘની રક્ષા કરતો હતો. માર્ગમા
યાત્રાઓ કરતાં કરતા સ્વયં અનુક્રમે વાસપુરા ચીનોડ
આવ્યો. વાસપુરામા ચોવીસ તીથકરોની પ્રતિમાઓની સ્થા-
પના કરાવી, ચીતોડમા અનેક દેરાસરોના દર્શન કરી સંઘ
કરહેડા આવ્યો. ઉપસર્ગને હરવાવાલી શ્રી કરહેડા પાશ્વ-
નાથની શ્યામ મુર્તિના દર્શન કરી ત્યાં મોટો ઓચ્છવ
કર્યો તે પછી આચાર્ય, મહારાજે સઘપતિને કહ્યું કે “ જે
સંઘપતી હોય તે સંઘ જ્યાં પડાવ નાખે તે ગામમા દેરા
સર ન હોય તો નવું કરાવે અને જે તેટલી, શક્તિ ના
હોય તો જ્યાં તિલક થાય સ્વામી વાતસત્ય થાય તે જ.
જેઓ તે અવશ્ય પ્રાસાદ કરાવે ” એવી રીતે શુરૂ મહા-
રાજની વાણી સાંભળીને, જાંઝણુ, કુમાર તે ગામમા દેરા
સર કરાવા લાગ્યા, દીવસે જેટલું કામ થતું તેટલું રાતના
પછી જતું બીજે દીવસે બીજી જગ્યાએ તૈયાર થીધુ તો તે
પણ પછી ગયું. એવી રીતે ત્રણ સ્થાનકો બદલ્યાં પણ દી-
વસના દામ કરે ને રાતના પછી જાય વહી કરહેડા પા-

શ્વનાથનું છર્ણુ પ્રાયઃ થયેલું મંદીર મુધરાવવાનું થર કંઈ
તો તે પણ હેત્રપાલ પાડી નાખવા લાગ્યો. એટલુંજ નહીં
પણ સંઘમાં રોગાદિક ઉપસર્ગ કરવા લાગ્યો. તે વારે લોકો
કહેવા લાગ્યા કે “ આ કેઈ દેવતાનો ઉપદ્રવ છે. તો તેને
શાંત કરી પછી કામ આગલ ચલાવો. ”

તે પછી અનેક રીતે અધિષ્ઠાયક દેવોને શાંત કરી
ઝાંઝણુ કુમારે અરજ કરી કે “ હે દેવ ! તમે બીજી જગ્યા
ન આપો તો ખેર ! પણ આ જીનું દેરાસર નવું કરવાની
તો આજ્ઞા આપો ? ”

પ્રધાનની એવી નમ્ર વાણી સાંભળીને દેવતાએ પ્ર-
સન્ન થઈને તેમનું વચન માન્ય રાખ્યું. પછી સાત માળે
સહોત અનેક મંડપે કરીને સુકત એવો રીખરખંધ પ્રા-
સાદ કરાવ્યો. એવી રીતે કરકેડા પાર્શ્વનાથનું ચેત્ય ભં-
જલ કુમારે મુધરાવ્યું. પછી ત્યાંથી સંઘ આહારપુર આવ્યો.
અનેક પ્રકારના ત્યાં એમજ વગેરે કરી ત્યાંથી નાગડા
ગામે આવ્યો. ત્યાં દવખંડા પાર્શ્વનાથની અનેક પ્રકારે
ભક્તિ કરી ત્યાંથી હરાવલી ગામે આવ્યો. ત્યાં હરાવતા
પાર્શ્વનાથની ભક્તિ કરીને અનુક્રમે સંઘ આબુજી આવ્યો.
ત્યાંથી સંઘ તારંગા થઈ શત્રુજય તીર્થની બત્રા કરી અ-
નુક્રમે પોતાને વતને આવ્યો.

મંત્રી ચેતક કુમારે ચોરાસી દેરાસરો બંધાવેલા છે.
વલી છત્રોથ હજાર સોનેયા જ્ઞાન ખાતે છત્રોથ હજાર સો-

નયા શુદ્ધ ભક્તિ ખાતે ઝને લાખો સોનૈયા સ્વામી વાત્સ-
લ્યમાં ખરચેલા છે.

મંત્રીશ્વરે પોતાના ધર્મદાયક શુદ્ધના પ્રવેશ મહો-
ત્સવ વખતે બહોત્તેર હજાર સોના મહોરોથી શુદ્ધ ભક્તિ
ઠરી હતી વિશેષ હઠીટલ બુઝો પેથઠ કુમાર ચરિત્રમાં
મંત્રીશ્વર પેથઠ કુમારે છાપન મણુ ધડી સુવર્ણ આપી.
ગિરનાર પર્વતને 'સ્વેતાંબરનું' તીર્થ બનાવ્યું છે.

ઠલ્યાણુ પાર્શ્વનાથ.

૪

વીશનગરના દેરાસરજીમાં તીર્થ રૂપ પ્રતિમા છે.
રેના કોટા ઉપર સદસ્યકણુ પાર્શ્વનાથ છે. બીજો માળે.
ગોહી પાર્શ્વનાથ છે ત્યાં સંવત ૧૮૬૫ ના ફાગણ માસમાં
જીર્ણોદ્ધાર થયેા હતો. વટોદરામાં મામાનીપોલમાં ઠલ્યાણુ
પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે. પ્રતિમા સ્વામ સ્વરૂપ બાત્રા
કરવા લાયક છે પેટલાદમાં ઠલ્યાણુ પાર્શ્વનાથનું દેરાસર
છે રાધનપુરમાં ઠલ્યાણુ પાર્શ્વનાથનું મોટું દેરાસર છે
પંચાસ પદમવિભ્યજી તથા રૂપ વિભ્યજી મહારાજે પેટ-
લાદમાં ઠેટલીક વિધાનું સાધન કર્યું હતું વીશનગરથી
વઠનગર બીબ્લુ સ્ટેશન છે વઠનગરનું બીબ્લુ નામ શાસોમાં.

આણંદપુર પણ કથન કરેલું છે. શરત મહારાજના વખ-
તમાં ત્યાં મુખી શત્રુજયની તલાટી લાંબાએલો હતી. ત્યાં
પણ દેરાસર બનાવ કરવા લાયક છે નેમીનાથ ભગવંતની
ચોરીની સ્થાપના ત્યાં આગળ છે ત્યાંથી તારંગાણની
રેલ જાય છે.

કલ્યાણ પાર્શ્વનાથનું આગલોદમાં સં. ૧૮૧૨ માં
શ્રી સંઘ તરફથી દેરાસર બંધાવ્યું છે. આગલોદ વિજ-
પુરથી પાંચ ગાઉ થાય છે.

કલ્યાણી પાર્શ્વનાથનું દેરાસર ઉંદરામાં સંવત ૧૬૫૧
ની સાલમાં બંધાવેલું છે.

ૐૐૐૐૐૐ

કાપેડા પાર્શ્વનાથ.

૫

પ્રાચીન સમયમાં જોધપુર રાજ્યમાં કોઈ મોટા
હોદ્દા ઉપર જેવારણ નામે શેઠ અધિકારી હતા. કોટવા
ધીરાની ઋદ્ધિ તેમની પાસે હતી. અન્યહા રાજ્યના શુન્દામાં
આવવાથી રાજ્યના નોકરો તેમને બેડીઓ નાખીને અને
બાંધીને લઈ જતા હતા. રસ્તામાં કાપેડા ગામે રાત પડી
જવાથી રાજપુરોએ ત્યાં મુકામ કર્યો ત્યાં રાતના જે
તારણ શેઠને ઠાલ બેરવ દેવે સ્વપ્ન આપ્યું કે " તારી
સગમણની બેડીઓ છુટી જશે અને રાત તારો સત્કાર

કરી તારી ઉપર પ્રમન્ય રહી આગર ઇજ્જતમાં વધારો
 કરે તો આ કરદાના ઝાડ નીચે નીલકળે શ્રી પાર્શ્વના
 ચણની પ્રતિમા છે, તે ઘણી પ્રભાવવાળી અને ચમત્કા
 રીક હોવાથી તુ તેને પ્રગટ કરી મોટું દેરાસર બધાવી
 મોટા મહોત્સવ પૂર્વક સ્થાપન કરજે ” એમ કહી ભેરવ
 મહુશ થઈ ગયો. પછી પ્રભાતના જોતારણુ શેઠને જોધપુર
 લઈ ગયા, રાજસભામાં ખુંદ રાજાની સન્મુખ રજુ કરવામાં
 આવી. આ વખતે જોતારણુ સ્વસ્તુ ચીતવવા લાગ્યા
 અને પાર્શ્વનાથનું હૃદયમાં ધ્યાન ધરવા લાગ્યા, ત્યાં રાજ
 સભામાં સર્વના જોતા છતાં તેમની જોડીએ તુટી ગઈ
 રાજા તેમજ સભા આશ્ચર્ય પામી પછી રાજાએ પણ તેનું
 સન્માન સત્કાર કરી ઘણા માન સહીત તેને વિદાય કયો.

પછી તેમણે કાપેડા ગામે આવી કરદાના ઝાડ
 પાસેથી પ્રતિમાજી પ્રગટ કયો ત્યાં મોટું દેરાસર બધાવી
 મોટા મોત્સવ પૂર્વક પ્રતિષ્ઠા કરી સ. ૧૬૭૫ માં દેરા
 સર બધાવતા જમીનમાં ખોદ કામ કરતા માહે ધનથી
 ભરેલો સુવર્ણનો ચર દેખાયો.

જ્યે પણુ સ્વપ્નામાં જોતારણુને કહ્યું કે “ આ
 ચર ઉપે કરીશ નહીં એટલે એમાંથી ધન કદાપિ
 ખુટશે નહીં ”

દેરાસરની નીચે લોધરામાં કાલશેરવની પણ સ્થાપના
 કરી. દેરાસરનું કામ ચાલતું-હતું તેવામાં જોતારણુ શેઠ

રાજ્ય સંબંધી કાર્ય પ્રસંગે જોધપુર ગયા તે વખતે તેના કુટુંબમાંથી કોઈએ ચરતે ધૂન કહાડવા મારૂ ઉઘો કર્યો. તે દીવસથી શેઠ પાસેથી ધન ગુરુ રહ્યું. ને દેરાસર પણ અધુરૂ રહ્યું એક કોંયરૂ લાણુ છગાઉ સુધીનું એ દેરાસરજીમાં છે ને ત્યાંથી બાજરગઢ પાસે હુંગરામાં નીકલાય છે.

મારવાડમાં એક એવી કહેવત છે કે ‘ આ દેરાસરજીના શિખર ઉપર જે વરસે મોર બેસે તે વરસે દુકાળ પડે ’

આ દેરાસરજીના રથંબા એટલા તો મોટા છે કે જેથી જોનારને એમ લાગે કે આ દેરાસર કોઈ દેવ સાનિ કદથી બધાંયુ દુશે કાલ લેરવની આજે પણ બહુ ગાનતા આવે છે પાલીવાલા આ તીથ સાચવે છે.

કાપેડામાં પરધર મહીત એક પ્રતિમાજી લીલાચર્ણે ઘણાજ મનોહર છે દેરાસર ચાર મજલાનું શીખરબધ પત્થરનું ચાર મુળવાળું પણ પ્રતિમાજી એક છે

શ્રી કૃષ્ણાધી પાર્શ્વનાથના તીર્થની પાસે લીલાઠ નામે ગામ છે તેની પાસે કાપેડા ગામ છે જે જોધપુર રાજ્યમાં આવેલું છે અહીંયા કાપેડા પાર્શ્વનાથનું તીર્થ છે.

કાપેડા પાર્શ્વનાથને સ્વયંભુ પાર્શ્વનાથ પણ કહે છે કાપેડા ગામ હોવાથી કાપેડા પાર્શ્વનાથનામ પડ્યું છે. હંત કથા ઉપરથી

કાશી શ્રી પાર્શ્વનાથ જન્મભૂમિ.

વાણારસી.

૧

ગંગા નદીના કિનારા ઉપર આ ઘડેર આવેલું છે. અહીંયાં પાર્શ્વનાથનાં ચાર કલ્યાણક થયાં છે. તેમજ બીજા ત્રણ તીર્થકર્તાનાં પ્રત્યેકનાં ચાર ચાર મલીને બાર કલ્યાણકો થયાં છે એમ કુલે સોળ કલ્યાણકો અહીંયાં થયાં છે.

અહીં રામઘાટ ઉપર બાલચંદ્રના શુર કુશલાણએ મહા પરિશ્રમે પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર બંધાવેલું છે જે કુશલાણનું દેરાસર કહેવાય છે તેમજ બીજાં આઠ દેરાસર જુદાં જુદાં જાત્રા કરવા લાયક છે.

૧. લીલુપુરમાં—સગવાન પાર્શ્વનાથનાં ચ્યવન, જન્મ, દીક્ષા અને ઠેવલ એમ ચાર કલ્યાણક થયાં છે તેમજ દેરાસર છે ત્યાં દાદાનાં પગલાં છે.

૨. ભદેલીમાં—સાતમા કુપારસનાથનાં ચ્યવન, જન્મ, દીક્ષા અને ઠેવલ કલ્યાણક એમ ચાર કલ્યાણક થયાં છે, તેમજ ગંગાનદીને કીનારે રાખવચ્છરાજનું બંધાવેલું રમણીય દેરાસર છે.

૩. સીંહપુરીમાં—અગીયારમા શ્રેયાસનાથનાં ચ્યવન,

જન્મ, દીક્ષા અને કેવલ એ ચાર કલ્યાણક સીંહ-
પુરીમાં થયાં છે ધર્મશાલા, બાગ દેરાસર વગેરે
સારૂ છે. કાળે કરીને આજે તે કાશીથી બે કોથ
દૂર છે.

૪. ચંદ્રાવતીમાં—આઠમા ચંદ્રપ્રભુનાં સ્થવન, જન્મ,
દીક્ષા અને કેવલ કલ્યાણક એ ચાર કલ્યાણક
ચંદ્રાવતીમાં થયાં છે. આજે તે કાશીથી લગભગ
છકોથ દૂર અને સીંહપુરીથી લગભગ ચાર કોથ
દૂર થાય છે ધર્મશાળા, દેરાસર, ગઢ વગેરે બંધા-
વેલો છે. ચંદ્રાવતી ગંગાનદીને કીનારે જંગલમાં
તીર્થ છે. રમણીય અને જંગલની કુદરતી ભૂમિથી
ઘણુંજ રમણીય અને જોવા યોગ્ય છે. વસ્તી તેની
આસપાસ થોડીક છે અને તે ગ્રુપમાં બાંધીને રહે
છે પણ આપણા તીર્થથી લગાર દૂર છે.

સીંહપુરી પણ જંગલમાંજ તીર્થ છે.

એવી રીતે કાશીમાં આપણાં સોળ કલ્યાણક થયાં.

આ પ્રખ્યાત કાશી દુશહેરમાં ત્રેવીશમા તીર્થકર
પાર્શ્વનાથ આજથી લગભગ ૨૮૦૦ વર્ષ પહેલાં કાશી
નરેશ અવસેન રાજા અને તેમની રાણી વામાદેવી માતાની
કુખે હથમા દેવલોકમાંથી પોતાનું દેવ આકૃષ્ય સંપૂર્ણ
થવાથી ત્યાંથી ચલીને અહીંયાં મનુષ્યપણે ઉત્પન્ન થયા.

તે, તીર્થંકર ભગવતના અવતાર સ્વરૂપ હોવાથી. અનંત શક્તિવાન અને જન્મથીજ ત્રણ જ્ઞાને કરીને સહીત ઉત્પન્ન થયા. તે કાલને અનુસરીને સો વર્ષના મધ્યમ આયુષ્યે ભગવંત ઉત્પન્ન થય. પછી તરૂણાવસ્થામાં તેમનાં લગ્ન થયાં કેટલાંક વરસ સંસારમા રહીને ત્રીસ વરસની ઉંમરે ભગવંતે દીક્ષા ગ્રહણ કરી. અર્થાત સંસાર ત્યાગ કરી સાધુપણ અંગીકાર કર્યું. તીર્થંકરો જન્મથીજ વૈરાગ્યવંત, ત્રણ જ્ઞાને સહીત હોવાથી ભુત ભવિષ્ય અને વર્તમાન સર્વ કંઈ જાણી શકે છે, દીક્ષા વખતે તેમને ચોથુજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે તે પછી જ્યાં સુધી સકલ કર્મનો ક્ષય ન થાય ત્યાં સુધી તીર્થંકર ભગવંતો મૌનપણે વિચરી હમેશાં ધ્યાનમાજ લયલીન રહે છે. પણ ઉપદેશ વગેરે કરતા નથી કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય ત્યાર પછી તેઓ જગતને ઉપકાર કરી અનેક મન્ય જીવોને પ્રતિજ્ઞાપ્તિ પમાડી પોતે તીર્થંકર નામ કર્મ અપાવે છે.

ભગવંતને દીક્ષા લીધા પછી ચોરાસીમે દીવસે વા. જ્યારસી નગરીનાજ ઉદ્યાનમાં તેમને કેવલ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. ચોરાસી દીવસ ન્યુન સીત્તર વર્ષ પર્યંત કેવલ જ્ઞાનપણે જગત ઉપર ઉપકાર કરી અનેક ભવ્ય જીવોને મોક્ષ નગર પ્રત્યે જહોયાડયા. પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું આયુષ્ય સો વરસનું હતું. શરીરે, નીલવર્ણ, સર્પલંછન, અને નવ હાથનો કાયાવાળા, એવા મહાન, સમર્થ તીર્થંકર હોય

છે. 'ચૌસક ઉદ્ધો, દેવતાઓ અને સકર મનુષ્યો એકઠા થાય તોપણ તીર્થ કરના બલના અનંતમા ભાગ સરખા બાળા ત્રણ હોકનું બળ પણ થતું નથી, એવા 'એ અનંત શક્તિવાન હોય છે જે અનંત શબ્દનો અર્થ સમજે છે તે આ બાબત સહેલાઈથી સમજી શકે છે એવા અનંત શક્તિવાન છતાં પ્રભુ પોતાનું બળ જગતને બતાવતા નથી દીક્ષા લીધા પછી એક ઠગાલ કે સમર્થ, મનુષ્ય કે દેવ તેના કંદેલા ઉપમર્ગો પણ પોતે કર્મના નાશને અર્થ મધ્યસ્થ ભાવે સહન કરે છે કેમકે પોતાના જીવિતવ્યમા પણ પોતે નિરુપક હોય છે બે મરણાત ઉપમર્ગ થાય તો તે માટે પણ પોતે પ્રયત્ન કરતા નથી પણ તેમજ ગરીબ તીર્થ કરનામ કર્મ જે અક્ષયપણે હજી પડેલું છે તે ઇદ્રાદિકને આસનકંપ વડે કરાને ભગવાન કરે છે કર્મની અથાગ શક્તિ હોય છે તેની આગળ ઇદ્ર ચંદ્ર કે ચક્રવર્તી સર્વ કોઈ લાચાર છે ખુદ તીર્થ કર ભગવતોને પણ કર્મ ભોગવવા પડે છે કર્મનું સુક્ષ્મ સ્વરૂપ જે સમજે છે તે સહેવાનથી સમજે છે કર્મોના સ્વરૂપ માટે જુઓ કર્મ શ્રદ્ધા અથવા તો સ્વતઃ ભાવીભાવને યોગે પણ ઉપયોગ આપવાથી ઇદ્રાદિકોને અગ્ર પડે છે અને ભક્તિને અથ જટ દોડી આવી ઉપસર્ગનું નિવારણ કરે છે પરંતુ ભગવત તો નિરુપક જ રહે છે

એવી રીતે પાર્શ્વનાથ ભગવાન સો વર્ષનું આયુષ્ય

પુર્ણ કરી સમેતશિખર ઉપર પોતાના તેત્રીસેં શિષ્યોના સાથે પદાસને અનસન પુર્વક ધ્યાનમાં સ્થીતિકરી જાયુષ્ય પુર્ણ થયે શરીરથી હુમેયને માટે મુક્ત યર્ષ મુક્તિમાં ગયા. જ્યાં શરીર નથી જ્યાંથી ફરી આવવાપણુ નથી, જ્યાં દુઃખ નથી. અનંતાનંત કાલ જાય તોપણ સંસારમાં તેમને મુક્ત જીવોને શરીર ધારણ કરવાપણુ રહેતું નથી. કમકે આત્મા જાને શરીરના સંબંધમાં મુખ્ય કારણુ કર્મ છે. તે કર્મનો તેમણે સર્વથા નાશ કરવાથી મજેલા બીજની માફક પત્રી સંસારરૂપ અંધુરો કુટનો નથી. મુક્તિમાં તેમને અનંતુ મુખ હોય છે જેનું સ્વરૂપ બીજને એકદમ સમજવાં મુશ્કેલ જેવું લાગે છે, વિશેષ હકીકત માટે જીવો જૈન સાહિત્ય

તીર્થંકર ભગવંતને દેવગ્નજ્ઞાન થયા પછી તે મુક્તિમાં જાય ત્યાંપણી જન્મનથી (જોછામાં જોછા) એક કંદેશ દેવતાઓ તેમની સેવામાં સાથેજ રહે છે કે જેઓ ભગવંતના ખાસ શિષ્યો હોય છે ભગવંતની માફક પોતે પણ સંસારથી મુક્ત યર્ષ મુક્તિમાં જાન તે માટે શુદ્ધ મનથી તીર્થંકરની ભક્તિ કરે છે જેથી તીર્થંકરના વિતરણપણાને અસર પોતાને થાય તો ત્યાંથી મનુષ્યમાં આવ્યા પછી પણ વૈરાગ્યવંત થયો થકો સંસારથી મુક્ત બની તે મુક્તિનો રાગી બની શકે.

અંત્રી રીતે જે મનુષ્યો પણ ભગવંતનું આરાધન

કરે છે તેને તેની શ્રદ્ધાની કસોટી થતાં તરતજ ભગવંતના શિષ્ય દેવતાઓ તેની ઇચ્છા પુર્ણ કરે છે. અથવા તો પ્રાણી જે નિષ્કૃષ્ણ હોય તો તેના કર્મોના નાશ થઈ સુક્ષ્મને માટે તે થાય છે. પાર્શ્વનાથનું (આદેય નામ) અધીક હોવાથી તેની ભક્તિ કરતાં પ્રાણીને તેજ ભવમાં તેના પ્રગટ પ્રભાવ જણાય છે. અને યાવત હૃદયે ભક્તિ કરવાથી સંસારમાં મુખવાળો થઈ સંસારને ટુંકો કરીને સુક્ષ્મને ટુંક ભવમાં નજીક કરે છે. ભગવાનના પ્રભાવ માટે તેમના શિષ્ય દેવતાઓ જાગૃત હોય છે તમારું મનોમન, આત્મમન, શ્રદ્ધા, ભક્તિ શુદ્ધપણે હોય તો આજે પણ પવિત્ર આત્માઓએ ચોક્કસ વીધિપુર્વક આરાધન કરી નજરે જોઈ લેવું.

પાર્શ્વનાથ અને મહાવીર સ્વામીને અઢીસો વરસનું અંતર છે ને મહાવીર સ્વામીને નિર્વાણ થયે આજે ૨૪૪૬ વરસ થયાં છે.

ઠાશીજે દેશને નામે ઓળખાતો, અને તેને બકલે મૂવેતે વાણારસી નગરી પણ કહેવાતી. આજે એ વાણારસીનું અપભ્રંશ જનારસ થઈ ગયું છે. અને તેનું બીજું નામ ઠાશી પણ કાયમ રહ્યું છે. તે ૪ ઠાશી તેવીયમા તીર્થંકર શ્રી પાર્શ્વનાથનો જન્મ મૂર્તિ હતી એજ પાર્શ્વનાથનાં ૧૦૮ નામ તેમના ચમત્કારો, હંતકથાઓ સહીત છે તેમજ ૧૦૦૮ નામ પણ શાસ્ત્રમાં કહેવાં છે.

તીર્થઠ્ઠામાં તીર્થંકરપણાની ઋદ્ધિએ કરીને સર્વ તીર્થંકરો સમાન હોય છે તેમજ દેહમુક્ત થયા પછી સિદ્ધાવસ્થામાં પણ સર્વે સરોખા હોય છે છતાં જન્મતમાં આ તીર્થંકર પુરીસાદાની હોવાથી તેમની ભક્તિ કરનાર પોતાનું ઠગ્ગિત જલદી મેલવી શકે છે.

ખાવીશમા નેમીનાથ પછી પાર્શ્વનાથનું અંતર ત્યાં સીદ્ધાંતર સાડી સાતસો વર્ષોનું છે તે બન્ને તીર્થંકરોના અંતરમાં છેલ્લા (બારમાં) ચક્રવર્તી પ્રજ્ઞાકર્ત્ત સાતસો વર્ષ સના બાધુધવાલા કૈંપન્ન થયા છે જે સમસ્ત ભરતના અધિપતિ હતા પણ મરીને અહીંયાંથી સાતમી નરકમાં ગયાં છે.

... કુંડલપુર પાર્શ્વનાથ

૭

પુર્વે કુંડલપુર નગરમાં કોઈ જોનધર્મી રાજા હતો. તે રાજાને એક પુત્ર હતો જેની અવસ્થા લગભગ અઢાર વર્ષની હતી તેનાં લગ્ન કરતી વખતે ચોરીમાં દેરા કરતાં વેરાનુંગંધી કરીને ગુપ્તપણે કોઈ સર્પ દંશથી કુમાર નરતંજ મુચ્છા પામ્યો જેથી ઉભય રાજ્ય કુટુંબ ઘણુંજ આકંઠ કરવા લાગ્યું. છેવટે મરણ પામેલા કુમારને અગ્નિ

હાહ દેવાને સ્મર્યાન જૂમિમાં લઈ ચાલ્યા. તે વખતે કુંવરીએ કહ્યું કે “ હું પણ મારા પતિ સાથે જાગી મરીશ ” તેથી તે પણ સ્મર્યાન જૂમિમાં સાથે ગઈ ત્યાં ગયા પછી કુંવરીએ કહ્યું કે “ હાલ કુમારને અગ્નિદાહ દેવો બંધ રાખે અને મને ત્રણ દિવસની સુસ્ત આપે. તમે સર્વ પોતપોતાના સ્થાનકે જાવ. અને મને કોઈ ઉપદ્રવ ન કરે માટે થોડે થોડે છોટે પહેરો સુકી ઘો ” કુંવરીનું વચન માન્ય રાખી તેને ફરનો પહેરો સુકી રાજા પ્રમુખ સર્વ લોક ગામમાં ગયા.

કુંવરીએ છાણવેણીની પ્રતિમા બનાવી તેની સામે નવકારવાલી લઈ ત્રણ દિવસ રાત્રી સુધી પાર્શ્વનાથનો મંત્ર ગણતી સ્મરણ કરતી પાર્શ્વનાથનું ધ્યાન ધરતી બેઠી ત્રીજી રાતના પાછલા ભાગમાં પાર્શ્વનાથ ભગવંતનો સેવક પારસ નામે યક્ષ દેવતા અંતર લોકમાંથી મંત્રથી ખેંચાયો છતાં એકકદમ કન્યા આગળ પ્રગટ થયો તેણે પ્રગટ થઈ તરતજ વરદાન આપ્યું કે “ શોભાગ્યવંતી થા ! તારે આઠ દિકરા થશે ”

કુંવરીએ કહ્યું. “ દેવ ! આપે મને વરદાન તો આપ્યું પણ આ ભવમાં તો હું રંડાણી છું. આપણું વરદાન હવે આવતા ભવમાં ફરશે આ ભવમાં તો નહીં. કેમકે જેની છાંયે મારો મેઘાપ થયો છે તે તો મોતને આધીન થયો છે. ”

તોપણ ફરીને તેણે કીધું કે " તારે અખંડ ચુડા ને આઠ દીકરા થયો! " એમ કહી દેવે કુમાર ઉપર અમૃત છાંટ્યું. ને રાજકુમાર સદાવન થયો. દેવતા અદૃશ્ય થઈ ગયો. ત્યાર પછી કુમાર અને કુંવરી બન્ને ભગવંતની મુર્તિ આગળ ધ્યાન ધરીને બેઠાં હતાં, તેવામાં સવારમાં રાજા વગેરે સર્વ કોઈ રમથાનમાં આવ્યા, ને કુમારને સદાવન થયેલો દીઠો. સર્વ કોઈ આશ્ચર્ય પામ્યા. પછી વાજતે ગાજતે નગરમાં પ્રવેશ કરવા માંડ્યો. ભગવંતને ઉપાડવાને ઘણા માણસોએ મહેનત કરી પણ ભગવંતની પ્રતિમાને કોઈ ઉપાડી શક્યું નહીં. પછી કુંવરીએ હાથેથી પોતાના મસ્તકે સ્થાપી વાજતે ગાજતે નગરમાં પ્રવેશ કર્યો. મોટું દેરાસર કરાવી તે પ્રતિમાને પ્રતિષ્ઠા કરીને પધરાવી. તે વખતે શ્રાવક સમુદાય અધીક જોવાથી તેની સેવા યુગ્મ દારી થતી.

હાલમાં, ત્યાં બે ઘેર સ્વેતાંબરનાં છે ને ત્રણ ઘર શ્વેતાંબરનાં. ત્યાંથી પાંચ ઘર સેવા ભક્તિનો લાભ લે છે.

રાજા શ્રીપાલ વીજા વગાડી કુંડલપુરની રાજકુંવરીને પરણ્યા હતા. જેથી કુંડલપુર પ્રથમ મોટું શહેર હશે એમ અનુમાન થાય છે વળી ત્યાં ડુંગર ઉપર તે વખતનાં જુનાં દેરાસર છે. પણ હાલમાં ત્યાં એક દેરાસરમાં મહાવત્તીની મુર્તિ - છે અને એક મહાવીર સ્વામીનાં મંદિરાની દેરી છે. જીજ દેરાસરમાં પ્રતિમા છે. પણ

ખાંડિત છે તેમાં રામ લક્ષ્મણ હનુમાન વગેરેને સ્થાપેલા છે. અને એક દેરાસરમાં પાર્શ્વનાથની બે પ્રતિમાઓ હુંગ-રમાં કેારી કાઢેલી છે પણ ઉપર 'ચક્રાનુ' ઘણું કઠણ છે ત્યાં દેરાસર છે તે શ્રીપાદ રાજના વખતનાં છે.

કુર્કુદેશ્વર પાર્શ્વનાથ.

૮

પાર્શ્વનાથ ભગવાન છઠમસ્થાવરસ્થાએ વિચરતા વિચરતા રાજપુર નગરી સમીપે કાઉસગા મુદ્રાએ રહ્યા. તે વખતે રવચાલીથી પાછા ફરતાં ઇન્દ્રરાજા એ રસ્તામાં પાર્શ્વનાથને કાઉસગા ખ્યાને રહેતા બેઈ ભગવંતની સ્તુતી કરવા માડી. “હે ભગવંત ! હે અશ્વમેધ રાજાના કુમાર ! હે પાર્શ્વનાથ ! હે જીવરાજ તમે જયવંતા વર્તો ! ”

એ પ્રમાણે મનમાં તેમની સ્તુતી કરતા ઇન્દ્ર રાજા હાથી ઉપરથી ઉતરીને ભગવંતને નમન કરી સ્તુતી કરવા લાગ્યો. ભગવંતને જોતાં ઇંદ્રાચોહ કરતાં તેમને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન ધર્મને તરતજ મુર્છા આવી, મંત્રી વગેરે રાજપુરોએ અનેક ઉપચારો કરતાં જ્યારે રાજાની મુર્છા વળી, ત્યારે પ્રધાને પુછ્યું કે “હે સ્વામિન ! કેમ મુર્છા આવી ? ”

રાજાએ કહ્યું કે “હે પ્રધાન ! સુચારુ કારણ સાંભળ ! હમણાં મને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયું છે જેના પ્રભાવથી હું મારા પુર્વના ભવ જોઈ ચક્રું છું, પુર્વભવમાં હું ચારૂદત નામે મનુષ્ય હતાં આખા શરીરે મને ઠાઠનો રોગ નીકળ્યો હતો. હું ખથી કંટાળી હું ગંગા નદીમાં પડતું કુતરો હતો. તેવામાં કોઈ વરસી નામના મહાત્મા સાધુ પુરૂષે આવી મને ઠાઠ પમાડ્યો અને પાંચ અનુવ્રત આપ્યા. પછી ધર્મ કથાનમાં જેતુ ચિત્ત છે એવો હું પાંચ અણ્લગતને પાલતો ઇન્દ્રીયોનું હમન કરતો કથાયોને જીતતો કાલ નિર્ગમન કરતો હતો.

અન્યઠા હું દેરાસરમાં જઈ પ્રભુને પ્રણામ કરતો હતો. તે અરસામાં પુષ્કળી નામના શાવકે શુણ્ણસાગર નામના સુનિને પુછ્યું “આ કોઢીયો દેરાસરમાં આવે છે તેનો દોષ ખરા કે નહીં ?”

ત્યારે સુનિશાને કહ્યું કે “આજેજ એ મરીને કુકડો થશે.”

એ વાત મારા સાંભળવામાં આવવાથી મને ઘણું ખેદ થયો. પછી શરૂ મહારાજે મને કહ્યું કે “મહાત્તભાવ ! તું ખેદ કર નહીં ! કુકડાના ભવમાં પણ તું જાતિસ્મરણ જ્ઞાન પામશે, તેવારે તું અણ્ણસણ કરી ત્યાંથી આયુષ્ય પુર્ણ કરી રાજપુર નગરીમાં ઈશ્વર નામે રાજા થશે. ત્યાં પ્રભુને જોતાં તને જ્ઞાન થશે.”

હું સંતોષ પામ્યો. પછી અનુક્રમે તે સર્વ મેં
અનુભવ્યું ને હાલ ઈશ્વર નામે રાજ થયો પ્રભુને જોતાંજ
મને બતિસ્મરણ જ્ઞાન થયું છે, ”

. એવી રીતે મંત્રી આગળ ખુલાસો કરી ભગવંતને
વંદન નમસ્કાર કરી પોતાને ઠેકાણે આંચે. અને ભગ-
વાન પશુ વિહાર કરી ગયા. તે જગ્યાએ રાજાએ મોટો
પ્રાસાદ બંધાવી પાર્શ્વનાથના જિંબની સ્થાપના કરી તેમને
કુકડાનું ચિન્હ કરાવ્યું. તે કુકુટેશ્વર તીર્થ પ્રસિદ્ધ થયું.

ઈશ્વર રાજા પશુ અનુક્રમે સિદ્ધિ પદને વરસે.

છનપ્રમસૂરિએ તિર્થકદપમાં કલિકુંડ અને કુરકુટે-
શ્વર એ બે તીર્થનું વર્ણન લખ્યું છે.

ઠેકા પાર્શ્વનાથ.

૯

પાટણની ગાદીએ રાજા સિદ્ધરાજ રાજ્ય ચલાવી
રહ્યો હતો, એક દિવસ હાથી ઉપર બેસી તે રથવાડીયે
ફરવા જતા હતા ત્યાં માર્ગમાં મલોન વચ્ચે યુક્ત અભ-
ચહેવ સૂરિને જોતાં તેમની સ્તુતિ કરી તેમને ગીમતામાં
હતાર્યા ને મલ્લધારીનું જિરૂદ આપ્યું. તેમની પાટે ગંધ-
હસ્તી સમાન મલ્લધારી હેમચંદ્રસૂરિ ચલા. તે પ્રતિ દિ-
વસ ચોમાસામાં ગીમતામાં જઈ વ્યાખ્યાન આપતા હતા.

એક દિવસ હેમચંદ્રસૂરિ ગીમતામાં વ્યાખ્યાન આપવા આવ્યા તે વખતે ત્યાં ગોઠીયો બળી બાકુલાની તૈયારી કરતા હોવાથી મલધારીને વ્યાખ્યાન વાંચવાની ના પાડી અને જણાવ્યું કે “આ ઠેકાણે અમારે બહીબાકુલાનો માંડવો રચવો છે.”

મલધારીયે જણાવ્યું કે, “ચોમાસામાં વખાણ બંધ રહે નહીં, જેથી ચોઠીવાર મુધી વાંચીશ.” ગોઠીયોયે તે વાત પણ અંગીકાર કરી નહીં, ને વખાણ વાંચવાની મના કરી, શુર નારાજ ચિત્તે પાછા ઉપાશ્રય આવ્યા.

એવી રીતે શુરે ચિત્ત ઉદાસ બાળીને સોનાર વંશના દેવનાયક શેઠે દેશસર બંધાવવાને જગ્યા માગી પણ જગ્યા મળી શકી નહીં. ત્યારે ઠેકા શેઠ પાસે જગ્યા માગી, ગોઠીયોની મના છતાં ઠેકા શેઠે ફરિયાદ આપવાથી જમીન આપી. પછી પત્રીવાર સહીત શુરે ઠેકા શેઠના ઘેર આવવાથી શેઠે ઘણી સહિત કરી. તેવારે ઠેકા શેઠે જણાવ્યું કે “ગોઠીયોની મના છતાં મેં તમને જમીન આપી છે પણ માફ નામ રહે તેમ કરજ્યે.” શ્રાવકો અને આચાર્યો સેમણે એ વાત ઠણુલ કરી, ગીમતામાં દેશસર બંધાવ્યું, અને પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા સ્થાપન કરી, ઠેકા પાર્શ્વનાથ નામ સ્થાપન થયું, અને ગીમતામાં તે પાકાતું નામ પણ ઠેકાનો પાકો એવું રાખી ઠેકાશેઠનું નામ કાયમ રાખ્યું.

એક વખતે માળવાના રાજાએ શ્રીમદેવને હુરાવીને પાટણ જાણ્યું ને પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા ખંડિત કરી તેણે સેનારકુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા એવા રામદેવ અને આશાધન એ બંને ગ્રાવકેએ તેનો ઉદ્ધાર કરવાનો આરંભ કર્યો. અને વિચાર કર્યો કે આરાસન પહાડમાં સ્ફટિક રત્નના ત્રણ ઢુકડા છે જે રત્નનાં ભગવાન માટે બિંબ ભરાવશું. તે વિનાશ થશે નહીં એમ ત્રણ બિંબ કરાવા ધાર્યું પણ તેમને સંતોષ થયો નહીં, જેથી અભિશ્રદ્ધ કર્યો કે “પાર્શ્વનાથના બિંબ ન ભરાય ત્યાં સુધી સોજન કરવું નહીં” એવી રીતે શુરેએ પણ અભિશ્રદ્ધ લીધી. અનુક્રમે આઠમો ઉપવાસ થયો તે વારે સ્વપ્નામાં એવું દેખાયું કે “દેરાસરનો પાસે કુલ તથા અક્ષત દેખાય ત્યાંથી આરાસનની ખાણવા ત્રણ ઢુકડા બોલી કાઢીને તેનાં બિંબ ભરાવજો.”

પછી ત્યાંથી તેઓએ સ્ફટિકના ત્રણ ઢુકડા કાઢીને તેના બિંબ ભરાવી સંવત ૧૨૬૨ ની સાલમાં દેવાનંદ-સૂરિ પાસે પ્રતિષ્ઠા કરાવી ઠાકા પાર્શ્વનાથ એવું પુર્વતું નામ કાયમ રાખ્યું.

રામદેવના પુત્રનું નામ ત્રિલોચન, તેના પુત્ર બાળ, બાળના પુત્ર મલ ને મલના પુત્રનું નામ દેલન જેઓ પ્રતિ દિવસ ઠાકા પાર્શ્વનાથજીની સેવા ભક્તિ કરે છે. દેલનને કેશરીયા પાર્શ્વનાથના અધિષ્ઠાયકે સ્વપ્ન આપ્યું કે “કેય.

રીયા પાર્શ્વનાથને પુજવાથી જે ફલ મળે છે તેજફલ આ ભિંબને પુજવાથી પણ મળશે ” જેથી લોકો સંજેશ્વર પાર્શ્વનાથની માફક અધિકાધિક પૂજવા લાગ્યા. ને તેમને ફલ પણ મળવા લાગ્યું. સંજેશ્વર પારસનાથની પૂજાથી જે લાભ થાય તેવોજ લાભ ઠોકા પારસનાથને પૂજવાથી થાય છે.

—❀❀❀—

કંકણ પાર્શ્વનાથ.

૧૦

કુલને હાર ચઢાવવાથી વીંછી કરતા નથી. આતીથ્ય પાટણમાં આવેલું છે.

કંબોધ પાર્શ્વનાથ.

કંબોધ ગામે કંબોધ પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે.

—❀❀❀—

ખામણ પાર્શ્વનાથ.

૧૧

રતલામથી વીસ ગાઉ લોચાવર ગામે ખામણ પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે. તે ઘણું જુનું અને ચમત્કારીક છે.

—❀❀❀—

જોયામંડન પાર્શ્વનાથ.

૧૨

જયપુર ખાસે પહાડમાં જોહ નામે ગામ છે ત્યાં જોહા મંડન પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે તેનું સ્તવન શ્રીમદ્ વલ્લભ વિજયજીએ કરેલું છે.

--*~*~*

ગોડી પાર્શ્વનાથ.

૧૩

પાટણ નગરમાં એક શ્રાવક અંજન શલાકા કરાવતો હતો તેની વિધિ શ્રી હેમચંદ્રસૂરિ કરાવતા હતા. તે વખતે ઘણી પ્રતિમાઓ ત્યાં અંજન શલાકા કરાવવાને લાવવામાં આવી હતી. પણ એમના બાલચંદ્ર નામના શિષ્યે મુહુર્ત મુકાબુ. તે અવસરે એક શ્રાવક ત્રણ પ્રતિમાઓ બરાબી અંજન શલાકા કરાવવાને ત્યાં લાવ્યો. તે પ્રતિમાઓની અંજન શલાકા બરાબર મુહુર્તે થયું. જેથી તે મહા પ્રભાવિષ્ઠ થઈ. તે પ્રતિમાઓને શ્રવકે એક ભોંયરામાં પધરાવી હતી. તેની નજીક એક મુસલમાનનું ઘર હતું. તે મુસલમાન ભોંયમાં જોડીને તેમાંથી એક મુત્તિને પોતાને ઘેર લઈ ગયો. ને પોતાના ઘરમાં ખાટા જોડીને છુપાવી દીધી. ને રાતના રાજ તે ખાટા ઉપર સૂઈ રહે. એક દિવસે તે પ્રતિમાના અધિષ્ઠાયકે મુસલમાનને રાતે સ્વપ્નામાં-કહ્યું કે “એ પ્રતિમા બહાર કાઢી મેઘાશાઠ

આવક પાંચસે ટકા લઈને આવે તે વારે તું પાંચસો ટકા લઈ આ પ્રતિમા આપજે. નહીતર તને હું મારી નાખીશ, ” મુસલમાને લાયથી ખાડામાંથી પ્રતિમા છ કાઢીને એક ઠે-કાણે મેઘાચાહુને આપવાને રાખી. ને મેઘાચાહુની રાહ જોવા લાગ્યો.

હવે પારકર (સિંધ) દેશમાં જેંગાર પરમાર ભતનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો તે દેશમાં ધન ધાન્યથી સરપુર એવા મોટા મોટા વ્યવહારીયાઓ વસતા હતા. ત્યાં કાગલચાહે નામે મોટો વ્યવહારી હતો તેની બે મેઘાચાહુને પરણાવી હતી. એક દિવસે મેઘાચાહુને કાગલચાહે કહ્યું કે “ તમે ‘શુજાત દેશમાં મુસાફરી કરો. ” મેઘાચાહે હા પાડી; પછી બીજે દિવસે ઘણું ઉંટ અને દ્રવ્ય સાથે નર્મતે તેઓ ત્યાંથી સારા શુકને નીકળતાં અનુક્રમે પાટણ આગ્યા. ત્યાં ઉતારો કર્યો રાતના મેઘાચાહુને સ્વપ્ન આનું “ આ ગા-મમાં કોઈ મુસલમાન તમને પ્રતિમા આપશે તમે પાંચસો ટકા આપી તે લઈ લેજો ” પછી પ્રભાતના પાંચસો ટકા આપી તેની પાસેથી તે પ્રતિમા લઈ લીધી, હવે હમેશ તે પ્રતિમાની સેવા પુજા સક્રિય કરે છે.

એક દિવસ પોતાના વતન જવા સારૂ રૂઢની ગાંધી (સીયોથી વીચે ઉંટ બસીને રાધનપુરને રસ્તે આજ્યો, અત્ર ક્રમે રાધનપુર આગ્યા. તેવારે ત્યાં પ્રથમ હાથ, સુકવ

વાનો વખત આવ્યો તે વારે દાણ ચુકવનાર એ ઉંટ ઉપર પ્રતિમા છે તે ઉંટ ગણતરીમાં ભૂલી જાય. વારંવાર-ગણે છતાં ભૂલ નીકલે નહીં. દાણ લેનારે પુચ્છ્યું કે “કેટલાં ઉંટ છે ?”

“મારી સાથે વીધ ઉંટ છે.” શેઠે કહ્યું.

વળી પાછાં ફરીને દાણ ચુકવનારે મળી જોયાં તેા આગણીશ યયાં. આ ચમત્કારથી તે અજબ થયો. પછી મેઘાશાહે કહ્યું કે “જે ઉંટમાં પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા છે તેનો પ્રભાવ છે કે જેથી તમે તે ઉંટ ભૂલી જાઓ છો.” શેઠનાં એ પ્રકારનાં વચન સાંભળી દાણ ચુકવનારે પ્રભુતા દર્શન કરવાની ઇચ્છા જણાવી. પછી મેઘાશાહે પ્રતિમાથી બહાર કાઢી તેને દર્શન કરાવ્યાં, દાણ ચુકવનાર દાણીએ પ્રતિમાનાં દર્શન કરી દાણ માફ કયું. ને પોતાને ઘેર આવ્યો ગયો, પછી મેઘાશાહ શેઠ પારકરમાં પોતાને નગરે આવ્યા ત્યારે પ્રથમથી કાજલશાહને વધામણી મોકલાવી. જેથી કાજલશાહ પોતાના જાનેવીને વાજતે જાજતે સામેયુ કરી ઘેર લાવ્યા. પછી સંવત ૧૪૩૨ ના કાર્તિક માસમાં તે પ્રતિમાથી પધરાવ્યાં. કાજલશાહે કહ્યું કે “કેટલું ખરચ થયું છે તેનો હીસાબ આપો.”

જ્યારે મેઘાશાહે જણાવ્યું કે “પાંચસો રૂકા, આ

પ્રતિમાણના આપ્યાહે” વગેરે બધા હિંમ્મત કાજલશાહને આપી દીધા.

તે વારે કાજલશાહે કહ્યું કે એ “પ્રતિમાણના પાચશો દહા શા કામના છે ! વગેરે કહી મેઘાશાહને કપકો આપ્યો.”

હવે અહીં મેઘાશાહની વધુ ‘મોતીબાઈ’ અને તેમને ‘મધ્યો’ અને ‘મહેરો’ એ નામે બે છોકરા હતા.

મેઘાશાહે ધરરાજાજી નામના કેઈ પોતાના સંબંધીને બાલાવી પ્રતિમા તેમને સુપરત દીધી, તેમણે બાર વરસ સુધી પુજા કરી.

તે અરસામા એક દિવસે રાતના મહે સ્વપ્ન આપ્યું કે “જો નાના બળદની બહેલ જોડી તેમા પ્રતિમાજી પધરાવી બોઠાથલ તરફ ચાલજો પણ પાછુ વગીને જોઈશ નહીં” એવું સ્વપ્ન જોઈ પછી પ્રસાદના પ્રતિમાજી બહેલમા પધરાવી બોઠાથલ તરફ ચાલ્યા, માર્ગમા એક ઉજાજા ગામ આવ્યું. ત્યાં આગલ મેઘાશાહે પાછુ ફરીને જોયું કે તુરત બહેલ ચાલતી અટકી ગઈ. તેથી ચેકને લણેજ પશ્ચાતાપ થયો, એમ કરતાં રાત પડી અને પસ્તાવો કરતા નિદ્રાવશ થયા અને સ્વપ્ન આવ્યું કે “આ જોડી પુર ગામ છે અહીંથી દક્ષિણ દિશાએ કુવો છે પાસે પત્થરની ખાણ છે. માટે ત્યાં ગામ વસાવી ફેરાસર બંધાવો ત્યાં નજીક ધોળો આકડો છે તેની આગળ ચોખાનો

સાથીઓ વગેરે કરી તેનું પુજન કરજો. એટલે ઘણું જ ધન પ્રગટ થશે. શીરાહીથી સલાટ બોલાવજો” પછી શેઠ તુરત જાગૃત થયા, અને ધમ ધ્યાનથી બાકીની રાત વીતાવી.

પછી પ્રાતઃકાલથી શેઠે તે પ્રમાણે કરવા માંડ્યું. અત્યુદયે ત્યાં ગામ વસાવ્યું બચ્ચદેરાસર ગામની અંદર બંધાવવા માંડ્યું. તેમને ધન પણ ઘણું જ મળ્યું. પોતાનાં સગા સંબંધી તેમજ સર્વ લોકને ત્યાં વસાવ્યા અને એવી રીતે દેશાંતરમાં તેમની ઘણી કીર્તિ ફેલાઈ તેમની કિર્તિ સાંભળીને તેમના સગા કાજલશાહ પણ ત્યાં આવ્યા અને મેઘાશાહને કહેવા લાગ્યા કે “તમે દેરાસર કરાવો તેમાં ખરચનો અર્ધજાગ હમારો ગણજો.”

“મારી પાસે એ પ્રતિભાળના પ્રભાવથી હમણું ઘણું જ ધન આવેલું છે તમે તો પ્રતિભાળના પાત્રસે ટકા આપેલા તે પણ મારી પાસે માગતા હતા. અને કહેતા હતા કે આ પત્રચરનો દુકડો શું કામનો છે.” મેઘાશાહે કાજલશાહને રોકડું પરખાવ્યું.

મેઘાશાહનાં આવાં તીર્થાં વચન સાંભળી કાજલશાહને બહુ જ રીસ થયીને આર્તશૈલ દ્વાનમાં પડ્યા, મેઘાશાહ પોતાનો બનેલી યાય તેને કેવી રીતે મારી નાંખવો એમ ચીતવવા લાગ્યા, એવટે નિર્ણય કીધો કે,

“ મારી બીજી નાની છોકરીનાં લગ્ન કરું તે પ્રસંગે મેલા-
શાહને તેહુઃ આખી ન્યાન જમાડુ અને મેલાશાહને ઝેર
આપું. ” એમ નક્કી કરી પોતાને ઘેર આમ્યા. પછી ત્યારે
પોતાની નાની છોકરીનાં લગ્ન આવ્યાં તે પ્રસંગે મેલા-
શાહને પણ તેહુ કર્યું તેમાં મેલાશાહે પોતાનું આખું
કુટુંબ મોકલ્યું પણ પોતે ગયા નહી. જેથી કાજલશાહ
પોતે તેડવાને ગયા તે વારે યજ્ઞે સ્વનામાં જલ્લાબ્યું જે.
“ તું તારે સાસરે જઈશ નહી. નહીતર ત્યાં તને દૂધમાં
ઝેર આપી તને મારી નાખશે. તેમાં છતાં પણ જો જાવ
તો પાર્શ્વનાથજીની પ્રતિમાનું નવજુ લઈ લેજે ”

હવે સવારના કાજલશાહના અગિ આશ્રકથી જાણતાં
છતાં પણ ભાવી ભાવના થોગે તેઓ કાજલશાહ સાથે
ગયા, ત્યાં ઘરે આમ્યા. પછી કાજલશાહે પોતાને વિચાર
પોતાની સીને કહી સંભળાવ્યો. સીએ તેને ઘણાંય સમ-
જાવ્યો, પણ શેઠે માન્યું નહી. પછી જમવા સમયે દૂધમાં
ઝેર નાખી ખન્ને સાથે જમવા બેઠાં. અને તે ઝેર સહીત
દૂધ મેલાશાહને કાજલશાહની વહુએ સુક્યું. કાજલશાહે
જલ્લાબ્યું કે “ મોરે તો દૂધની બાધા છે. ”

હવે અહીં જાણીમાં દૂધ આવતાં જ જલ્લાબ્યું વાડ
માંડ આવી. પણ પોતાને જાણીમાં આવ્યું તે એહું ન સુક-

વાનો તેને નિયમ હતો. જેથી જેરવાળુ દૂધ પણ પોતે પી ગયા. જેટલે તરતજ જેર બધા શરીરે વ્યાપી ગયું. પાર્શ્વનાકરુ, નવણ, પણ સાર્થે લેવાનું ભુલી ગયા હતા. જેથી, જેની સસરથી મેઘાશાહે કાલ કયો, પછી શોક સુધી કાજલશાહે અધુર દેરાસરનું કામકાજ સંપૂર્ણ કરાવ્યું. દેરાસરમાં ભગવાનને પંદરાવ્યા પછી જેવારે બ્રહ્મ ચક્રાવવાનો વખત આવ્યો ત્યારે કાજલશાહે ધન ચકાવી પણ પડી ગઈ એવી રીતે ત્રણ વખત ચકાવીને ત્રણ વખત પડી ગઈ કાજલશાહ ચીંતામાં પડ્યો.

રાતના જલ્દે મેઘાશાહના પુત્ર મેરાશાહને સ્વપ્ન આવ્યું કે “ તારા બાપને તારા મામા, કાજલશાહે માર્યો છે તો તેને જથ્થા કેમ લેવા. હઉ, માટે માફ ચીંતવન કરતાં, તું બ્રહ્મ ચક્રાવજે ” એમ કહી, અદૃશ થઈ ગયો. સંવત ૧૪૪૪ની સાલમાં પછી, મેરાશાહે બીરો દીવસે બ્રહ્મ ચકાવી. તે ગોડીપુરનો કાકોર સોડો છે તે પણ ભગવાનની ભક્તિ કરે છે. આ પ્રતિમા ત્યાં દેટકોક કાલ પુજવા પછી પ્રતિમાણ અદૃશ થઈ ગઈ.

વાડમાં ડાસીવાડાની પોળમાં મંદીર સ્વામીના દેરાસરજીના
ઝોટલા ઉપર બીંતે છે.

આહોર મારવાડમાં ગોહી પાર્શ્વનાથનું તીથ છે.
સાદહી પાસે ધાનેરામાં ગોહી પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે.
નાદલાઈમાં ટેકરી ઉપર ગોહી પાર્શ્વનાથજીનું
દેરાસર છે.

વોઠાનેર મારવાડમાં ગોહી પાર્શ્વનાથ અને ચીંતા-
મણી પાર્શ્વનાથનાં બે મોટાં દેરાસર છે.

ધરાડમાં ગોહી પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે.

રાધનપુરમાં પણ ગોહી પાર્શ્વનાથનું મોટું દેરાસર છે.

સુરતમાં નગરશેઠનું જે દેરાસર કહેવાય છે તે પ્રતિમા

કે જે મારવાડામાં ગોહી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા સંવત
૧૮૬૨ માં પ્રગટ થયાં હતા ત્યાં શેઠે યાત્રા કરવા સાહ
સંઘ કાઢ્યો. બાવીની મરજીથી શેઠાણીને તે વખતે સુવા-
વડ હતી અને શેઠે ચોકસ મુહુર્તે તો સંઘ કાઢ્યો. જેથી
શેઠાણીને હૈયામાં બહુ વસોપાત થયો. "પૂર્વના પાપ
કર્મના ઉદયથી મને સુવાવડ આવી અને ભગવંતના દર્શ-
નમાં મને અંતરાય થયો." એમ બહુજ પશ્ચાત્તાપ કરતાં
અધીષ્ઠાયકના પ્રભાવથી ત્યાં પ્રતિમાજી પ્રગટ થયાં અને
શેઠાણીને દર્શન થયાં. શેઠાણીએ દર્શન કરી ભક્તિના
જ્વલાસથી પોતાને મૂલ્યવંત હાર ભગવંતને કંઠે

પહેરાવ્યો તે હાર સ્વાથેજ પાછા પ્રેનિમાણ પોતાના
મૂળ સ્થાનકે મોરવાડામા પ્રગટ થયા. ત્યા સઘવી ડાહ્યા
બાર્ધ સઘ લઇને મોરવાડે આ પા અને દુભગવતનાં દર્શન
કર્યા તે વખતે તેમણે પોતાનો હાર જોળ્યો અને
વિચાર્યું કે “ આ હાર મારો જણાય છે ને પ્રભુને કે જે
પહેરાવ્યો હતો. ”

પત્રી અનુક્રમે ઘેર આવી તજવીજ કરી તે તેમને
ખબર પડી કે પોતાની સ્ત્રીને પ્રગટ થઈ દર્શન દીધા જેથી
ભક્તિએ કરીને પોતાની સ્ત્રીએ પહેરાવ્યો હતો એમ
ખબર પડી એ રાઠ હમનણમા રાખવાને શેઠે ત્યા એક
ભવ્ય દેરાસર બંધાવી ગોડી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા પ્રતિ
સ્થાપીત કરી.

સોજતમાં ગોડી પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર છે
મોરવાડામા ગોડીજીની વિરખડી કહેવાય છે

—ૐૐૐ—

ગુપ્ત પાર્શ્વનાથ.

૧૪

વિદ્યાચલમાં ગુપ્ત પાર્શ્વનાથનું પુર્વે જૈન તીર્થ હતું.

—ૐૐૐ—

ગંભિરા પાર્શ્વનાથ.

૧૫

પાટણ તાબે ગાંધુ નામે ગામ છે ત્યાં ગંભિરા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે અહીંયાં ગંભિરા પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા સદેહ પાપાણની છે પૂર્વે ત્યાં તે પ્રતિમાણની હુદ્દેલીમાંથી રાજ એક એજાઠા રૂપેયો સવારતા નીકલતો તે વાત એક ચતિના જણવામાં આવી નેથી પ્રથમતો તેણે તે વાત સાચી માની નહી. અને જો ખરીવાત હોય તો ખાતરી કરી આપવા કહ્યું. પછી જ વારે રાતતા દેરાસર મંગલીક કરવાનો અવસર થયો તે વારે જતિએ ભગવંતની આબુ બાબુ વગેરે મધે તપાસ કરી દેરાસર પોતાને હાથે મંગલીક કરી બહાર ચોકી કરતો સુતો કે રાતતા ઠાઈ ઉઘાડીને સુકી જાય નહી પછી પ્રભાતના જોયુ તો ભગવંતની હુદ્દેલીમાંથી રૂપેયો નીકલ્યો, પછી જતિએ બારીક તપાસ કરી તો જણાઈ કે ‘ ભગવાનના તિલકમાં ચમત્કાર છે ’ પછી ગોઠીને સમજાવી તિલક બહાર નાખ્યું. ત્યારથી રૂપેયો નીકલતો બંધ થઈ ગયો.

(६७)

આલ્સીયા પાર્શ્વનાથ.

96

માંદલમાં પ્રતિમા ઘણાં જ ચમત્કારીક છે, પમાસજી
ગાદતીને આધારે છે.

ગીરના પાશ્વનાથ.

৭৬

ગીરુઆ પાર્શ્વનાથ ની પ્રતિમા ક્ષામરંગે અતિ
મનોહર સ્ફટિક રત્ન જેવી મહા તેજસ્વંત સુંદર અક્ષપાટ-
વંત રૂપાના માંડવામા બેસાડેલ છે આ દેરાસર પંજાબ
દેશમાં છે.

ધૂત કલોલ પાશ્વનાથ.

25

કચ્છ દેશમાં મુંચરી નામે ગામ છે ત્યાં ઉદ્દેશીયાદ
કરીને એક વર્ષિક વસતો હતો. તેને સ્વપ્ન આપ્યું કે
“આજથી પાંચમે દિવસે, એક પાલીના રોટલા ખાંધી
તારા ગામની પુર્વ દિશાએ ખારીના કિનારા ઉપર તું જ
ઈશ. ત્યારે ત્યાં દિવસ ઉભરો એટલામાં જે માણસ તને

મલે તેને રોટલાનું પોટકું આપી તેની પાસેથી પોટકું લઈ લેજે, અને તારે ઘેર આવજે. ’

અનુક્રમે પાંચમે દિવસે તેણે તે પ્રમાણે કીધું. પોતાનું રોટલાનું પોટકું આપી તે માણસ પાસેથી પોટકું લઈ તે પોતાને ઘેર આવ્યો. પછી તે પોટકું ઘેર લાવીને છોડી જોયું તો અદરથી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા નીકળી પરન્તુ તેનો મહીમા નહીં જાણવાથી તેણે તે પ્રતિમાજીને રોટલા રાખવાના ગોળલામા મુકી અને તેને માથે એક પાલીના રોટલા કરીને ગોળલામા મુક્યા પછી રોટલા તેમાથી વપરાય છતાં પણ રોટલા ખુદે નહીં પત્રી જતિ મહારાજને ખબર પડવાથી તે વણીકને પ્રતિબોધ આપીને પ્રતિમાજી અપાશયે પધારાવ્યા જેથી તે વણીકના પરિણામ સારા રહ્યા નહીં એટલે રાતના પ્રતિમા પાછા પોતાના સ્થાનકે ગોળલામા આવીને હાજર થયાં કરી સંઘની મદદથી નાંની છત્રી કરાવી તેમા પ્રતિમાજી પધરાઈયા પ્રતિષ્ઠા કરતા સઘ જમાડવો જોઈએ, પણ પોતાની શક્તિ નહીં હોવાથી ધીને ણદોળસ્ત બની ચકયો નહીં. તેથી બહુ રુઆતાપ કરવા લાગ્યો તે વારે સંઘના માણસે એક દુઠાનવાદી પાસેથી ધીનું એક કુલુ લાવ્યા. ઉદેશીશાહ આ હકીકત જાણીને હૃદયમાં ‘રુઆતાપ / ક.’ તા લાગ્યો. “અરે ! આરી પામિ પૈસા હોત તો આ કુ-

દેવાથી ઘી સંઘને પીરસત. હે ભગવંત તમે મારા ઘેર આળ્યા છતાં હું નિર્ધન રહ્યો. ” એવી રીતે અનેક પ્રકારે તે પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યો.

હવે અહીંયાં કુદવામાથો ઘી ઘણુંજ નીકલવા માંડ્યું. ઘીનું કુદ્દુ પાંચ મણનું છતાં પચ્ચીસ મણથી પણ વધારે નીકલ્યું. જેથી બધાંને વહેમ આળ્યો કે “ આ શું ? પ્રતિમાજી છત્રીમાંથી કુદવામા તો નથી આળ્યા. ” ?

જ્યારે કુદવામાં હાથ ઘાલી તપાસ કરી તો પ્રતિમાજી કુદવામા હતા જેથી કુદવાનું મોઢુ કાપીને પ્રતિમાજી ગહાર કાઢી મોટો ઓગળવ કરીને દેરાસરમા પધરાવ્યા. પછી દેરાસરજીને ફરીથી બીજે ઘુમ્મટ કરીને મોટું દેરાસર કયું. ત્યારથી તે ધૃત ક્ષોભ પાર્શ્વનાથ જગતમાં ગવાયા ત્યાં કારતકો પુનમ અને ચૈત્રોનો મોટો મેળો ભરાય છે તે વખતે ચાર પાંચ કુચ્છર લગભગ માણસ એકઠું થાય છે. આ પ્રતિમા સંબંધી એવી લોક વાયકા છે કે પ્રતિમાજી પારકરથી આવેલાં છે અહીં બીજા બાઈઓએ પણ મદદ કરીને દેરાસરજીને મોટું કીધું. ત્યાં જાત્રાળુઓ મોટે ધર્મશાળાઓ, પણ બંધાવો છે. મોટું માહાત્મ વર્ધાર્યું છે. ।

ધીયા પાર્શ્વનાથ.

૧૯

પાટણમાં એક માણસને ધીનો વેપાર હતો. તેણે ધીમાં ઘણા પૈસા પેદા કીધા. તેને પાર્શ્વનાથની ઉપર આરથા હતી. હમેશાં તેમની સેવા પુજા કરતો જેથી તેણે પાટણમાં દેરાસર બંધાવી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી તેણે ધીયા પાર્શ્વનાથ એણે નામ પ્રખ્યાત થયું.

ચારૂપ મંડન પાર્શ્વનાથ.

૨૦

મુનિમુવત સ્વામીના શાસનમાં પાંચ લાખ છી. ચાસી હજાર છસોને બાસઠ વર્ષ બાકી રહે છે જરાવેલી શામલા પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા તે પાટણથી ચાર ગાઉ ઉપર પાટણથી જતી ગાહીયું પ્રથમ ચારૂપ સ્ટેશન છે ત્યાંથી દશ મીનિટમાં ચારૂપ ગામે જવાય છે ત્યાં ગામના મુંદર દેરાસરમાં સ્થાપવર્ણુ બિરાજમાન દ્રુષ્ટા સહીત આશરે વાર જેટલી ઉંચી છે. ઠાળી બાબુએ એક સફેદ આદિત્યની પ્રતિમા છે. શ્રીકાંત નમરનો ધનેશ આવક કે જેનાં વહાણ સમુદ્રમાં જતાં હતાં

નાં વહાણને અંતર દેવે સ્થંભાગ્રાં, જેથી ધનેશે સેરા
 કક્ષિતથી દેવને પ્રસન્ન કરી. તેની પાસેથી સમુદ્રમાંથી રવા-
 મવર્ણની ત્રણ પ્રતિમાઓ મેલવી. તેમાંથી એક ચારૂપ
 નગરમાં પધરાવી બીજી શ્રી રટ્ટણનગરમાં આમલીના ઝાડ
 નીચે દેરાસર કરાવી અરિષ્ટ નેમીની ત્યાં પધરાવી. અને
 ત્રીજી પ્રતિમા કાતિપુર નગરમાં પધરાવી. જેના પ્રભાવથી
 શાલીવાહનના વખતમાં નાગાર્જુન નામના મહા બુદ્ધિ-
 વાન જોગીએ તેના પ્રભાવથી રક્ષસિદ્ધિ કરી ત્યાં
 સ્થંભન નગર વસ્યું. જ્યાં તે પ્રતિમા હાલમાં ખ મા-
 તમાં બીરાજમાન છે પ્રતિમાના પાછલા ભાગમાં લેખ છે
 એમ પરંપરાથી સંભળાય છે.

આ ચોવીસીમાં મુનિમુવત તીર્થંકર ૫જી બે હજાર
 બસોં બાવીશ વર્ષો ગયે છતે અવાઠ નામના એક ગોઠ
 દેવના રહેવાસીયે તે ત્રણ પ્રતિમાઓ ભરાવી હતી. તેમાં-
 ની તે (ચારૂપની) એક છે. બીજી યંબજુપાર્શ્વનાથની આને
 લગતી હઠીકત શ્રીવિજયાનંદસૂરિએ પોતાના તત્ત્વ નિર્ણય
 પ્રાસાદમાં પ્રસિદ્ધ કરેલી છે તેમજ પ્રભાવક ચરિત્ર અને
 પ્રવચન પરિક્ષામાં પણ કહેલી છે. તે ગામમાંનું જુનું
 પખાસણ કાઢતાં પરીકર (પરધર) નીકળ્યા છે. તેમાં પણ
 લેખ છે પણ તે લેખ બરાબર વંચાતો નથી. તેમાં ચારૂ-
 રૂપ નામે તીર્થ પાર્શ્વનાથ વગેરે છે.

પ્રવર્તક કાંતિ વિજયજી મહારાજે આશુના લેખોની નોંધ લોધી છે. તેમા પણ આરૂપ ગામે આદિશ્વરજી બ વાનના દેરાસરજીનો મહત્ત્વ સુધરાવ્યો તેવો લેખ છે તે આદિશ્વરજી આરૂપ શ્યામલ પાર્શ્વનાથની ઠાળી બાલુએજ વિધમાન છે. હાલમા પણ તે ગામમાં ખોદ કારા કરતાં વીરથી પુરસ્વીસ હાથ ઉડા પાયા નીકળે છે જેથી જણાય છે કે પહેલાના કખતમા આરૂપ મોટું નગર હશે. તે ગામ તથા તેની આસપાસના રહેનાર તે પ્રતિમાજી ઉપર મહુ આસ્થા રાખે છે. ને તે પ્રતિમાજીના સોગન પણ ખાતા નથી પ્લેગ મરઘી આ ગામમા ફેલ વળતે થઈ નથી. અધમ આ પ્રતિમાને પાટણુ લાવવા મહુ મહેનત કરી. ગાઠામા પધરાવી ઘણા બળદ લોડવા પણ ગાહુ આપ્યુ નહો તેથી સવન ૧૯૪૭ માં તે દેરાસરજીનો જીર્ણોદ્ધાર કરી તે પ્રતિમાજી ત્યાં પધરાવી છે. દેરાસરની આસપાસ કોટ બાંધાવ્યો છે. પાટણુથી દરવર્ષે કાંતિક વડી ૧ નો સંધ જાય છે. પ્રતિમાજીની ફેણ તથા કાનનો ભાગ ખીજ પ્રતિમાઓ કરતાં જુડા જ પ્રકારનો છે મહુ તે /વા ૧ છે ચિત્ત હરે તેવી જગ્યા છે.

ચિંતામણી પાર્શ્વનાથ.

૧૨૧

કચ્છ દેશમાં રાપર ગામે એક કોલીના ખંડિરમાં
 ખોદ કામ કરતાં સ્કટીક રત્નની પ્રતિમા નીકળી હતી.
 કોલીએ “ કાંઈક પુતળુ ધારીને વિચારું કે ગામના શેઠને
 આપી હર્ષશુ ” એમ ધારી રાતના પોતાના ઘરમાં રાખી
 પછી પ્રસાતના શેઠને આપવા આવ્યો તે વારે શેઠ પો-
 તાના દેવને ઓળખીને ઘણાજ આદર મતાથી લીધી.
 અને તેને કાંઈક આપ્યું. તે વાતની જ્યારે લોકોને ખબર
 પડી ત્યારે તેમણે કોલીને ચકાવ્યો “ કે તે ઘણીજ કી-
 મતિ થીજ છે માટે તું પાછી લઈ લે ” પછી કોલી શેઠ
 સાથે લડી જગડીને તે પ્રતિમા પાછી લઈ ગયો. ને પો-
 તાને ઘેર એક જગ્યાએ સ્થાપન કરી, રાતના સુઈ ગયો.
 તે વારે રાતના તેને મહા વેદના પ્રગટ થઈ ને ઘણીજ
 બીક લાગવા માંડી. જેથી બપ પામી સવારના તે પ્રતિમા
 પાછો શેઠને આપી ગયો. શેઠે ઘર દેરાસર બનાવી પ્રતિમા;
 છ પધરાવી હમેશ તેની પૂજા કરવા લાગ્યો, પછી ગામમાં
 મોટું દેરાસર બંધાવી તેમાં પ્રતિષ્ઠા પૂર્વક પધરાવી આ
 પ્રતિમાજનો લેખ વગેરે દેરાસરજમાં છે

સંપ્રતિ રાજાની બરાવેલી ચિંતામણી પાર્શ્વનાથની
 પ્રતિમા તીર્થરૂપ છે. અહીં પદાવાદમાં અસારના નામનું પડ છે

હાલનાં બધાં પરાં પ્રથમ આચાપુરી નગરી હતી તેનાં પછી
 છુટક છુટક પરાં બની ગયાં, પ્રથમ બધી વસ્તી આચા-
 પુરી નગરીમાં હતી. અહીં રાજપુરનું દેરાસર લગભગ
 ૭૦૦ સાતસે વર્ષ પહેલાનું છે, પ્રથમ પરાઓમાં ચાર
 ચોમુખજીની પ્રતિમા શ્યામવર્ણની ચિંતામણી પાર્શ્વના-
 થની તેમજ એક રાજપુરમાં, બીજી જવેરીવાડે, વાઘેજી
 પોળમાં ચિંતામણી પાર્શ્વનાથની છે. ત્રીજી કાલુમંગથી
 પોળમાં અને ચોથી દેવસાને પાડે એ પ્રમાણે પધરાવવામાં
 આવેલી ઠહેવાવ છે.

આગ્રામાં રેશન મહોલ્લામાં ચિંતામણી પાર્શ્વના-
 થજીનું દેરાસર છે. શ્રીમદ્ હીરવિજય મુરિશ્વરે તેમની પ્ર-
 તિષ્ઠા કરેલી છે.

સાદરીમાં જાગ્ય દેરાસર બાવન જીનાવ્રયનું છે.

શુજરાતમાં વીઝપુરમાં ભાટવાડામાં ચિંતામણી પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર છે એ પ્રતિમા બુની વીઝપુર ગામે
 હોંયરામાં હતી. તે શ્રાવકને સ્વાન આપવાથી ત્યાંથી લા-
 વીને અહીં પધરાવવામાં આવી છે અહીંયાં ઘણીજ મા-
 નતા કરવામાં આવે છે.

પંજાબમાં રામનગરમાં ચિંતામણી પાર્શ્વનાથજીનું
 દેરાસર છે.

રાધનપુરમાં ચિંતામણી પાર્શ્વનાથજીનું જીનું દેરાસર છે.

ભુરાનપુરમાં પણ ચિંતામણીજીનું દેરાસર છે.

પાઢરા તાલુકે વણછરા ગામમાં ચિંતામણી પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર છે તે હસરાજ અને વચ્છરાજ નામના એ બાઈએ હતા તેમણે બંધાવેલું છે પ્રતિગાળ લેપમય છે. ગામમાં જૈનોનું એક પણ ઘર નથી. તેનો વહીવટ પાઢરા તાલુકે સાણુપર ગામના જૈનો કરે છે તે દેરાસર જીનો લાગે કાનમ જીલ્લાના આવકો દયા ઓપનાલ આપે છે.

સોરઠ દેશમાં ચોરવાઠ ગામમાં ચિંતામણી પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર છે.

— ❧ —

ચૈલણ પાર્શ્વનાથ.

૨૨

વંઠચુલ રાજ્યક્રમારે આચાર્યના ઉપદેશથી ચર્મણુવતી નદીને કિનારે અને પોતાની પહોમાં એક પ્રાસાદ બંધાવ્યો જેમાં શ્રી વીર ભગવાનની મુર્તિ સ્થાપન કરી કાળે કરીને તે તીર્થ ચયું. એ તીર્થની યાત્રા કરવા સાડુ એક શ્રેષ્ઠી પોતાની સ્ત્રી સાથે ત્યાં આવ્યો, ચર્મણુવતી

નદી ઉતરવાને તેઓ વહાણમાં બેઠા, પછી દૂરથી પ્રાસાદ
 નું શીખર બેતાં તે શ્રેણીની સ્ત્રીએ ચંદન આદિ ઉત્તમ
 દ્રવ્યો સોનાના કથોળામાં લઈને શીખરને વધાયા લાગી
 તે વખતે કથોળુ નદીમાં પડી ગયું. જે વખતે શ્રેણીએ
 તેણીને કહ્યું કે આ કથોળુ રાત્રતું છે તેમાં રત્નો જઠે-
 લાં છે તો હું ગાળને શું જવાગ આપીય ? જેથી તે
 કથોળુ કાઢવાને નદીમાં નાવિકોને ઉતાર્યા. એક નાવિકે
 કથોળુ લાવીને શેકને આપ્યું. તેજ રાતના નાવિકને સ્વ-
 પ્તુ આપ્યું. “ સવારના નદીમાં તારે પુષ્પમાળા નાખવી.
 જ્યાં માળા સ્થીર થાય ત્યાં નીચે પાર્શ્વનાયણની પ્રતી-
 મા છે તે ત્યાંથી શોધી કાઢીને તે બીજા વંકચુકને તાર
 દે આપવું. ”

પછી ખલાસીએ તપાસ કરી બિંબ કાઢીને વંકચુ-
 લને આપ્યું. તેણે ખલાસીને પુષ્કળ ધન આપ્યું. ને તે
 બીજા વીરપ્રભુના પ્રાસાદની બહાર મંડપમાં પધરાવ્યું,
 પછી નવીન ચેત્સ કરાવી તે પાર્શ્વનાયણનું બીજા લેવાને
 ઉપાડ્યું, પણ ઉપડ્યું નહીં ઘણા માણસોએ ઉપાડ્યું
 પણ ઉપડ્યું નહીં ને તે ત્યાંજ રહ્યું હાલમાં પણ તે ત્યાં-
 જ છે તેવામાં વંકચુલને નાવિકે ખબર આપી કે બીજા
 એક પ્રતિમા અને મુવર્ણનો રથ તે સ્થાનકે છે.

તેવારે વંકચુલે સમામાં ‘ કહ્યું કે-આ બે બીજા

વીશેની હકીકત સભામાં કોઈ જાણે છે તેવારે એક વૃદ્ધ માણસે જણાવ્યું કે “પૂર્વે પ્રજાપાત્ર રાજા કોઈ રાજા સાથે યુદ્ધ કરવાને ગયા હતા તે વખતે તેમની રાણી ચર્મણવતી નદીમાં એક વહાણમાં તે જી જીજ અને સુ વર્ણનો રથ તે સાથે તે જોડેલી હતી તેવામાં કોઈ દુર્ઘટ માણસે આવીને કહ્યું કે “રાજા યુદ્ધમાં મરી ગયા છે” એવા કટુક વચન સાંભળીને રાણીએ પ્રતિભાઓ તમા સુવર્ણના રથ સહીત વહાણ નદીમાં કુમાવી દીધું, પોતે ઝુનેશ્વરના વા નથી મૃત્યુ પામીને દેવના થયા હશે, નહીતર તેમના વગર આ મહિમા કોણ કરે ? આ બંને જીજમાંથી એક તો આપણે પધરાવ્યું ને જીજી નદીમાં છે.”

આ હકીકત સાંભળીને જીજી જીજ લેવાને અનેક પ્રયત્નો કર્યા, પણ નીકળ્યું નહીં, હજી પણ વરસમાં એક વાર દર્શન તે આપે છે

શ્રી વીર ભંજવત કરતા આ જી ૫ પાર્શ્વનાથનું ઘણું નાનું હોવાથી ત્યાંના ‘મિર્ચાડી’ લોકો વગેરે લોકોએ એ પ્રતિમાજીનું ચેલણ ‘પાર્શ્વનાથ’ એવું નામ રાખ્યું, તે પછીને ઠેકાણે મોટું શહેર વસેલું છે હજી પણ ‘જાત્રા’ કરવા અનેક સંઘો ત્યાં આવે છે.

જગવલ્લભ પાર્શ્વનાથ.

૨૪

મારવાડમાં બીકાનેર તાલે સુખલુગઢ કુલેધી પાસે
 ગામ છે. જ્યાં ચારસે ઘર તેરાપંથીયોનાં છે તેમાં શેક
 પનેચંદ્રજી સંઘવી તેરાપંથી હતા. પછી જતિને ત્યાં જવા
 આવતા તેથી સુતિ ઉપર આસ્થા રાખતા. પછી યતિ-
 જીએ રૂપેયા ૧૦૦) માં પાર્શ્વનાથજીની પ્રતિમા દેવરાવી.
 હમેશ તેનાં દર્શન કરતાં ચેકને ઘણી આસ્થા બેસી ૫૫.
 મે તે વખતે ત્રીસ હજારનો પોનાનો જીવ છતાં તેમના
 મોટાભાઈ જયરાજજીએ નિયમ કર્યો કે “ હવેથી જેટલી
 પેંદાસ થાય તેમાંથી સેંકડે હથડકા ધર્મ માળે વાપરવા.”
 પછી પોતે સારા સુહુતે દેરાસરજીના પાયો નાખ્યો. ને
 કલકર્તે ગયા ત્યાં શણનો વ્યાપાર કર્યો તે વરસે આઠ
 લાખ પેંદા કર્યા બીજે વરસે સાત લાખ પેંદા કર્યા. કલ-
 કતામાં રાય બહાદુર બકીલાસજીના બગિચાના દેરાસરજીના
 સરખુ તેના નમુના પ્રમાણે કરાવવાનું ચર કીધું. ચાર
 લાખ રૂપેયા ખર્ચાને બધા દેરાસર તૈયાર કર્યું. તેની
 પ્રતિષ્ઠા સંવત ૧૬૭૨ ના માહા સુદી ૧૪ ના રાત્રે કરી.
 તે વખતે પાંત્રીસ હજારનો ખર્ચ હુંધ્યો. ત્યાં પોતાનાજ
 ખર્ચે જીનશ્વેતાંબર કાન્દરન્ય બારી. તે દેરાસરજીની પ્રતિષ્ઠા

વડોદરા વાળા શેઠ ગોકલદાસ દુર્લભરામે કરાવી, ત્યાં ખારો કુવો હતો તે પણ મીઠો થઈ ગયો. જતિણ પ્રમાણુ વિજયજીના ઉપદેશથી તે પ્રતિમાજીનું જગવદ્વલન પાર્શ્વનાથ એવું નામ રાખ્યું. દરસાલ માહાસુરી ૧૩ તથા સાદરવા મુઠી ૧૩ ના રોજ મેળો ભરવાનું ને ઓ. ચક્રવ દરવાનું નક્કી કર્યું.

કોલાપુર લાઈનમાં હાથ કડંગડા સ્ટેશન ત્યાંથી પણ રસ્તે ગાઉ ઉપર એક ડુંગર છે તેમાં જગવદ્વલન પાર્શ્વનાથનું તીર્થ છે ત્યાં સ્વેનાંબર અને દીગંબરનાં જુદાં જુદાં મંદીર છે. ડુંગરને સ્વેનાંબરોએ પગથીયા ણંધાવ્યાં છે. ' ત્યાં ચેત્રી પુનેમનો મેળો ભરાય છે.

સુરતમાં જગવદ્વલન પાર્શ્વનાથની મોટી મુર્તિ નાન ખરામાં મંદીર સ્વામીના દેરાસરજીના લોંચરામાં છે, ત્યાં હમણાં થોડા વખતથી લેપ કરાવેલ છે.

અમદાવાદ જીલ્લે મોરબીયા ગામે જગવદ્વલન પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે.

પુનામાં જગવદ્વલન પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા મોટા દેરાસરજીમાં છે તેમાં નીચે લોંચરામાં ચિંતામણી પાર્શ્વનાથ છે અને ઉપરલા ભાગે સંજેશ્વર પાર્શ્વનાથ છે.

અમદાવાદ નીચાપોળમાં લોંચરામાં જગવદ્વલન પાર્શ્વનાથની મોટી મુર્તિ ખીરાજમાન છે આગલ બાદ-

શાહના શયના વખતમા એક મહોર સોનાની આપતા
રયારે દર્શન દરાવતા હતા

છરાવલી પાર્શ્વનાથ.

૨૪

ખરવાડા અને છરાવલી ગામની વચ્ચે એક પાણીનો
વહેરો છે તેમાથી ઘણા વર્ષ ઉપર આ પ્રતિમા છ નીકળ્યા
હતા, તે વખતે ખજર પઠવાથી જન્મે ગામના લોકો લેવાને
આવ્યા, ને તકશર કરવા લાગ્યા, છેવટે નિર્ણય કરી આ
કાદોકાની ગાદી કરી તેમા પ્રતિમા છ પધરાવ્યા, ને નાના
વાછરડાઓ જોડ્યા પછી ગાદીની છરાવલી ગામ તરફ વળી
જેથી છરાવલી ગામમા લાવીને ત્યાં પધરાવ્યા અત્યારે
આ દેરાસર ભરજીગલમાં છે પણ તેનો અમત્કાર જેવોને
તેવોજ છે હાલ પણ તે દેરાસરમાથી કાંઈ ચીજ લઈ
શકતુ નથી બાહરવા મુઠી ઠના રોજ આ દેરાસર છ ઉપર
ધ્વજ ચઢાવે છે ને સ્ત્રી ૧૬ દરવધે મેલો બારાય છે તેમાં
તમામ વર્ણના લોકો આવે છે

જગન્નાથપુરીમાં હરાવલા પાર્શ્વનાથ '

૨૫

ઝોરીસા (ઝોડીયા) દેશના રાજાએ પૂર્વે અહીંથી હરાવલા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર બંધાવેલું અને તે હરાવલા પાર્શ્વનાથના તીર્થ તરીકે પ્રગટ થયું હતું. પાછલથી ઘણાંકારે શંકરાચાર્યે રાજાની મદદથી તેને પોતાના કબ્રજામા લઈ પાર્શ્વનાથજીનો પ્રતિમા ઉપર હરાવનું ચક્ર ગોઠવીને પછી તે શૈવ વૈષ્ણવ વગેરે સમગ્ર હિંદુઓના તીર્થ તરીકે તેને પ્રગટ કર્યું ત્યાં સર્વ જાતના હિંદુઓ સાથે જમે છે, છતાં આમકહેત ગણુતા નથી, અને તેઓ તેને પવિત્ર સમજે છે. શંકરાચાર્યના વખતથી આ તીર્થ હિંદુઓના તીર્થ તરીકે પ્રવર્ત્યું, જે આજે જગન્નાથ પુરી તરીકે ઓળખાય છે, જ્યાં કલકત્તેથી રેલ તથા સ્ટી મરને રસ્તે જવાય છે.

મારવાડમા સાહરી ધાનેરા ત્યાં ધાનેરા ગામમા જાત્રા કરવા લાયક હરાવલા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે. રાણી સ્ટેસનથી ત્યાં જવાય છે.

નાઠલીમાં પણ ચમત્કારીક દેરાસરજી કુંગર ઉપર છે.

હરાવલી ગામ ચીરોહી ઇલાકામા મઢોરથી સાત ગાઉ થાય છે, હરાવલા પાર્શ્વનાથની સ્થાપ મુર્તિ મુલ-
૬

નાથની હતી તે ઘણા જુનો વખતની 'હોવાથી' શરીરનો ટેટલોક ભાગ અર્ધ થયો હતો. તે મુર્તિ બાબુએ બેસાડી ત્યાં હાલ બીજી પ્રતિમા બેસાડેલ છે. હરાવલાનું દેરાસર હરાવલી ગામથી અડધો મેલ છેટે છે. તે બાવન જના હવડું બન્ય વિશાલ દેરાસર છે અર્થાત્ બમતીમાં પણ મુર્તિઓ બીરાજમાન છે એવી રીતે દેરાસર ઘણું વિશાલ છે પણ હાલ આવકનાં ઘરની ઘણી સામાન્ય સ્થિતિ છે.

હરાવલા ગામ આબુજની પાસે છે ત્યાં પણ હરાવલા પાર્શ્વનાથની મુર્તિ છે. દેરાસર સંપ્રતિ રાખાતું બંધાવેલું છે.

ડીસાથી થોડેક છેટે હરાવલી નામે ગામ છે ત્યાં પણ હરાવલા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે. દરેક દેરાસરોમાં પ્રતિષ્ઠા વખતે હરાવલા પાર્શ્વનાથનો મંત્ર આલેખાય છે.

નાંદોલ ગામમાં હરાવલા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે.

બલોલમાં હરાવલા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર ધાબા.

બંધી સં. ૧૮૪૧ ની સાલમાં સંધે બંધાવેલું છે, સ્ટેશન બેટાણા થઈને ત્રણ ગાઉ બલોલ જવાય છે.

(૧૬૩)

‘જોટવા’ પાર્શ્વનાથ.

૨૬

‘પાટણ’ પાસે ધીરોજ નામે ગામ તે રૂઢવેનું સ્ટે-
શન છે. ત્યાં ચોધરી શેરીમાં એક ધુમટવાળું જોટવા પાર્શ્વ-
નાથનું દેરાસર છે, વેળુની પ્રતિમા છે, ફાગણ સુદી ૬
ની વરદ ગાંઠ મેળો ભરાય છે. દેરાસર ઘણું જીવંત છે
જેથી કાણે બંધાયું, છે તે જણાતું નથી. પણ અહીંયા
એક કહેવત આવે છે.

‘ધેરોજ ગામને ધનજી શેક, લાખ રૂપેયા કણજ હેક;
તીર આઘા કે તીર પાછા, કરી લેખો ઉપકી તજાસા.

અર્થ—ધેરોજ ગામમાં ધનજી શેકના ઘર આગળ
કણજનું બાક છે, ત્યાં તીર આઘા ‘કે’ તીર પાછા લાખ
રૂપેયા જમીનમાં છે એવી કહેવત છે.

—ૐ—

જશોધરા પાર્શ્વનાથ.

૨૭

ભરૂચમાં જશોધરા પાર્શ્વનાથનું ભવ્ય દેરાસર છે
તે તીર્થસ્થળ ગણાય છે સીંહવદીપના રાજાની કુંવરીએ
સમગ્રી ત્રિહાર નામનું દેરાસર પૂર્વે ભરૂચમાં બંધાવેલું

હતું. જેમાં મુનિમુપતસ્વામી વિરાજમાન હતા, કુમારપાલના વખતમાં ઉદયન મંત્રીના પુત્ર આમ્રમટે તેનો ઉદ્ધાર કરાવેલો હતો, જેને ચક્રવીનિહાર પણ કહે છે. પણ બાક-શાહોના વખતમાં તે જગ્યાએ મસ્જીદ બનાવી દોષ એમ સંભળાય છે.

મુદર્થનાએ સમડી વિહાર બંધાવ્યો તેને પણ આજે મુનિમુપતસ્વામી જેટલોજ લગભગ કાળ થયો છે જોટલો આજે તેને અગીયાર લાખ અને સાડીછયાસી હજાર વર્ષ જેટલો કાલ થયો હશે, આમ્રમટે તેનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો તેવારે હેમચંદ્રાચાર્ય કુમારપાલ પણ બચ્ચમાં આવ્યા હતા. આમ્રમટને વ્યંતર દેવીએ ઉપસર્ગ કર્યો પણ આચાર્યમાહારાજે મંત્રના બળે કરીને દેવીને વશ કરી આમ્રમટને દેવીના ઉપસર્ગથી રહીત કર્યા.

જગડીયા પાર્શ્વનાથ

૨૮

એમ સંભળાય છે કે પ્રથમ જગડીયાણ પાર્શ્વનાથનાં ૧૦૮ તીર્થસ્થાનોમાંનું એક તીર્થસ્થાન ગણાતું હતું. પહેલાં તે મોટું નગર હતું. ૧૦૮ જગા કરવા લાયક પાર્શ્વનાથના સ્થાનોમાં જગડીયાણ પણ કહ્યું છે એમ

વિજયસેન સુરિના શિષ્યે સ્તવન રચ્યું તેમાં જણાવ્યું છે તે પછી આદિશ્વરજીની પ્રતિમા સં. ૧૬૨૧ માં નીકળી તે એક લાખ રૂપેયા ખર્ચાને શ્રાદ્ધ દેરાસર કરી તેમાં પધરાવી છે. હાલમાં મુખ્ય આદિશ્વરમગવાન મુલ નાયક તરીકે છે. ચમત્કારીક પ્રભાવવાળા છે તેમની એક બાબુએ પાર્શ્વનાથજીની પ્રતિમા છે.

ટાંકલા પાર્શ્વનાથ.

૨૬

પાટણમાં ઢંક મેતાની પોળમાં (વાડામાં) ટાંકલા પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસરજી છે, એ પ્રતિમાજી ધરના ટાંકામાંથી મળેલી તેથી ટાંકલા પાર્શ્વનાથ નામ પડ્યું.

ડોહલા પાર્શ્વનાથ.

૩૦

ઘોટા સંઘલામાં ડોહોલા પાર્શ્વનાથજીનું જીવું દેરાસર છે.

ડોસલા પાર્શ્વનાથ.

૪૧

ધોળકામાં સોંયરામાં પ્રતિમા ઘણીજ ચમત્કારીક છે. ઠલીકાલ સર્વજ્ઞ શ્રીમદ્ હેમચંદ્રાચાર્યે તેમની આગળ મંત્ર વીધાઓ સીદ્ધ કરી હતી. સુરતવાળાઓ ડોસલા પાર્શ્વનાથને સુરત લઈ જવાના રૂપેયા પાંચ હજાર આપવા માંડ્યા પણ ગામના સંઘ આમી નહીં. ધોળકા આગળ વૈરાટ નગરી તરીકે પ્રસિદ્ધ હતું. વૈરધવલ રાજાનું રાજ્ય અહીં ધોળકામાંજ હતું. તેમજ વસ્તુપાલ અને તેજપાલ વૈરધવલ રાજાના સુખ્ય પ્રધાનો હતા. તેમણે આબુજી ઉપર નેમનાથ ભગવાંતનું બહુજ કોતર કામ વાલું કોમલી દેરાસર બંધાવ્યું છે. અને તેમની સ્ત્રીઓએ ગોખલા ત્યાં આગળ બંધાવ્યા છે જે દેરાણી જેઠાણીના ગોખલા તરીકે ઓળખાય છે. તેમાં લાખો રૂપેયા ખર્ચ થયો છે. ધોળકા હાલ નાતુ ગામ છે ને જૈનોની વસ્તી પણ તુટી ગઈ છે કશા વીથાના લેદો વસ્તુપાલ તેજપાલના વખતમાં થયા તે સંબંધી વિશેષ હકીકત માટે જુઓ વસ્તુપાલ તેજ-પાલ ચરિત્ર ૧

ધોળકામાં શ્રી નેમનાથજીની ચમત્કારો ક્યામ પ્રતિમા આશરે એક ગજ હતી હતી. તે તલાને પધરાવવા

માટે શેઠ દલપતભાઈ મગનભાઈ હઠીપ્રોગની બાયાં જમુ
શેઠાણી રૂપિયા પંદરસો આપીને ગઈ સાલમાં લઈ
આવ્યાં, ઘોળકામાં તેમનું દેરાસર કુમારપાલે બંધાવ્યું હતું.

પાલણપુર જીલ્લે ઘોટાસકલા ગામે ઠાકરા પાર્શ્વ-
નાથનું પુરાણું દેરાસર છે, દર વરસે કાર્તિક સુદી ૧૫ ને
મેળો ભરાય છે.

ૐૐૐૐૐૐ

ઠાકરીયા પાર્શ્વનાથ.

૭૨

પ્રભાસ પાટણમાં ઠાકરીયા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે પ્ર-
ભાસ પાટણને દેવપાટણ પણ કહે છે, પાર્શ્વનાથની
પ્રતિમા સ્વામ વર્ણની તેના હાથમાં રૂપાની ઠોરી ચોડલી
છે. પ્રથમ રાજ એક ઠોરી હાથમાંથી નીકળતી હતી.

—ૐૐૐ—

ઠાઠા પાર્શ્વનાથ.

૭૩

વડોદરામાં નરમીહીની યોગમાં ઠાઠા પાર્શ્વનાથ-
નું દેર રાજ કુમારપાલે બંધાવ્યું હતું, તે દેરાસરજીનો

જીર્ણોદ્ધાર સં. ૧૬૭૩ માં લગભગ ૩ એક લાખ ખર-
ચીને હરવામાં આવ્યો છે. પાવાગઢમાં સંપ્રતિ રાજાની
ભારાવેલી લીઠભંજન પાર્શ્વનાથજીની પ્રતિમા ત્યાં શ્રાવકોનાં
ઘર નહી હોવાથી વડોદરે લાવીને દાદા પાર્શ્વનાથજીના
દેરાસરમાં પધરાવી છે, વેળુની લેપમય મુર્તિ દાદા પાર્શ્વ-
નાથની ઘણીજ ચમત્કારીક છે.

—❀❀❀—

દોલતી પાર્શ્વનાથ.

૩૪

માટણમાં દોલતી પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર છે.

—❀❀❀—

લીવરી પાર્શ્વનાથ.

૩૫

ઝોશીયાના રસ્તામાં લીવરી પારસનાથનું દે-
રાસર ઘણુંજ જીનું છે, પૂર્વે તે ઝોશીયા નગ-
રની અંદર હતું ત્યાં આગળ ધાંચીઝો ઘણી પીલતા
હતા દેરાસર ભોંયમાં દટાઈ ગયું છે, પગથીયાં મુલથી
દંટાઈ ગયાં છે દેરાસરમાં બે કાઠસગીયા જમીનમાંથી નીક-
ળેલા છે, દેરાસરના ઘુમટો જીર્ણ થઈ ગયા છે. જીર્ણ.

દારની જરૂર છે. સંવત ૧૧૬૭ માં વિજયસેન સુરિના શિષ્ય વિનય કુશલના સ્તવનમાં હકીકત જણાવી છે.

એક દેરાસરનાં દશથી પંદર પગથીયાં જમીનમાં દટાઈ ગયાં છે, તે તેનાં બિંબ જમીનમાં હોવાં ભેદભે.

—❧—

નવનિધિ પાર્શ્વનાથ.

૩૬

અબ્જથહમાં નવનિધિ પાર્શ્વનાથનું તીર્થ હાલ જણાતું નથી.

—❧—

નવખંડા પાર્શ્વનાથ.

૩૭

ઘોઘા શહેરમાં નવખંડા પાર્શ્વનાથ છે, જેના લુહા જુહા નવ સાંધા જણાય છે. એ સ્તુતિ કોઈ રક્ષેછોએ ખંડીત કરી હતી પણ પછી તેના અધિષ્ઠાત્રે સ્વપ્ન આપ્યું કે “તેના નવખંડ એકઠા કરી ૩ ના પોલમા બારી રાખી (કોઈ લાખસીમાં કહે છે) તેને છ માસ પછી ઠાઠજો એટલે સાંધા મલી જઈ પ્રતિમાજી અખંડીત થશે.” જેથી આવડોએ તે પ્રમાણે કર્યું પણ તેમને અધિરાઈ આવી કે સાંધા મલશે કે નહીં, જેથી છ માસ અગાઉ

તે સુત્તિને જોઈ જેથી તેના સાંધા આજ પણ હજી જુદા
જણાય છે તે ઉપરથી નવખંડા નામ પડ્યું છે.

આ નવખંડા પાર્શ્વનાથજીનું ગાંધી વિક્રમ સંવત
૧૧૬૮ માં મહેન્દ્રસૂરીના ઉપદેશથી ઘોઘા બંદરે શ્રીમાલી
જ્યાવી નાણાજીએ નવખંડા પાર્શ્વનાથજી બિળ કરાવ્યું છે.

ખંભાત શહેરમાં માણેકચોક પાસે અતિ પૂરાણી
અદ્ભૂત પ્રતિમા છે તેમાં પણ સાંધા જુદા જુદા દેખાય
છે તે નવખંડા પાર્શ્વનાથજી કહેવાય છે.

નવલખા પાર્શ્વનાથ.

૩૮

પાલીના મોટા દેરાસરજીમાં મોટી પાર્શ્વનાથની
સુત્તિ છે તે સુત્તિને નવ અંગના લીલકની જગ્યાએ
નવ યંત્ર ખોદી તેમાં અક્ષરો લખ્યા છે તે મંત્રાક્ષરો છે.
તે સિવાય તેની આસપાસ ઘણા યંત્ર મંત્ર ખોદેલા છે.
જમતીવાળુ દેરાસર છે તે નવલખા પાર્શ્વનાથજી દેરાસર છે.
હીવમાં પણ નવલખા પાર્શ્વનાથજી દેરાસર છે.

નવસારી પાર્શ્વનાથ.

૩૯

નવસારીમાં આ સગવાનનું દેરાસર ઘણુંજ વિ-
શાળ છે. તેમાં ઘણીજ મનોહર મુર્તિ છે. વલી એક
પરધરનો ઉપલો ભાગ ઠાળા પરધરનો છે એથી એમ
અનુમાન રહે છે તે દલુવાળા પરધરની મોટી મુર્તિ
કાતો બીજે કયાંય લઇ જવામાં આવી હોય, ધર્મશાલા
વગેરે અતિ સ્થગવહતાવાળી જગ્યા છે.

નવદણા પાર્શ્વનાથ.

૪૦

શેષ નામે નગર હતું ત્યાં રાખ નામે રાજ હતો.
તેને મહત નામે કામદેવ સમાન રૂપવાળો પુત્ર હતો.
તે કલા ધર્મશાસ્ત્ર વગેરેમાં પ્રવીણ હતો, પરંતુ યૌવન
વયે તેને કાઠ રોગ ઉત્પન્ન થયો, ઘણી પીડા પામવા લા-
ગ્યો. રાજાએ અનેક ઉપાય કુરી મંત્રવાદીઓ, તંત્ર વાદીઓ
આપધ જાણનારા વગેરેને બોલાવ્યા, તેમની પાસેથી અનેક
ઉપચાર કરવા છતાં પણ કુમારને વ્યોધિયો શાંતિ થઈ
નહી. જેથી રાજાએ કાંઈ જૈન આચાર્યને પુછ્યું, ત્યારે
આચાર્યે જણાવ્યું કે “વેદો કહે છે કે, એને વાતપિત

કદ વર્ષે રોગો થયા છે. જોયો કહે કે જોને શક નહોતું
 છે મંત્રવાદી કહેશે કે જૂતાવળનો રોષ છે, પણ ખરી
 વસ્તુ સ્થિતિ તો જુદીજ છે. કાલે કરીને પોતાનાં કરેલાં
 જેમ કુટુંબો પ્રાણીને હૃદય આવે છે તેમ દુઃખર્મો પણ
 હૃદય આવે છે. તે તેની સ્થિતિ પાકશે જોટલે મટશે પણ
 તમે પાર્શ્વનાથની અદ્ય પ્રકારી પૂજા કરો. આચાર્ય મહા-
 રાજે તેની વિધિ પણ જતાવી દીધી, પછી રાજાએ આચાર્ય
 મહારાજનું વચન માન્ય રાખી તેમણે જતાવેલ
 ક્રિયા પ્રમાણે પાર્શ્વનાથજીનું દેશસર બંધાવી લગવંતની
 ભક્તિ કરવા લાગ્યો. તેમજ કુમાર પણ યથાશક્તિ સેવા
 ભક્તિ કરતો, અનુક્રમે કરીને કુમારનો કાઠ રોગ દૂર થયે,
 જોયો નગરના લોકોને આસ્થા થઈ અને તેઓ વિશેષે
 યુજવા લાગ્યા તે નવદક્ષા પાર્શ્વનાથ કહેવાયા. રાજા પણ
 વિશેષ પ્રકારે પૂજા કરતો અનુક્રમે ઈર્મોનો દાય કરી
 તેના પ્રભાવે મુક્તિમાં ગયો, નવદક્ષ હોવાથી નવદક્ષા પા-
 ર્શ્વનાથ નામ પડ્યું.

—ॐ—

નવપદ્મવં પાર્શ્વનાથ.

૪૧

કાઠીયાવાઠ સોરઠ દેશમાં માંગરોળ બંદર તેને શા.

અમા મંગલપુર દહે છે, ત્યાં નવપદ્મવ પાર્શ્વનાથ છે. પ્રતિમાણ પ્રાચિન સમયનાં સફેદ ને ચમત્કારીક છે, પાંચસો વર્ષ ઉપરનાં છે. પ્રતિમાણ ગજાના ભાગે ખંડિત થયેલા હોવાથી ત્યાં સોનાનો લેપ કરેલો છે. કુમારપાળના વખતમાં દેરાસરની સ્થાપના થયેલી લગભગ સંભળાય છે પ્રતિમાણ સંપ્રતિ રાજાના વખતની છે. બાદશાહી વખતમાં પ્રતિમાણ ખડીત થયેલા હોય તેમ લાગે છે. પ્રસંગે ચમત્કાર દેખાય છે સોમસુંદર કાવ્યમાં તે સંખંધી વિશેષ હકીકત છે.

ખંભાતમાં સાબલી પોળમાં નવપદ્મવ પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે, સુરતમાં નવપદ્મવ પાર્શ્વનાથ છે.

નરોડા પાર્શ્વનાથ.

૪૨

પાર્શ્વનાથનું દેરાસર તથા પદ્માવતીનું સ્થાનક છે ત્યાં પ્રાયઃ વર્ષમાં બે વાર અમદાવાદથી જૈનો સંઘ લઈને જાય છે દેરાસરની નજીક ચેઠ હકીમાઈની ધર્મશાળા છે બીજી પશુ ધર્મશાળાઓ ચેઠ હકીમાવાઈની તેમજ ચેઠ મગનવાઈ કર્મચંદની છે.

અમદાવાદથી લગભગ ત્રણ ગાઉ દૂર અને અમદાવાદથી પ્રાંતીજ જતાં બીજું સ્ટેશન છે.

નરોડામાં એક મનમુખમાઈ સગુમાર્જના સ્મરણાર્થે
રૂ. પોણા લાખના ખર્ચે એક સેનેટરીયમ બાંધવામાં
આવ્યું છે.

નાકોડા પાર્શ્વનાથ.

૪૩

પૂર્વે અહીં વીરમપુર નામે મોટું નગર હતું. સંવત
૧૫૦૦ માં અહીંયાં ૧૫૦૦ શ્રાવકનાં ઘર હતાં, હાલ ૧૫૦
ઘરની વસ્તી છે. આ નગરની ચારે બાજુએ કોટ હતો.
તેમજ એક મોટું તલાવ પણ છે તે હાલ તુટી ગયું છે
અહીંયાં ત્રણ મંદીર છે. પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા વીરમપુરથી
દશકોશ દૂરના નાકોડા ગામના એક શ્રાવકને પત્થર નીચે
દટાએલી તે જોડતાં સવાહાથ ઉચી સ્થાપ પ્રતિમા
નીકલી. કોઈ કહે છે કે નાકોડા પાસે નદી પાસેના મકા-
નમાંથી એ પ્રતિમા પ્રગટ થઈ. ત્યાંથી વીરમપુર લઈ જઈ
ત્રણ શિખરવાળું દેરાસર કરાવી સંવત ૧૫૦૦ ની આસ-
પાસમાં પધરાવી. આ પ્રતિમા તથા તેની બાજુની બે
પ્રતિમા સંપ્રતિ રાજાની બરાદેલી છે. દરવાજે સં. ૧૬૨૧
માં જરાબે તોવો તે ઉપર લેખ છે. આ મંદિરની બાજુમાં
બે લોયરા છે. તેમાં એકમાં ચાર મુર્તિ તથા બે 'કાઉ-

સચ્ચીઆ છે. બીજામાં સૌમ સુતિ અને પાંચ કાઉસ-
ચીયા છે. કાઉસચીયા ઉપર સં. ૧૨૭૩ નો લેખ છે.
આ તીર્થના મહીમાનો એક છંદ સમયસુંદર સુરીએ
જનાવ્યો છે, તે નૃનાકોઠા તીર્થ વર્ણનની ચોપડીમાં
છપાઈ ગયો છે

આ તીર્થ સોળમા સૈકામા બહુ પ્રખ્યાત હતું. આ
તીર્થ મારવાડમાં જલોતરા સ્ટેશનથી ત્રણ કિલોમીટર પગ
રસ્તે આવેલું છે. સવત ૧૯૪૧ થી પોષ દશમના મોટા
મેળો ભરીય છે.

નાગરજા પાર્વનાથ

૪૪

ચિત્તોડ, મેવોડનું રાજ્ય પ્રતાપ પાસેથી અકબર
બાદશાહે જપાને છીની લીધું. ત્યાં પ્રતાપને નાશી છુટકું
પડ્યું. ને જંગલમાં ગુપ્ત પ્રવાસ કરવો પડતો એક વખત
તેમને જૈનાચાર્ય લક્ષ્મીસાગર (પ્રાયઃ એ નામ હતું)
મહારાજનો સમાગમ તેમને થયો. તેમને રાજાએ પુછ્યું
કે “ આપને મારું રાજ્ય પાછું મળે તેવો ઠાકો
ઉપાય જતાવો ”

“ આગાધ મહારાજે કહ્યું કે “ ધરજેંદ્ર પદમાવની

સહીત શ્રી પાર્શ્વનાથજીની પ્રતિમાનું આરાધન કરવાથી
તમારા મનોરથ સફળ થશે. ”

પછી તેમણે ટીટોઈથી બારગાઉ દૂર ગરાસીયાઓનું
ગામ છે, ત્યાં કુંગર પાસે વીંછુવાડાથી ત્રણ ગાઉ ધમા-
સાની નેળમાં થઇને જવાય છે ત્યાં પદમાવતીને માથે
પાર્શ્વનાથની મુર્તિ છે, ત્યાં જઈને આચાર્યના કહેવા
અમાણે રાણાએ આરાધન કર્યું. જેથી તેમને પોતાનું
રાજ્ય થોડા કાલમા પાછું મળ્યું.

નાગદણા પાર્શ્વનાથનું આરાધન કર્યા પછી બામા-
ચાહની મદદથી પોતે સજ્જ થઈ લડાઈ કરી અને પો-
તાના બાવન કોલસાઓ છતી લીધા, તે પછી પોતાની
રાજ્યધાનીમાં મોટું દેરાસર કરાવી ધરણેન્દ્ર પદમાવતી સહીત
પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા પધરાવી, વીધિ સહીત ઓઝણવ
મહોત્સવ પુર્વક સ્થાપના કરી. તેમણે નાગદણા પાર્શ્વ-
નાથ નામ સ્થાપ્યું, આને પણ જેમનો ઘણો પ્રભાવ છે.

પામોલનો સંઘ ત્યાં ગયો હતો તે વારે એક અઠ-
ચણવાળી બાઈ ત્યાં લગવાનના મંદીરમાં ગઈ, આચાતના
ચવાથી દેરામાંથી બમરા છુટ્યા. આવા ઘણા ચમત્કારો
ત્યાં બને છે. ત્યાં કોઈ રાત રહી શકતું નથી. તે પ્રતિ-
માની નીચેથી પાણી વહે છે, તેનો કુંઠ બરાય છે. જે
સંઘ ગુજરાતથી ઇંદરના રસ્તે કેથરીયાજી જાય છે તે

અવશ્ય અહીંયા જત્રા કરવા આવે છે જ્યારે વધારે જત્રાણુ હોય તો વધારે પાણી નીકળે છે, દીગંબરો પણ તે પ્રતિમાણ ઉપર બહુ આકીન રાંખે છે, આ તીર્થ ઇંદ્રથી જતાં જંગલમા બે કુંડરની તલાટીમા છે, ગાયના મુખમાથી પાણી નીકલી કુંડ ભરાય છે.

સ. ૧૯૨૨ માં બંધાવેલું વીળપુર તાલુકે વિહાર ગામમાં નાગદક્ષા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે. ૬૭૫૫૫૫માં પણ સં. ૧૯૨૮ ની સાલનું બંધાવેલું છે.

કેસરીયાણ પાસે સામેરા ગામમાં નાગદક્ષા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર હતું પણ હાલ જણાતું નથી

પલ્લવીયા પાર્શ્વનાથ.

૪૫

પાલનપુર જેતું અસલ નામ મહાલાલનપુર છે. તે નગર પુર્વે મહાલાલ (પાલ્લવે) વસાવેલ છે; પાલ્લવ આણુ દેશનો રાજા હતો. તે પરમાર વંશમાં ઉત્પન્ન થયે હતો, એક દિવસ રાજાએ પલ્લવીયા પાર્શ્વનાથની મુર્તિ સોનાની હતી તે ધર્મદેવી બની ગણાવી તેના પલંગના પાયા કરાવ્યા, જેના પાપથી કુળીનો રોગ રાજાને થયે, (કયાય પીતલની પ્રતિમા રાજાએ ગણાવી નાખ્યાનું પણ લ.

ખુલે છે.) ને ગોત્રીઓએ (બાપાતોએ) તેની પાસેથી રાત્રી
પરાવી લીધું, રાત્રી મૈત્રના ઠરથી નાસતો પરદેશમાં બ
ટકવા લાગ્યો. કુમતાં કુમતાં તેને એક દિવસ શીલક્રવલ
આચાર્યને. શ્રેણીય થયો. તેમની પાસે તેણે પોતાનું પાપ
દહી ગતાવું. મછી શુરેએ તેને પ્રતિબોધ આપ્યો.
તે વારે પશ્ચાત્તાપ કરતાં થયેલા અપરાધનું શુદ્ધ પાસે
આપાશ્વિત માગ્યું ત્યારે શુરેએ કહ્યું કે “રાજની તમે
જનમદીર તથા જન પ્રતિમા કરાવેને ને અહુર્નિશ તેમની
કેવા બક્ષિત આદિ પુણ્યના કામ કરવે.”

અનુક્રમે તેણે પોતાના નામે મહાલાદનપુર નગર
(હાલનું પાદરપુર) વસાવ્યું, મછી તેણે કુવર્ણના સોળ
કાંગરાવાળુ પાદરુણ વિહાર નામનું જનમદીર બંધાવ્યું.
તેમાં પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા સ્થાપન કરી, તેના પુણ્યના
પસાયથી તેનો દોઢ રોગ મળુ નાશ પામ્યો. જીવિત
પર્યંત જન બક્ષિત કરી પોતે દેવલોક ગયો.

પાદનપુરમાં ચોરાસી થેઠીયાઓ રોજ દર્શન કરવા
આવતા, તેમજ ત્યાં એક મુંદા પ્રમાણ રોજનાં ચોખા
આવતા, પરમ પવિત્ર શ્રીમન્ હીરવિજય સુરિ તથા સોમ
મુંદાસુરિ પેણ અહીંયાજી ઉત્પન્ન થયા છે. હીરવિજય-
સુરિના વ્યાખ્યાનમાં ચોરાસી થેઠીયાઓ પાલખીમાં બેસીને
આવતા તે ગદ્યા કવ્ય એટલે અતિ ધનાઢ્ય રૂઢીવંત હતા.

ધ્રુવ એટલે જેની લક્ષ્મીનો હમ્મો કરે ને તેમાં અંબાદે
સહીત હાથી દટાઈ બચે તેમજ તે ધ્રુવ થેક કહેવાય એવા
ઋદ્ધિવંત શ્રીમંતો તે જમાનામાં પાલનપુરમાં વસતા હતા.
હાલમાં એક હજાર થી વધીયા એવા તાલુકો છે. આગળ તે
શહેર બાર માઉ કરતું હતું. ત્યાં અનેક દેરાસરો હતા.
હાલમાં પણ પાલનપુર આશુભાસ જોઈ કામ કરતા
થાયી પ્રતિમાઓ નીકળે છે.

નેમીશ્વર ભગવાનની મોટી પ્રતિમા નીકળી હતી
તેમનું દેરાસર રૂપી બા એંસી હજાર ખર્ચીને બાંધાવ્યું હતું.

એક વખત એકસો સીતેર પ્રતિમાઓનો સડ નીક
ળેલો તથા તે પછી એવીય પ્રતિમાઓ બીજી વખત
નીકળી તે પણ ત્યાં શાંતિનાથજીના દેરાસરમાં છે.

પદ્મવોયા પાર્શ્વનાથની મુર્તિ પ્રથમ સોનાની હતી,
તે યુગક્રમાનોના ભુતમ વખતે ક્યાં ભંડારો તેની ખબર
નથી. પણ એમ હંતકથા (લોક વાયકા) સંભળાય છે કે
“ જહરીની ખરીથી તે પ્રતિમાજી મગદ થયો ”

પદ્મવોયા પાર્શ્વનાથની સુવર્ણની મુર્તિ પ્રહસાદત્ત
રાજાએ બરાબી હતી તે અધિષ્ઠાયકના પ્રજાવથી થઈ
પ્રભાવવાળી થઈ સંભળાય છે. જેના નવજીથી તેનો
(રાજાનો) ઠાઠ રોગ દૂર થયો હતો. તે વખતે સોજ

મણુ સોપારી રાજની આવતી હતી. હાલમાં તેની જગાએ
શીશુ પ્રતિમા છે.

પદ્મલાદન રાજનો પુત્ર ધારાવર્ષાદેવ હતો, તેને કાઠને
રાગ થયો હતો તે પણુ પદ્મવીયા પાર્શ્વનાથના નવ
જુથો મટયો.

પદ્મવીયા પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા (ફરીને)
સંવત ૧૨૭૪ ના ફાગણ સુદ પં ને શુક્રવારના દિવસે
કારંટક ગજાચાર્યશ્રી કલ્કસુરિના મુખારક હસ્તે આંબક
સંધવીએ કરાવ્યાનો લેખ છે.

પાલનપુર સંવત ૧૩૨૩ માં પણુ આમાદ શહેર
હતું. સત્તજન નામે શેઠ પાલનપુરમાં રહેતો હતો તેમને
માદહણુ દેવી નામે સ્ત્રી હતી, તેણીને ગર્ભ રહ્યો તે
વખતે સ્વપ્નમાં ચંદ્રમા દેખ્યો, જેથી તેણીને પુત્ર થયો
તેમણે 'સોમ' એકું નામ પાડ્યું સંવત ૧૪૩૦ માં.

(૧૦૧)

પરોલી પાર્શ્વનાથ.

૪૭

ગોધરા લાઈનમાં વડોદરથી જતાં છાણીમલ ણીબ્લુ સ્ટેશન આવે છે, ત્યાંથી બે ગાઉ દૂર પરોલી ગામમાં પાર્શ્વનાથની મુર્તિ છે. અહારે વર્ષુ તેને માને છે માનતા પણ કરે છે તે ગામમાં ધાવકનું ઘર નથી. મુર્તિ દર્શન કરવા લાયક છે તેમજ ચમત્કારોક છે.

—❀❀❀—

પોસીના પાર્શ્વનાથ.

૪૮

ઈંદર જીલ્લામાં પોસીના ગામમાં સંપ્રતિ રાજાનું અંધાલેલું પોસીના પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે. પ્રતિમા પણ તેમણે ભરાનેલી મહા મનોહર ભત્રા કરવા લાયક છે. દેરાસર રમણીક છે. ધર્મશાળાઓ તેમજ કારખાનું છે.

ઈંદરના ઘણા માણસો દક્ષીણમાં ગયા છે તે ભગવાન ઉપર આસ્થા રાખી વેપારના નફામાંથી અમુક ભાગ ખરીને મોકલાવે છે.

પોસીના ખરેલી સ્ટેશનથી પંદર મૈલ છે.

—❀❀❀—

પંચાસરા પાર્શ્વનાથ.

૪૬

હાલ પાંદણમાં તીર્થરૂપ દેરાસર છે. જે દેરાસરમાં વનરાજ શાવડાની પશુ મુર્તિ છે આ પંચાસરા પાર્શ્વનાથની મુર્તિ પંચાસરા ગામથી લોઢ્યા હતા, જ્યાં વનરાજના પીતા જયશીખરીજી રાજ્ય ચાલતું હતું. બાવી આવે જયશીખરીને કલ્યાણીના રાજા બૂવડ સાથે લડાઈ થઈ તેમાં આખરે તે મરાયો ને પંચાસર ભાગ્યું. અને પંચાસરા પાર્શ્વનાથની મુર્તિ જયશીખરીનો પુત્ર વનરાજ કપારે મોટો થયો અને પાંદણ વસાવ્યું ત્યાર પછી ત્યાં લાવવામાં આવી, પંચાસર ગામમાં હાલ લોંપડ જણાય છે તે લોંપડ પંચાસરથી પાંદણ સુધી છે એમ કહેવાય છે. પંચાસરા પાર્શ્વનાથની સ્થાપના સં. ૮૦૨ માં પાંદણમાં (અંબળગંઢવાસી કલ્યાણસાગર મુરિએ સ્તંભન કર્યું છે તેમાં કહ્યું છે કે) વેદાખ મુની ૩ ના રાજા કરેલી છે અને નાગેન્દ્ર ગંઢના શ્રી શિલેગુણમુરિએ વનરાજ શાવડાને પ્રતિષ્ઠા કર્યો હતો.

વનરાજ પોતાની માતાને દશને કરવાને કારણે પંચાસરાથી લોંપડાને રસ્તે એ મુર્તિ લોઢ્યા જણાય છે.

વનરાજે અણહિલે લરવાડનો નામ ઉપરથી અણ.

(૧૦૩)

હીલપુર પાટણ સી. ટી. રી. માં વસીયું. હાલનું પાટણ
સંવત ૧૪૧૫ માં ફરીને વસ્યું છે. ચાવડા વંશમાં વત-
રાજથી લઈને સામંતસિંહ સુધી સાત પેઢી પર્યંત રાજ
આવ્યું. સંવત ૮૦૨ થી ૯૨૮ સુધી, સામંતસિંહ પછી
ચાલુક્ય વંશી મૂંગરાજ સંવત ૯૨૮ માં સામંતસિંહની
ગાદીએ બેઠા તે પછી ચામુંડરાજ, દુલ્લમસેન, ભીમ ખાણ-
વંશી, કરણ, સિદ્ધરાજ, કુમારપાલ, અજયપાલ, બાળ મૂંગ-
રાજ અને ભોજો ભીમદેવ એમ ચાલુક્ય વંશમાં રાજ્ય
સંવત ૧૨૭૧ સુધી આવ્યું. તે પછી વાઘેલા વીરધવલ
તેના હાથમાં ગયું તેમના વંશમાં છેલ્લા કરણ વાઘેલા
પાસેથી તેના માધવ નામના આદ્ય પ્રધાને દેશ દ્રોહી
બની હીલપુર પતિ અલ્લાઉદ્દીન પાસે ગુજરાત લઈ લેવાયું
સંવત ૧૩૫૩.

—૩૦૬—

પુસ્કરાવર્ત પાર્શ્વનાથ.

પૃ. ૦

હંડખાતનાં ભવ્ય પુસ્કરાવર્ત પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું
તીર્થ હતું હાલમાં જણાવું નથી

ફલોધી પાર્શ્વનાથ.

૫૧

પાર્શ્વનાથનું દેરાસર ઘણું મોટું અને સ્થાપત્યકારીક છે. માગસર વહી ૧૦ મે' મોટો મેળો બસાય છે. પાછળ ભક્તીમાં ૨૪ દેરીઓ છે. આ દેરાસરની પાસે બીજું દેરાસર છે. તેમાં પાંચ કલ્યાણકની સ્થાપના છે. પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા વેલુની છે. ફલોધી પાર્શ્વનાથને શાસ્ત્રમાં ફલવર્ધી પાર્શ્વનાથ કહે છે, ધર્મશાળા છે. સંવત ૧૨૨૧ માં દેરાસર કાઢી ધર્મધોષધુરિ પાસે પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. પ્રતિમા સ્થાપ લેપમય ખૂબી હાથ ઉચી છે.

ધુધલ કુમારને સ્વપ્ન આપી આ પ્રતિમા જાક નીચેથી પ્રગટ થયાં હતાં ફલોધી ગામ હોવાથી ફલવર્ધી પાર્શ્વનાથ નામ કહેવાયું.

મારવાડ દેશમાં ફલોધી મેડતા પાસે આવેલું છે.

કોમ્પને પુત્ર પૌત્રાદિકના પરિવાર તેમના પ્રભાવ યઠી ઘણે યવાથી પણ ફલવર્ધી પાર્શ્વનાથ કહેવાયા.

બલેજા પાર્શ્વનાથ.

૫૨

માંગરોલથી બાર ગાઉ બલેજા ગામ છે ત્યાં બલેજા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે તે તીર્થ સ્થળ ગણાય છે, કેટલાક લોકો દરયામાં વહાણે બેસીને જડા હતા તે વખતે વહાણ સ્થંભ્યું. ને પ્રતિમા છ મગદ યયાં તેમને બલેજા ગામમાં પધરાવ્યાં, લોકો આસ્થા સારી રાખે છે. બલેજા પોરબંદર અને માંગરોલની વચમાં આવેલું છે. તેનું સ્તવન સિદ્ધિવિજય મહારાજે કરેલું છે કેાઇ કેાઇ ટાણા પોરબંદર અને માંગરોલવાળાઓ સંઘ લઈને પજા જાય છે. બાકી બલેજા ગામ તો નાનું ગામડું છે પણ ભગવંતનું દેરાસર રમણીય અને મનોહર છે.

બાલી પાર્શ્વનાથ.

૫૩

આ તીર્થ મંદિરમાં માળવા દેવતામાં આવેલું છે.

બદ્રિકેદાર પાર્શ્વનાથ.

પંદ

સિંહલદ્વીપથી સોનેજન દૂર ચંદ્રક પર્વત છે, ત્યાં આગેળ કનક નામના શ્રેષ્ઠીએ કનકપુર નામે 'નગરે વસાવ્યું' બીજાં પણ રચ્યીસ ગાંભો તેની 'આસપાસ વસાવ્યાં. ખણી ત્યાં મોટું છન ભુવન કરાવી કનક શ્રેષ્ઠીએ કંપથ પાપાલુમય પાર્શ્વનાથનું બીજ બસાવ્યું, શુભ મુહુર્તે સિદ્ધિયોગમાં તેની સ્થાપના કરી હમેશ તેનો સેવા સંસ્થિત કરવા લાગ્યો.

એક દિવસ વેતાદયનો સ્વામી મણીચુક વિદ્યાધરે પોતાના વિમાનમાં બેસીને તીર્થ યાત્રા કરવા જતો હતો, તે ચંદ્રક પર્વત આગળ આવતાં તેનું વિમાન સ્થંભોમાં ગયું તો વિદ્યાના પ્રભાવથી તેને ખબર પડી કે અહીયાં ચમત્કારીક છનભુવન છે. તરતજ નીચે ઉતરી પાર્શ્વનાથ ભગવાનનાં દર્શન કર્યાં. શુદ્ધ ધર્મ પુજન કર્યું. પુજા કરતાં પોતાના હાથની અંગુલીયે ચોદ વર્ણવાલી સુદ્રિકા સોળ વર્ણવાળી ધર્મ ગયેલી જાણી તે આ પ્રતિમાનાજ પ્રભાવે સમ એમ ખાતરી થવાથી પ્રતિમાને ઉપાડી ચોત્તો થયો.

માર્ગમાં તેને સિંહલદ્વીપ (લંકા) નો રાજા રાવણ મળ્યો તેણે સર્વ વિદ્યાધરાને જીતી લઈને તે પ્રતિમા

પોતાના 'નગરમાં' સ્થળ ગયો'ને/ત્યાં જીનલુવન કરાવી હમીશ
 તેની સેવા સજિત કરવા લાગ્યો. એક દિવસ નાટક કરતાં
 એટલે પોતે વાદિત્ર વગાડતો હતો. ને તેની પટરાણી
 મંદોદરી નૃત્ય તથા ગાયન કરતી હતી, તે અરસામાં
 વિજ્ઞાની તાત/તુટવાથી ત્યાં પોતાની નસ ખેંચી કાઢી
 વળગાડી દીધી પણ તાલમાં ખામી આવવા દીધી નહી.
 જેથી રાવણે ત્યાં તીર્થંકર નામ કર્મ ખાધું (ખીજે
 કેદારે/અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર ખાધ્યાનું પણ જણાવ્યું છે
 તત્ત્વ કેવલી ગમ્ય) પછી અધિઠાધિકે સ્વેનુ આપ્યું કે
 “હવે મને મારી જગાએ મુકી આવ” તે વારે પ્રસાદે
 રાવણે પોતાની બદરી નામની દાસીને આજ્ઞા કરી કે “જ
 આ પ્રતિમાજને ચેટક પર્વત ઉપર મુકી આવ”

પછી દાસી કે જેણીને ગર્ભ રહેલો હતો પણ
 ત્રેવીશ વર્ષ થયા છતાં પ્રસૂતિ થતી નહોતી તે દાસી
 બદરી/પાર્વનાથની પ્રતિમાને સર્વ ચટક પર્વત ઉપર જઈ
 તેના મૂળ પ્રાસાદમા સ્થાપી તે પણ રોજ તેની સજિત
 કરવા/લાગી, સજિત કરતાં દાસીને પણ/સુત્રનો જન્મ થયો
 તેનું કેદાર એવું નામ આપ્યું. કેદાર જન્મથી વૈરાગી
 હતો ચોવન પ્રયેનો થયો તે વારે ચટક પર્વતનું રાજ્ય
 રાવણે કેદારને આપી દીધું, જેથી કેદાર પચીસ ગામનો
 સ્વામી થયો/ને કનક શ્રેષ્ઠી-તેનો પ્રધાન થયો. કેદારને

કનક શ્રેષ્ઠી પાર્શ્વનાથની ભક્તિ કરવા વડે અનેક પ્રકારે
કર્મની નિર્જરા કરવા લાગ્યા. તેમજ પુણ્ય એકદુ કરવાં
લાગ્યા જે વારે રામ લક્ષ્મણે રાવણનો વિનાશ કર્યો પણ
જનભક્તિ કરનાર કેદારનું રાજ્ય લીધું નહીં. છેવટે કેદાર
જાને કનક શ્રેષ્ઠીએ જાનેએ દીક્ષા ગ્રહણ કરી અનશન
કરી પાંચમા દેવલોકે ગયા, ત્યાંથી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં ઉપન-
યમ સિદ્ધિ પદ પામશે.

જહરી ને 'કેદાર ઉપરથી જહરી કેદાર પાર્શ્વનાથ
કહેવાયા, આ તીર્થ તે પછી પરધર્મિઓએ લઈ લીધું છે,
આને તે જહરી નારાયણના નામે ઓળખાય છે.

ભટ્ટેવા પાર્શ્વનાથ.

૫૫

કોઈ ચેઠને એવો નિયમ હતો કે " જનપુજન
કર્યા વગર પોતે જમવું નહીં, કોઈ પ્રસંગે તે દેશાવર
જવા સાડે નીકળ્યા પણ ત્રણ દિવસ સુધી કોઈપણ ગામે
સ્થામાં પુજનનો જોગ બન્યો નહીં, જેથી તેમને એવી રીતે
જાહમનો તપ થયો. હવે તેમણે એવો વિચાર કર્યો કે
અંધ સાત ગાઉમાં, કેઈનીયું ગામ નથી, જેથી તે ભટ્ટેવા
આમમાં આવ્યા. ત્યાં તલાવમાંથી છાણ માટી લઈ પ્રતિમા

ખનાવી તે સુકાયા પછી પોતાની પાસે અષ્ટ દ્રવ્ય રાખ્યાં હતાં તેના વડે યુગ કરી, અત્યંત ભાવના બાવી. તેની આવી ભાવનાથી તે જેતરનો વક્ષ પ્રગટ થયો. અને શેઠને કહ્યું કે “ તારી ભાવનાથી હું પ્રસન્ન થયો છું જેવી આ તારી કરેલી પ્રતિમા વજ્રમય થશે. ”

તેવારે શેઠે જણાવ્યું કે, “ તે પ્રતિમા માટે દેશસર કરાવવું જોઈએ પણ મારો પાસે ધન નથી ”

આજે આ જેતર તું લે કાલે સવારે આવીશ ત્યારે તને ઘણું ધન મળશે. એમ જણાવી ક્ષેત્રદેવ અદૃશ્ય થઈ ગયો. પછી શેઠે જેતર લઈ લીધું અને બીજે દિવસે જેતરમાં ગયેાં એટલે તેની શક્તિના પ્રભાવે ત્યાં ઘણું જ ધન પ્રગટ થયું, પછી તેનાવડે ભટેવામાં દેશસર બંધાવી પ્રતિમાજી ત્યાં પધરાવ્યા તેનું નામ ભગતીયા પાર્શ્વનાથ રાખ્યું. કાળે કરીને તે શબ્દ અપભ્રંશ થતાં તેનું ભટેવા પારસનાથ નામ પડ્યું.

ચાલુરમામાં શ્રી ભટેવા પારસનાથની છાલુમાંથી પ્રગટ થયેલી પ્રતિમા છે તે તીર્થરૂપ છે.

ભાભા પાર્શ્વનાથ.

૫૬

અમદાવાદમાં ઠાસીવાડાની પોળમાં ભાભા પારસ-
નાથનું દેરાસર છે. આ પ્રતિમાજી બહેરામચરના આદેશી
નીકળ્યાં હતાં, વેલુની પ્રતિમા છે. લાલ લેપ કરેલો છે.
તે દેરાસર લાકડાનું હોવાથી હાલ આસપાસ પથરનું
બંધાવ્યું છે.

જામનગરમાં ચોરીવાળા દેરાસરમાં ભાભા પારસ-
નાથની લેપમય ચાર ફુટ ઊંચી દેવુવાળી ભાભા પારસ-
નાથની સ્થાપના મૂર્તિ છે.

ભાભા પાર્શ્વનાથ.

૫૬

અમદાવાદમાં ડાહીવાડાની પોગમાં ભાભા પારસ-
નાથનું દેરાસર છે. આ પ્રતિમાજી બહેરામ-દરના આરેથી
નીકળ્યાં હતાં. વેલુની પ્રતિમા છે. લાલ લેપ કરેલો છે.
તે દેરાસર લાકડાનું હોવાથી હાલ આસપાસ પથરનું
બંધાવ્યું છે.

લમનગરમાં ચોરીવાળા દેરાસરમાં ભાભા પારસ-
નાથની લેપમય ચાર ફુટ ઊંચી ક્ષેત્રવાળી ભાભા પારસ-
નાથની શ્યામ મૂર્તિ છે.

ભીડભંજન પાર્શ્વનાથ.

૫૭

ખેડાથી આઘમણી દિશાએ નદીની પારે હરીયાલા
ગામ છે. ત્યાં નદી નજીક એક મોટો વડ હતો, તેની
નીચે એક દિવસ શ્રી વિજયરાજ આચાર્ય વિહાર કરતા
આવીને બેઠા હતા. તે વખતે ખબર પડતાં ગામના લોકો
સહયજનો આવીને વિનંતિ કરવા લાગ્યા કે “ શુરૂ મહા

રાજ ! આપ ગ્રામમાં પધારો. અહિંયાં શા માટે રહેલા છો. "

મહારાજશ્રીએ જણાવ્યું કે " અમારા આવક લોકો ના સમુદાયનો જોગ ત્યાં હોય તો અમે આવીએ. "

" આપના આવકો શું ધર્મ પાળે છે, ધર્મની શું સ્થિતિ છે તેનું સ્વરૂપ કેવું છે. વગેરે આવક ધર્મનું સ્વરૂપ અમને સમજાવો. "

પછી શુરૂએ જૈન ધર્મનું સ્વરૂપ પ્રતિપાદન કર્યું. જેવશુરૂ ધર્મનું સ્પષ્ટીકરણ કરી તેમનું સ્વરૂપ સ્પષ્ટ રીતે સમજાવ્યું.

તેવારે લોકો શુરૂવચન સ્વીકારી કહેવા લાગ્યા કે " હમારે હવે પુન્યન કરવા માટે જીનેશ્વરની પ્રતિમા કેવી રીતે મેળવવી? "

તેવારે શુરૂએ કહ્યું કે " હું જ્યાં જોકો છું ત્યાં જોઈશો, એટલે તેમને પ્રતિમા મળશે " પછી તેમણે જોઈવા માંડ્યું તો ત્યાંથી બીડવાંજન પારસનાથ સંવત ૧૫૧૬ ની સાલમાં પ્રગટ થયા. તેમની સાથે એ કાઉન્સિલીંગ જે હાલમાં મોટા દેરાસરોમાં તેમની બંને બાજુએ જોવા ડેલા છે. તથા પિંતવની હોવી અને એક ત્રાંબાની કુંઠી નીકળી હતી. એ પ્રમાણે ત્યાંથી જોઈતાં નીકળ્યું પછી

તેમણે પુછ્યું કે “ ભગવાન ! જામે આ ભગવાનને ક્યાં સ્થાપીયે. ”

ગુરૂ મહારાજે જણાવ્યું “ આ નદી પાર ટેકરી છે. તેની ઉપર દેરાસર બાધાવી તમે પ્રતીષ્ઠા કરાવો, આમળ તે શહેરનો મધ્ય ભાગ થયે ”

આ વખતે પ્રસ્તુત સમયે ખેડા કંઈક પહાડીમાં આવી ગયું હતું. અને હાલ જે મકાનો છે તે તે વખત પછી થયાં હશે તે પહેલાં પણ કવચિત્ ખેડાની સ્થિતિ સારી હોય એમ અનુમાન થાય છે કારણ કે સિધ્ધેશ્વરી માતાની જગ્યા જે સિધ્ધેશ્વરીનો ટેકરા કહેવાય છે. તે જગ્યાએથી સોનાનો સર્પ જડ્યો હતો, એક સોનું એ તે ગળાવી નાખ્યો. સોનીનું નખોદ ગયું. તે વગેરે ઘણી હકીકત છે. સંવત ૧૬૧૫ થા ૧૬૨૬ સુધી ખેડાની સ્થિતિ ઘણીજ સારી હતી. પછીથી પહાડી થતી આવી રેલવે સંવત ૧૬૧૮ માં આવી ત્યારથી ખેડાનો વેપાર પણ મંદ પડતો ગયો. શીઠભંજન પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાં સંપ્રતિ રાજાના વખતની છે

જે વખતે શીઠભંજન પાર્શ્વનાથ પ્રગટ થયા તે વખતે હરીયાલા ગામના ચાવડા રજપુતો કંઠીયો તોડાવી આવક થયા તેઓ પછી શેઠ કહેવાયા. જેથી હાલના શેઠના વંશજો ચાવડા રજપુતોમાંથી થયેલા છે, પછીથી જેઓ

પ્રતિબોધ પામી આવકો થયા તે પછુ શ્રોવકો છે. સંવત ૧૭૬૪ માં ફરીને પ્રતિષ્ઠા થયાનો લેખ છે.

પાટણમાં બાણાભાઈના દેરાસરમાં કંચનમયી એક બીડભંજન પાર્શ્વનાથની મુર્તિ છે.

સેદી નદી અને વાત્રક નદીના સંગમ આગળ ખેતર પુર પાટણ એટલે ખેડામાં બીડભંજન પાર્શ્વનાથનું હાલમાં મોટું તીર્થરૂપ દેરાસર છે. એકઠા મોટા દેરાસરમાં પ્રવેશ કરતાં ચોમુખજી આગળે જોઈ કામ કરી લોંચ તળીયે પત્થર બેસાડતા હતા. ત્યાંથી એક લેખ નીકળ્યો હતો. તેની નકલ શેઠ બાણાભાઈના હાકરા પાસે હતી, તે શીલા લેખ હવે ક્યાં તેની ખબર નથી. તે વખતે કેટલાંક પુતળાં નીકળ્યાં હતાં તે પુતળાં ત્યાં ઉભેલા છે તે બોધના જેવાં જણાય છે.

ખંભાતે શુદ્ધામાં તારાપુરમાં છર્ણુ દેરાસર સંવત્ ૧૮૭૬ માં બંધાવેલું છે.

ઉનાવા ગામમાં સંવત ૧૮૭૬ માં શિખર બંધે દેરાસર બંધાવેલું છે.

હિલપુરમાં પણ બીડભંજન પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે.

કુરતમાં બીડભંજન પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે. તે બીડભંજન પાર્શ્વનાથ કુવામાં લીળુના ટોપલામાંથી નીકળ્યા હતા. તે કુવા આગળે મેળો લગાય છે.

ભીલડીયાણ સીવાય જે પ્રતિમા બીણ પણ છે, તેમાં એક નેમિનાથની ને બીણ પણ પાર્શ્વનાથની છે. તે પણ સંવત ૧૧ ના પહેલાની છે. ભીલડીયા પ્રથમ મોટું શેહેર હતું તે હાલમાં તો ઘણાં વરસોથી ભાગી નાનું ગામ બન્યું છે હંતકથા છે કે ત્રણે પ્રતિમા પ્રથમ સોયરામાં હતી. પ્રતિમાઓ ચમત્કારી છે.

બીણ એક દેરાસર ઘણું જુનું છે ગામની જમીનમાં ખોદ કામ કરતા પથર ઘણા નીકળે છે.

ઘણા અન્ય લોકો તો બાધા આખડીઓ પણ રાખે છે. ડીસાથી ભીલડીયે જવાય છે; ડીસામાં પણ બત્રા કરવા લાયક જે દેરાસર છે. માહાવીર સ્વામીનું દેરાસર જુનું ચવાથી રૂ. સવા લાખ ખર્ચાને છણોદ્ધાર કરાવ્યો છે. તેની સંવત ૧૯૧૪ માં પ્રતિષ્ઠા થયું છે. બીણ આદેસર-જીનું નાનું દેરાસર છે. ડીસાથી ભીલડીયા સાત આઠ કોશ દૂર છે ત્યાં નેમ રાજુલનું ચિત્ર છે. ભીલડીયાણ તીર્થની દેખરેખ ડીસાવાલા રાખે છે.

ભીલડીયાણથી ત્રણ ગાઉ જસાદી ગામ છે ત્યાં દેરાસરમાં સુલનાયકજી રૂપમદેવ મગવાન છે ત્યાં તે પ્રતિમાનાં રોગ હર્ષન કરવાં એવી એક શ્રાવકે બાધા રાખી હતી. હર્ષન ન થાય તો ધી ન આવું, હવે એક દિવસ તે હર્ષન કરવા આવ્યો ત્યારે તાળુ વાસી ગોડી ઘેર ગયેલો

જેથી આવકને દર્શન થયાં નહીં, ને ત્યાં રહો થકો ઘણું
પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યો, “ આજે મારે ભગવાનનાં દર્શન
થયાં નહીં ” એટલામાં તાણુ પોતાની મેળે અધિષ્ઠાયકના
પ્રભાવે ઉઘડી ગયું. ને આવકને દર્શન થયા; તરતજ
ગોઠીએ આવીને જોયું તો દેરાસર ઉઘાડું જોઈ શંકા ઉપજી.

આવકે કહ્યું કે “ મારી પાસે ચાવી નહોતી પણ
અધિષ્ઠાયકના પ્રભાવે ઉઘડી ગયું. તે વારે ગોઠી તથા
બીજા પણ આવકો લેગા થઈ ગયા, તેમજ ખાતરી કર-
વાને ફરીવાર તાણુ વાસ્તું તે એની મેળે ઉઘડી ગયું.
થઈ તે દિવસથી જાલી કરવાની સંઘે નહીં કરી કે કોઈને
દર્શનનો અંતરાય થાય નહીં. ત્યાંની વ્યવસ્થા પણ હી
સાવાળા રાખે છે, ત્યાં હાલ આવકોનાં ઘર નથી.

બીલડીયાણીની પ્રતિમા ગૌતમ સ્વામીને હાથે થયેલી
છે અને તે શ્રેષ્ઠ સજ્જાએ સ્થાપન કરેલો છે.

કમ્પૂ દેશના અંતર ગામમાં બીલડીયા પાર્શ્વનાથનું
દેરાસર છે ઉના પાસે અજારા ગામ છે, ત્યાં પણ અજાર-
હરા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે તે આગળ કહેવાયો.

બીલડીયાએ બારુમા સૈકા યુધી તામ્રલિપ્ત નમર
હર્તું. ગામમાં સેંકડો મુવા અને વાવો હતા. મહિરા લગ-
ભગ સવાસોની સંખ્યામાં હતાં, એક વાવ તો ધર્મશા-
ળાના મોંઢા આગળ હતી. ગામને ગાંઠે મુવો છે તે

આરસનો અને પ્રાચિન છે, તેની આબુખાબુ સેંકડો શિ-
ખરના દુકડાઓ રખડે છે, દરેક દુનુનેમે આબુખાબુના
આવડો આને છે.

ભદ્રેસરમાં પાર્શ્વનાથ.

૫૬

મહાવીર સ્વામીના નિર્વાણ પછી ૨૩ વર્ષે દેવચંદ
નામના આવડે ભદ્રેસરમાં બાવનજનાલયનું દેરાસર કરાવી
મુલ નાયકજી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા સ્થાપન કરી. તે પછી
ઘણે કાલે આશાતના યવાથી ગામની પકતી થઈ, આવ-
ડોની વસ્તી પણ ઘટી ગઈ તેથી તે સુર્તિઓ બાવા લોક
હિપાડી ગયા, તે પછી ઘણા વરસે કોઈ જોરજી દરતો
દરતો ત્યાં આવ્યો તો પ્રતિમાજી વગરનું દેરાસર જોઈ
અભયબ થયો, તેની તપાસ કરતાં જણાયું કે આશાતના
યવાથી આવો બનાવ બન્યો છે, પછી આશાતનાઓ દૂર
કરાવી એક બાવા સાથે મૈત્રી બાંધીને ત્યાં રહ્યા મિત્રતા
યવાથી તે બાવાએ મહાવીર સ્વામીની પ્રતિમા આપી.
તે વીધી પૂર્વક સારા સુહૃદ્દે ત્યાં પધરાવી અને પૂજા
કરવા લાગ્યા, જોગી સાથે પણ મિત્રતા વધારી જેથી તેણે
અધીક પ્રસન્ન થઈ મુલ નાયકજી પાર્શ્વનાથજીની પ્રતિમા

પણ આપી. તેને પણ સ્થાપન કરી તે વાર પછી જાલ્ને
 પ્રતિમાઓ લોકમાં પૂજવા લાગી. કાલાંતરે સંવત ૧૬૩૮
 માં દેરાસર જીર્ણ થવાથી માંડવીના શ્રાવણોએ તેને જીર્ણો-
 દ્ધાર કરાવ્યો, મહાવીર સ્વામીને સુજા નાયક સ્થાપ્યા
 હતા તે તેમના તેમ રહેવા હર્ષ જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો. કમ્બ
 દેશના આગેવાનોએ 'સં. ૧૬૪૬ માં જાવન દેરીઓનો
 અને દેરાસરનો મોટા પાયા ઉપર જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો.
 કમ્બમાં તે મોટું તીર્થ ગણાય છે.

મનરંજન પાર્શ્વનાથ.

૬૦

મહેસાણામાં મોટું શિખરબધી દેરાસર મનરંજન
 પાર્શ્વનાથજીનું છે. મસાણ નામના ચાવડા રજપુતે મહે
 સાણા વસાવ્યું છે તે ત્યાં તેમણે ચામુંડા દેવીનું મંદીર
 પણ બંધાવ્યું છે. પણ મસાણને પુત્ર ન હોવાથી તેમનું
 મન રાજી રહેતું નહીં. પુત્ર માટે અનેક પ્રકારના ઉપાયો
 મસાણ ઠાકોરે કર્યા, પણ તેમને ફિકરો થતો નહીં. એક
 વખત કોઈના કહેવાથી કોઈ જૈન આચાર્ય પાસે મસાણ
 ઠાકોર ગયા. ધર્મોપદેશ શ્રવણ કર્યા પછી પુત્ર પામી માટે

ઠાકોરે આચાર્યશ્રીને જણાવ્યું. આચાર્યે પાર્શ્વનાથની મંત્ર વિધિ પૂજન વગેરેથી આરાધના કરવાની વિધિ બતાવી, તે પ્રમાણે પોતાના મકાનમાં શુદ્ધ જગોળે પાર્શ્વનાથની સુત્તિ સ્થાપન કરીને વિધિ સહીત આરાધન કર્યું. રાત્રીને પુત્ર થયો, જેથી તેમણે મન બહુ રંજન થયું. જે વારે 'ભગવાનનું' નામ પાળું મનરંજન પાર્શ્વનાથ સ્થાપ્યું. આ પ્રતિમાજી મહેપ્રાણના મોટા શિખર બંધી દેરાસરજીમાં છે.

મનવાંછિત પાર્શ્વનાથ.

૧૧.

ગામનેરમાં મનવાંછિત પાર્શ્વનાથનું દેરાસર આશરે પાંચસે વર્ષ પહેલાનું છે.

મહાદેવા પાર્શ્વનાથ.

૧૨.

જુમાં બઠતરવસીના દેરાસરજીના લોંચરામાં શ્યામ પ્રતિમા બનાવ કરવા લાયક છે.

મનોરથ કલ્પદ્રુમ પાર્શ્વનાથ.

૬૩

વીચળ શેઠ ચિત્રમુટ ચિત્તોઠમાં શ્રી શ્રેયાંસનાથના
 દેશસરની પ્રતિષ્ઠા સોમ સુંદરસૂરિ પાસે કરાવી હતી. વી-
 શલ શેઠ સ્વર્ગે ગયા પછી તેમની સ્ત્રી ખીમાઈએ એક
 નવો પ્રાસાદ કરાવી. તેમાં પોતાના પુત્ર ચંપકે ત્રાણ આ-
 ગલ પ્રમાણની બનોપમ પ્રતિમા બસાવી તેનું નામ શ્રી
 મનોરથ કલ્પદ્રુમ પાર્શ્વનાથ સ્થાપન કર્યું. ને બન્ને ઠાઉ-
 સઃગીયા સાથે તે પ્રતિમા તે ખીમાઈ શેઠાણીના દેરાસર-
 વણમાં પધરાવી સ્થાપન કરી. 'પ્રતિષ્ઠા' સોમસુંદર શુરને
 બોલાવી તેમની પાસે કરાવી. અંજન શલાકા કરાવી અને
 છનદીર્ષિ વાચકને સૂરિ પદ આપ્યું. ખીજા ઘણા જનને
 ચોક્કિત પદ આપ્યાં, અનેક નવા નવા યોગ્ય થયા. ચં-
 પક શેઠ સમકિત ઉચરી ઘણું દ્રવ્ય વાપર્યું. પછી ચંપક
 શેઠ તથા સોમસુંદર શુર જગેરે રાણેકપુર ગયા ત્યાં ચો-
 રાસી સ્થાનવાળી પૌવધશાળામાં હતેયે. ત્યાં ઉપદેશ દે-
 વાથી તે ગામનો ધરણશેઠ (ધન્નેશેઠ) તેમણે રીખવદેવ
 સ્વામીનું ચોમુખજીનું 'મોહું' દેરાસર કરાવ્યું. તેની પ્ર-
 તિષ્ઠા પણ સોમસુંદર શુરે કરી. સંવત ૧૪૪૪ માં છન-
 દીર્ષ સૂરિએ ચિત્તોઠગઢમાં આદેશરની પ્રતિષ્ઠા કરી.

(૧૨૧)
(૪૪૩)

છનોદય સુરિને આચાર્ય પદવી આપી તથા ભુવન રત્ન,
સાગર રત્ન વગેરેને પણ આચાર્ય પદવી આપી. તે ઝો-
ઝવ પણ શેઠે કર્યો.

મક્ષીજી પાર્શ્વનાથ.

૬૪

મક્ષીજી પાર્શ્વનાથની સુર્તિ દેરાસર નીચે લોંબશ-
માંથી પ્રગટ થઈ હતી, તે વખતે ત્રણ હજાર માણસો
ઝોકઠાં થયાં હતાં. માળવામાં મક્ષીજી ગામમાં તેમણે બહુજ
મોટું બલ્ય દેરાસર છે. લાખોના ખરચે તે બંધાવેલું છે,
તેનો ધુમટ ગણોજ ઉંચો છે. દેરામાં માનભદ્ર અતિ ચમ-
ત્કારીક છે તે મક્ષીજીમાં સંવત ૧૬૧૪ માં ગોડીજી
પાર્શ્વનાથ નીકળ્યા હતા. તે જગા દેરા પાછળ ખાગમાં
છે, ત્યાં દેરીઓ કરાવી તેમાં તેમનાં પગલાં સ્થાપેલાં છે
મક્ષીજી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા વેલુની છે, ગોડીજી પાર્શ્વનાથ
નીકળ્યા તે વખતે મોટો સંઘ જેમાં ત્રણ લાખ માણસો
લેગા થયાં હતાં પ્રતિમાજી ૧૧ દિવસ પ્રગટ રહી અદૃશ્ય
થયાં હતાં, જેથી તેમનાં પગલાં પધરાવ્યાં છે. અહીં બાવન
છનાલયનું દેરાસર છે. હાલમાં વહીવટ ઉજ્જનવાલા શેઠ
કરમચંદજી તથા ઠમીટી મળીને કરે છે.

મનમોહન પાર્શ્વનાથ.

૬૫

પાટણમાં મનમોહન શેરીમાં મનમોહન પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે. જુરાનપુરમાં મનમોહન પાર્શ્વનાથનું મંદીર છે. ઘણું ચમત્કારી છે તેમાં સમેતશીખરના પહાડની લાઠીની રચના ઘણીજ સુંદર જોવા લાયક છે.

મીયા ગામમાં મનમોહન પાર્શ્વનાથનું દેરાસર ઉપન કરવા લાયક છે.

મુરતમાં મનમોહન પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે.

ખંભાતમાં મનમોહન પાર્શ્વનાથનું દેરાસર સંઘે બંધાવેલું છે.

મોઢરામાં મનમોહન પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે.

વીજપુરથી ત્રણ ગાઉ લાડોલમાં શિખર બંધી શ્રી સંઘનું બંધાવેલું મનમોહન પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે.

—ૐ—

મનરંજીત પાર્શ્વનાથ.

૬૬

ગામનેર ગામમાં મનરંજીત પાર્શ્વનાથના મંદિરનો બસો વર્ષ ઉપર કદવાણ આવકે જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો. તે

દેરાસર પાચસો વર્ષ ઉપરનું હશે એમ અનુમાન થાય છે.

મુડેવા પાર્શ્વનાથ.

૬૭

મારવાઠમાં સોજતથી છગાઉ દૂર મુંડાવા નામે ગામ છે. ત્યાં પાર્શ્વનાથનું મોટું દેરાસર છે. ત્યાના એક શ્રાવકને એવો નિયમ હતો કે દર્શન કર્યા વગર તેને જમવું નહી તે ગામથી ત્રણ ગાઉ વગડી ગામ છે તે વગડીથી રોજ દર્શન કરવા જતો, કેમકે તે શ્રાવક વગડીમાં રહેતો હતો એક દિવસ અધિષ્ઠાયકે સ્વપ્ન આપ્યું કે “તારા ગામની બહાર કેરડાનું બાઠ છે ત્યાં પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા છે, તે મગટ કરી દેરાસર કરાવ”

તેવારે તેણે જણાવ્યું કે “મારી પાસે ધન નથી તેા દેરાસર ક્યાંથી કરાવું”

ત્યારે યજ્ઞે કહ્યું કે “તારા ઘરમાંથી જવનો ટોપલો બરી ત્યાં રાતના સુકી આવી સવારના લઈ આવજે”

પછી તેમ કરવાથી સવારના જવ બધા સોતાના થઈ ગયા. પછી તેણે દેરાસર બંધાવવું શરૂ કર્યું. ખોદ કામ કરાવતાં પૂર્વ દિશા તરફથી મહારાષ્ટ્રા જેવો આરેસ નીકળ્યો જેથી સફેદ આરસનું દેરાસર કરાવ્યું. તે કેરડાનો

જાઠમાંથી પ્રતિમાજી બહાર કાઢેલાં તેમને સ્થાપના કરી મુંડેવાજી તેમનું નામ પાડ્યું, તે ઘણું જીવું અને જીર્ણ થવાથી નવા શહેરના શ્રાવકોએ તેનો જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો છે, આસો વડી ૧૦ નો મેલો બરાબ છે.

અમદાવાદમાં મુંડેવા પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર મુંડેવાની ખડકીમાં છે જેનો જીર્ણોદ્ધાર શેઠ મનમુખભાઈ બ-સુભાઈએ કરાવ્યો છે. શ્રી મુંડેવા પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર પાંજરાપોળ પાસે છે.

મુહરી પાર્શ્વનાથ.

૬૮

મુહરી નગર પૂર્વે ખાર ગાઉ ફરતું એવું મોટું શહેર હતું. ત્યાં પ્રભુજી હતા પણ હાલમાં તે ગામ શામ-જાજી પાસે છે. પ્રથમ ત્યાં જેનોની લાખો માણસોની વસ્તી હતી, જ્યારે અદ્વાઈદીન બાદશાહ આવ્યાં ત્યારે અગાઉથી અધિષ્ઠાયકે સ્વેનું આપવાથી તે પ્રતિમાજી ટે-ટોઈ લઈ જવામાં આવી હતી તે પછી અદ્વાઈદીન બાદ-શાહે આવી તે નગરનો નાંધ કર્યો હતો.

સફેદ વર્ણની ગજ ઉંચી તે ભગવાનની પ્રતિમા રચીને કરવા ચોચ્છ છે, શ્રી ગૌતમસ્વામીએ જગચિંતામ-

છીના ચૈત્યવંદનમાં “ અહરી પાસ હહ દ્વરિજ ખંઠણુ”
એવો પાઠ પણ મુકેલો છે, જેથી તે પહેલાંની એટલે ગા-
તમસ્વામી પહેલાંની એ પ્રતિમા જણાય છે.

એ પ્રતિમા સંવત ૧૯૨૮ માં શ્રી શામલાલના કું-
ગરના ખડેરમાંથી લાવેલા તે જગ્યા આગળ હરીચંદ
પુરી હતી, તેવી ' હંતકંથા' છે, ત્યાં દેરાસરજી વગેરેનાં
ખંડેરો આજે પણ દેખાય છે. હાલ તે સત્તાવીશ ઈંચ
આસરેની છે તે પ્રતિમાજી ઉપર લેખ નથી તે સાથે સી-
હાસન ચોવીશ ઘટાસાથે લાવેલા હતા. પ્રથમ એક મહોર
મુકતા ત્યારે દર્શન કરાવામાં આવતું હતું.

ટેટોઈ કુંગરપુર પાસે છે, ત્યાં પ્રતિમા લાવના-
માં આવી હતી. મહીકાંકા તાલુકે ટેટોઈ ત્યાંના ઠાકોર
ઇંદરના રાજ્યના કુટાયા (બાયાત) કહેવાય છે.

મોઢેરા પાર્શ્વનાથ.

૧૯

ચાણુશમા જલ્લે પાટણથી પાંચ ગાઉ મોઢેરા ગા-
મમાં મોટું દેરાસર છે તેમાં મોઢેરા પાર્શ્વનાથ છે.

દરોએ પુજા કરી, તે પ્રતિમાજી અલવરમાં છે. અધિષ્ઠાય-
કના તેમજ મંદોદરીના શીયલને પ્રભાવે તે પ્રતિમા
મજ્જમય થઈ ગઈ. તે આજે રાવણ પાર્શ્વનાથ કહેવાય છે.

રૂદ્રવા પાર્શ્વનાથ.

૭૨

જેસલમેરથી બે ગાઉ અમરસાગર નામે ગામ છે,
ત્યાં થેઠ ગણેશલાલ સૌભાગ્યમલ મુંબઈવાલા તથા રતલા-
મવાલા કેથરીમલ વગેરેનું બંધાવેલું દેરાસર છે. તેમાં
આદેશ્વર ભગવાનની પ્રતિમા ઘણી ચમત્કારીક છે. દેરામાં
ત્રણ ત્રણ માળ સુધી એક થાંભલાના ચોમુખજીની પ્રતિમા-
ઓ છે, આ અમરસાગર ગામથી ત્રણ કોશપર રૂદ્રવા પા-
ર્શ્વનાથજીનું દેરાસરજી છે. પ્રતિમાજીને એક ફેણમાંથી એક
હુન્નર ફેણ તે બહુજ ચોખ્ખા કારક છે. તેની પાસે અઘા-
પહજીનું દેરાસર છે. તેમાં પણ ઘણી મનોહર પ્રતિમાઓ
છે, તે ઉપર કદપેવૃક્ષનું મોટું ઝાડ છે. તે બનાવતાં રૂ-
પાંચ હુન્નર લાગ્યા છે, ને તે પાંચ કોશ દૂરથી દેખાય
છે તે દેરાસરના ઘુમટની જાણમાં મોટા ફણીધર અધિષ્ઠા-
યક છે. તે આશાતના યવા દેતા નથી, અહીંયાં આશવાળનો
પ્રથમ ત્રણ હુન્નર ઘર હતાં, પ્રતિમાજી પણ બે હુન્નર
વર્ષ ઉપરની છે.

રાણિકપુરમાં પાર્શ્વનાથ.

૭૩

ધનાપોરવાડે ૧૪૪૪ ચંબવાળું મોટું દેરાસર બંધાવ્યું છે, જેમાંથી એક ચંબ ઉદયપુરના રાણાજીએ કરાવા માંડેલો. પણ અધુરો રહ્યો, જેથી રાણાજીના નામ ઉપરથી શહેરનું નામ રાણિકપુર પડ્યું, બીજા બે દેરાસર એક નેમનાથનું અને બીજું પાર્શ્વનાથનું છે. મોટું આદિશ્વરનું દેરાસર પુરાણ છે તે હાલ લુપ્ત પ્રાય છે.

પાર્શ્વનાથના દેરામાં પાર્શ્વનાથ કાઉસગ્ગ ધ્યાને છે. એકમાત્રી વરસાદ વરસાવે છે અને ધરણેદ્રે છત્ર કરેલું છે. એવી અદ્ભુત પ્રતિમા છે. યાત્રા કરવા લાયક છે.

લોઢણ પાર્શ્વનાથ.

૭૪

હર્લાવતી નગરીમાં '(હલોઇ) અર્ધ પદ્મામને લક્ષ્મીજ અમલકારીક લોઢણ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા છે, સાગરદત્ત નામે સાર્થવાહ કરતો કરતો હર્લાવતી આવ્યો, તેને પોતાને રાજ પુજન કરવાનો નિયમ હતો. ને પ્રતિમાજી વિરૂદ્ધી જવાથી તેણે લોજન કર્યું નહીં, પણ વેલુની પ્રતિમા જનાવી પુજન કરી લોજન કર્યું. પ્રતિમાજી કુવા-

માં પધરાવી, પછુ કુવામાં તે પ્રતિમાજી ખીંજળી નહી ને અખંડ રહી. પાછો સાર્થવાહુ ફરતો ફરતો ત્યાં આવ્યો. તેવારે રાતના અધિધાયકે સ્વપ્ન આપ્યું, જેથી સુતરને તાંતણે જાંધીને પ્રભુને પ્રજાતમાં જહાર કાઢયા, સર્વને અતિ આનંદ થયો, પછી કોડું દેરાસર જાંધાવી આ પ્રતિમાજી પધરાવ્યાં તે લોહની માફક વજ્ર સમાન હોવાથી લોહણ પાર્શ્વનાથ નામ રાખ્યું.

મારવાઠમાં પાલી પાસે વિથુરામાં કોઇને સ્વપ્ન આપી વરખતાના જાઠ પાસે નીકળ્યાં હતાં, તેમને ગોડી પાર્શ્વનાથ અથવા લોહણ પાર્શ્વનાથ પણ કહે છે.

હસોઈ સીદ્ધરાજ જયસિંહે વસાવ્યું હોય તેમ લાગે છે, અહીયાં કુલ આઠ દેરાસર છે.

—❧—

લોટાણા પાર્શ્વનાથ.

૭૫

લોટાણા ગામમાં લોટાણા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર વ-
જરામાં આવેલું છે. તેમાં પ્રતિમાજી સાત છે. દેરાસર
વીર્યમય છે.

—❧—

લોદ્રવા પાર્શ્વનાથ.

૭૬

મારવાડમાં ક્ષેત્રી તીર્થની પાસે લોદ્રવા ગામમાં પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે, ત્યાંની પ્રતિમામાં અને પાંખલા-ઓમાંથી બાહરવા માસમાં અગ્ની જરે છે, તેમજ પ્રભુની પ્રતિમાજી ઉપર સફેદ સર્પ આવીને કૃષ્ણ માંડે છે, અને છત્ર ધરે છે, તેવો ચમત્કાર દેખી લોકો ત્યાં માનતા રાખે છે. જેથી તેમનાં કાર્યો ક્ષલ્પાયક થાય છે, દેરાસર અનુસર વિમાનના આકારે છે. મુલ મંદિરમાં ચિતામણી પાર્શ્વનાથ છે. ઉપર સહસ્રકૃષ્ણ પાર્શ્વનાથની શ્યામ મુર્તિ છે, તેમની આંગી પન્થાસ હજારની છે, રાત્રી ગજસિંહજીએ હીરા ચકાવ્યો છે, રૂપાનાં કમાઈ કરાવ્યાં હતાં, તે ચાંદ ચોરી ગયા તેઓ અંધગા થઈ જેસલમેરમાં આવ્યા.

અષ્ટાપદ ઉપર પાંચ હજાર ખર્ચીને કલ્પવૃક્ષ બનાવેલ છે, અષ્ટાપદની રચના ત્યાં કરવામાં આવી છે અને તેની ઉપર કલ્પવૃક્ષ છે.

સંવત ૧૬૫૦ માં હેમવિજયજીએ તે સંબંધમાં સ્તવન રચ્યું છે.

(૧૩૨)

વહી પાર્શ્વનાથ.

૭૭

પાટણમાં હાલ સાંગલીયાવાડામાં વહી પાર્શ્વનાથનું
દેરાસર છે. આ પ્રતિમાજી પાટણથી ત્રણ ગાઉ દૂર જ્યાં
આગળ પુર્વે પાટણનો જુનો ધીનો કાંટો હતો, ત્યાં હાલ
વહી નામે ગામ છે, ત્યાંથી લાંબામાં આવી છે.

વરકાણા પાર્શ્વનાથ.

૭૮

રાણી સ્ટેશનથી બેકોચ વરકાણા ગામ છે. ત્યાં
ત્રેવીશમા તીર્થકર વરકાણા પાર્શ્વનાથનું મોટું દેરાસર
તીર્થરૂપ છે. સંવત ૫૧૫ માં દેરાસર બંધાવેલું હોય
જોવો હોય છે, ધર્મશાળા પણ મોટી છે.

ૐૐૐૐૐૐ

વહી પાર્શ્વનાથ.

૭૯

છર્ચ ગામમાં સંપ્રતિ રાબડું બંધાવેલું વહી પાર્શ્વનાથનું
બાવન છનાલયનું તીર્થ સ્થળ છે, મંદિરોરથી
આંચ ગાઉ થાય છે.

વાડી પાર્શ્વનાથ.

૮૦

પાંદણમાં ઝવેરીવાદમાં પુરાણો દેખ છે, ત્યાં વાડી પાર્શ્વનાથનું દેશસરજી છે, અને જે પુરાણો લેખ છે તેની ઇંચિનો પછુ નકલો લઈ જાય છે, તેમાં જીન મંદન ગણિએ જીન મંદિરો તથા જ્ઞાનના લઠાર કરાવ્યાનું લખ્યું છે.

વિજય ચિંતામણી પાર્શ્વનાથ.

૮૧

૫. જાતમાં માણેકથોકની પાસે ચાર પીપડે વિજય ચિંતામણી પાર્શ્વનાથનું દેશસર છે.

અમદાવાદમાં કાળુશાની ધોળના લોયરામાં વિજય ચિંતામણી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાજી સ્થાપ સ્વરૂપ છે. તથા તેમની બે બાજુએ સ્થાપ મુર્તિ છે.

સમેત શિખરજી અથવા પાર્શ્વનાથ પહાડ

૮૨

ગેઘડીથી મધુવન અદાર માધલ યાય છે ગેઘડીથી રીંજુ વાલુકા આઠ મેલ યાય છે. મધુવનમાં શ્વેતાંગરી ધર્મશાળા છે. તેની પાસે અમદાવાદવોલા ચેક હટીસીંગ.

જાઈની ધર્મશાળા હરકુંવર ચેઠાણીએ સં. ૧૯૨૦ માં સમેત શિખર જાત્રાએ ગયેલાં તે વખતે બંધાવેલી છે. જેમને ગર્વમેન્ટે “નેક નામદાર સખાવતે બહાદુર” નો ખેતાબ આપ્યો હતો, તથા સંઘ તરફથી પણ બીજા ધર્મશાલા બંધાવેલી છે દેશમરેા જગતચેઠનાં, રાય ધન-મતસિંગજનાં, રાય દદમીપતસિંગજ બહાદુરનાં તથા બીજાઓનાં કાવ્ય અને રમણીક છે. ધર્મશાળાના પાછલા બારણા પાસે વડના બાક નીચે સમેતશિખરજી તીર્થના અધિષ્ઠાયક લોમીયાજીની સ્થાપના કરેલી છે. ત્યાંથી તીર્થની શરૂઆત થાય છે. ત્યાં મોટી અક્ષત વગેરે વધાવીને ડુંગર ઉપર ચડવું, ઘણા જાગમાં સહકંબાધેલી છે. ઉપર ચઢાવ ઘણા જાગે કઠણ છે. મધુવનમાં વીશપંથી અને તેરાપંથીની ધર્મશાળા છે. પહાડ ઉપરની સર્વ સંજાળ સ્વેતાબરી જૈનોની છે. ત્યાંથી ઉપર ચઢતાં જે મૈલે ગાન્ધર્વ નાણુ આવે છે. ત્યાં ધર્મશાલા છે અને ત્યાં સંઘ તરફથી જાત્રાળુઓને બાતુ અપાય છે, ત્યાંથી જે રસ્તા આવે છે, જેવા શંત્રુંજયપર વિસામા છે, તેવા અહીંયા પણ બંધાવા લેઈએ, બીજા તીર્થોમાં જેમ ચોમાસામાં વરસાદ આવે છે પણ અહીંયાં, તેા ધિયાળામાં પણ ઘણી વખત, માવકાં થયા કરે છે, તેથી યાત્રાળુઓને હરકત પડે છે. જેમ શુજવાતના તીર્થોમાં પુજને માટે

નહાવાના કપડાં વગેરેની અલગ રાખવાની વ્યવસ્થા છે. તેવી અહીંયાં પણ હોય તો સારૂ.

મધુવનની ધર્મશાળામાં પાછલી રાતે નાહીને પુખ્ત કપડાં પહેરી ત્યાંથી ઉપર ચડે છે, ચાલવાની શક્તિ ન હોય તો પુખ્તના કપડાંએ ડાંગીમાં ગેસી જવાય છે. ને પગલાંની તથા દેરાસરજીમાં પુખ્ત કરે છે આ પહાડની પ્રદક્ષીણા ૧૮ થી ૨૦ મેલ થાય છે, પહાડ ઉપર રાતના રહેવાતું નથી. જેથી ઉપર જઈ દરેક ટુંકાં ઠર્યન કરી આવતાં ૧૮ માર્ગલ થાય છે.

પાર્થનાથ ભગવાન જે ટેકરી ઉપર મોક્ષ ગયા તેને પારસનાથ પહાડ કહે છે. ત્યાં રાય મદ્રિદાસજીએ ગંધાવેલુ દેરાસર છે, ત્યાંથી ઉતરવાની સડક છે. માટે ત્યાંથી નીચે ઉતરાય છે. આ પહાડ ઉપર યાત્રાળુઓએ ગંધર્વ નાલાની ઉપર સર્વત્ર પેસાળ પાણી કરવાં નહીં. આ પહાડ ઉપર ચિકાર નહીં કરવા અથવા હીંસા નહીં કરવાને ગર્વમેન્ટે બહોરનામાં ચોઠેલ છે, જેની નકલ પત્થરમાં કોતરાવીને નીચે મધુવનની ધર્મશાળામાં જડેલી છે. ડુંગર ઉપર ચડતાં નીચે પ્રમાણે દેરીઓ આવે છે.

૧ ગૌતમ સ્વામીની દેરી

૨ મુંથુનાથજીનું મોક્ષ કલ્યાણક

૩ અરનાથજીનું મોક્ષ કલ્યાણક

- ૪ નમીનાથજીનું મોક્ષ કલ્યાણક
- ૫ મલીનાથજીનું મોક્ષ કલ્યાણક
- ૬ શ્રેયાસનાથજીનું મોક્ષ કલ્યાણક
- ૭ સુવિધિનાથજીનું મોક્ષ કલ્યાણક
- ૮ પદ્મ પ્રભુનું મોક્ષ કલ્યાણક.
- ૯ સુનિ સુમત સ્વામીનું મોક્ષ કલ્યાણક
- ૧૦ ચંદ્ર પ્રભુનું મોક્ષ કલ્યાણક
- ૧૧ આદિનાથનાં પગલાંની સ્થાપના
- ૧૨ શીતલનાથજીનું મોક્ષ કલ્યાણક
- ૧૩ અનંતનાથજીનું મોક્ષ કલ્યાણક
- ૧૪ સંભવનાથજીનું મોક્ષ કલ્યાણક
- ૧૫ વામુપૂજ્ય સ્વામીનાં પગલાંની સ્થાપના
- ૧૬ અભિનંદન સ્વામીનું મોક્ષ કલ્યાણક.
- ૧૭ મોહુ પાર્શ્વનાથજી દેરાસર તથા ધર્મશાલા
છે ત્યાંથી નીચે ઉતરનારને; ઉતરાય છે બીજી
ઢેરીયોનો બત્રા બીજે દિવસે કરે છે.
- ૧૮ ધર્મ નાથજીનું મોક્ષ કલ્યાણક
- ૧૯ સુમતિનાથજીનું મોક્ષ કલ્યાણક
- ૨૦ શાંતિ નાથજીનું મોક્ષ કલ્યાણક
- ૨૧ મહાવીર સ્વામીના પગલાંની સ્થાપના
- ૨૨ સુપાર્શ્વનાથજીનું મોક્ષ કલ્યાણક

(૧૩૭.)

૨૩ વિમલનાથનું મોક્ષ કલ્યાણક
૨૪ અણ્ણનાથનું મોક્ષ કલ્યાણક,
૨૫ નેમીનાથનું પગલાંની સ્થાપના.
૨૬ પાર્શ્વનાથનું મોક્ષ કલ્યાણક.

આ પહાડ જૈન દેતાંબર મુર્તિપુજક સંઘ, તરફથી
શેઠ આણંદજી કલ્યાણજીએ ખરીદ કરી લીધેલો છે.

—❦—

સમીનાજી પાર્શ્વનાથ.

૮૩

ઉદયપુરથી જો મેલ થાય છે, સમીનાપાર્શ્વનાથજીનું
લીધું સ્થળ છે જાત્રા કરવા લાયક છે.

—❦—

સહસ્રદ્રુણ પાર્શ્વનાથ.

૮૪

માલવામાં ઉદયપુર શહેરમાં સહસ્રદ્રુણ પાર્શ્વના-
થનું દેરાસર છે. પંજાબમાં જંગીપુરમાં દેરાસર છે.

રાધનપુરમાં પણ સહસ્રદ્રુણ પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે.
સણવાસ સં. ૧૭૦૦ માં બંધાવેલું છે.

સમેતશિખરના પહાડ ઉપરના મુલનાથજી સ-
હસ્રદ્રુણ પાર્શ્વનાથ છે.

પાટણમાં પણ સહસ્રદ્રુણનું દેરાસર છે.

અમદાવાદમાં દેવશાને પાડે તથા શાંતિનાથજીની
પોળમાં એક સુર્તિ છે.

જુનાગઢમાં સગરામ સોનીની દુકમાં, તેમણે કરા-
વેલ દેરાસરમાં સુલ નાયકજી સહસ્રકૃષ્ણ પાર્શ્વનાથ છે.
ગીરનારજી પંચમેરની દુકમાં જુનું દેરાસર છે.
કરાંચીમાં દેરાસર સહસ્રકૃષ્ણ પાર્શ્વનાથજીનું બે
લાખ ખર્ચાને બંધાવેલું છે.

ઝોંકાર પર્વતમાં સહસ્રકૃષ્ણ પાર્શ્વનાથજી તીર્થ હતું.
દક્ષિણદેશે કર્ણાટકમાં વિજયપુર શહેર જ્યાં જુનાં
ખાંડીએરા છે ત્યાં એક સુરોપીયને જમીન ખોદતાં ત્યાં એક
લોંચરૂ નીકળ્યું તેમાં સહસ્રકૃષ્ણ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા તેરમા
સૈકાની તપાગમ્બીય આચાર્યની પ્રતિષ્ઠિત આજ વિજયપુ-
રમાં વિરાજમાન છે.

—:૦:—

સહસ્રકૃષ્ણ પાર્શ્વનાથ.

૮૫

પાટણ મહાવીરને પાડે એક તેજસી જેતસીનું બંધા-
વેલું સહસ્રકૃષ્ણ પાર્શ્વનાથજી દેરાસર છે.

સમક્ષણ પાર્શ્વનાથ.

૮૬

જામનગરથી સાત ગાઉ દૂર બણસાલ નામે ગામ છે. ત્યાં પુર્વે પારકર દેશથી રીસાઈને ઘણા જોનો આવ્યા હતા. તેમા રાઈસીયાહુ તથા વર્ધમાનયાહુ મુખ્ય હતા. જેમને કદાહા રૂપેયાનો વેપાર હતો, તેમણે ત્યાં દેરાસર બંધાવ્યું છે. બણસાલની સોઢા ઠાઠારની કન્યા જામનગર ચરણાવી, ત્યારે હાયજામા તે બાઈએ ઉપર કહેલામાં બે શાહુકારો જામનગર આવીને રહે તેવું માગ્યું. તેના બાપને નાઈલાજે તે આપવું પડ્યું, તેથી તે બે જણા જામનગર જઈને વસ્યા તેમની સાથે બીજા ત્રણસો વેપારીઓ જોનો પણ જામનગર આવીને વસ્યા. ત્યાં લાખો રૂપેયા ખર્ચી બન્ને એ બે મોટા દેરાસર બંધાવ્યા છે જેથી જામનગર પણ તીર્થસ્થળ જેવું છે. બણસાલનું દેરાસર સંવત ૧૫૪૦ માં બંધાવેલું છે ત્યાં સમક્ષણ પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે.

સમેરીયા પાર્શ્વનાથ.

૮૭

સમેરીયા ગામમાં સમેરીયા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે. રતલામથી ચારગાઉ થાય છે. બાદશાહ મુઘી ૨ ના દીવસે

ઢરેઠ વર્ષે ચાર થાંભલાઓમાંથી દુધની ધારા ઝરે છે; ડામ
અમીની ધારા પણ રહે છે.

સાવલા પાર્શ્વનાથ.

૮૮

રતલામથી નીમણી સ્ટેશન આવે છે. ત્યાંથી એ ગાઉ
ચાવલીયા પાર્શ્વનાથ થાય છે, બાદરવા સુધી ૨ ના હીવસે
દેરાસરમાંની લીંતોમાંથી તથા થાંભલામાંથી અમી જરે છે.
પ્રતિમા શ્યામ અને મનોહર છે, દેરાસરછનો છલ્લોદ્વાર
થયો છે ધર્મશાલા અધુરી છે, તીર્થ જાત્રા કરવા લાયક છે.

— ❀ —

શામળા પાર્શ્વનાથ.

૮૯

પાટણ જોગીવાડે જાગતા હાજરા હંભુર છે, ત્યાં
હરદાજ સાંજરે સેંકડો માણસો દર્શન કરવા જાય છે,
સુર્તિ ઘણીજ ચમત્કારીક છે.

સમેતશિખર ઉપર તથા નીચે શામળા પાર્શ્વનાથ છે.
ચારૂપ મંડન પાર્શ્વનાથનું બીજું નામ પણ શા-
મળા પાર્શ્વનાથ છે.

અગદાવાદમાં સામલાનીપોળમાં પણ શામળા પાર્શ્વ-

નાથજીનું દેરાસર છે. પોળનું નામ પણ ભગવાનના નામ ઉપરથીજ શામળાની પોળ પડેલું છે.

બનારસ કુસલાજીનો મંદિરમાં પણ શામલીયા પાર્શ્વ-નાથજી મૂલ નાયક છે.

મુર્શિદાબાદમાં પણ 'શામલા પાર્શ્વનાથજીનું' દેરાસર છે, કીરતી બાગમાંના દેરાસરમાં જગતશેઠની જડેનની ભરાવેલી શામલીયા પાર્શ્વનાથજીની પ્રતિમા કસોટીના પત્થરની છે.

આણ્ણ પાસે દાંતરાઈમાં સંવત ૧૭૦૨ બધાયેલું શામલીયા પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર છે.

શામળીયાજીનું તીર્થ કેશરીયાજીથી પાંચ ગાઉ ઉપર છે.

પાટણના રાજા સિદ્ધરાજ જયસિંહનું ઠલોઈ વસાવેલું છે એવી હંતકથા છે તે ઠલોઈ પીલાઈરાવ ગાયકવાડે શુંજરાત લેતા પહેલાં તે લીધું હતું. ત્યાં શામલા-પાર્શ્વનાથજીનું જુનામાં જુનું દેરાસર છે લોઢણ પાર્શ્વનાથ તેમજ અગટ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા પણ ઠલોઈમાં છે. અગટ પાર્શ્વનાથની સફેદ પ્રતિમા આશરે રા. કુટ ઉંચી લોંચરામાં ઘણી જીર્ણોદ્ધારથી બંધારેલી છે.

વરાહદેશમાં એલેચપુરથી સાત ગાઉ સુક્તાગીરી નામે પહાડ છે, તેની ઉપર શામળા પાર્શ્વનાથજીનું મોટું દેરાસર છે. પ્રતિમાજી શ્યામરંગે રા. કુટ ઉંચી મહામંસ-

નવાળી ક્ષણાસહિત છે સંવત ૧૬૩૬ સુધી તે તીર્થ શ્વેતાં-
બરના કમળમાં હતું, તે વખતે કનેર ગામના રકીય
ઓશવાલ માણેકજી ડાહ્યા શ્વેતાંબરી તે વહીવટ કરતા
હતા જેઓના વંશજો ખેતુલ જીલ્લા બન્નેર ગામમાં હાલ
વસે છે. આ તીર્થ હાલમાં દીગંબરોના કમળમાં છે.

સુધદંતી પાર્શ્વનાથ.

૬૦

પુર્વે અયોધ્યા નગરમાં હયરથ રાજાના પુત્ર રામ-
ચંદ્ર અને લક્ષ્મણ આઠમા વાસુદેવ (નારાયણ)
ત્રણ ખંડ પૃથ્વીનું રાજ્ય કરતા હતા. સમતીતવંત એવા
તેમણે રત્નમય શ્રી પાર્શ્વનાથનો પ્રતિમાની ઘણો કાલ
ચુબ કરી કાળાંતરે વાસુદેવ લક્ષ્મણના મરણ પછી રામ-
ચંદ્ર દિક્ષા લઈ અનુક્રમે કર્મનો કાય કરો મોકલે ગયા.
પછી આગામી દુષ્કાળમાં આવતો જાણી તે પ્રતિમાને
તેના અધિષ્ઠાયક દેવે આકાશ માર્ગે લઈ જઈ શ્રી વચ્ચે
દેશે સુધદંતી નગરે લાવી ઢોલોંચરામાં ગુપ્તપણે સ્થાપન
કરી અને રત્નમયી પ્રતિમાને દુષ્કાળમાં આવતો જાણી
પોતાની શક્તિથી પાપાણુમયી બનાવી દીધી. કેમકે ભવિ-
ષ્યકાળમાં પ્રતિમાને અઠયણ થવાનો સંશય રહે નહીં.

પછી ત્યાં શ્રી શોધતી વાલ ગમ્હે શ્રી વિમલસૂરિ
 આચાર્ય મહારાજને સ્વપ્ન આપ્યું કે “ આ સુવર્ણતી
 નગરમાં શ્રી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા અમુક ઠેકાણે લોયરામાં
 છે ત્યાંથી બહાર પ્રગટ કરી પુજાવો. ” પ્રભાતમાં તે
 વાલ આચાર્ય મહારાજે શ્રાવકોને કરી. તેથી શ્રાવકોએ
 તે પ્રતિમાને બહાર કઢાવી દેશસર બંધાવી તેમાં
 મધરાવીને પુજન કરવા લાગ્યા. કેટલેક કાલે તે નગર
 ઉજડ થઈ ગયું અને અધિષ્ઠાયકો પણ પ્રમાદ વધ પડી
 ગયા. કાળાંતરે જ્યારે તે નગર ઉપર તુર્ક લોકો ચડી
 આવ્યા, પછી તે લોકોએ દેશસરમાંથી તે પ્રતિમાને માથા
 ઉપર ચઢાવી બહાર લાવીને નીચે નાખી, તેથી માથું
 અને ધડ જુદાં થઈ ગયા, તે પછી લોયમાં થોડા કાલ
 રહી, કેટલેક કાલે કોઈ બકરાં ચરાવનાર ત્યાં આગળ
 બકરા ચરાવવા આવ્યો, તેણે પ્રતિમાનું માથું લોયમાં
 દેખ્યું, અને ધડ પણ જુદું પડ્યું હતું. તેણે તે માથું
 ધડ ઉપર ચઢાવ્યું. કે ધડ ઉપર મસ્તક તેની સાથે મળી
 જઈ એક થઈ ગયું, અધિષ્ઠાયકના પ્રભાવે આજે પણ તેવીજ
 સ્થિતિમાં પુજાય છે ને તે પ્રતિમા ત્યાં બીરાજમાન છે
 સુવર્ણતી નગર હોવાથી સુવર્ણતી પાર્શ્વનાથ નામ પડ્યું.

સુરજ મંડન પાર્શ્વનાથ..

૬૧

પ્રખ્યાત સુરત નગરમાં ગોપીપુરામાં સુર્ય મંડન પાર્શ્વનાથની ઘણી મનોહર સંપ્રતિ રાજાની બરાવેલી સાડા ચાર ફુટ ઉંચી સફેદ પાષાણની પ્રતિમા ઠાઠાભાઈ વકીલના ઘરની ભેઠે ખાંચામાં ભોંયરામાં બીરાજમાન છે. એક વખત સુરતમાં શાંતિદાસ શેઠ યતિ મહારાજની ઘણીજ ખાતર બરહાસ્ત કરતા ને રૂપૈયા ચાર પાંચ હજાર સેમના વતી ખરચ પણ કરેલો હતો. જેથી જતિણ અસન્ન થયા હતા. તે વખતે શેઠ શાંતિદાસ જવેરાતનો ધંધો કરતા હતા. શેઠને યતિણએ કહ્યું કે “તમે મારા ઉપર ઘણો ઉપકાર કર્યો છે. તો તેનો બહલો આપવાની મારી ઈચ્છા થઈ છે. જેથી હું સુરજ મંડન પાર્શ્વનાથના ભોંયરામાં ‘છ માસ સુધી બેસીને’ મંત્ર સાધના કરીશ. તમે રોજ એક માળુસ સાથે પાંચશેર દૂધ તથા એકશેર સ્નાહર મોકલજો.” તે પ્રમાણે વ્યવસ્થા કરી પછી યતિ-ણએ ચિંતામણી મંત્રનું એકાગ્ર ચિત્તે આરાધન કર્યું. એક દિવસ ‘શેઠે બાવીને પુછ્યું’ કે “કેમ મંત્ર સિદ્ધ થયો” શુરુએ કહ્યું કે “કાલે સિદ્ધ થશે માટે કાલે તમે આવજો.”

પછી બીજે દિવસે શેઠ કામમાં પડી જવાથી તેમનો શાંતિ નામનો શુભાસ્તો ચઢાર વરસની ઉમ્મરનો હતો,

તેને શેઠે ખબર ઠાઢવાને મોકલ્યો. અહીં હવે. યતિજીને થોડીજ વાર હતી જેથી તેણે, પૂછ્યું “ કોણ શાંતિ ? ”

“ જી હા ! ” શાંતીએ હાજર થતાં તરતજ જવાબ આપ્યો કેમકે તેનું પણ તેજ નામ હતું ગુરૂ મંત્રના ધ્યાનમાં લયલીને હોવાથી કહ્યું કે “ આવ ! પાસે જાવ વાનની ! સામે ઉભો રહે, જંગ પણ લય પામીશ નહિ. એક કોલો નાંગ તારા પર્ગની એકીથી ચડશે તે માથા ઉપર આવી જીલ કાઢી તારા મો સુધી લાવશે તું તારી જીલ તેની જીલ માથે લેગી કરી દે, મંત્રના પ્રભાવથી તને ઠાવ અડચણ થશે નહી ” અધારામાં શેઠને ખદલે શાંતિ ગુમાસ્તો છે એવું ગુરૂએ જાણ્યું નહી પછી શાંતિ તરતજ ગુરૂના કહેવા મુજબ જાવવાન આગળ સ્થીર ઉભો રહે. તેને માથા સુધી સાપ ચડ્યો, પણ લય પામ્યો નહી, પણ તેની માથે જીલ લેગી કરવાની તેની હીમત થઈ નહી ને લગાર છુજી ઉઠ્યો જેથી સાપ તરતજ ઉતરી ગયો. યતિજીએ પણ મંત્ર પૂર્ણ કર્યો તેમણે જણાવ્યું કે “ તેની અને તારી જીલ એક થઈ હોત તો વશ પરવશ થન ખુટત નહી મહા ઋદ્ધિવાન રહેત પણ હવે તો તારી સાત પેઢી સુધી કુટુંબ બહુ સુખી રહેશે પછી જરા નરમ ગરમ થશે

પછી શાંતિ શાંતિદાસ શેઠની ખીકથી પરદેશ

આદ્યો ગયો. તે ખંભાત થઈ દીલ્હી ગયો, ત્યાં બાદશાહના ઝવેરાત વંગેરેની કીમત કરવાથી બાદશાહ ખુશી ગયા. તેમજ બીજી વખતે માટીના ચાર ગોળાઓમાં ગુપ્ત રીતે રત્ન સોનું મુકી જહાંગીર બાદશાહે ચાંતિ પાસે પરીક્ષા કરાવી. તેમાં પણ મંત્રના બળે ચાંતિને જશ કીર્તિ મળી, ને બાદશાહ ધણુજ પ્રસન્ન થયા, જેથી તેમણે શાંતીને નગર શેઠની પદવી આપી, અને પાંચ તીર્થની સનંદ આપી, પછી અમદાવાદ આવી ત્યાંના નગર શેઠ થયા ત્યાં સાગર ગચ્છ સ્થાપન કર્યો. નવ લાખ રૂપીઆ ખર્ચથી ચીંતામણી પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર હાલમાં જ્યાં શેઠ મંગલલાલ ગીરધરની મીલ છે ત્યાં બંધાવ્યું હતું. તેના ખર્ચે હાલ ત્યાં છે તે દેરાસર ઔરંગઝેબ બાદશાહના વખતમાં ખંડીત ચવાથી રૂપીઆ સાડા પાંચ લાખ બાદશાહે આપ્યા. તેનું ખર્ચ કરી વાઘેણ પોળમાં અજીતનાથ વગેરેનું તથા આદેશ્વર લગવાનનું દેરાસર, ચીંતામણી. પાર્શ્વનાથનું દેરાસર વગેરે કરાવ્યાં.

સુરજ , મહન પાર્શ્વનાથનુ દેરાસર રોઈશાળા
(રસાલા) મા છે । । । । ।

—૩૦૬—

સુલતાના પાર્શ્વનાથ.

૯૨

દીલ્હીથી બાદશાહ અદ્દાઉદ્દીન લડતો લડતો અને
દેવલો તોડતો સિદ્ધપુર આવ્યો ત્યાનો રૂંદ્રમાળ ભાગીને
પછી પાર્શ્વનાથના દેરામગ આગળ આવ્યો, ત્યાં લોજકો
પૂજા ભણાવતા હતા તેમને પૂછ્યું “ અરે આ કેન દેવ
હય, ” સુલતાને જણાવ્યું

લોજકો જાત્યો, “ ચહ જૈનકા બડા દેવ હય ”

“ અચ્છા કુછ ચમત્કાર હો તો બતલાવ, અલી
ચુર્તિ તોડ તે હય, ” સુલતાને કહ્યું તે વારે લોજકોએ
ઘોડીવાર બાદશાહને થોભવા અરજ કરી અને કહ્યું કે
“ ચહ દેવ બડા ચમત્કારીક હય ” એમ કહી માટીના કોડી-
ચામા ધી પૂત્રી એકસો આઠ દીપક તૈયાર કર્યા, પછી
દીપક રાગ ગાવા માડ્યો, જેથી દીવાઓ પોતાની મેળે
પ્રગટ થયા તરતજ એક નાગ પ્રગટ થઈ ત્યાં આગળ
ફણાટોપ કરતો સુલતાન સામે દૃષ્ટા હવાવતો સન્મુખ મેલો

બાદશાહ અલાઉદ્દીન ચમત્કાર પામીને કહેવા લાગ્યો કે “યહ તો બડા દેવ હય, બાદશાહોકા બાદશાહ સુલતાન હય” જેથી તેમનું સુલતાના પાર્શ્વનાથ એવું નામ પડ્યું. તે વારે ત્યાં દર વર્ષે મેળો ભરાતો હતો. ને હજારો લોક આવતા હતા. તે બાદશાહ ઔરંગજેબના વખત સુખી ચાલ્યું. પછી ઔરંગજેબ ત્યાં આવ્યો તેણે પણ ચમત્કાર દેખી દેરાસર પડાવ્યું નહીં. સિદ્ધપુરમાં જે હજાર ગ્રામિકોનાં ઘર હતાં. ને હેમાચાર્ય મહારાજ પાટણમાં વખાણ વાંચતા તે પછી આકાશ માર્ગે સિદ્ધપુર દર્શન કરવા જતા હતા. એ પ્રતિમાનો બહુ ચમત્કાર હતો, પણ ત્યાં આશાતના વધવાથી ચમત્કાર હાલ ઘટી ગયો. સિદ્ધપુરનું દેરાસર સિદ્ધરાજ જયમિંહનું કરાવેલ છે.

સિદ્ધપુરના દેરાસરમાં રૂપીઆ પાંચ હજાર આપીને જે મોટી પ્રતિમાજી તથા બીજી નવ નાની પ્રતિમાઓને શ્રીપાણસર લાવ્યા હતા. હાલ ત્યાં પાણસરમાં નવું દેરાસર તૈયાર થયું છે તેની પ્રતિષ્ઠા સંવત ૧૯૭૪ ના વેશાખ સુદી ૬ દીવસે થઈ છે.

સિદ્ધરાજ જયસિંહે સિદ્ધપુર વસાવેલું છે.

સેરીસરા પાર્શ્વનાથ.

૯૩

ગુજરાત દેશમાં પૂર્વે સેરીસરા નામે શહેર હતું તે આર ગાઉ મોટું અને વખાણવા લાયક હતું. પણ ત્યાં જીનેશ્વરનું દેરાસર નહોતું. તે શહેરમાં વિદ્યાસાગર નામે જૈનાચાર્ય પાસે શિષ્યોને પરીવારે પરવર્યા છતાં આવ્યા. આચાર્ય પાસે એક અતિ ચમત્કારીક મંત્રનું પુસ્તક હતું. એક વખત વીદ્યાસાગર ઝુનિ જ્યારે સ્થડીલ જવા ગયા, ત્યારે તેમના જે વિદ્વાન શિષ્યે તે પુસ્તકવાચ્યું. કેમકે તે પોથી ગુરૂ પામેની પાસે રાખતા હતા. જેથી તેમને નવાઈ લાગતી, તેથી એક દીવસ ગુરૂ સ્થડીલ ગયેલા છે તેવો અવસર સાધી તેનું પહેલું પાનું વાચ્યું તો તેમાં ખાવન વીરને સાધવાનો મંત્ર હતો તે જરાખર ધારી લીધો, ને પુસ્તક હતું તેમ પાછું જરાખર ઝુડી દીધું રાતે ગુરૂ સાથે પ્રતિકંભણ કરી રહ્યા પછી રાત પહેર ગઈ એટલે સધારા પોરસી લણાવી સર્વ સાધુ સુઈ ગયા, ગુરૂ પણ સુઈ ગયા, એટલે તે જન્ને ચેલા ખાવન વીરનો મંત્ર સાધવા એકાંતમાં બેઠા, તેમના મંત્ર જળથી ખાવન વીર આવીને હાજર થયા અને વિનંતિ કરવા લાગ્યા કે “ શું હુકમ છે ”

પછી જાનને ચેલાઓએ જણાવ્યું કે “ આ શહેર ઘણું મોટું અને સુંદર છે પણ જૈન દેગમન એક પણ નથી મારે તમે એક સુંદર દેરાસર બંદ અહીંયા લાવો ”

તે પછી જાવન વીરે રાગ મહાપ લોચન ગલાગ સંહીત સુંદર મોટું દેગસર પ્રતિમાએ - યુક્ત લઈ આવ્યા તે દેગમરની ખાંધણી એટલી મોટી હતી કે જોનાગને આશ્ચર્ય જેવું થતું પછી સર્વ વીરો બહારે વડ આગળ બેઠા

બીજે પહોરે ગુરૂ મહાગજ જગૃત થયા તો તેમણે ત્યાં મોટી પ્રતિમાઓવાણુ વિશાલ દેરાસર જોયું ને આશ્ચર્ય પામ્યા પછી ખખડ પડવાથી પોતે ચક્રેશ્વરીને સમરણ કરીને તેને બોલાવીને કહેવા લાગ્યા કે, “ આ ચેલા તો સુખ છે તેમણે આ કામ કરાવેલ છે. પણ તેમને ખબર નથી કે આગળ વખત ખરાબ આવશે ને મ્લેચ્છ લોકો દેરાસરો ખડીત કરશે ” પછી

ચક્રેશ્વરીએ જાવન વીરને કંઈક કહ્યું અને દેરાસરનાં મુળ બીજો સ્થાન અદૃશ્ય કરી દીધાં. પછી ચક્રેશ્વરીએ બંને ચેલાઓને બાંહે ઉઠ્યા બાધ્યા ને કહ્યું કે, “ તમે ગુરૂની આજ્ઞા વગર ગુમપણે આવું અધિકવત કામ કેમ કર્યું ? ” તો મારા કોષથી તમે કેમ છુટશો, જે ઉપરથી બંને ગગને ખમાવા લાગ્યા, જેમા એક આરાધક હતો પછી

ગુરુને દયા આવવાથી ચક્રેશ્વરીને કહીને તેમને બંધન મુક્ત કરાવ્યા.

પ્રભાતમાં શ્રાવકો દેરાસરે જઈ વિચારવા લાગ્યા કે આ દેરાસરે જ્યાં મુલનાયકે જ નથી. આટલું શું કરવું તે પછી કેટલેક કાલે દેવચંદ્ર આચાર્ય ત્યાં આગળ પધાર્યા તેમને સથે વિનંતિ કરી તે વાટે દેવચંદ્ર આચાર્ય મંત્રના બલથી ધરણે દ્રને બોલાવીને મુલનાયકે જ તથા બીજી પ્રતિમાએ લાવવાની આજ્ઞા કરી, જેથી ધરણે દ્ર પાર્શ્વનાથની તેમજ બીજી પ્રતિમાઓ લાવ્યા, ઘણી કાંઈ ઠેકાણે ચક્રેશ્વરી દેવી લાવ્યાં એમ પણ કહ્યું છે, તે પ્રતિમાઓની નાગ દેવે પુજા કરીને તેમનું લોહણ પાર્શ્વનાથ નામ પાડ્યું હતું. ચાર મોટી પ્રતિમાઓ પણ લાવ્યા હતા. ચોવીસ તીર્થ કરની ધ્યાનવાલી પ્રતિમાઓ પણ કાઉસઝ ધ્યાને રહેલી તે લાવ્યા હતા. દેરાસર ત્રણ માળનું એક જ રાતમાં ઉત્પન્ન થયેલું હતું. તે પછી ઘણા કાળે પાટણના રહેનાર પોરવાડ ચંદ્રપ્રસાદ તથા સસ્તુપાલ, તેજપાલે ત્યાં નેમનાથનું બીજું કરાવ્યું. નેનાગેદ્ર ગરજના વિમલમુરિએ પ્રતિષ્ઠા કરી એ પ્રમાણે ત્યાં લેખ છે.

બીજા લેખમાં તે પ્રતિમાની સ્થાપના કરતી વખતે માલદેવે અમરસિહના રાજ્યમાં ફગણ વદી ૩ ના વૃશ્ચક

ગણિમાં ધનપાલ નામના શેઠના હાથે પ્રતિષ્ઠા સ્થાપન કરેલી છે.

આ દેરાસરની પ્રતિષ્ઠાની પ્રાચિનતા વિશે શ્રી લાવણ્ય સમય મહારાજે સવત ૧૫૬૨ માં સ્તવન રચ્યું છે તે ઉપરથી સમજાય છે તેમજ સમય સુંદરે રચેલું તીર્થ માળાનું સ્તવન તેમાં 'સોરીસરો શંખસરો' એવો પાઠ છે તેમજ તેમનો રચેલો આર પ્રત્યેક બુદ્ધનો રાસ તેમાં પણ તેમની વ્યાખ્યા છે. ઉપદેશ તરગીણી સંસ્કૃતમાં છે. તેમાં પણ સોરીસરોની વ્યાખ્યા છે. તેમજ તીર્થ કલ્પ માગધીમાં છે તેમાં પણ તે સંખધી હકીકત છે. હાલ કલોલ સ્ટેશનથી બે ગાઉ દુર સોરીસા ગામ છે, ત્યાં દેરાસરનું ખંડેર છે. હંમણાં બે પ્રતિમાઓ તે ખંડેરમાં ખોદ કામ કરતાં નીકળેલી છે. ખારા પત્થરની માત ફેલુવાળી માણમના આકાર નેટલી ઉઘી તેને લેપ કરાવ્યો છે.

ખીજી પદ્મામને પાવાણુની, આરસની, તથા શ્રી દેવી વર્ગેરેની પ્રતિમાઓ, ખંડેરમાંથી નીકળેલી તે ગામમાં પધરાવેલી છે. તે દેરાસરનું ખંડેર ખોદાવી તેનો ઉદ્ધાર કરવાનો છે હાલ ત્યાં ધર્મશાળા ખંધાવે છે.

શ્રીમદ્ વિજય નેમિસૂરિના સદુપદેશથી શેઠ માણે કલાલે મનસુખલાઈ લગુલાઈ તથા શેઠ સારાલાઈ ડાહ્યા-

ભાઈ તેમણે આ દેરાસરનો ઉદ્ધાર કરવા માટેલ છે. આ દેરાસર મોટા પાયા ઉપર આશરે ચાર લાખના ખર્ચે બંધાશે કામ ઘણું ખર્ચ તૈયાર થયું છે

મેરીના તીર્થ દેવચંદ્ર નામના કુલ્લક સાધુએ શકે-શ્વરીની આરાધના કરી વરદાન મેળવી ત્રણ માળાનું મોટા ચોવીશ કાસિબીયા સહીત પાર્શ્વનાથ વગેરેની પ્રતિમાથી સુંદર એવો પ્રમાદ એક રાત્રીમા તૈયાર કર્યો, આ તીર્થ આ કળીકાળમાં ઘણા પ્રસાવવાળું છે આ લેખ સ વત ૧૪૦૦ મા લખેલ છે.

સાંકળા પાર્શ્વનાથ.

૬૪

પાટણમા સાંકળચંદ નામે આવક ઘણાજ ધર્મના રાગી હતા, પાર્શ્વનાથ ઉપર તેમને ઘણીજ આસ્થા હતી જેથી જ્યારે કાંઈ પણ મન ઉદાસ થાય કે પાર્શ્વનાથની બહુ લક્ષિત કરતા, જેથી તેના સર્વ વિદો દુરે થતાં, સાંકળચંદના નામ ઉપરથી તે પ્રતિમાનું નામ સાંકળા પાર્શ્વનાથ પડયું.

સોગટીયા પાર્શ્વનાથ.

૯૫

નાડલાઈમા સોગટીયા પાર્શ્વનાથ! તથા જીરાવલા
પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે.

સોમ ચીંતામણી પાર્શ્વનાથ.

૯૬

એ નામનું જીનું દેરાસર ખલાતમા સઘવીની
પોળમા છે.

સુખસાગર પાર્શ્વનાથ.

૯૭

સુખસાગર પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા પરધર મહીત સીં
મધર સ્વામીના દેરાસરમાં ધાતુની છે પદરમાં સેકામાં
ભરાવેલી હોય તેમ તેની પાછળ લેખ છે વર્દમાન સરખ-

ચંદ ઇંડેરવાળાએ લેખની નકલ ઉતારેલી છે. તેમની આજીવન બે કાઉસ-ગીયા પથ ધાતુના છે આ પ્રતિમા અમદાવાદ ડાસીવાડાની પોળમા સીમધર સ્વામીના દેશ-સરમા આવેલી છે.

સેસલી પાર્શ્વનાથ.

૬૮

સેસલી ગામે સદેહ પ્રતિમા સપ્રતિ રાજની ભરા-વેલી છે, જીલ્લા વાડી પુલેરા સ્ટેશનથી સેસલી પગે રસ્તે જવાય છે તે સેસલી પાર્શ્વનાથ કહેવાય છે.

સેસકણ પાર્શ્વનાથ.

૬૯

સણવાલ ગામે સેસકણ પાર્શ્વનાથેનું દેશસર સંવત ૧૭૦૦ ની સાલમાં બંધાયેલું છે ડીસા કેમ્પથી સણવાલ પર મેલ છે.

રાધનપુરમાં સંવત ૧૯૪૫ ની સાલમાં શેષકણા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર બંધાવેલું છે.

અમલસાડથી પાંચ માઈલ દુર પાનાર ગામે શેષકણા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે.

સંજેશ્વર પાર્શ્વનાથ.

૧૦૦

રાધનપુર જીલ્લામાં સંજેશ્વર પાર્શ્વનાથનું મોટું તીર્થસ્થળ છે. ગાંધી ચોવીસીમાં નવમા તીર્થકરના વારામાં અષાઢી શ્રાવકે તે પ્રતિમા ભરાવી હતી. તે ત્યાર પછી દેવ વિમાનોમાં અનુક્રમે પુનઃધર્મે બાવીશમાં તીર્થકર શ્રી નેમીનાથના કહેવાથી શ્રી કૃષ્ણવાસુદેવે યાદવો ઉપર પ્રતિવાસુદેવ જરાસંધે જરા સુકેલી હોવાથી તે જરા નિવારવા માટે અઠમ તપ કરી પાર્શ્વનાથનું એકાગ્ર ચિત્તે ધ્યાન કરવાથી ત્રીજી રાત્રીએ પદ્માવતીએ પ્રગટ થઈ તે પ્રતિમા સોમને આપી તેના નમણના પ્રભાવથી જરા, રાક્ષસી સર્વ આદવોની દુર થઈ. તે પ્રતિમા શ્રી કૃષ્ણે સંજ પૂરી ત્યાં પ્રધરાણી શ્રી સંજેશ્વર નગર વસાવી સંજેશ્વર પાર્શ્વનાથ

નામ સ્થાપ્યું. ત્યાં ચૈત્રી કાર્તિક પુનેમ ઉપર સંઘે નૈય છે ધર્મશાળાઓ વગેરેની સગવડ હાલમાં સારી છે.

હવે તે પ્રતિમા ગઈ ચોવીસીમાં નવમા તીર્થેકરના વારામા આપાઢી આવકે ભરાવી તેણે કેટલોકે કાળ પુણ્ય પછી યોધર્મ દેવલોકે પુનર્ધ ત્યાર પછી આ ચોવીસીમાં રૂપભદ્રેવ સ્વામીના સમયમાં વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર નમિ વિનમિ વિદ્યાધરોએ ઘણો કાલ પુણ્ય કરી તે પછી સુધર્મ દેવલોકના ધંદ્રે પુણ્ય ત્યાર બાદ સૂર્યના વિમાનમાં તે પ્રતિમા ઘણો કાળ પૂજાણી, ત્યાંથી નાગ કુમારના સ્વામી નાગરાજે (નાગ લોકમાં) ઘણો કાલ પુણ્ય, એમ, દેવતા વિદ્યાધર વગેરેમાં ઘણો કાલ પુજાયા પછી નાગ કુમારના સ્વામીએ ગીરનાર પર્વતની સાતમી ઢુકે રાખી, ત્યાં દેવે પૂજન કરવા લાગ્યા. ત્યાંથી કૃષ્ણ વાસુદેવના ભાગ્યથી દેવતાએ તેમને આપી તેમણે સંજેશ્વર તીર્થ સ્થાપ્યું તે સંજયુરમા પચાસી હજાર વર્ષથી અધિક સુધી પૂજાણી તે પછી ઉદય રત્ન સ્વામીએ બાવાની મળુપમાથી પ્રગટ કરી; વળી સવત ૧૧૫૫ માં સન્ન૪ન શેડે દેગસર કરીને પધરાવી ને દુર્ગન શાસ્ત્ર નામે રાજાનો કોડ દોગ ગયો, તેથી તેઓએ મળીને દેરામર કરાવ્યું. હાલ પણ સમદ્રશા નહીત પાશ્વનાથ ત્યાં બીરાજે છે.

સંજેશ્વરજી તીર્થને અંગે ત્યાં કારણાનું છે તેનો

વહીવટ શેઠ માણેકલાલ મનસુખલાઈ લગુલાઈ કરે છે
હારીજ સ્ટેશનથી નવ ગાઉ થાય છે પણ રસ્તે
જવાય છે સ્ટેશન ઉપર વાહનની જોગવાઈ સારી હોય છે.
શ્રી કૃષ્ણજીને થયા આજે લગલગ છયાસી હજાર ને
ચારસો પચાસ વરસ જેટલો કાળ થયો છે.

સ્થાન પાર્શ્વનાથ

૧૦૧

તે સમયને આજે ઘણા વર્ષો વહી ગયા છે કે જે મમયની
આપણે હમણા વાત કરીએ છીએ, વિશાખા તીર્થેકર મુનિમુ
મત સ્વામીની હયાતીમા દેશલા દેશની અયોધ્યા નગરીમાં
વિજયરાજ હતો તેમના વશથકી લગલગ ગત્રીશમી પેઢી
થઈ ઇક્વાકુ વશમા આઠમા વામુદેવ (વિષ્ણુ) ગમલક્ષમણ
ઉત્પત્ત થયા આ વખતે ત્રિખડાધિપ પ્રતિ વિષ્ણુ ગવણની
આજ્ઞા જગતમા દુર્લ્લભ્ય મનાતી, એવા સમર્થ રાવણની
શુદ્ધિમા વિપર્યાસ થયો અને રામ લક્ષમણ વનમા ગયા
ત્યારે સીતાજીનું છળ પ્રપચથી હગ્લુ કરી રાવણ તેમને
લકામા ઉપાડી ગયો, તે વારે સેન્ય સહીત રામ લક્ષમણ
લંકાની આસપાસ વીંટાએલા સમુદ્રના કિનારે આવ્યા;

તરતજ સમુદ્રનું જળ થંભાઈ ગયું અને તોફાની સમુદ્ર
 શાંત થઈ ગયો, આવું અપૂર્વ દૃશ્ય જોઈ સકલ સૈન્ય
 સહિત રામ લક્ષ્મણ આશ્ચર્ય પામ્યા ને ભક્તિથી પાર્શ્વ-
 નાથનું નામ તેમણે સ્થાન પાર્શ્વનાથ પાડ્યું; તરતજ
 સમુદ્ર ઉપર પાંચ બાંધી લંકામાં જઈ રાવણને મારીને
 લક્ષ્મણને રામ જગતમાં આઠમા વામુદેવ અને બળદેવ
 તરીકે પ્રગટ થયા, પછી તેઓ સીતાજીને લઈને પાછા
 આવ્યા તેવારે અહીંયાં અઠાઈ મહોત્સવ કરી ભંગવાનની
 ભક્તિ કરી રામ શુદ્ધ શ્રાવક થયા અને લક્ષ્મણ સમ-
 ક્ષિતવંત થયા. પછી બન્ને બાંધવો 'સકલ સૈન્ય સાંચે
 અયોધ્યા ગયા ત્યાં ઘણા કાલ તેમણે વિષ્ણુ વામુદેવપણી
 રૂદ્ધિ ભોગવી; પ્રતિમા પણ અહીંયાં નાગ દેવતાઓથી
 પૂજવા લાગી.

+ + + + + + +

આઠમા વિષ્ણુના જમાનાને આજે લાખો વરસ વહી
 ગયાં છે, લગભગ ૮ લાખ વરસ અંદાજનો ગાળો હશે.
 આજે વર્તમાન સમયમાં શ્રી નેમીનાથ ભગવાનનું શાસન
 ચાલે છે; હમણાં ખુદ તેઓશ્રી હજારો લેખ્ય જીવોને ઉપદેશ
 કરી રહ્યા છે તેમના સમયમાં નવમા (છેલ્લા) વિષ્ણુ શ્રી
 કૃષ્ણ શ્રી ત્રિખંડાધિપ અર્ધ ચક્રી વામુદેવ હતા. તેઓ એક

અવસરે દેવતાએ સ્વપ્ન આપવાથી પ્રતિમાએ સમુદ્રમાં
પધરાવ્યાં. શ્રી કૃષ્ણેનું આયુષ્ય એક હજાર વરસનું હતું.
છેલ્લાં દારિકાને અગ્નિ કુમાર નિકાયના દેવે બાળી નાખી
તે ઉપર સમુદ્રનું પાણી ફરી વળ્યું. અને કૃષ્ણે ને
બળભદ્ર ત્યાંથી ચાલ્યા ગયા. રસ્તામાં કોઈ જાડને નીચે
શ્રી કૃષ્ણ સુતા હતા અને બળદેવ તેમને માટે પાણી
લેવા ગયા તે અવસરે તેમના લાઈ જરાકુમારના બાણથી
તેમનું મોત થયું. આવા વિશ્વ વત્સલ પુરુષના જન્મ અને
મરણ વખતે પણ પાસે કોઈ નહોતું; અર્ધ ચક્રી, મહા
સમય મહાભૂજ વિષ્ણુની છેવટની પાણી પીવાની ઇચ્છા
પણ પૂરી નજ થઈ અને બળભદ્ર પાણી લઈને આવતાં
તો શ્રી કૃષ્ણના આત્માએ શરીર છોડી દીધું. સમયની
અલિહારી છે. કર્મની ગતિ વિચિત્ર છે. આઠમા અને
નવમા વિષ્ણુમાં અંદાજે લગભગ છ લાખ વરસનું અંતર
જણાય છે.

* * * * *

પંચમ કાળનાં કેટલાંક વરસો પસાર થઈ ગયાં છે.
પૂર્વના સમયને ને આજના સમયના વચ્ચેમાં લગભગ ચો-
દાસી હજાર કરતાં વધારે વર્ષોનું અંતર પડ્યું છે, તે અર-
સામાં કાંતિપુર નગરમાં ધનદત્ત નામે આવક વસે છે તે
જહાણો ભરી વેપાર અર્થે પરદેશમાં જવાને તૈયાર થયો.

શુભ મુહુર્તે તેનાં વહાણ સમુદ્ર માર્ગે ચાલ્યાં. અને જ્યાં
સ્થંભન પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા હતી ત્યાં ઉપર આવીને
અટકી ગયાં જેથી સર્વ કોઈ ઉદાસ થયા. એમ કરતાં
સમુદ્રમાં એક માસ એવી સ્થિતિમાં વીતી ગયો, તેવારે
દેવતા પ્રગટ થઈને આકાશમાંથી બોલવા લાગ્યો. અર્થાત્
આકાશ વાણી થઈ. “ તમારા વહાણ છે ત્યાં સમુદ્રમાં
શ્રી સ્થંભન પાર્શ્વનાથની મહા પ્રભાવિક પ્રતિમા છે તે
તે પ્રતિમાને પ્રગટ કરી કાંતિપુર નગરમાં જૈન ચેત્ય કરાવી
સુખનાથક તરીકે તેને પૂજાઓ ! તે પ્રતિમા છેલ્લા વિષ્ણુ
પછી વરૂણથી પુજાણી ત્યારબાદ નાગલોકમાં પુજાણી હમણાં
મનુષ્ય લોકમાં આવી છે. પછી પ્રતિમા પ્રગટ કરી ધન-
દત્ત શ્રાવકે કાંતિપુર નગરમાં મંદિર કરીને પધરાવી, કેટ-
લોકે કાલ ત્યાં પુજાણી.

+ + + + + + +

હમણાં વિક્રમની પહેલી સદીનો સમય છે તે
અરસામાં નાગદેવતાનો પુત્ર નાગાર્જુન નામે કોઈ જોગી
થયો, તેની પાસે આકાશગામિની, આકર્ષીણી વગેરે
વિદ્યાઓ હતી. વળી તે અનેક પ્રકારના ચત્નોવડે રસ
સિદ્ધિ પણ કરવા લાગ્યો. પણ રસ સિદ્ધિ થતી નહી. કોઈ
દેવતા તેને વિદ્ય કરવા લાગ્યો, ક્યારે અહીંયાં મહા સમર્થ

પાદલિપ્ત નામે આચાર્ય જુગ પ્રધાન એવા આકાશ ગા-
 મિની વિદ્યાવટે દરરોજ પચ તીર્થોમાં વંદન કરતાં અનુ-
 ક્રમે નાગાર્જુન સુવર્ણ સિદ્ધિ કરે છે તે નગરમાં આવ્યા,
 પછી નાગાર્જુન જોગી તેમનો શિષ્ય થયો, તેમને વિનંતિ
 કરી કે “લગવંત કોઈ રસ્તો જતાયો કે, જેથી મારી
 રક્ત મિદ્ધિ થાય” તે વારે આચાર્ય તેને ચોખ્ખ જાણી
 મરજી નહીં છતાં લાવી લોખને યોગે જણાવ્યું કે “
 “જેની સુર અસુર અને દેવતાઓ એવા કરે છે
 એવા થંભન પાર્શ્વનાથ હાલ શ્રી કાંતિ નગરમાં ગ્રીષ્મ
 છે, સર્વ યક્ષ વૈતાલ વ્યતજ તેની સેવા કરે છે એવા લગ-
 વંતની દૃષ્ટિ સમક્ષ પદ્મની સ્ત્રી રક્ત મર્દન કરે તો તમારું
 કાર્ય સિદ્ધ થશે,” નાગાર્જુને પછી પોતાની આકાશગામિની
 ને આકર્ષણી વિદ્યાવટે કરીને તે પ્રતિમાને કાંતિપુરથી
 લાવી પોતાની પામે આણી તેમની દૃષ્ટિ આંગળ શોલી
 વાંકનની સ્ત્રી પદ્મનીના રક્ત મર્દનથી નાગાર્જુનનો એવન
 રક્ત છ માંસ સિદ્ધિ થયો, પછી નાગાર્જુને તે પ્રતિમા સેદી
 નદીને કિનારે ખાખરનાં જાડ તળે જમીનમાં લંકારી;
 તે પશુ રક્ત ભોગવવાં જવંતો ન-રહો ને દગોથી માર્યો
 ગયો; અને સંભળાય છે કે થંભનક નગર તે અરસામાં
 ચા તો તેની આમપાસમાં વસ્યું હોય ! નાગાર્જુન શાલિ-
 વાંકન રાગનો શુદ્ધ હતો વિક્રમ રાજ પછી નજીકમાં

શાલીવાહન રાજા થયેલા છે નાગાર્જુન પછી પાચસો વર્ષ
વચમાં પ્રતિમા યજ્ઞોથી પણ પુનર્ધ.

* * * * *
હમણાં વિક્રમ સવતના બારમા મેકાનો સંમય હતો.
મહા મમય અલયદેવસૂરિ ખડેતરે ગચ્છના અધિપતિ તે
સંમયે પ્રખર વિદ્વાન ગણાતા હતા. એક વખત અલય
દેવસૂરિ ગુજરાતની જાત્રા કરવા લીકળ્યા. કેમ સંયોગે
તેમને કુદિનો રોગ ઉત્પન્ન થયો, રોગની દુસ્સંહ પીડાથી
સૂરિ વ્યાધિ ઘસ્ટ થતાં વિહાર કરવાને પણ અશક્ત થયા.
અનુક્રમે સૂરિ સત્રાણુ ગામે આવ્યા. રોગની દિન પ્રતિ-
દિન વૃદ્ધિ થવાથી આચાર્યની અનશન કરવાની ઇચ્છા
થઈ એ અરસામાં ત્રયોદશીની રાત્રે સ્વપ્નામાં શાસન દેવીએ
આવીને કહ્યું કે “ ભગવન ! જાગો છો કે ? ”

આચાર્ય શ્રી મંદ સ્વરે બોલ્યા ? “ હા જાગું છું ? ”
દેવીએ કહ્યું. “ ભગવન ! આ નવ કોકડાં છે તે તમે ઉકેલો ? ”
“ હું હવે જીવી શકીશ નહીં તો કોકડાં કેવી રીતે
ઉકેલીશ ? શરીર તો અશક્ત થયું છે. ” આચાર્યે કહ્યું.

“ સૂરીશ્વર ? એ તમારાથીજ બંની શકશે. તમેજ
ઉકેલી શકશો ! હજી તમે વીર ભગવાનના શાસનને શો-
ભાવશો. નવ અંગની વૃદ્ધિ કરીને જગતમાં તમે જોનારો

(શાસન) ને દીપાવશે ! મારા નવ કોઠડાથી તમે નવ અંગની વૃત્તિ કરવાવાળા થશો ” શાસન દેવીએ જણાવ્યું.

“ તમારી સર્વ હકીકત ખરી છે પણ હું તો હવે અનશનની ઇચ્છાવાળો છું. શાસનનું કાર્ય મારાથી કેવી રીતે બની શકશે ” અભયદેવસૂરિએ જણાવ્યું.

“ લગવંત ! નિરાશ થશો નહિ ! સેત્રી નદીને કિનારે હોલમાં જ્યાં ચંલનપુર નગર છે ત્યાં ખાખરાના ઝાડ નીચે જમીનમાં ચંલન પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા છે તે તમારા પ્રભાવ થકી પ્રગટ થશે અને તેનાં દર્શન માત્રથી તમારો કોડ રોગ (કુષ્ઠિ રોગ) નાશ પામી જશે ” એમ જણાવી દેવી અદૃશ્ય થઈ ગઈ.

પ્રભાતના નજીકનો સંધ તેમને વાંઢવા આવ્યો. ત્યારે સર્વ સંધને પોતે ચંલનપુર જવાને જણાવ્યું. આવકો વિચારમાં પડ્યા કે “ આચાર્યશ્રીનું શરીર અશક્ત છે અને રથચંલનકપુર અહીંયાંથી ઘણું દુર છે તો કેવી રીતે લઈ જવાશે. ” છેવટે જવાનું નક્કી કરી આવકો સાથે આચાર્ય, ચંલનપુર જવાને રવાને થયા. મહારાજજીનું શરીર અશક્ત હોવાથી પ્રથમ તો વાહનમાં બેસારવામાં આવ્યા. પણ આશ્ચર્ય ? તેમને શરીરે આરામ થતો હોય તેમ તેમને માલુમ પડ્યું. એટલે ઘોળકેથી તેમણે પગે વિહાર કર્યો. અંતુકેમે ચંલનપુર આવ્યા દર્શનાતુર આવકો

સેદી નદીને કાંઠે જ્યાં ત્યા લગવાનને જોવા લાગ્યા પણ કાંઈ લાજ મળી નહી ત્યારે આચાર્યે તેમને જણાવ્યું કે “ તમે નિરાશ થશો નહી, પણ નદીને કાંઠે ખાખરા અને પલાસની ઝાડીમા જુઓ, એટલે તમને દર્શન થશે ” પછી આચાર્યના કહેવા પ્રમાણે તેમણે તપાસ તો કરવા માંડી, પણ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા જણાઈ નહી કિંતુ દરરોજ એક ગાય આવીને જ્યા પ્રતિમાજી જમીનમા હતા ત્યા દુધ ખેરવતી જોઈ જેથી બહુ હર્ષીત થયા અને આચાર્ય મહારાજને તે જણાવ્યું

પછી અભયદેવસૂરિએ ત્યા આગળ આવી ‘ જયતિ હુઆણુ ’ સ્તોત્રવડે લગવાનની સ્તુતિ કરવા માંડી સ્તોત્રના પ્રભાવે અકસ્માત્ દેદીપ્યમાન એવી લગવાનની પ્રતિમા જમીનમાથી પ્રગટ થઈ, ત્યા આગળ આચાર્યશ્રીએ સઘ સાથે લક્ષિત સહિત ચૈત્યવદન કર્યું પછી શ્રાવકોએ ત્યા સુદર મંદિર બધાવ્યું ને ત્યા પ્રભુની પ્રતિષ્ઠા કરી તત્કાલ સ્થાન પાર્શ્વનાથના દર્શનના પ્રભાવથી સૂરિશ્વરનું શરીર રોગ રહીત થયું અને પછી તેમણે આ શહેરમા રહીને અત્યંત કઠીણ એવી નવાગની વૃત્તિઓ રચી પોતાનું તથા આ શહેરનું નામ સમસ્ત જૈન કોમના હૃદયમા કોતરી રહે તેવું મહા સમર્થ કામ કર્યું, સ્થાનકે શહેર હાલના બલાત શહેરથી વાચ માઈલ દુર આવેલું હતું

સૂરિજીએ પોતાના ગચ્છનો પણ મમત્વ રાખ્યા વગર વૃત્તિ રચવાનું કાર્ય કરેલું છે, તેમની વૃત્તિઓ હાલમાં લંડારમાં રાખેલી છે. શાસનમાં ઘણી ઉપકાર કરનારી થઈ પડે તેમ છે.

અભયદેવસૂરિએ થંભન પાર્શ્વનાથને પ્રગટ કરવાને જ્યતિહુઅણુ સ્તોત્ર રચ્યું હતું, તેની બત્રીસ ગાથાઓ હતી, પણ એક વખતે અન્નાવતીએ ગુરૂ આગળ પ્રગટ થઈને કહ્યું કે “ છેલ્લી એ ગાથા આપ લંડારી રાખો તે અતિ કષ્ટ વગર ગણવી નહી, કારણ કે એ ગાથાથી વારંવાર ઈંદ્રિયે આવવું પડે છે, માટે અતિ દુધ્કર પ્રયોજન સિવાય ગણવી નહી, ” પછી સૂરિશ્વરે એ છેલ્લી એ ગાથા લંડારમાં લંડારી દીધી. હાલ ‘જ્યતિહુઅણુ’ સ્તોત્રની ત્રીમ ગાથા પ્રગટ છે, જે લણનારને વાંચિત અર્થની સિદ્ધિ કરનારી છે. અહીંયાં લગભગ ૧૦૦ દેરાસરો ખંભાતમાં છે.

કેટલેકેક કાલે મ્લેચ્છોના આવા પ્રામનથી આ મુર્તિને ખંભાત નગરમાં લાવવામાં આવી હાલમાં તે મુર્તિ ખંભાતમાં ખીરાજમાન હતી સકલ લક્ષ્મણનોના મનોરથોને કરવામાં સાધુધાન છે.

અભયદેવસૂરી સંવત ૧૧૩૫ માં કપડવણજમાં કાળધર્મ પામ્યા છે.

, સ્વયંભુ પાર્શ્વનાથ.

૧૦૦

જેઠપુર રાજ્યના ઓળીયા, ફલોધી, (મેડતા રોડ) રાણેકપુર, વરકાણા, નાડોલ, નાડલાઈ, મુઝાલા, મહાવીર (ધાણેરાવ) રાતા મહાવીર (ળીજતપુર મારવાડ) પાત્રીમાં પાર્શ્વનાથ મેસલી પાર્શ્વનાથ માડેગવ આદિ જૈન તીર્થો પ્રસિદ્ધ છે, તેવું જ જેઠપુર વાકાને રેલવેના પીપાડ જૂંક-સનથી ખીલાડા જતી રેલવેના શલારી સ્ટેશનથી આર માઈલ દુર કાપરડા ગામ છે આ ગામમાં હાલ તો બહુ જ ઓછી વસતી છે પણ આસપાસ નજીક કરતાં કોઈ જમાનામાં કાપરડા ગામ બહુ જ આખાદી ભરેલું શહેર હોયું જોઈએ.

આ ગામમાં સ્વયંભુ પાર્શ્વનાથનું જૈન મંદિર પ્રાચીન જોવાય છે તે જેતારણના રહેવાશી ઓશવાલ ભાનાજી ભડારી એ સવત ૧૬૭૫ માં બનાવ્યું છે

ભાનાજી ભડારી જેતારણ શહેરમાં જેઠપુર રાજ્ય તરફથી કોઈ મોટા અધિકાર ઉપર નિયુક્ત હતા એવા સમયમાં તેમનો કોઈ દુશ્મનોએ, રાજના કાન ભણેર વાથી ભાનાજી ઉપર રાજનો કોપ ઉતર્યો, તુરત જ રાજ એ રાજ સેવકોને હુકમ કર્યો કે "ભાનાજીને ધરતી

એકદમ અહીંયા હાજર કરો ” રાજ સેવકો છુટયા અને જેતારણુ આવી લાનાજીને રાજનો હુકમ ઠહી સંભળાવ્યો, અને તેમને તાકીદે જોધપુર આવવા રાજસેવકોએ અરજ કરી.

લાનાજી લંડારી પણ પોતાના માણસો સાથે જેતારણુથી જોધપુર આવવાને નીકળ્યા, માર્ગમાં કાપડરા ગામે આવ્યા, ત્યાં આગળ ગત્યના અધિકારીઓ સેવકો વગેરેએ લોજન કરવા અર્જ કરી ને પછી, આગળ ચાલવા ફરમાવ્યું.

લંડારીજીએ કહ્યું કે ‘ તમે મર્વ લોજન કરો પણ હું તો ખાઈ શકીશ નહી. ’

કર્મચારીઓએ પૂછ્યું “ આપ શા માટે લોજન કરવાની ના પાડો છો ! ”

લંડારીજી જવાબમાં જણાવ્યું કે, “ હું જૈન છું જેથી ભગવતનાં દર્શન કર્યા વગર હું જમીશ નહી; એ માટે નિયમ છે. ”

સાથીઓએ તેમને લોજન કરવા માટે ઘણોજ આગ્રહ કર્યો, પણ લંડારીજી પોતાના નિયમથી ચલાય-માન થયા નહી. તેમની એવી શ્રદ્ધા - ભાણીને સેવકોએ જામમાં તપાસ કરી તો એક ઉપાશ્રયમાં, ચતિજીની પાસે

જીન પ્રતિમા છે તેવી ખબર મળી. જગતમાં એવો નિયમ છે કે “ ધૈર્યની અંતમાં ઇષ્ટ ફલની સિદ્ધિ થયાંજ કરે છે.” એવકોએ લાંડારીજીને ખબર આપવાથી લાંડારીજી પ્રસન્ન વદને ઉપાશ્રયમાં ગયા. ત્યાં ભગવાનનાં દર્શન કરી કૃત્ય કૃત્ય થઈને પછી યતિજીને પણ વદના કરી.

યતિજીએ પૂછ્યું. “ આપ કહાં જા રહે હૈ ! ઐર આપ ઉદાસ કયું હય ? આપકે ચહેરે પર નિરાશા કે ચિન્હ કયોં દિખતે હય ! ”

લાંડારીજીએ તેના જીવાળમાં પોતાની હકીકત યતિજીને સંભળાવી દીધી. અને આવા કષ્ટમાંથી મુક્તિ કેવી રીતે થાય તે માટે પણ પુછ્યું.

યતિએ જણાવ્યું કે “ તુમ સત્ય નિષ્ઠ નિર્દોષ હો ખુશીસે રાજાકી સામને જાઓ, ધર્મકા પ્રભાવસે તુમારા વિજય હોંગા ! તુમારા ખાલ ખાંકા ન હોંગા ! ” ગુરૂનું વચન મસ્તકે ચડાવીને લાંડારીજી જોધપુર ગયા ત્યાં રાજાની સામે તેમને ઉભા કરવામાં આવ્યા. રાજાએ એમની ધર્મ પ્રિયતાની વાત અધિકારીઓ પાસેથી સાંભળી મનમાં ઘણા ખુશી થયા, અને અધિક માન સન્માનથી રાજાએ તેમને વિદાય કર્યો. પછી લાંડારીજી જેતારણ જતાં રસ્તામાં કાપરડા ગામે ભગવાનનાં દર્શન અને ગુરૂ વંદન કરવાને આવ્યાં. ભગવાનનાં દર્શન કરીને યતિજીને વદન કરી

કત કહી સભાગાવી અને વધારામાં કહ્યું કે “ મહારાજ !
કાંઈ મારા લાયક કામ કરમાવો ! ”

યતિજીએ જણાવ્યું કે “ તમે શ્રદ્ધાલુ છો અહીંયાં
એક જેન મંદિરની જરૂર છે. ”

“ આપનું વચન અત્ય થાઓ ! અને આપના વચન
પ્રમાણે મંદિર બનાવાને હું ઝટ લાયક થાઉં એવો સમય
જલદી આવે ” હાલ તો હું પાંચસો રૂપીઆ ખર્ચ કરી
શકું તેમ છું. ”

તે વારે જતીજીએ કહ્યું. “ તમે મંદિરનું કામ
શરૂ કરો ને તમારા પાંચસો રૂપીઆ એક વાસણમાં રાખો
અને મરજી મુજબ તેમાંથી કાઢી કાઢીને પુલ્કે-હાથે ખર્ચ
કરો, કારીગરો મજૂરો વગેરેને વગર ગણ્યે હાંમ આપો !
દેતી વખતે લેવા વાળાના હાથમાં એટલાજ પૈસા જશે
કે જેટલો તેનો હિસાબ હશે !

પછી સંવત ૧૬૭૪ માં દેરાસર બંધાવાનું કામ-
કાજ શરૂ થયું. અને સંવત ૧૬૭૮ માં સ્વયંભુ, પાર્શ્વ-
નાથની પ્રતિષ્ઠા થઈ, પાર્શ્વનાથજીની પ્રાંતમાની પલોંઠી
છિપર લેખ છે કે “ સંવત ૧૬૭૮ ના વૈશાખ સુદી ૧૫
ને, સોમવારે, સ્વાતી નક્ષત્રે મહારાજાધિરાજ, મહારાજશ્રી
અજિંહ, વિજય રાજ્યે ઉકેશ વંશે રાય લાખજી, સંતાને

લડારી ગોત્રે ભાનાકેન ભાર્યા લકતાદે. મુત્ત નરત્ત નારા-
યણુ નરસિહ સોઢા પોત્ર તારાયદ જોગાર નેમિદાસાદિ
પરિવાર મહિતેન શ્રી કર્પટહેટકે સ્વયંભૂ પાર્શ્વનાથ ચેત્યે
શ્રી પાર્શ્વનાથ ...છત્યાદિ:

ખીજો લેખ—“ સવત ૧૬૮૮ મે વગ્ગે શ્રી કાપર-
ડામા સ્વયંભૂ પાર્શ્વનાથસ્ય પરિકરસ્ય કાગિતા પ્રતિષ્ઠિતઃ
શ્રી, જનચન્દ્ર સૂરિભિઃ ”

ઉપરના ખત્તે લેખો ઉપરથી માલૂમ પડે છે કે દેરાજી
મરજીનું કામ કર્યું વર્ષો તેલકે ચાલુ રહ્યું હતું ચતિજીએ
જણાવ્યું હતું કે “રૂપીઆ લગાવે જાવ પણ ગણુતા નહી.”

દેવ વર્ષાત રૂપીઆ કેટલાં લંગાયા એનો હીસાબ
મેળવવા લાજનમાંથી રૂપીઆ કાઢી ગણી નેયા તે પાંચ-
સોજ નીકળ્યા તે કયાં સુધી ચાલે તત્તજ ખલામ હો
ગયા, લડારીજી પાર્શ્વનાથ કરવા લાગ્યા, પણ હવે શું થયિ
ખંજડેલી ખાણ સુધરી શકે તેમ નહોતું. મંદિરનાં
લોચન મહીત પાંચ ખડ ચાર મંડપ ૧૦૮ સ્થંભ તથા
ચત્ર ગયા હતા, બાકીનું કામ એધુર રહ્યું, કેમકે હાથીનો
ભાર હાથી વગર કોણ ઉપાડી શકે. ત્યાર પછી આ ત્રીથનો
કંઈ વખતે કોણે ઉદ્ધાર કર્યો તેની માલૂમ પડતી નથી.

કાપેડા પાર્શ્વનાથ તેજ સ્વયંભૂ પાર્શ્વનાથ છે. તત્ત્વ-

કલ્પવૃક્ષના પાટીયાના મંપુટમા રહેલી લાવી તીર્થંકરંશ્રી
 પાર્થનાથ સ્વામીની પ્રતિમા છે, એ પ્રભાવિક પ્રતિમાને
 પ્રથમ લાખ વર્ષ ધરણેડે પુણ હતી. પછી છસો વર્ષ
 કુબેરે પૂણ હતી લક્ષ્મિવત એવા વરુણદેવે તેમની પાસે-
 શી-પાર્થના કરીને મેળવી પોતાના ભુવનમાં લઈ જઈ
 સાત લાખ વર્ષ-પર્યંત ચોતે તે અદ્ભુત પ્રતિમાને પુણ
 હતી. હમણાં અજય રાજના ભાગ્ય થકી તે પ્રતિમા અહીં
 આવેલી છે માટે તેને ખહાર કાઢી તું તે ઈશ્વરકુ રાજને
 આપ, તે રાજ હાલ સર્વ દિશાઓને છતી (દ્વીપચત્રન)
 દીવ નગરમાં રહેલો છે, માટે ત્યાં જઈ તારે તે પ્રતિમા
 અજય રાજને આપવી જે વારે રાજ આ પ્રતિમાનું
 દર્શન કરશે તે વારે તેના ન્હવણથી તેના એકસોને સાતે
 વ્યાધિઓ દુષ્ટ કર્મ સહીત તરતજ નાશ પામી જશે,
 અને બીજાઓને પણ તેવીજ રીતે કૃપા મળશે આ પ્રતિ-
 માની પાસે રહેનારી હું પદ્માવતી નામે દેવી છું, આ બધા
 દેખાવ મેજ કરેલો છે. ”

એ મુજબ 'આકાશ' વાંણી-સાંભળી ચંતુર એવા
 રત્નમાર' વ્યવહારીએ નાવિકોને બોલાવી 'જરાબર સમ-
 જાવી' દરીયામાં ઉતાર્યા, તેઓ પ્રતિમાને લઈને તરતજ
 ઉંચર આવ્યા. એટલે તેમણે નાવમાં લઈ લીધી, પછી
 તરિકાલે 'દુલેનની' મૈત્રીની જેમ મેઘ વાદળ નદ થયું

લકિત કરશે તેનાં સર્વ પાપો લય પામી લક્ષ્મી સ્ત્રી પુત્ર
 સુખ આદિ સઠલ મનોરથો સિદ્ધ થશે, જે જીવ
 સો વર્ષનું હોય તે તીર્થ ગણાય છે, તો આ લગવાનું
 જીવ તો લાખો વર્ષ દેવતાએ સ્વર્ગમાં અને સમુદ્રમાં પુજે
 હોય, જેથી આ તીર્થ કહેવાય તેમાં તો શું નવાઈ ? આ
 પ્રતિમાથી પ્રથમ તો તમારી એકસોને સાત વ્યાધિઓ
 નાશ પામી અને સુવર્ણમય કાયા-થઈ, વૃણી અહીં આ
 મેલુ દાન પંણુ અધિક ફળને દેનાર થશે. " આ પ્રમાણે
 જાણને કહી કોઈ ચારણ મુનિ આકાશ માર્ગે પ્રતિમાનાં
 હસ્તને કરી આલ્યા ગયા.

રાજા પણ જેન ધર્મનું આરાધન કરી સ્વર્ગે ગયો.
 તેમનો મોટો પુત્ર અનંતરથ તેમણે મત ગૃહણ કર્યું.
 જેથી તેમનો બીજો પુત્ર દશરથ રાજ્યનો અધિપતિ થયો.
 તે દશરથને જગત વિખ્યાત એવા આઠમા વાસુદેવ શ્રી
 લક્ષ્મણ (નારાયણ) તથા બળદેવ રામચંદ્ર ત્રણ ખંડના
 અધિપતિ આદિ ચાર પુત્રો થયા, તેજ લક્ષ્મણ (નારા-
 યણ) ના હાથથી રાવણ (દશાનન) નો નાશ થયો હતો,
 તે માટે જુઓ જેન રામાયણમાં અથવા ત્રેસઠ શલાકી
 પુરૂષ ચરિત્રમાં.

ઉના અને દેલવાડા વચ્ચે અર્બરા ગામમાં આ તીર્થ
 હમણાં થોડાંક વર્ષ પહેલાં પ્રગટ થયું છે એમ તેના
 સ્તવનમાં લખ્યું છે, આ બીજને શાસન દેવતાએ સાગર
 નામે શેઠને આપ્યું હતું. જેથી તેમના સંકેળ મનોરથ પુરા
 થયા હતા. જગત ગુરુ હિરવિજય સૂરિએ છેલ્લુ ચોમાસુ
 ઉનામાંજ કર્યું હતું. તેમને અગ્નિ સંસ્કાર પણ અહીંજ
 કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રતિમા અમલકારીક છે; લેપ કરવો
 પડ્યો હતો. લેપ લાલ રંગનો હતો ચોતરો પેણ ત્યાં છે
 થોડાં વખતમાં બે કાઉસગીયા એક માણસ જેટલા ઉંચા
 છે તે નીકળ્યા છે. બીજી પ્રતિમાઓ નીકળે તેવો સંભવ
 છે, ચોતરા પાસેથી પ્રતિમાજી પ્રગટ થઈ હતી. તે જગાએ
 છ દેરાંસરનું એક દેરાંસર છે. તે ઉપર એક ઘટે છે તે

સાબીત છે “ સવત ૧૦૧૪ મા અમરચંદ જેચંદ ”
એવો લેખ છે.

જે સ્થળે હીરવિજયસૂરિને અગ્નિ મસ્કાર કર્યો તે
જગ્યાએ આખા સારા ફળે છે. ભાદગવા મુદી ૧૧ ન
દિવસ પર્યંત ત્યા ફેરી આવી હતી

અજારા ગામમાં અજારા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર
તીર્થ સ્થળ છે ।

અજય ગળાએ ચોતાના નામથી જ અજયપુર, એવું
નગર વસાવી પાર્શ્વનાથનું ભવ્ય જીનાલય બંધાવ્યું હતું

—→❧←❧—

વાને પ્રતિમાજીની શોધમાંજ હતા ત્યાં રૂપાલના ખેતરમાં
ખોદકામ કરતાં પ્રતિમાજી નીકળ્યાં. તેની ખખર તેઓનાં
જાણવામાં આવવાથી અત્રેથી આવકો રૂપોલ ગયા, તે
ત્યાંથી લાવીને આ તૈયાર દેરાસરજીમાં ધરોવામાં આવ્યાં.
તે વખતે તે પ્રતિમાને અમી જરતી હતી, જેથી અમી
જર 'પાશ્વનાથ' કહેવાયા. "સંવત ૧૮૭૧" નો આવજુ
સુદી ૬ ના રોજ પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી. અને તે પ્રતિષ્ઠા
પુન્યરત્નસૂરિએ કરી છે. " એ પ્રમાણે દેરાસરજીમાં લેખ
છે આ પ્રતિમાજી સંપ્રતિ રાજના વખતની છે. લીડલજ-
ને અમીજરાની આસપાસ ઘણી પ્રતિમાઓ પણ સંપ્ર-
તિ રાજના વખતની છે.

કુવા ગામમાં દેરાસર છે ત્યાં દર વરસે મેળો ભરાય છે.

થરાદમાં પણ દેરાસર છે.

ખેરાલુમાં અમીજરા પાશ્વનાથનું દેરાસર છે.

સરદારપુર રતલામ જીલ્લે પણ દેરાસર છે.

સાણદમાં શિખરજી દેરાસર સં. ૧૪૦૦ માં સંઘે
બંધાયેલું છે.

ગીરનારના પહાડ ઉપર લોચરામાં અમીજરા પાશ્વ-
નાથની ઘણીજ ચમત્કારીકે મુર્તિ છે.

વડાલીમાં અમી જરતી હતી પણ ઓપરીવાળી

આધિના આવવાથી આશતના થવાથી બંધ થઈ ગઈ.

ગંધારમાં અમીજરા પાર્શ્વનાથનું મોટું દેરાસર છે ત્યાં પણ ભગવાનને અમીજરતી હતી, તેથી અમીજરા પાર્શ્વનાથ નામ પાડયું.

ગોલવાઠ જીલ્લે ખેડામાં અમીજરા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે.

અહીંછત્રા પાર્શ્વનાથ.

૧૦૫

ભરત ક્ષેત્રને વિશે કુરુ જંગલ દેશમાં શંખાવતી નામે નગરી છે, ત્યાં વડલાના વૃક્ષ નીચે પાર્શ્વનાથ ભગવાન દીક્ષા લઈને વીચરતા વીચરતા તે જગાએ કાઠિસળ ધ્યાને રહ્યા. હવે રાતના ભગવાન નિષ્કંપપણે ધ્યાનમાં રહેલા છે તે અવસરે કમઠ જોગી ખાલ્ય તપસ્યા કરીને મરી ભૂવનપતિ દેવલોકની અસુર કુમારનિકાયમાં (અસુર લોકમાં) મેઘ માળી નામે દેવ થયો છે. તે પુર્વના વેરને યાદ કરતો ત્યાંથી અસુર લોકનો દીવ્ય ભોગ છોડી ભગવાનને ઉપદ્રવ કરવાને મનુષ્ય લોકમાં આવ્યો, તેણે ભગ-

વંત' ઉપરે' પ્રથમ 'ધુળની' વૃષ્ટિ કરી, 'છેવટે' થાક્યો. એટલે તેણે 'હાથી, 'બ્યામ્ર, 'સીંહ, 'સર્પ' 'વગેરે' વિકુર્વી' પ્રભુને દુઃખ દેવા' તર્કપર થયો' ને તેમની ઉપર તે ક્યુદ્ર' હવેને છોડી મુક્યા' પણ 'ભગવાન' તો 'ધ્યાનથી' લેશ પણ ચલાયમાન થયા નહીં. પછી 'ભયંકર' પ્રેત' અને 'વૈતાળ' 'ચોતાની' 'શક્તિથી' તેણે '('મેઘ' માંહીએ) ઉત્પન્ન' કર્યા. 'તો' પણ ભગવાન તેનાથી 'ક્ષોભાયમાન' થયા નહીં. છેવટે તેણે જળ વરમાવાનો 'સંકલ્પ' કર્યો કે જળથી તેમને ડુબાવી-દેવા, એમ વિચારી 'આકાશમાં' વાહનાં વિકુર્વી-મુશલધાર, જળ વરસાવા માંડયુ, એવી રીતે જળ દેવતાએ અગાધ વરસાબું, પૃથ્વી 'જળથી' 'આર્દ્રમય' થઈ ગઈ, જ્યાં ત્યાં જળ જળ થઈ રહ્યું જ તુઓ, વૃક્ષાદિકો વગેરે જળમાં તણાવા લાગ્યા. અને વધતાં-વધતાં ભગવતને નાશીકા પર્વત જળ આબું તે વારે સકળ પૃથ્વી જળ જળ મય થઈ ગઈ તેવા અવસરે નાગલોકના સ્વામી નાગરાજ ('નાગેન્દ્ર') નું આસન' સમુદ્રમાં વહેણની માફકે કપાયમાન થયું.

* * * * *

પુર્વે પાંચેનાથ જ્યારે કુમારપણે બાલ્યાવસ્થામાં હતા. અને મેઘમાળીનો હવ કમઠ નામે રયોગી હતો. તે એક વખતે કાશીના ઉદ્યાનમાં આવીને પંચાગ્નિ તપ સાધન કરતો હતો, તે વારે સમસ્ત કાશી નગર તેનાં દર્શન કરવાને

દોડ ધામમાં પડયું હતું. નગરમાં દોડ ધામ થતી જાણી
 પાર્શ્વકુમાર પણ ચોડા ઉપર ઘોડેધાર થઈ ચોતાના,
 સેવક વર્ગ સાથે ઠાતુક બેવાને કમઠ જોગી પાસે ગયા,
 ત્યાં આખા નગરના લોકો તેના દર્શનની ધમાલમાં પડેલા
 છે. ભગવંતે અવધિ જ્ઞાનનો ઉપયોગ સુદી તેના તપનું
 સ્વરૂપ જોઈ લીધું. પછી પાર્શ્વકુમારે કમઠ જોગીની નજીક
 આવી જણાવ્યું. “ અરે કમઠ ! આત્માને અનિષ્ટકારી
 હીંસામય આ તું શું કરે છે ! ” તેને કહેવા માંડ્યું.

કમઠ કહે “ તમે - રાજકુમાર છો જેથી યોગનો
 મહીમા ન સમજો એટો અમે યોગીયેજી યોગનો મહીમા
 સમજીએ, કુમાર ! તમે તો અશ્વ ખેલાવી જાણો ? ”

“ અરે પણ આણું હીંસામય તપ હોઈ શકે કે ?
 જે તપમાં અનેક પ્રકારે હીંમત થતી હોય, પચે દ્રિનો ઘાત
 થતો હોય તે તપ શું કળ આપનાર છે વાર ? ”

“ રાજકુમાર ! આણું ઉશ્ર તપ તેને તમે હીંસામય
 કહો છો; ખરેખર ! તપનું વાસ્તવિક સ્વરૂપ તમે અમ-
 જાણ નથી. ” કમઠે પાર્શ્વકુમારને જણાવ્યું.

તેવારે લાખો લોકોના દેખતાં પંચામિમાંથી જાનંતુ
 એક ઠાણ ચોતાના સેવક પાસે ખેંચી બહાર કઢાવ્યું, અને
 સર્વ લોકનાં જોતાં છતાં તેને ધીરે ધીરે ચીરાયું. તે

લાકડામાંથી અર્ધ ખજેલો એવો આકુળ વ્યાકુળ થયેલો
 સર્પ ખહાર નીકળી પડ્યો. અને તરફડવા લાગ્યો, સર્પ
 લોકો આવા પાપથી કંપી જઈ કમઠની નિંદા કરવા
 લાગ્યા. હવે અહીયાં નાગનો અત સમય પોતાના જ્ઞાન-
 થી બહારી લઈને સેવક સુખે નવકાર સંભળાવ્યો અને
 ભગવંત તેના સમીપે હોવાથી તેમનાં દર્શનવડે કરીને
 મોતથી વ્યાકુલતા છતાં પણ બહો અમૃતથી સીંચાણો
 હોય તેમ ભગવંતનાં દર્શન કરતો મમાધિમાં મરણ પામી
 નાગ, નાગલોકમાં તેઓના સ્વામીપણાએ કરીને નાગાધિપ,
 ધ્રુવેન્દ્ર થયો, ત્યાં એક નિમેષ માત્રમાં તો મહદ્વિદ્ય એવા
 સામાનિક દેવોમાં પણ તેમના સ્વામીપણાએ કરીને શો-
 ભવા લાગ્યો, અર્થાત્ નાગ મરીને નાગલોકમાં નાગરાજ
 (નાગેન્દ્ર) થયો, ભુવનપતિની બીજી નિકાયના આ દેવલોકના
 દેવતાઓને નાગનું ચિન્હ હોવાથી તે દેવલોકને નાગકુ-
 માર દેવલોક અર્થાત્ નાગલોક કહેવાય છે, તે નાગ લોક-
 ના રાજા અર્થાત્ ધ્રુવેન્દ્રપણાએ કરીને નાગમરીને ત્યાં
 નાગાધિપપણે ઉત્પન્ન થતા હવા, પાર્શ્વકુમાર પણ લોકોથી
 સ્તુતિ કરાતા પોતાના ભુવનમાં આવ્યા, અને કમઠ પણ
 હવે ત્યારે પોતાની નિંદા થઈ તેથી હેલતા પામતો છતાં
 અને ભગવંત ઉપર દ્રેષ ધારણ કરતો છતો અન્યત્ર ચો-
 દ્યો ગયો, હઠથી અત્યંત કષ્ટકારી, અજ્ઞાન એકદુવુરે

તપ કરતો એવો કમઠ અન્ત સમયે મરણ પામીને અ
સુર લોકમાના દક્ષીણ વિલાગમા દોઢ પદ્યોપમના આ-
યુધ્યવાળો મેઘ માળી નામે સામાન્ય દેવ ઉત્પન્ન થયો.

× × × × × × ×

પાર્શ્વનાથને નાસીકા પર્યંત જળ વરસાવનાર પુવોક્ત
મેઘ માલી દેવતા પોતાનું ચેર સંભાળી અધિકાધિક જળ
વરસાવી ભગવતને કુળાવી દેવાનો વિચાર કરતો હતો,
ત્યાં તો નાગગજ (નાગેદ્ર) નું આસન ઉછળતા સમુ-
દ્રમાં વહાણની માફક કંપાયમાન થતાં નાગરાજે અવધિ
જ્ઞાનથી જાણ્યું કે “ જોહો ! નાદાન ! કમઠનો જીવ મેઘ
માળી ભગવાનને ઉપમર્ગ કરે છે ! ભગવતે તેને હોંસા
(પાપ) કરતાં બચાવ્યો, અને મને ભવમાગરથી ઉગાર્યો
છતાં એ દુષ્ટ એની દુષ્ટતા છોડતો નથી ” તરતજ પો-
તાની ઇદ્રાણીઓ માથે નિમેષ માત્રમાં ત્યાં ભગવાનની
પાસે આવ્યો, પોતે ભગવાનને નમીનીચે કમલની રચના
કરી પોતે નાગનુ રૂપ કરી ભગવાનના શરીરને આમપાસ
પોતાના શરીરથી વીંટી લીધું અને મસ્તક ઉપર કૃણા
વિસ્તારી છત્ર ધારણ કર્યું આથી ભગવતનું ધ્યાન અધિક
સુખવતુ થયું, જેમ જેમ જળ વધે તેમ તેમ કમલ
ઉચ્ચ આવે અને શરીર ઉપર પણ એક પાણીનું ઝીંદું
માત્ર પણ પડે નહીં, ધરણેદ્રની ઇદ્રાણીઓ પણ ભક્તિથી

જળ ઉપર ભગવંતની આગળ પોતે નાંટારેંગ કરવા લાગી.

“કમઠ અનેક પ્રકારે ઉપસર્ગ કરી રહ્યો છે નાગ-
રાજ ભગવંતની ભક્તિ કરી રહ્યા છે. એવી સ્થિતિમાં
પણ કમઠના જીવ મેઘમાલી ઉપર પાર્શ્વનાથ ભગવાનને
જરા પણ દ્રેષણાવ નથી તેમજ નાગાધિપ ઉપર તેમને
સ્નેહ નથી.” બન્ને પર સરખી વૃત્તિવાળા એવા પાર્શ્વનાથ
તેમના સેવકોને કહ્યાણુને અર્થ થાઓ !

“મેઘમાળીએ ઉપસર્ગો કરવા વડે ઘોર પાપ કમ
ખાંધું. ત્યારે નાગેદ્રે ભક્તિથી પોતાના આત્માને સંસારથી
પાર ઉતાર્યો.” હવે ધરણેદ્રે જ્યારે પોતાના સેવકોને કમ-
ઠને શીક્ષા કરવાનો હુકમ કર્યો. તે વારે સેવકો ત્રાક
પાડતા કમઠ ઉપર ધસી ગયા ને કમઠને હાકોટ્યો તે
વારે મેઘમાળી આકાશમાંથી જળ વર્સાવતો હતો તેણે
જેયું તો નાગરાજને ભગવંતની ભક્તિ કરતાં જોયા અને
તેના સેવકો પોતા તરફ ધસેલા જોઈ પોતાની તમામ
મહેનત વ્યર્થ થઈ અને સેવકોથી હરીને ભય પામ્યો.
કારણ કે ગમે તેવો તોપણ તે એક સામાન્ય દેવ હતો.
અને આ નાગલોકના અધિપતિ રાજા હતા, તેના સે-
વકો પોતા કરતાં પણ ઘણા શક્તિવાલા હતા. તરતજ
પોતાની શક્તિઓ સંલેપી જળ સહેરી લીધું અને મેઘ-
માલી ભગવાનને આવીને નમી પડ્યો અને પાપનો પશ્ચા-

તાપ કર્યો. ભગવતનો શિષ્ય થયો. નાગરાજના સેવક દેવ-
તાઓ તેને ઘેરીને ઉભા રહ્યા.

“ મૂર્ખ ! તારા અનર્થ માટે તું આ શું કરે છે ?
તારા આવા જળથી જે જગતના આધારભૂત છે તે ભગ-
વાન કાંઈ દુખવાના નથી, પણ અગાધ મંચાર સાગરમાં
તું જ દુખવાનો છે હું ભગવાનનો સેવક છું તારાં આવાં
પાપકાર્ય હવે હું સહન કરીશ નહીં. હું તને જરૂર શિક્ષા
કરીશ. ” નાગે દ્રે મેઘમાળીને એમ કહીને હાકોટયો.

મેઘમાળીએ ભગવાનને ખમાવ્યા. નાગે દ્રને પણ ખમા-
વ્યા અને પોતાના પાપની વારંવાર આલોચના કરવાથી
અને ભગવાનને નમસ્કાર વગેરે કરવાથી ધરણે દ્રના રાગથી
મુક્ત થયો. પછી પોતે પણ ભગવાનનો ભક્ત થયો. મેઘ-
માળી પોતાના ભુવનમાં ભગવાનને નમીને ગયો નાગરાજ
પણ ભગવાનને નમીને પરિવાર સહીત પોતાના ધ્યા-
નકે ગયા.

+ + + + +

પછી ત્યાં આગળ અહીં છત્રા નગર વસાવ્યું. અને
શ્રી સઘે પાર્શ્વનાથનું દેરાસર કરાવ્યું, દેરાસરની પર્વ
દિશાએ સાત કુંડ છે તેનું પાણી પીવામાં મીઠું છે તે
પાણીવટે ન્હાવાથી શરીરના રોગો નાશ પામે છે. સારાં
લગ્નિવાળા પુરૂષો સિદ્ધિ રસની કુપીઓ ત્યાં દેખે છે.

તે કુડોના પાણીથી ધાતુવૌદીને ધાતુંની મિદિ થાય છે નગરમા અને નગર બહાર મળી સવા લાખ કુવા તથા વાયો છે. પાર્શ્વનાથના દેરાસરની પાસે સિદ્ધ ખેતર છે. ત્યાં ધરણેદ્ર પદ્માવતી, પાર્શ્વનાથની સેવા ભક્તિ કરે છે. ત્યાં નેમીનાથનું દેરાસર છે ત્યાં સિદ્ધિ અને શુદ્ધિ એ બે દેવીઓ રિહ ઉપર બેઠેલી છે વળી જેના હાથમા આંખાની લુખ છે એવી સિદ્ધિ વાહિકી અંગિકા દેવી પણ છે. તેની ઉત્તર દિશા તરફ એક વાવ છે જેનું પાણી ચંદ્રના કિશ્કુ સરખું ચોખ્ખું છે, ત્યાં પ્હાવાને આવતા માણસો તે વાવની માટી શરીરે ચોળવાથી તેમના કોઈ રોગ પણ મટી જાય છે વળી ધનવતી નામે કુવો છે તેની માટી કાળી ચીત્રી છે, શુદ્ધ ઉપદેશથી તેનું કચ્ચન થાય છે. એક જમ કુડ ત્યાં આગળ છે તે કુડમા ઉઝેલુ બ્રામી વનસ્પતિનું, એક પાદડુ લઈને એક જ રંગની ગાયના દૂધ સાથે પીવાથી કઠરૂપા પણ સારા શરીરવાળા અને મ નોહર કઠવાળા થાય છે. તે જગ્યાએ સર્વ જાતની ઔષધિઓના ઝાડ થાય છે જેવા કે નાગદમની, સહદેવી, અપરાજિતા, લક્ષ્મણા, તીવરણી, નકુલી, સતરૂલી, મપદ્મી. મુવર્ણસીલા મોહીની, શામળી, રંવિલગ્તા, નિર્વિધા, મોરશીખા, શલ્યા, વિશલ્યા આદિ ઘણી ઔષધિઓ ત્યાં થાય છે. તે ઠેકાણે લોકિક પણ અનેક દેવ છે એ નગરી તપસ્વીઓની જન્મભૂમિ ગણાય છે

એવંતી પાર્શ્વનાથ.

૧૦૬

મુકુદ પડિત રાતે શ્રાદ્ધણુ હતા, વળી વિક્રમ રાજના
પુરોહિતના વિદ્વાન પુત્ર એટલે રાજને માનવા યોગ્ય
પણ ખરા ! તેમને પોતાની પડિતાઇનું એણે અભિમાન
કેતું કે તેમની આગળ સર્વ કોઈ વિદ્વાનને તે તુચ્છ સમ-
જતા એકલા જૈનાચાર્ય વૃદ્ધવાદિસૂરિની ખ્યાતિ તેમણે ઘણી
સાંભળી જેથી તેમને જીતવાને તે લાટદેશમાં ભર્ય નગર
તરફ વ્યાલતા થયા ભર્ય પાસે આવતા રસ્તામાં વૃદ્ધ-
વાદિસૂરિ મળ્યા તેમને પૂછતા જણાવ્યું કે “ પડિત !
જ્યારે તમે વૃદ્ધવાદિસૂરિ સાથે વાહ કરવા જાઓ છો તો
અનાયાસે જ લક્ષમાં આપણે મેળાય થયો છો તો આપણે
વાહ કરીએ ” પછી ગોવાળોને સાક્ષી રાખ્યા અને વાહ-
વિવાહ શરૂ કર્યો.

પડિતે સસ્કૃત ભાષામાં પોતાનો પૂર્વપક્ષ સ્થાપન
કર્યો પણ ગોવાળીયાઓ તો કોઈ સમજ્યા નહીં. ને તેમનું
માથું દુ ખવા આવ્યું.

પછી સૂરિજીએ કમરમાં ઓઘો વગેરે - ખરાબર
ખાંધી બે ડાંચે તાળીયો બજાવતા ગાવા માંડ્યું.

“ નવી મારીયે ને નવી ચોરીયે,

પરદોશગમેન નિવોરીયેલું હો.” વગેરે

વગેરે બોધદાયક સંજનીયું સાંભળીને ગોવાળીયાઓ તો ખુશી થયા ને તેમની સાથે તેઓ પણ તાળીઓ પાડી ગાવા લાગ્યા. આખરે ગોવાળીયાઓ બોલ્યા કે “મહારાજ છતાં સાધુ છતાં”

તરત જ પંડિત મુકુંદ જાણવાણી પડી ગયો ને આચાર્યને કહેવા લાગ્યો કે “મને તમારો શિષ્ય બનાવો”

પણ આચાર્યે તેને સમજાવ્યું “સખર ? આ તો ગોવાળીયાઓનો કંદરખાર છે તે સાક્ષીભૂત છે તે કાંઈ પ્રમાણ કહેવાય ? મહી, પણ ભરૂચનગરમાં જઈ ત્યાં રાખને સાક્ષી-ભૂત રાખી આપણે વાદ કરશું; માટે ચોલી બાવ.”

“જો તેમ છે પણ સમય બાંધવાની જેમની શક્તિ નથી તે પંડિત થયો તોપણ શું ? અમુંકે અવસરે શું ઉચિત છે તે પ્રથમ સમજવું જોઈએ અને મારામાં તે ખામી છે માટે મને દીક્ષા આપો.”

પણ સૂરિએ તેમને સમજાવી પછી સજસલામાં લાવ્યા ને વાદવિવાદ ચર્ચ થયો અને મુકુંદ પંડિતની હાર થઈ પછી સર્વના દેખતાં વૃદ્ધવાદિસૂરિઓએ તેમને આરિત્ર આપ્યું અને કૃત્તિનામ પાઠ કરાવવાનું વૃણત

તેમણે નવકારને બદલે “નમોદ્દત્તિસદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય સર્વ
સાધુભ્યઃ” એવું સંસ્કૃતમાં પદ બનાવ્યું પછી ગુરૂને
કહ્યું કે આપણા સર્વ પ્રાકૃત શાસ્ત્રો હું સંસ્કૃતમાં
રચી દઉં.”

તેવારે ગુરૂ મહારાજે જણાવ્યું જે, “બાળ, સ્ત્રી,
વૃદ્ધ, ગ્લાન અને મદ બુદ્ધિવાળાને માટે તત્ત્વજ્ઞોએ તેમને
સુગમથી જોધ થઈ શકે અને જોવા પણ ચારિત્ર લેખને
સહેલાઈથી અંજ્યાસ કરી શકે, તે માટે તેમણે શાસ્ત્રો
પ્રાકૃત (માગધિ) ભાષામાં રચ્યા છે, તમે એવા મહાપુરુ-
ષોની ઉદ્યોગના કરી જેથી મોટું પ્રાચીન લાભ મળે
આજથી તમે ગમ્મ બહાર છો” એમ કહી સૂરિજીએ
તેમને ગમ્મ બહાર કર્યા પછી સઘે આવીને આચાર્યને
વિનંતિ કરી કે, “કુમુદચંદ્ર મહા વિદ્વાન અને પ્રભાવિક
છે તેથી ગમ્મ બહાર કરવા યોગ્ય નથી.”

છેવટે આચાર્યશ્રીએ જણાવ્યું કે “અદાર રાજાઓને
પ્રતિજોધી જૈન કરશે તો સઘમાં લઈશું” કુમુદચંદ્રનું
ખીણું નામ સિદ્ધસેન દિવાકર-સૂરિ પુણું છે તે પદવી
વિક્રમ રાજાએ આપેલી હોય તેમ લાગે છે

હવે કુમુદચંદ્ર અબધુતના વેશમાં ફરતા ફરતા
અનુક્રમે ચિત્રકુટ ગયા, ત્યાં એક સ્થળનું દ્વાર ઉઘાડી

જોયું તો મંત્રનું પુસ્તક તેમના જોવામાં આવ્યું; તેમાંથી
 પહેલા પ્રાને જો મંત્રો જોવામાં આવ્યા; તે બરાબર વિધિ
 સહિત ધારી લીધાં અહીં જોવા આગળ પ્રાનું ફેરવવા નાવ
 છે કે તરતજ મંત્રાધિષ્ઠાયક દેવતાએ પુસ્તક ખેંચી લીધું
 ને કહ્યું કે “એ જો વિદ્યા તમારા લાજમાં છે, વધારે
 મહેતત કરશો નહીં” એમ જણાવી અદૃશ્ય થઈ ગયે.
 અનુક્રમે કુમુદયદે કરતા કરતા ઉત્તરવર્ધની નગરીએ
 આવ્યા, તો ત્યાં ત્રિકેમ રાજા ઘોડો ખેલાવતાં જતા હતા.
 રાજાએ જોઈને તેમને પૂછ્યું કે “તમે કોણ છો?”
 “સર્વરતો પુત્ર છું”, કુમુદયદે જણાવ્યું.
 આવે જોવામાં સાંભળીને રાજાએ સનમાં જ નમસ્કાર
 કર્યો. એટલે આચાર્ય કુમુદયદે ધર્મલાલ આવ્યો.
 રાજાએ પૂછ્યું “કેને ધર્મલાલ આપો છો? શું
 તમારામાં ધર્મલાલ આવા સસ્તા છે?”
 રાજાને જોઈને મનથી મમસ્કાર કર્યો; અને તેને
 મોટેજ એ ધર્મલાલ છે. એ ખાલી ખ્યાલ નથી. દેવ શું ફે
 અને ધર્મને વંદન નમસ્કાર કરવા વડે પ્રાણીને ધર્મનો લાલ
 એટલે ધર્મની પ્રાણી થાય તો તે પ્રાણી સંસાર સાગરનો
 પાર પામી સુક્ષ્મપદને પામે છે.
 રાજાએ સંતોષ પામી કાંડે સોનીયાં આપવા માંડ્યાં.

તે ન લેતાં ધર્મ સ્થાનકે વપરાવ્યા. પછી એક દિવસ કુમુદચંદ્ર ચાર શ્લોક લઈ વિક્રમરાજની સલામાં આવ્યા, ને પ્રતિહારી દ્વારા રાજાને કહેવરાવ્યું કે “ ચાર શ્લોક લઈને એક લિધુક આવેલો છે તો તે તમારી પાસે આવે જાય. ” પ્રતિહારે રાજાને જઈને તે જણાવ્યું.

પછી રાજાએ કહ્યું કે “ દશલાખ સોનેયા આપો અને ચોદ હાથી આપો તે છતાં તેને આવવું હોય તો જાલે આવે. પછી કુમુદચંદ્રે રાજા પાસે જઈ ચાર શ્લોક કહ્યા, જેથી રાજાએ ચારે દિશાનું રાજ્ય આપવા માંડ્યું, પણ રાજ્ય નહીં લેતાં “ હું જ્યારે આવું ત્યારે તમારે ધર્મોપદેશ સાંભળવો. ” એટલું માગી લીધું. પછી રાજા હમેશા ધર્મ શ્રવણ કરવા લાગ્યો.

એક દિવસ કુમુદચંદ્ર મહાકાલના મંદિરમાં શિવ પિંડિકા ઉપર યગ મુકીને સૂતા. ત્યાં ઘણા લોકોએ ઉઠાડવા માંડ્યા, પણ ઉઠ્યા નહીં. પછી લોકોએ રાજા આગલ કૃપાદ કરી. રાજાએ તરતજ માણસોને હુકમ કર્યો ને જલાતકારથી ઠાઠવા કહ્યું; માણસો આવીને ફડાફડ સાધુને ચાણુકે લગાવવા લાગ્યા. તરતજ રાણીવાસમાં રાણીએને તેના પ્રહારો લાગવા માંડ્યા ને અત્યંત ક્રોધાહલ મચ્યું. આ સાંભલી રાજા વિક્રમ તરતજ ત્યાં દોડી આવ્યો. ને સોમને ઓળખ્યા પછી રાજાએ જણાવ્યું કે “ મહાદેવ

પૂજવાને ચોગ્ય છે. છતાં તેમના મસ્તક ઉપર તમે પગ કેમ રાખ્યા ! ”

સાધુએ કહ્યું કે “ એ મહાદેવ તો બુદ્ધ છે. તેમને હું તમારી આગળ હમણાં સ્તુતિ કરવા વડે કરીને પ્રગટ કરીશ ? ”

પછી તેમણે કહ્યાણ મંદિર સ્તોત્ર રચવા માંડ્યું. અગ્નીયારમે શ્લોક બોલતાં ભૂમિક પથ્યો; ધુમાડો નીકળવા માંડ્યો. તરતજ શિવલીંગ ફાટીને ધરણે સહીત પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા પ્રગટ થઈ, પછી અડતાલીશ ગાથા-વડે મહારાજે સ્તોત્ર પૂર્ણ કર્યું.

પછી કુમુદ્રચંદ્રે જણાવ્યું કે “ હે રાજન ? પૂર્વે અહીયાં લદ્દા શેઠાણીનો પુત્ર એવતિકુમાર અનશન કરીને કાઉસગધાને ઉપસર્ગથી મરણ પામીને નલિની શુભ વિમાનને વિશે દેવ થયા છે. તે સ્થાને ચીતાની યાદગીરીમાં તેના પુત્ર મહાકાલે ચોતાના નામનું ચૈત્ય બંધાવી પાર્શ્વનાથ પ્રભુની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. ત્યાં કેટલેક કાલે અન્ય ધર્મીઓએ મહાદેવનું લીંગ પધરાવી મૂળ પ્રતિમાને ગોપેલી દીધી. તે આજે તમારી નજર આગળ પ્રગટ થયા છે ” તે સાંભળી રાજાએ હર્ષ પામીને મંદિરમાં આટોંસા ગામ આપ્યાં. અને પોતે સમ્યક્ અંગીકાર કર્યું. પછી ત્યાં મોટું દેરાસર, બધાવી, પાર્શ્વનાથની-પ્રતિષ્ઠા કરી

એવી રીતે પોતાની ભૂલ જાણી સિદ્ધસેનસૂરિ વિચારમાં પડ્યા કે પોતાની ભૂલ કાઢનાર આ કોણ હશે, તરત જ પાલખી ઉભી રખાવી અને જોયું તો પોતાના ગુરૂ માલૂમ પડ્યા, પછી પાલખીમાંથી ઉતરી ગુરૂને વંદન કરી ઈમાળ્યા. ગુરૂએ તેમને પ્રતિજ્ઞાથી સંઘમાં સ્વીકાર્યા, તે મેહાન કવિ થયા છે, તેમના જેવા ત્યાર પછી ખીજા કોઈ કવિ થયા નથી. / * * * * /

સિદ્ધસેન દિવાકરસૂરિએ દક્ષીણમાં અતિથાનપુર (પેંડી) માં રાવતે ૩૧ માં કાલ કર્યો છે.

ઉપસર્ગહર પાર્શ્વનાથ.

૧૦૭

ડરહેટકમાં ઉપસર્ગહર પાર્શ્વનાથનું તીર્થ હેતું પણ કાલ જણાતું નથી. / * * * /

ઉમરવાડી પાર્શ્વનાથ

૧૦૮

સુરત ગોપીપુરામાં જોશાજીવ મહોદ્દામાં ઉમરવાડી પાર્શ્વનાથનું જીવુ દેરાસર સંપન્ન, બંધાયેલું છે.

અંતરીક્ષ પાર્શ્વનાથ.

૧૦૯

મારવાડમાં સાચાર નગરને વિશે રાજમહલ નામે ધનાઢય આવક રહેતા હતા, જાતે ઝોશવાલા હતા, તેમને ઝુળી નામે સ્ત્રી હતી, ભાનુરામ નામે તરૂણ પુત્ર હતો. એક દિવસ તે નગરમાં ઘણા 'સાધુઓથી' પરવરેલા શ્રી વિન્યદેવસૂરિ પધાયો, તેમના ઉપદેશથી ભાનુ વૈરાગ્યવંત થયા ને માતા પિતાની અનુજ્ઞા મેળવી શ્રીવિન્યદેવસૂરિ પાસે તેમણે (ભાનુરામે) દીક્ષા ગ્રહણ કરીને ભાવવિન્ય એવું તેમનું નામ રાખ્યું. આચાર્યની સાથે તેઓ વિહાર કરતા અનુક્રમે ભણી ગણી વિદ્વાન થયા. સુત્રશાસ્ત્રના જાણકાર થયા, તેમજ વિનય વૈધ્યાવચ્ચ, વિવેક વગેરેથી શુણ્ણવત થયા, જેથી શુદ્ધએ પ્રસન્ન થઈ ક્રોધપુરના સંઘની, સમક્ષ તેમને ' ગણિ ' પદ આપ્યું. પછી આચાર્ય અનુક્રમે ઉગ્રવિહાર કરતા શુજરાતમાં આવ્યા, ભાવવિન્ય ગણિ પણ સાથે આવ્યા. પરંતુ તે ઘણા સુકોમળ હોવાથી તેમને ઘણી મુશ્કેલી પડી, એને તેમની આખોને દરદ થયું. વળી એવા શ્રીખમડતુના તાપમા પણ સૂરિશ્વર તો વિહાર કરતા કરતા અનુક્રમે પાટણ આવ્યા. ને ભાવવિન્ય ગણિ પણ આવ્યા તો ખરા પણ આખો તેમની નળની પડી

અને તે દર્દમાં આંખો પણ તેમની જતી રહી અને પડછ
વળી ગયાં. પછી સૂરિશ્વર ચોમાસુ વિત્યાખાદ તેમને પાટ-
ણમાં રાખી ને એક બે સાધુઓ તેમની વૈયાવચ્ચમાં મુકી
આચાર્યશ્રી આગલ વિહાર કરી ગયા.

ભાવવિનયગણિ પોતાના પૂર્વકૃત દુષ્કૃતની નિંદા
કરતા છતા ક્રિકેત્તવ્ય મુદ્દ થયા છતા પોતાના ગુરૂનો
ઉપદેશ યાદ કરવા લાગ્યા. સદે અનેક પ્રકારની ઠવા ક-
રાવી પણ જેથી નેત્રોને કાંઈ 'અસર થઈ નહી. આચાર્ય
મહારાજે પદ્માવતીદેવીનું આરાધન કરી તેનો ઉપાય પૂછ્યો
તેવારે દેવીએ તેમને ખુલાસો કર્યો, 'તે ખુલાસો આચાર્ય
ભાવવિનયગણિને જણાવી વિહાર કરી ગયા હતા. હવે
ભાવવિનયગણિને એ અરસામાં એક રાતના 'સ્વપ્નામાં
શાસનદેવીએ 'અંતરીક્ષ પાર્શ્વનાથ સંબંધી સર્વ હકીકત
કહી સંભળાવી.'

x x x x x x

સમય મુનિસુવ્રતસ્વામીના શાસનનો હતો. અને આશરે
આજથી લગભગ તે સાત લાખ વર્ષ પહેલાંનો હતો. ત્યારે
રાક્ષસદ્રીપમાં લંકાધિપતિ આઠમા પ્રતિવાસુદેવ (પ્રતિ
વિષ્ણુ) મહાભૂજ રાવણ ત્રણ ખંડાધિપતિ હતા. વિશ્વમુનિ
જેમની આજ્ઞા તે વખતે દુર્લભ્યતી હતી. સમસ્ત જગતને જી-

તેવાને તે પોતે જીકલોજ મહાસમર્થ હતા. તેમને લગ-
નીપતિ ખરે અને દુષણ પાતાલ લંકાનો રાજા હતો. તેમને
રાવણે કોઈ કાર્ય પ્રસંગે કોઈ ઠેકાણે જવાની આજ્ઞા કરી.
જેથી તેઓ પોતાના સ્વામીના કાર્યને માટે પોતાના
સેવક પરિવાર સહિત વિમાનમાં બેસીને ચાલ્યાં. અનુક્રમે
વિમાન વિંગોલી દેશમાં (વરાહ) આવ્યું, ત્યાં વિમાનથી
નીચે ઉતરી કોઈ સુંદર જગ્યાએ ખાનપાનની તૈયારી કર-
વાતે રાજાએ સેવકોને ફરમાવ્યું. ખાનપાન તૈયાર થતા
ખરદુષણ રાજાને દેખાઈ કયાં પછી જોઈ હોવાથી પુનઃ
કરવાતો તેમને નિયમ હતો. તેમને સેવક પુનઃ લગ-
વંતની પ્રતિમા લેવી ભૂલી ગયો હોવાથી ગભરાણું અને
રાજાને વિનંતિ કરી કે " હે પ્રભો ! પ્રતિમા છું પાતાલ
લંકામાં ભૂલી ગયો છું. તો હવે શું થશે ! "

પછી રાજાએ ગાયનું છાણ અને નદીની વેલુ મેળ-
વીને ભાવિ તીર્થકર શ્રી પાર્શ્વનાથજીની પ્રતિમા બનાવી
ઘણી ભાવ ભક્તિએ કરીને તેને પુણ, પછી પોતાના ગયા
પછી અન્ય કુદ્ર જીવો લગવંતની આશાતના કરશે એવા
ભય થઈ ખરદુષણ રાજાએ પોતે લગવંતની પ્રતિમાને
હિપાડીને નજીક જળાશયમાં પધરાવી, ત્યાં ક્ષેત્ર દેવતાના
પ્રભાવથી વેળમય બની ગઈ, ને હમેશ તે તેની પુણ
કરવા લાગ્યો. પછી રાજા ભોજનકાર્ય સમાપ્ત કરી ત્યાંથી
રવાને થઈ પોતાના સ્વામીનું કાર્ય કરી પાતાલ લંકામાં

આદ્યો ગયો. મહાબૂળી રાવણના રાજ્યસ્વ કાળમાં જ શ્રી
 મંદીરસ્વામી પ્રમુખા વીશા તીર્થકરોનો દીક્ષા મેહોત્સવ
 થયેલો છે. આ ઉપરાંત આજના રોજના રાત્રીના સમયે
 મેહ વાતને આજે લાખો વરસ (અઠાને સાત
 લાખ) વહી ગયાં છે. ચાલુ હકીકતનો સમય તો વિક્રમ
 સંવત આરંભ સંક્રાન્તિ છે. પૂર્વના સમયમાં ત્યારે વીશમા
 મુનિસુવ્રત સ્વામીનું શાસન હતું તે પછી નમીનાથ એક
 વીશમા તીર્થકર દશ હજાર વર્ષના આયુષ્યવાળા
 થયા, તેમનું શાસન પાંચ લાખ વરસ ચાલ્યું તે
 પછી આવીશમા નેમનાથ લગવાન એક હજાર વર્ષના
 આયુષ્યે થયા, તેમનું શાસન ત્રાસી હજાર આઠીસાંતસો
 વર્ષ થયેલું ચાલ્યું, તે પછી ત્રેવીશમા તીર્થકર શ્રી પા
 શ્વનાથ કે નેમની પ્રતિમા અરદુષણ રાજાએ પુણી હતી
 તે વાત ઉપર આવી ગઈ છે, તે લગવાન એ વરસને આ
 યુષ્યે હતપત્ત થયા તેમનું શાસન અઠીસો વરસ થયેલું ચાલ્યું
 તે પછી મહાવીરસ્વામી ચોવીસમા તીર્થકર થયા, હાલમાં
 શ્રી વીર લગવાનનું શાસન ચાલે છે, તેમના શાસનમાં
 વિક્રમના આરંભ સંક્રાન્તિ પછીના મધ્ય
 કાળમાં વિગોળી દશમાં (૧૪૬૭) એલેચપુર નગરમાં
 એલેચ નામે (બીજું નામ શ્રીપાલ) રાજા થયો. રાજા
 પાંચી, ધર્મી અને પ્રજાપાલક મહા સમય હતો.

એકદા પૂર્વ ઈર્મના ઉદયે કરીને તેને ઠોઢનો રોગ ઉત્પન્ન થયો. અનેક વૈદ્યો, મંત્રવાદીઓ, તંત્રવાદીઓ, ગાર્હીઓ, વગેરેને બોલાવી ઉપચારો કરાવ્યાં, પણ રાજાને લેશ પણ આરામ થયો નહીં. કુષ્ઠિપણાથી રાજા કિકર્ત્તવ્ય મૂઢ બની ગયો. શું કરવું શું ન કરવું વગેરે વિચારથી મૂન્ય થઈ ગયો.

એક દિવસ રાજા કંટાળીને પોતે ઘોડે સ્વાર થઈને ફરવા ગયો, સેવકે વર્ગ પણ તેની પાછળ આવ્યો પણ રાજા તો આગળ ચાલી નીકળ્યો, તે વારે તાપ પડતો હોવાથી રાજાને તરસ લાગી, અને જંગલમાં પાણીને માટે આમતેમ શોધ કરવા લાગ્યો. ફરતા ફરતા અનુક્રમે જે જગ્યાએ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા ખરદુષણરાજાએ જલકુપમાં પધરાવી હતી, ત્યાં આગળ આવ્યો. અત્યારે કુવો પૂર્યાઈ ગયો હતો, પણ પ્રતિમા અંદરખાને હતી, ઉપર એક નાનું જાંબડું (ખાંબોચીયું) તેમાં સ્વચ્છ અને લગવંતની પ્રતિમાથી પવિત્ર થયેલું પાણી હતું. રાજાએ ઘોડા ઉપરથી ઉતરી તે જાંબડા પાસે આવી હાથ પગ ધોઈ તે પાણીથી મોં સાફ કરી પાણીનું પાન કરી તરસ છીપાવી. તરતજ તે ઘોડે સ્વાર થઈ પોતાની શીળીરમાં (છાવણી) આવ્યો ગયો, ત્યાંથી પોતાના નગરમાં ગયો, રાતના રાજાએ નિરાંતે નિદ્રા કરી, હાલમાં રાજાને ભરઉધમાં દેખી પટરાણી આશ્ચર્ય પામી,

તેમજ રાજના હાથ, પગ, મ્હોં સ્વચ્છ રોગ રહિત નોંધ.
પ્રસન્ન થઈ, પછી પ્રભાતમાં રાણીએ રાજને વિનંતી કરી.
“હે પ્રાણવલ્લભ! આપ રમવાને કાલે, ક્યાં પધાર્યા હોંતા ?
બુઝ્યાં ? આપનું શરીર ? હાથ, પગ, મ્હોં ? કોઈ ત્યાંથી
લાગી ગયો છે. ફરમાવો ?” એ સાચી ગયો છે !

“રાજાએ કેહ્યું !” “પ્રિય ! ગઈ કાલે એક નાના જાળ
ડામાં થોડુંક સ્વચ્છ પાણીનેયું તેમાં હાથ પગ મોંહ સાફ
કરી પેટ ભરી પાણી પીધું, મને તો પાણીનો જ ચમત્કાર
જણાય છે.”

“દેવાસિન !” આપનું કેહેલું સત્ય છે આજે પણ
ત્યાં પધારો અને સ્નમસ્તઃ એ જી સ્નાન કરી પવિત્ર થઈ
પાપને ટાળો.”

રાજાએ પણ પેટરાણીનું વચન માન્ય કરી ત્યાં જ
વાની તૈયારી કરવા મોકી, રાણી પણ સાથે જમાને તૈયાર
થઈ, પછી રાજા સર્વ સાથે ત્યાં આવી છાવણી નાખી, ને
ત્યાં જાળડામાંથી પાણી લઈને સ્નાન કર્યું, તરતજ
રાજાનું શરીર કોઈ રહીત થયું, અને સુવર્ણમય કાચા
થઈ સર્વ કોઈને આશ્ચર્ય થયું. રાજાએ જણાવ્યું કે “આ
કોઈ પાણીનો શુભ નથી પણ કોઈ દેવાધિષ્ઠિત હોય
જોઈએ. રાણીએ પણ રાજાને તેમાં અનુકુળ સંમતિ આપી.
પછી બંન્ની બાકુલા ઉછાળી, રાજાએ ઉદ્ધોષણ કરી કે

હું આ જળાશયના અધિષ્ઠાયક દેવતાઓ! હે ક્ષેત્ર દેવતા ?
 તેમે ગમે તે હો પણ મને દર્શન આપો ” એવી રીતે અત્ર
 પાણીનો ત્યાગ કરી રાજાએ તેની આરાધના કરવા માંડી.
 અનુક્રમે ત્રણ ઉપવાસ ચતા રાતના સ્વપ્નામાં ક્ષેત્ર દેવતા
 આવી તેના હૃદયગિણીમળોદને રાજાને કહેવા લાગ્યો કે ‘ હે
 રાજા! ખરડુપણ રાજાએ બનાવેલું અને હમણી પધનવેલું
 જોતું પાર્શ્વનાથનું ખીજ-તેનાથી પવિત્ર થયેલા એવા જળના
 સ્નાનથી તમરો કેાઢ રોગ દુર થયો છે, એ તો શુ! પણ
 અસાધ્ય એવા બીજા રોગો જેવા કે કાસ, શ્વાસ, જ્વર, શળ,
 કૃપિ, ક્ષય, લગદર વગેરે મહાન લયકર વ્યાધિઓ પણ
 નિઃસંશયપણે તેમના પ્રભાવથી નાશ પામી જાય છે. તે
 લગવંતના પ્રભાવથી નેત્ર રહીત નેત્ર પામે છે. બહેરા
 સાલળી શકે છે. ઝુગો બોલી શકે છે. પાગળા માણ-
 સને પગ આવે છે. વીર્યાહીન માણસ મહા, મમથ થાય
 શુ! દરિદ્રી ધન મેળવી શકે છે. સ્ત્રીનો અર્થી સ્ત્રી મેળવે
 કે, રાજ્ય બ્રહ્મ થયેલો મહારાજ્ય પામે છે, અને પદવી-
 હીન ઉત્તમ પદવી પામે છે. જ્યનો અલિલાષી મોટી છતો
 મેલવી શકે છે વિધાના અર્થી ઉપર સરસ્વતી તુષ્ટ માન
 માન થાય. વલી ભૂત, વેતાલ, રાક્ષસ, ડાકિની, શાકિની
 વગેરે લયો તેમનાથી ભારી જાય છે, એવી રીતે સર્વ
 રોગ, રોક, સંતાપો આ લગવાનના પ્રભાવે કરી શકી

‘નેય છે, કિંમહુના ? ચિંતામણી રત્નના અરખી સાક્ષાત
આ મુર્તિ ઇચ્છિતને ‘દેનારી’ છે, હે, ‘રાજન’ ! નાગરાજ
ધરણેન્દ્રનો હું સેવક છું અને તેમની હુકમથી હું અહીંયા
તેમની સેવા કરું છું.”

“હોત્ર દેવતાનાં આ પ્રતિમાઓ વચ્ચે સીંભળીને અને
‘પાર્શ્વ’નાથની પ્રતિમાના માહિત્યથી પ્રસન્ન થયેલા રાખી
પછી તે દેવતા પાસે સ્વપ્નામાં પ્રતિમાની માંગણી કરી.

તે વારે દેવતાએ કહ્યું “પ્રતિમા સિવાય બીજું કંઈ
માગે તે આપવાને હું તૈયાર છું, જયે, વિક્રમ, સાભાવ્ય,
સર્વ કંઈ દેવા ‘હું’ હાજર છું ! પણ આ પ્રતિમા આ
પવાને હું લાગ્યાર છું !” રાજાએ હાથ ઓઢી મહી તેવારે
દેવતા અદ્વંશ થઈ ગયો, અને પ્રતિમા પોતાને ન મળે
ત્યાં સુધી આજ પાણીનો ત્યાગ કરીને બેઠો બેઠો કરતાં
સાત દિવસ થયા તેવારે તેનાં લપોખળથી સ્વપ્નામાં ધર-
ણેન્દ્ર આવ્યા અને તેને સમજાવવા લાગ્યા હે “હે રાજન !
શાં માટે હું કરે છે ! આ પ્રતિમાથી તારું કામ સિદ્ધ
થયું છે ? તારું શરીર રોગ રહીત થયું છે ! હજી શું
અધુર રહ્યું છે ? માટે (કદ ઓઢી) ઘેર જા, ને તારું રાજ્ય
સુખેથી ભોગવ !”

“દેવ ? આપ ગમે તે હો ! પણ જગતનો ઉપકાર
કરવાની ખાતર એ પ્રતિમા મને આપો ? જગતમાં પો-

તાનું પેટ લરવાવડે કરીને શું? પણ મારી માફક જગ-
વના પ્રાણીઓ પણ એ પ્રતિમાથી લાલ મેળવે તે માટે
મારે તે પ્રતિમા મેળવવી જોઈએ.” રાજાએ કહ્યું:

“આ પ્રતિમા મહા અમલકારીક છે, એમની પુર્ણ
બીધી તારાથી બરાબર બની શકશે નહીં, માટે તું હંક
છોડી દે? હું ધરણેદ્ર તને સમજાવું છું કે આ હંક
તું છોડી દે?”

ફિરિયાજી? મારા પ્રાણ એ પ્રતિમાની ખાતરજ છે,
જ્યાં સુધી એ પ્રતિમા ન મળે ત્યાં સુધી મારે કશું અન્ન
પાણી હરામ છે. નાગરાજ? પ્રતિમા આપવી ન આપવી તે
આપનું કામ છે.”

“રાજા? તારી લક્ષિતથી હું પસંદ થયો છું. મારા
પ્રાણ થકી પણ અધિક પ્રિય એવી? એ પ્રતિમાને હું ત-
મને આપીશ, પણ તમે તેની આશાતના કરશો નહીં.
નહીતર મને ઘણું દુઃખ થશે, કમળનાળની ગાદી બનાવી
કાચા સુતરને તાંતણે બોધી તમે તેને કુવામાં ઉતારજો,
એટલે તેમાં હું પ્રતિમા મુકીશ, પછી બહાર કાઢી
કમળના નાળી રથમાં (ગાડીમાં) મંધરાવી સાત દિવસના
ગાયના વાચરડા બેસી તમે આગળ ચાલજો, ગાડી તમારી
પુઠેપુઠે તમે જ્યાં જશો ત્યાં ચાલી આવશે, પણ તમે
પાછળ જોશો નહીં. એ વારે પાછળ જોશો કે પ્રતિમા

ત્યાં અટકી જશે. આ પંચમ કાળમાં પણ હે રાજન ? જે કોઈ પ્રાણી આ પ્રતિમાનું આરાધન કરશે ! તે તે આરાધકની ઈચ્છા અમે અદૃશ રહ્યા થકી પણ પુરણ કરશું. ” એમ કહી ધરણેન્દ્ર (નાગલોકના સ્વામી) અદૃશ થઈ ગયા.

પ્રભાતમાં / રાજાએ નાગરાજના કથન સુજળ ભગવાનને પ્રમટ કરી પછી નાલી રથમાં બેસાડી સાત દિવસના વાચરડાઓ ભેટયાં ને રાત્ર આગળ ચાલવા લાગ્યો, એવી રીતે ચાલતાં / ચાલતા ઘણીક ભૂમિ ઉદ્ધાધન કરી ગયા. તે વારે / રાજાને વિચાર થયો કે “ રથનો અવાજ સરખો પણ સંભળાતો નથી તો ભગવાન આવતા હશે કે નહી ” રાજાને શંકા થતાં વક્રદૃષ્ટિથી લગાર પાછળ જોયું, એટલે ભગવાન ત્યાં અટકી ગયા અને ગાડી નીચેથી નીકળી ગઈ ! ત્યાં આગળ વડલાનું ઝાડ હતું, ત્યાં ભગવાન જમીનથી સાત હાથ ઉંચા રહ્યા રાત્ર આશ્ચર્ય પામ્યો, અને મનમાં ખહું મશ્વાતાપ કરવા લાગ્યો કે “ હવે શું કરવું ? ” ફરીને નાગેન્દ્રને સંભળવા લાગ્યો તે વારે નાગરાજે સ્વ-પ્રામાં આવીને, કહ્યું કે “ અહીયાંજ ચેત્ય બધાવો ? ભગવાન હવે અહીંથી જશે નહી. ”

રાજાએ ત્યાં આગળ મોટું વિશાળ એક લાખ મુદ્રા (તે જમાનાનો સીલો) ખરચીને રંગ મકપથી સુશોભિત મનોહર દેરાસર કરાવ્યું. આવું ગંબીર ચેત્ય ભોંધને

રાજાને અભિમાન ઉત્પન્ન થયું “ આ જગતમાં મને ધન્ય છે કે માગ કરાવેલા ચૈત્યમાં ભગવાન પધારશે, ખેર ? જગતમાં મારા જેવો કોઈ નથી, હું જ ધન્યવાન છું ! હું જ પુણ્યવાન છું. ” આવા વિચારવાળો રાજા પછી પ્રભાતે સમયે સુહૃત્ વેળાએ ભગવાનને પધરાવવા માટે પ્રાર્થના કરેલા હાગ્યો, પણ ભગવાન ચૈત્યમાં પધાર્યા નહીં, રાજાના અભિમાનના ડારણથી પોતાનાં કથાનકથી લેશ પણ ખસ્યા નહીં. અનેક ઉપાય કરવામાં આવ્યા પણ ભગવાન તો લેશ પણ અલાયખાન થયા નહીં, હવે રાજાને પારાવાર ખેદ થયો ને ધરણે દ્રુમ આરાધન કર્યું પણ આ વખતે તો તે પણ આવ્યા નહીં, જેથી રાજાને, ઘણો પશ્ચાત્તાપ થયો અને પોતાના મંત્રીઓને પૂછવા લાગ્યો “ હે મંત્રિન ! ભગવાન ! ચૈત્યમાં કેમ પધારતા નથી, તેનું કારણ તપાસ કરીને મને કહો ? ”

તેવારે મંત્રીએ જણાવ્યું “ સ્વામિન ! તે માટે એક ઉપાય છે તે હું જણાવું છું. આપ સાંભળો. સંભળાય છે કે હાલ જૈન શામનમાં અભયદેવસૂરિનામે મહાસંમર્થ આચાર્ય જૈન તત્ત્વ શાસ્ત્રના પારંગતી જેમને અનેક રોજાઓ માને છે, નર્મો છે. વળી ગુર્જર દેશના અધિપતિ અને કર્ણના જેવા પ્રતાપી કરણ રાજાએ તેમને મહાધારીનું ખિરક આપેલું છે, તેમજ સૂઝિ બંજે કરીને યુક્ત

એવા તે સૂરિ ગયે વરે દેવગિરિ નગરમા (હાલતાળાદ)
 રૂપલદેવ ભગવાનને નમવાને આવેલા છે, તે મહા મમથ
 પુરુષ જો અહીંયાં આવે તો આપનું કાર્ય મિદ્ધ થાય
 એ નિમશય છે પછી ગજાએ પ્રધાનને મોકલીને તેમને
 ત્યાં તેડાવ્યા આચાર્ય પણ પ્રતિમાજીને માત્ર હાથ ઉઠા
 રહેલા જોઈને આશ્ચર્ય પામ્યા, અને આ ભગવાનનો
 આવો પ્રભાવજોઈને પ્રસન્ન થયા, પછી તેમણે ત્યાં અક્રૂમતપ
 કરવા વડે નાગરાજની આરાધના કરી તેવારે નાગાધિપે
 સ્વપ્નામાં આવીને જણાવ્યું કે “રાજાના અભિમાનના કારણે
 કરીને પ્રતિમાજી ચેત્યમા પદારથે નહીં પણ જો સઘ તર
 ફથી ચેત્ય તૈયાર થશે તો ભગવત ત્યાં પધારશે ” એમ કહી
 નાગરાજ અદૃશ્ય થયા

પછી સ્ત્રવાળના મધને એકઠો કરી સુરીજીએ જ
 ણાવ્યું કે “ હે શ્રાવકો રાજાના અભિમાનના કારણે ભ
 ગવાન એ ચેત્યમા પધારશે નહિ, પણ તમે સર્વ સઘ
 સમસ્ત મળીને એક ચેત્ય તૈયાર કરાવો તો ભગવાન
 ત્યાં પધારશે ”

સૂરિશ્વરના આવા વચન માલગી શ્રાવકો ભક્તિ અને
 શ્રદ્ધાથી પ્રમત્ત થયા છતાં ત્યાં આગળ મારી જગ્યા જોઈને
 એક નવીન ચેત્ય તૈયાર કરાવ્યું (હાલમાં ભગવાન બીરાજ
 છે ત્યાં) પછી અલયદેવસૂરિની સ્તુતિથી ભગવાન સર્વ લોક

જેતે છતે નીચે ઉતરી ત્યાં નવીન ચૈત્યમાં પધાર્યા ને
 ભૂમિથી સાત આંગુલ અધર રહ્યા, અભયદેવસૂરિએ વિધિ-
 પૂર્વક સંવત ૧૧૪૨ ના મહા સુદી ૫ ને સ્વીવારે વિજય
 સુદુત્તે પ્રતિષ્ઠા કરી. પછી ત્યાં પ્રભુની આગળ ડાબી બા-
 જુએ અધિષ્ઠાયક દેવ એવા શાસન દેવની તીર્થ રક્ષણને
 માટે સ્થાપના કરી, હવે રાજાએ પણ ભગવાનને માટે
 નાના પ્રકારનાં રત્નોથી આભૂષિત એવો મુકુટ તૈયાર કરા-
 વ્યો, બાત્રે ઠાને કુંડલ, કંઠમાં મોતીનો હાર તથા અંગનાં
 બીજાં આભૂષણો તેમજ લામડંલ, છત્ર વગેરે ઉપકરણો
 તૈયાર કરાવ્યાં, ને ભગવાનની પૂજાને માટે અર્પણ કર્યા.
 ત્યાં સીરપુર નામે નગર વસાવ્યું. અને ત્યાં આગળથી
 ભગવાન નીકળ્યા ત્યાં કુંડ બાંધાવ્યો, તે સીરપુર નગરમાં
 આચાર્ય ચતુર્ભોસ રહ્યા, ત્યાં લબ્ધ જીવેને પ્રતિબોધ
 કરી આમાંસુ પુણ્ય થયે છતે શુદ્ધરાજ અન્યત્ર વિહાર
 કરી ગયા.

* * * * *

આજે વિક્રમની અઢારમી શતાબ્દિનાં શરૂઆત
 ચાલે છે. સમય ચાલ્યોજ બય છે, તે કાંઈ કાંઈને માટે
 યોગ્ય નથી. ભગવાનને ખીરાજમાં ન થયાને આજે પાંચસો
 કરતાં પણ વધારે વર્ષો વહી ગયાં છે, હમણાં અઢારમા દેકાની
 શરૂઆતમાં શ્રી વિજયદેવસૂરિ પાસે ભાવવિજય ગણિએ

ક્રીડા ક્રીડેલી છે. તેઓશ્રી હમણાં પાટણમાં રહેતા છે, ને આંખોથી રહીત થયેલા છે. એ વાત પ્રથમ આવી ગઈ છે, જેમની આગળ દેવી આ બધો અંતરીક્ષણનો ઇતિહાસ કહી સંભળાવી અદ્યથા ગઈ પછી ભગ્વત થતાં પ્રભાતમાં ભાવવિજય ગણિએ પાટણના સંઘના આગેવાનોને બોલાવી પોતાને અંતરીક્ષણ જુવું છે માટે વ્યવસ્થા કરી આપવાની સૂચના કરી, તે વારે સંઘ એક નાનો અંતરીક્ષણનો સંઘ ઠાઠી ભાવ વિજય ગણિને બહોળસ્ત કરી આપ્યો, હવે ભાવવિજય ગણિ હૃદયમાં અંતરીક્ષણનું ધ્યાન ધરતા છતાં સંઘ સાથે અનુક્રમે સ્ત્રીરપુર (અંતરીક્ષણ) આવ્યા. ત્યાં સકલ સચે ભગવાનનાં દર્શન થયાં પણ ભાવવિજયગણિને તેમના અધ્યક્ષાથી દર્શન થયાં નહીં. જેથી પોતાના મંદ ભાગ્યની નિંદા કરવા લાગ્યા. પછી અતપાસીને ત્યાગ કરીને પ્રભુનાં દર્શનની ઇચ્છાવાળા થયાં છતાં “ પ્રભુ ? તમારા દર્શન થાય તોજી મારે આહાર પાણી કરવા ” એવો અભિગ્રહ કરીને તપ કરવા લાગ્યા ને ભગવાનની સ્તુતિ કરવા લાગ્યા. અનુક્રમે ત્રણ ઉપવાસ થયાં “ હે ભગવાન ! હે પાર્શ્વરાજ ! તમે વિના સ્નાત્રે, બળતાં નાગને દર્શન આપી નવકાર સંભળાવવાવડે ભુવન પતિ નિંકાંચના નાગ-કુમાર દેવલોકનો સ્વામી બનાવ્યો, વેરી અને અત્રિ કુર

એવા આત લવનાય દુધ્મન કમઠને તમે સમકિત આપી
 દીધું. હે પ્રગટ પ્રભાવી ? ચીર કાળ પર્યંત તમારી સેવા
 કરનારા અપાઢા ભૂતિ શ્રાવકને તમે મુક્તિનું મુખ આપ્યું.
 હે વિશ્વમાં અદિતીય પુરૂષ ? હે ઠરૂણા સાગર ? તમારી
 ભક્તિ કરનારા એવા હાથીને તમે વ્યંતર લોકની અપૂર્વ
 રૂદ્ધિ આપી ને કલિ કુંડ તીર્થ ત્યાં પ્રગટ થયું. વર્ણી
 હે વિશ્વ વત્સલ ? નવાંગ વૃત્તિના કરનાર એવા અલય-
 દેવસૂરિ તેમનો કોઠ રોગ તમાગજ પ્રભાવ થકી દૂર થયો
 બડકે તેમની સુવર્ણ સરખી કાયા થઈ. હે વિશ્વમાં વીર
 પુરૂષ ? એલયપુરના એલય રાજાનો કુષિનો રોગ તમેજ
 દૂર કર્યો ! રાજ્ય શ્રદ્ધ થયેલા એવા પાલણુ રાજાએ તમા-
 રાજ પ્રભાવ થકી ફરીને રાજ્ય પ્રાપ્ત કર્યું. તેમજ ઉદ્દેશી
 નામનો 'શ્રાવક, તેના ઘરને વિશે તમારા પ્રભાવ થકી
 ઘીની વૃદ્ધિ થઈ, તેથીજ તમે જગતમાં ધૃત કલ્લોલ
 પાર્શ્વનાથ કહેવાયા. હે વિશ્વ વત્સલ પુરૂષ ? પુત્રના રૂગની
 ઇચ્છાવાળાને ત્યાં પુત્રોની વૃદ્ધિ થવાથી તમે ફલ વર્ધા
 પાર્શ્વનાથ કુન્યામાં ગવાયા, હે જગત્ વત્સલ ?
 જગતમાં આશ્ચર્યકારક એવા તમે સર્વ લોક સમક્ષ
 અધર રહેવાથી તમે કુન્યામાં અંતરીક્ષ પાર્શ્વનાથ પ્રસિદ્ધ
 થયા, હા ? ભગવંત ? હુંજારો જીવ્હા છતાં તમારૂં વર્ણન
 કરવાને કોણ શક્તિમાન છે ! આઠમા વિધ્યુ (નારાયણ)

ગમ લક્ષણ પણ તમારાજ પ્રભાવ થકી સમુદ્ર ઉલંઘી
 રાવણને જીતી સીતાજીને છોડાવી લાવ્યા. મહા લય કર
 એવો તોફાની સમુદ્ર તેણે જળ રામ લક્ષ્મણના આરાધ-
 નથી તમારાજ પ્રભાવ થકી સ્થંભાર્ધ ગયું હતું. જેથી
 રામ લક્ષ્મણે આશ્ચર્ય પામી સ્થલન પાર્શ્વનાથ તરીકે
 તમારી જગતમા સ્તુતિ કરી. નવમા વિષ્ણુ (નારાયણ)
 શ્રી કૃષ્ણનું મૈત્ર્ય જરાસંઘ (પ્રતિવિષ્ણુ) ની જગ
 નામે આસુરી વિદ્યાથી જ્યારે જગજીત થયું તે વારે
 તમારા સ્નાત્ર જલથી જરા નાશ પામી અને તમે
 સ ખેશ્વર પાર્શ્વનાથ તરીકે ભૂમિતલ ઉપર પ્રગટ થયા.
 હા ? ભગવાન ? તમારો કેટલો પ્રભાવ કહ્યું ! હે જગ-
 તમાં 'વીર પુરુષ ? વિશ્વના અદ્વિતીય બંધો ? તમારા
 પ્રત્યક્ષ ચમત્કારો જોઈને જગતમા આશ્ચર્ય થાય છે કે
 તમે દુન્યામાં મહા સમર્થ છો તો પછી મારી આંખો
 ઉઘાડવી તે કાંઈ મુશ્કેલ નથી. હા ? સ્વામિન ? હા
 જ્ઞાત ? હા ? ભૂમિનાથ ? હા ? વામાનદત્ત ! હા ? અશ્વ-
 સેન વશ દીપક ? મને પ્રત્યક્ષ દર્શન આપો ? દર્શન
 આપો ? મારાં કષ્ટ કાપો ? હા ? વિશ્વમાં વિજયંત
 પુરુષ ! પુત્રને તેની ઇચ્છિત વસ્તુ ખીતા નહી આપે તો
 કેાણ આપશે ! હા ! દેવાધિદેવ ! વિશ્વવંદ ! મને નેત્ર
 આપો ! નેત્ર આપો ! “ એમ ભક્તિમાં લાવવિજયજી

તહીન થયા, છતાં નેત્ર પ્રગટ થયાં નહી, ત્યારે તેમને
બહુ દુઃખ થયું અને પોતાની નિદા કરવા લાગ્યા આં-
ખમાથી તરતજ અધુ વહેવા માડયા અને એમ પથ્થા-
ત્તાપ કરતા કરતા આખના પડલ લાવવિનયગણિના ખુદી
ગયા, લગવતના સાક્ષાત્ દર્શન થયા ? ગયેલા નેત્રો ફરીને
પ્રગટ થયા ? પછી યથા સમયે સકલ મધમા નયનયકાર
થયો અને લગવાનનો મહિમા ગવાણો, લાવવિનયગણિએ
પારણ કર્યું, પણ લાવવિનય ગણિ વારવાર લગવાનનાં
દર્શન કરવા લાગ્યા તે દિવસે રાતના શાસન દેવતાએ
આવીને સ્વપ્નામા લાવવિનયગણિને દેગસર મોટું ખના-
વવાને નિર્ણય્યું

પછી લાવવિનયગણિએ સવારમા તે વાત મધની આગળ
નિવેદન કરી, સઘે મદિર બંધવાનું શરૂ કર્યું પછી સઘ
ત્યા બવસ્થા કરી પાટણ તરફ વિદાય થયો, થોડા શ્રા-
વકો ત્યા રહ્યા અને દેગસરનું કામકાજ ચાલુ ગયું
અનુક્રમે વગસ દિવસમા દેરાસર ત્યા તૈયાર થયું તે વારે
લાવવિનયગણિએ ફરીને સંવત ૧૭૧૫ ના ચૈત્ર સુદી ૬
ને વાર રેવીવારે પ્રતિષ્ઠા કરી, તે વારે પણ લગવાન એક
આગલ નમીનથી અદ્ભુત રહ્યા.] પૂર્વોલિસુએ લગવાનની
પ્રતિષ્ઠા કરી દેરાસરે ત્યાંને ત્યાં ફરીને પણ બંધાવવામાં
આવ્યું હેતુ-તેને નાનિમાથી મોટું કરવામા આવ્યું હતું.

ભાવવિનય ગણિ પણ બોધિ બીજ ઉત્પન્ન કરી કૃત્ય કૃત્ય થયા. પછી 'ત્યાં કેટલોક કાલ રહીને ભાવવિનયગણિ કરીને અહીંયાં આવવાની ઈચ્છા કરતા છતાં અન્યત્ર વિહાર કરી ગયા શ્રી વિજયદેવસૂરિ અને ભાવવિનય ગણિનાં પગલાં ભોયરામાં માણીલદ્રજના સ્થાનકમાં છે.

અકબર બાદશાહને પ્રતિબોધ કરનાર શ્રી હીરવિનયસૂરિ જેમને બાદશાહે તાઝ પટ ઉપર માત તીથોના લેખ કરી આપ્યા છે. તેમના શિષ્ય શ્રીમદ્ વિજયસેનસૂરિ તેમણે જહાંગીર બાદશાહને પ્રતિબોધી જીવદયાનો ડંકો વગડાવ્યો. તેમના શિષ્ય શ્રીમદ્ વિજયદેવસૂરિએ યવન આદિને પ્રતિબોધી જીવદયાનો ડંકો વગડાવ્યો. તેમના શિષ્ય શ્રી વિજયપ્રભસૂરિ તેમના રાજ્યે ભાવવિનયગણિ થયેલા છે.

+ + + + + + +

વર્તમાન વિક્રમની વિશમી સદીમાં માલેગામ નિવાસી દશાશ્રીમાળી વણીક ગ્રહસ્થ ખાલચંદ હીરાચંદ નવદેશી હીલચાલને કારણે ગયે વરસે મંવત ૧૯૭૮ માં કેદખાનાની તેમને પાંચ વરસની સજા થઈ હતી, ન્યાં તેમને અત્યંત હાડમારી હતી, કેદખાનામાં તેમનાપર જુલમ સખત હતો. પછી કેદખાનામાં તેમણે અંતરિક્ષ

પાર્શ્વનાથનું રમરણુ ધ્યાન કરવા માઠયુ અને પોતે છુટા
 મતા ભગવાનના દર્શન કરે ત્યાગેજ અમુક દ્રવ્ય ગમે એવા
 અભિગ્રહ કર્યો પછી એકદા રાતના અર્ધ નિદ્રીત સ્થી
 તિમા ભગવાનના ધ્યાનમા લીન થયેલા તે સ્થીતિમા તેમને
 જણાયુ કે પોતાના પલાહી ઉપર એક બાબુએથી અર્ધ
 ચક્રીને બીજી બાબુએ ઉતરી ગયો એમ તેમને ભાસ
 થયો, પ્રભાત થતા તેમને મગ્કાગ તગ્કથી નિદ્રોપ ગાડી
 છોડી દેવામા આવ્યા મી બાલચંદને જોલરે મગ્કાગને
 હુકુમ સભળાવી તેમને છુટા કરી રેલ ગાડીની ટીકીટ
 કપડા વગેરે આપીને પોતાને વતન ફવાને કર્યો પાચ
 વર્ષની સખ છતા ત્રણ માસમાજ તેઓ કેદખાનામાથી
 છુટા થયા પછી તેઓ પોતાને વતન જઈ ત્યાથી અન
 રીક્ષણ આવ્યા અને ભાવથી ચક્રી ઉદ્ધાસ ચિત્તે ભગવા
 નની પોતાની શક્તિ અનુસારે સેવા ભક્તિ કરી મવત
 ૧૯૭૮ માં આ બનાવ બનવા મામ્યો છે.

—અન્ન—

પાર્શ્વનાથ.

૧૧૦

બદનાવરના દેશસરમાં ફેણુ વગરની પાર્શ્વનાથની
 પ્રતિમા સવત ૧૧૪૫ ની બહુ ચમત્કારીકછે આ પ્રતિ

માને મંવત ૧૬૧૫ માં નામિકા ખંડિત થવાથી અપૂર્ણ રીતે એક કોટડીમાં રાખી હતી. મંવત ૧૬૫૬ ના ભાદરવા સુદી ૮ ની રાતના મંદીર જઇ હતું. તે એક દમ ઉઘડી ગયું, વાદિત્ર વાગવા લાગ્યાં અને નૃત્યમાન થવા લાગ્યાં. પ્રતિમાજી મુલનાયકજીની જગાએ રહ્યાં. જે ખાનુની પ્રતિમાઓ દૂર હતી ગઈ, નામિકાપણ સારી થઈ ગઈ. આ ચમત્કાર મર્વ લોકના જોવામાં આવ્યો. આજે પણ આ મંદિરમાં ચમત્કાર થયાં કરે છે. એ મંદિરમાં છત્રીશ હાથ ઉચી એક પ્રતિમા રાખી છે, તેની પણ નામિકા ખંડિત થયેલી છે. આ ગામના મંદિરોનાં પત્થરો, ખીલ ઘરોમાં, મંદિરોમાં અને મસીદોમાં વગેરે ઠેકાણે કામ આવે છે. જેમાં કેટલુંક કોરણીનું કામ પણ દેખાય છે. તેની આમપામ ખોદતાં ઇંદ્ર ઇંદ્રાણી તેમજ પદ્માવતીની મુર્તિઓ વગેરે નીકળે છે. આ ગામની ખહાર ખીલું એક મોટું મંદીર છે જેમાં આજુજી જેવી કોરણી છે. લોકો કહે છે કે પહેલાં એ (તુરંગા) નામે જાગરી હતી.

x x x x x x x

૨.

સાગરદત્ત નામે સાર્થવાહનો પુત્ર હતો. તે અતુકમે સાતવાર સમુદ્રમાં વેપાર કરવાને વદાણ લઈને ગયો તે

સાતે વખત વહાણો લાગી ગયા, જેથી ગામમાં હાંસીને પાત્ર થયો. તેવારે પોતાના જીવતને પણ ધિક્કારતો છતો. તે નિરુપક થઈને મૂઢ માણસની પેઠે આમતેમ ભટકવા લાગ્યો, એકદમ કોઈ માણસને કુવામાંથી જળ કાઢતાં જોયો, માતવાર કાઢવા છતાં જળ આંચું નહીં ને આઠમી વારે આંચું, તે વાગે તેણે પોતે પણ આઠમી વખત પ્રયત્ન કરવાનો વિચાર કર્યો. એમ વિચારી સારા શુકને તે સિંહલદ્વીપ આટ્યો. અનુક્રમે ત્યાં જઈ ત્યાંથી ઘણાં રત્નો લઈને તે પોતાના નગર તરફ વળ્યો. એવામાં રત્નના દોભી નાવિકોએ તેને સમુદ્રમાં નાખી દીધો, પણ દેવ-યોગે એક પાટીયુ હાથ લાગવાથી તે કિનારે આવ્યો. ભમતા ભમતાં અનુક્રમે તે પાટલીપુર નગરે ગયો, ત્યાં વેપાર માટે આવેલા પોતાના મસરને મળ્યો. અને બધી વાત કરી પછી તેમની માથે ગ્યો.

કેટલાક દિવસો પછી તેનું વહાણ પણ ત્યાં આવ્યું. સાગર-ફતને ખગર પડવાથી ગબ્તની આસાં એળવી વહાણ અટકાવ્યું અને રત્નો પોતાના લઈ લીધાં. પછી તે પોતાને વતન આવી અધિકારધન ઉપાર્જન કરી સુખલોગ લોભ-વવા લાગ્યો. અને દરેક સાધુ મતને કયો ધર્મ સારો છે! મુક્તિ રોનાથી મળી શકે છે! વગેરે સર્વને પૂછતો, પણ તેના મનનું સમાધાન થતું નહીં. હવે એક દિવસ શરીર

ચિ તાને માટે બહાર જતા ફોઈ જગાએ જૈન માધુને
 ઉભેલા જોયા તેમને તેણે પ્રશ્ન કર્યો તે વારે જૈન માધુએ
 જણાવ્યું કે—“ હે મહાનુભાવ ! હું તો અણગાર છું,
 રાત્રી તણ દિક્ષા લઈ સિદ્ધોનું ધ્યાન ધર છું. તેથી તને
 વિશેષ વાત કહીશ નહીં, પણ કાલે સવારે ત્રેવીશમા
 તીર્થંકર શ્રી પાર્શ્વનાથ અહિં પધારશે, તેમને વંદન કરીને
 પ્રશ્ન કરજે ” એ પ્રમાણે માધુએ કાઉસ્મગ પારી ઉપ-
 કારનું કામ બાણી માગવદત્તને કહ્યું સાગરદત્ત હર્ષીત થયો
 થકો ઘેર ગયો પ્રભાતમા ભગવાનનું આગમન બાણી
 તેમને વંદન કરવા ગયો અનુક્રમે ગામનો રાત્ર તથા
 અન્ય લોકો વગેરે પણ દર્શન કરવા આવ્યા ભગવંતે
 સાગરદત્તને ઉદ્દેશીને દેવ ગુરૂ અને ધર્મનું તત્ત્વ સ્વરૂપ
 સમજાવ્યું જેથી માગરદત્તના મન થયો ફર થયા એટલે
 વૈરાગ્યવત થયો છતાં ભગવતના અણુમા જઈને નમી
 પડ્યો અને શુકલ ધ્યાને ચઠતાં ત્યાજ કેવલ જ્ઞાન થયું.
 પછી ચત્તિ મેષ ધારણ કરીને કેવલીની પર્વદામાં જઈને
 બેઠો. અને અનુક્રમે મુક્તિ ગયો.

+ + + + +

૩.

શુદ્ધ વંશમા ઉત્પન્ન થયેલા, શિવ, સુદ, સોમ
 અને જય નામે ચાર શિષ્યો દિક્ષા લઈ ગહુશ્રુત થયા

હતા. ચિરકાલ તેમણે મત પાળ્યું હતું. એકદા તેમણે પાર્શ્વનાથ ભગવંતને પૂછ્યું “ આલવમાં અમારી સિદ્ધિ શરે કે નહીં. ”

“ તમે ચરમ શરીરી હોવાથી આલવમાંજ મુક્તિ વરશે ” પાર્શ્વનાથ ભગવંતે જણાવ્યું. પછી તેઓએ ચિંતવ્યું કે “ આપણે અહિંયાંથી જ મુક્તિમાં જવાના છીએ તો પછી શા માટે આવું દેહ કષ્ટ કરવું જોઈએ ! અસ ધરે જઈ ખુબ ખાવું પીવું મોજ મજાકે કરવી. ” ઇત્યાદિક ચિંતવી તેમણે સાધુપણું છોડી દઈ અન્યત્ર જઈ તે પ્રમાણે તેઓ મોજમાં સમય ગાળવા લાગ્યા. કેટલોક કાળ એમ વહી ગયો. અન્યદા તેમને અહિંથી સિદ્ધમાં જવું હોવાથી વિચાર થયો કે “ આપણે આ શું અકાર્ય કર્યું ? ત્રણ જગતના આધાર એવા પાર્શ્વનાથ જેવા પ્રભુજીને પામીને આપણે આરિત્રમાં શિથિલ થયા. કુમતિરૂપ ધુળમાં આપણા આત્માને આપણે આરોટાવ્યો. હવે આવા પ્રમાદથી આપણું શું થશે ? અત્યારે આપણને પાર્શ્વનાથપ્રભુ સિવાય કોઈ શરણ નથી. હે ભગવાન ! આપજ અમારા શરણ છો ? આધાર છો ? અત્યારે અમને આપનું જ અવલંબન હો ! ” એમ ચિંતવન કરતાં તેઓ આરે સ્પષ્ટગ્રેણિએ ચઢ્યા, અને પાર્શ્વનાથનું ધ્યાન કરતા ત્યાંજ કેવલજ્ઞાન પામીને સિદ્ધિપદ વર્ષો.

હૂરા નામે ગામમાં અથોક નામે એક માળી રહેતો હતો. તે હમેશાં પુષ્પોનો વેપાર કરતો હતો. એક દિવસ ગુરૂ મહારાજનો ઉપદેશ સાંભળીને છનેશ્વરની નવ અંગે નવ પુષ્પોથી પૂજા કરી, એવી રીતે દરરોજ નવ પુષ્પથી છનેશ્વરની પૂજા કરતો જેથી તેજ ભવમાં તે મહાદ્વિક થયા, ખીજા ભવમાં નવલાખ ધનનો સ્વામી, ત્રીજા ભવમાં નવ કોડ ધનનો સ્વામી. યાવત આઠમે ભવે નવ લાખ ગામનો સ્વામી અને નવમે ભવે નવકોડ ગામનો સ્વામી થયો. એકદા શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન પાસેથી પોતાનો પૂર્વભવ સાંભળી તેને ઇલાપોહ કરતાં જાતિસ્મરણ જ્ઞાને થયું અને ભગવંત પાસે દિક્ષાં લઈ કર્મનો ક્ષય કરી તે મુક્તિ ગયો.

એક સાથે નવ ભવ મનુષ્યના મામટા થતા નથી. માટે વચમાં દેવ ભવ પણ સમજવા.

* * * * *

૫

નાગપુરમાં ધનઢત્ત નામે વ્યવહારીયો હતો, તેને બંધુઢત્ત નામે પુત્ર હતો યોવન વય આવે છતે તેના પી-તાએ તેને પરણાવ્યો પણ ચોરીમાંજ તેની સ્ત્રી મરણ

મારવાને ખડગ ખેંચ્યાં, અને બંધુદત્ત ઉપર ખડગ ઉગામ્યુ તે વારે બંધુદત્ત સર્વ છુપેને ખમાવતો હતો ઉચ્ચ સ્વરે પાર્શ્વનાથનું સ્મરણ કરવા લાગ્યો.

પાર્શ્વનાથના નામ સ્મરણથી બંધુદત્તને લીડતના પ્રકારે લાગ્યા નહીં. તેમજ તેના મામાએ પણ “પાર્શ્વનાથનું નામસ્મરણ કરવા માડ્યું, તેથી તેના ઉપરના પ્રકારે પણ ખાલી ગયા. લીલો આશ્ચર્ય પામી પદ્મીપતિ પાસે દોડી આવ્યા, અને સ્વર કરી કે “કોઈ બે પરદેશી પુરૂષો છે તેમને અખત પ્રકાર કરવા છતાં પણ તલવાર લાગતી નથી” તરતજ પદ્મીપતિએ ચોતાની પાસે બોલાવ્યાં. એટલે બંધુદત્ત અને તેના મામાને તેની પાસે લાવવામાં આવ્યા, ત્યાં તે પ્રિયદર્શનાએ ચોતાના પતિને ઓળખ્યો અને બંધુદત્તે પ્રિયદર્શનાને પણ ઓળખી, પછી પ્રિયદર્શનાએ પદ્મીપતિએ કહ્યું કે “બાંધવ ! એ મારા પતિ છે.” તરતજ પદ્મીપતિએ ઉઠી બંધુદત્તને આલિંગન કર્યું, અને પછી આઠેને પણ મુક્ત કરવામાં આવ્યા તેની માથેના ખીજને માટે પૂછતાં પદ્મીપતિને બંધુદત્તે જણાવ્યું કે એ મારા મામા થાય છે. પછી આઠ દિવસ ચોતે ત્યાં રહ્યો, પદ્મીપતિએ તેનો આદર સત્કાર સારો કર્યો.

એક દિવસ પદ્મીપતિએ પૂછ્યું કે “બંધુદત્ત મને ઘણું આશ્ચર્ય થાય છે કે તમને તે વખતે શરૂના પ્રકાર

એક પણ લાગ્યા નહી, જેથી તમારી પાસે કોઈ આપધિ છે કે કાઈ મત્ર તંત્ર છે ? ”

બ્રહ્મદત્તે જણાવ્યું કે “ એ કાઈ આપધિ કે મત્ર તંત્રનો પ્રભાવ નથી, પણ એ મારા દેવગુરુનો પ્રભાવ છે ”

“ તારા દેવગુરુ કોણ છે ? ” પતિવપતિએ કહ્યું

“ મોરારી દેવ પણ પાર્શ્વનાથ અને ગુરુ પણ પાર્શ્વ નાથ છે, તેમનાં નામ સ્મરણથી ખડગના પ્રહાર તો અદૃક્ષે તેમનાં શુ ? પણ બીજા અનેક વિશે નાશ પામી જાય છે ” બ્રહ્મદત્તે કહ્યું.

“ તે દેવ કેવા અને કયા છે ? ” પતિવપતિએ કહ્યું. તે દેવ હાલ નાગચુરમા વિચરે છે, ત્રિસઠ ઈન્દ્રો જેની સેવા કરે છે જે અઢારે ત્યાપત્રી રહીત હોય છે. આઠે ઈર્ષને જોમણે ક્ષય કરેલો છે, સ સારનાં વ્યવહારથી પોતે રહીત, માર્ધ્વસ્થ વૃજિવાળા, મળી અનેક કોટી જન્મના સદેહો દ્રુ કરનાર એવા શુદ્ધ કેવળ જ્ઞાન અને કેવળ દર્શનના ધારણહાર પરમાત્મા છે, કે જેમનાં નામ સ્મરણથી માણસોના કોટી જન્મના પાપો દૂર થાય છે, ને મનોવાછિત ફેળે છે ” બ્રહ્મદત્તે કહ્યું.

“ ત્યારે જોમના દર્શન મને પણ કરાવ ? ” પતિવ પતિએ કહ્યું,

“બહુ સારૂ” બંધુદત્તે કહ્યું.

પછી એક દિવસ પશ્ચિપતિ બંધુદત્ત તેની સ્ત્રી અને તેના મામા સર્વ ત્યાંથી નીકળી અનુક્રમે નાગપુર આવ્યા, ત્યાં ભગવંત જે ઠેકાણે સમવસરણુમાં દેશના જેવા હતા. ત્યાં આવી ભગવાનને વંદન કરી દેશના સાંભળવા બેઠા, પછી દેશનાને અન્તે બંધુદત્તના પૂછવાથી ભગવંતે તેના પૂર્વ ભવનું સ્વરૂપ સમજાવ્યું. એ સાંભળવાથી તેને પણ ઇહાપેહિ કરતાં જાતિસ્મરણુ જ્ઞાન થયું અને પોતાનો પૂર્વલો ભવ જોયો, જેથી ભગવંતના ચરણમાં નખીને કહેવા લાગ્યો કે “ભગવંત ! આપે કહ્યું તે સર્વ સત્ય છે, જાતિસ્મરણુ જ્ઞાનથી મારો પૂર્વ ભવ મારા જીવમાં આવ્યો છે, હજી પણ મારે લાગ્યું જાગૃત છે કે આપના ચરણકમલ મને પ્રાપ્ત થયા છે. હવે મારે શું કરવું?”

“હું ભદ્ર ! દુર્જનોથી દૂર રહી સાધુ સમાગમ રાખવો. રાત્રી દિવસ પુણ્યનાં કાર્યો કરવાં. સંસારની અનિજ્ઞતા સંભારવી. ઔચિત્યનું ઉદ્ભવન ન કરવું. સદ્ગુણની શ્રેષ્ઠા કરવી ને દાનાદિકમાં પ્રવૃત્તિ રાખવી.” વગેરે ધર્મોચ્ચેશ આપ્યો પછી પશ્ચિપતિએ પૂછ્યું. “ભગવંત ! હું બહુજ પાપી છું સાતે વ્યસન સેવનારો અનેક પ્રકારના દુરાચારમાં આસક્ત પરદ્રવ્યનો ચોરનાર અને સ્ત્રી સંબંધ છું તો મારી શું જાતિ થશે.”

તે વારે લગવતે કહ્યું, “ પાપી/માણસ પણ પા-
પને તજીને સુકૃત્ય કરે છે તો તે પણ શુદ્ધ થઈ શકે
છે. હે પદ્મીશ ? પાપી માણસ પણ પાપનો ત્યાગ કરી
ધ્યાન દાન અને તપ વગેરે કરવાથી સદ્ગતિને પામે છે.
આ સંસારમાં સર્વ જીવો ક્વાથ પરાયણ છે. સંસાર અ-
સારજ છે વિચાર કરતાં કોઈ કોઈનું નથી. ” એવી રીતે
પદ્મિપતિને ધર્મોપદેશ આપ્યો.

પછી બંધુદત્તે પૂછ્યું કે “ હવે હમારૂં શું થશે ! ”

લગવાને કહ્યું. “ તમે અને પદ્મિપતિ અર્ધીથી
મત લઈને આઠમા સહસાર દેવલોકે દેવ થશો, ત્યાંથી મ-
હાવિદેહમાં તું ચક્રવર્તિ થઈશ અને આ પદ્મિપતિ તારી
શણી થશે, ત્યાં સુખ ભોગવી દિક્ષા લઈ નિરતિચારપણે આ-
રિત્ર પાળી તમે જન્મે મુક્તિ પામશો ” આ પ્રમાણે સાંભળીને
બંધુદત્ત તેની સ્ત્રી અને પદ્મિપતિએ ત્રણેજણે સાથે મત
અહણ કર્યું. તે ત્રણે નિરતિચારપણે આરિત્ર પાલી અનુ-
ક્રમે સહસાર, આઠમા દેવલોકે દેવતા થયા. ત્યાંથી મહા-
વિદેહમાં પુર્વ વત મુક્તિ પામશે.

આ ‘ પ્રગટે પલાવી પર્થિનાથ ’ વાંચનાર અને
લખનારના મંગળ માટે થાઓ ! તેમના મનોરથો, સંક-
લ્પો, સંકળ થાઓ, તેમના ઉપદ્રવ વિત્રો નાશ પામો !

ત્રેમના પાપ શાંત થાઓ ! તેઓ ધર્મમાં રૂચીવંત
થાઓ !

— ❧ —

તીર્થ માલા.

મંગલ.

ચોવીસ તીર્થ કરનો ગરબો.

૧

નાલિનાનંદ એ તો નાલિનાનંદ,
પહેલા તે રૂપલ સુહકરે, લોલ;
પહેલા નરિંદ એતો પ્રથમ છુલુંદ,
બીજા અણતનાથ વાંદીયેરે, લોલ.

સાખી ગધમાં.

'સંભવને' અલિનંદ, 'સુમેતિને' પંચ પ્રભુ;
'સુપારસને' પ્રભુ ચંદ, 'સુવિધિ' શિવલ પ્રભુ.

ઘેયાંસને વાસુ પુન્ય વિલાસી,

'શ્યામ સબુલ્લો'એ ચપોતાવાસી;

વિમલ 'અનંત' ધર્મે સુધારી,

વરીયા સુકિત વધુ લટકાણી; : જાલિ.

પાયધુનીપર ગોડી પાશ્વનાથ, મહાવીર સ્વામી, આદિશ્વ-
રજી વગેરે આવેલાં છે. લીંડી બજારને રસ્તે શાંતિનાથજી
તથા ગોડીજીની બાજુએ ચિંતામણી પાશ્વનાથ, તેમજ
બંદર ઉપર એ દેરાસરો, કેટલાં એક શાંતિનાથજીનું દેરા-
સર તથા ઝવેરી બજારમાં મહાવીર સ્વામીનું દેરાસર તેમજ
ભાયખલાનું વિશાલ આદેશ્વર ભગવાનનું દેરાસર, લાલ
બાગનું વગેરે જૈન મંદિરો મુંબઈમાં ઠીક બહોળલાલી-
વાળાં અને વ્યવસ્થાપૂર્વક જોવાય છે. વાલકેશ્વરનાં ત્રણ
દેરાસરો, તેમજ દાદર, થાણા, ઘાટકોપર, મોહીમ વગેરે
સ્થાને પણ જૈન મંદિરો આજે ઝળકી રહ્યાં છે.

મુંબાઈમાં સામાન્ય રીતે જી. આઈ. પી. રેલવેનું
મુખ્ય સ્ટેશન બોરીબંદર છે. તેમજ બી. બી. આઈ. ઇ.
રેલવેનું મુખ્ય સ્ટેશન કોલાબા ગણાય છે, આ શહેરમાં
બીજાં પણ જોવા લાયક સ્થાનકો ઘણાં છે મુંબઈમાં લાલ
બાગમાં દેરાસર પણ છે ત્યાં જૈન મુસાફરોને ઉતરવા
માટે પણ લાગવગવાળાને સગવડ મળી શકે છે.

—❦—

સુરત.

૨

સુરતમાં ગોપીપુરા એ તો સામાન્ય રીતે જૈનપુરી
તરીકેજ ઓળખાય છે. ત્યાં આપણાં ઘણાં દેરાસરો આ-

વેલા છે, સુરત એ અસલ નવાબની રાજધાનીનું જુદું શહેર હતું અથેજ સરકારે હિંદુસ્થાનમાં આવી પ્રવચ્ચ કોઠી સુરતમાં નાખી હતી. ત્યાં પ્રખ્યાત ‘ સુરજમંડલ પાર્શ્વનાથ ’ નું મંદિર છે. કેત્યાણ પાર્શ્વનાથનું ખણુતર-ખાનામા, વીમલનાથનું સોની કૂળીયામાં વગેરે અનેક દેરા-સરો સુરતની સુરતમાં શોભા આપી રહ્યાં છે. ત્યાંથી અઢી માઈલ દુર રાદેર ગામ છે ત્યા લગભગ છ દેસ-સંદે છે વર્તમાન સમયમાં સુરત જત્રા કરવા લાયક સ્થાનક છે. અહીંથી નજીક કતાર ગામમાં આદેશ્વરનું દેરા-સર છે ધર્મશાળા પણ છે સુરતથી સંઘ કોઈ કોઈ વર ત્યા જાય છે.

—❦—

જગડીયા.

૩

અ કલેશ્વરથી રાજર્પીપળા સ્ટેટ રેલવે જાય છે ત્યં જગડીયા તીર્થનું જગડીયા સ્ટેશન આવે છે, ત્યાંથી લગભગ માઈલ જેટલું જગડીયા ગામ દૂર છે. જૈનોને માટે આ તીર્થ ઘણુંજ ઉપયોગી છે. હવાનું સ્થળ પણ સારૂ છે. ધર્મશાળાની સગવડો પણ સારી છે. સ્થળ પણ રૂમણીય

જાને મનોહર છે, દર પુનેમે અહીં ઘણા લોકો જાત્રાએ આવે છે, જગડીયાના અધિષ્ઠાયક જાગૃત હોવાથી કવચિત ચમત્કાર પણ જોવામાં આવે છે, જગડીયા પ્રથમ પાર્શ્વ. નાથજીનાં ૧૦૮ જાત્રા લાયક સ્થાનકોમાંનું એક હતું, પણ સંવત ૧૯૨૧ પછી આદેશ્વરજી પ્રગટ થયા, ત્યારથી મુલ નાથજી આદેશ્વર ભગવાન મહાન ચમત્કારીક છે. વિશેષ હકીકત માટે જુઓ પાછળ જગડીયા પાર્શ્વનાથ.

— ❧ —

ભરૂચ યાને અશ્વાવખોધ તીર્થ.

૪

“ મરુઅચ્છર્હિ મુનિમુશ્વયં ” પ્રસિદ્ધ જગતિ તા મણી ચેત્યવદનમાં શ્રી જોતમ સ્વામીએ આ ચેત્યવદન અષ્ટાષ્ટ પર્વત ઉપર રચ્યું છે તેમાના આ શબ્દો છે કે ભરૂચમાં શ્રી મુનિસુવ્રત સ્વામી એજ ભરૂચ શહેરની પુરાતનતા સુચવે છે. વીશમા તીર્થકર મુનિસુવ્રત સ્વામીને મોક્ષ ગયાં પણ આજે કંઈક ન્યુન લગભગ બાર લાખ વરસ થવા આવ્યાં છે. તે પહેલાંનું આ ભરૂચ શહેર છે મુનિસુવ્રત સ્વામી એક દીવસમાં સાઠ જોજન આલી વિચિત્રા વિચરતા એકદા ભરૂચ નગરના કોરટક વનમાં સમ-

‘સસર્થો, તે વખતે ત્યાંના રાજા ભૂતગત્તુ અને તેનો ઘોડો પ્રભુની ધર્મોપદેશનાથી બોધ પામ્યો હતો એ અર્થે પૂર્વ ભવે કોણ હતો વગેરે વિશેષ હકીકત જેન સહિત્યમાંથી જોઈ લેવી, અથવા તે ત્રેસઠ શલાકી પુરૂષ ચરિત્રમાંથી વીશમાં તીર્થંકરનું ચરિત્ર જોવું’

પ્રભુની દેશનાથી અન્ધ બોધ પામ્યો, તેને જાતિ ક્ષમરણ જ્ઞાન થયું. અને પછી તે ધર્મ પરાયણ થઈ આ ઠંઠા દેવલોકે ગયો, માટે ભરૂચમાં અશ્વાવબોધ તીર્થ ત્યાંથી પ્રગટ થયું. મુનિમુનત સ્વામીની મહા પ્રભાવિક મુક્તિ ભરૂચ નગરમાં છે.

વૃદ્ધવાદિ સૂરિએ સુકુંદ પડિતને રાજ્ય સલામાં છોડી અહીંયાંજ દીક્ષા આપી હતી

પૂર્વે શ્રીપાલ કુમારે પણ ધવલ શેઠની સાથે પોતાની ફરીયાદ મુસાફરી આ ભરૂચ નગરથી શરૂ કરી છે.

ભરૂચથી, અશ્વાવબોધ તીર્થ આજે લગભગ છ ગાઉ દુર હોય એમ જણાય છે. હાલ ત્યાં એક મોટો પડ છે. એ વડ લગભગ બે ત્રણ મૈલના વિસ્તારમાં છે, અન્ધ પદર દિવસનું અણસણ કરી આઠમાં દેવલોકે દેવપણે ઉત્પન્ન થયો, ત્યાર પછી ભગવત સાડા માત હજાર વર્ષ પર્યંત વિચરી સમેતશીખરે મોક્ષે પધાર્યો મુનિમુનત

સ્વામીને થયે આને અગીયાર લાખને ત્રાડી છવાસી
રૂબરૂ વર્ષ લગલગ થયાં છે.

વડોદરા.

૫.

હાહા પાર્શ્વનાથજીનું મહામંદિર નગરિંદ્રની પોળમાં
આવેલું છે, તથા પાવાગઢથી બીડલંજન પાર્શ્વનાથને પણ
લાવીને ત્યાં પધગવ્યાછે તે માટે જુઓ હાહા પાર્શ્વનાથ
પાછળ! ત્યાં બીજા પણ ૧૮ દેરાસરો આવેલાં છે. ધર્મ-
શાળા ઘડીયાલી પોળમાં આવેલી છે. ગાયકવાડ સરકારની
રાજ્યધાનીનું શહેર છે. લક્ષ્મીવિલાસ મહેલ, રાજ્યમહેલ
વગેરે જોવાલાયક છે. શહેર સુધરાઈવાળું છે. અહિંયાં
અરાઠી રાજ્યની સ્થાપના પીલાજીરાવ ગાયકવાડથી થયેલી
છે. પ્રથમ લગલગ તેઓ શુજરાતના અધિપતિ કહેવાતા
હતા. કાઠિયાવાડ પણ તેમના અધિપત્ય નીચે હતું.
હિંદુસ્થાનમાં આ રાજ્ય આને બીજે નંબરે ગણાય છે.
આ શહેરને વટપદ પણ કહે છે.

કાવી' ગંધાર.

૬.

આ કાવી ગંધાર લગ્ન્ય જીલ્લાનું વાગરા તાલુકાનું ગામ છે. જૈન લોકોનું તીર્થ સ્થળ ગણાય છે. ત્યાં જ દેરાસર છે. એક શ્રી મહાવીરસ્વામીનું તે સંવત ૧૫૦૦ માં ફા. એકલાખના ખર્ચે આશરે બધાયું હશે, હાલમાં જીર્ણોદ્ધાર છે તે સમરાવવાની જરૂર છે. બીજું અમી-જરા પાર્શ્વનાથનું ઘણું જીવુ દેરાસર છે તેને બધાવતાં આશરે પચ્ચાસ હજાર ખર્ચ થયા હશે.

પ્રસિદ્ધ શ્રીમદ્ હીરવિજયસૂરિ જ્યારે વિહાર કરતાં અહિંયા આવ્યા, ત્યારે તેમને અકબર બાદશાહ તરફથી દીલ્હી આવવાનો પેગામ મળ્યો. તે પછી તેમણે ગંધારના શ્રાવકો સાથે “ જવુ કે ના જવુ ” તે સંબંધી મસલત કરી પણ શ્રાવકોએ દીલ્હી જવાની સૂરિને અનુમતિ આપી નહિં છતાં મહારાજશ્રીને પોતાનેજ કુદરતી આત્મા પ્રેરણા કરવા લાગ્યો કે દીલ્હી જવામાં ફાયદો છે, જેથી તેમણે દીલ્હી જવાનું નક્કી કર્યું ને તરતજ અમદાવાદ આવ્યા, અને અહિંથી દીલ્હી ગયા લગ્ન્યથી ૧૭ ગાઉ ગંધાર દૂર થાય છે.

અને ગંધારથી પણ કાવી પદર ગાઉ દૂર થાય છે.

કાવી એ જંબુસર જીલ્લામાં આવેલું છે. કાવીમાં શિખર બંધી બાવન જનાલયનાં સામસામે બન્ને દેરાસરો સ્વર્ગના વિમાન સરખાં શોભી રહ્યાં છે.

ગુજરાતમાં વડનગરના રહીશ દેખાલગાંધીના વંશજ બાહુ, અને અલ્પા ગાંધી કાવી નગરમાં જન્માર્થે આવ્યા તે વખતે કાવી મોટું નગર હતું. ત્યાં તેમને દેરાસર બંધાવાનો વિચાર થયો. તે સમયે તપાગચ્છ નાયક શ્રી સોમસૂરિશ્વર પણ પરિવાર સહિત ત્યાં પધાર્યા હતા. તે પ્રસંગનો લાભ લઈ બાહુ ગાંધીની પત્ની હીરાબાઈએ મોટો પ્રાસાદ કરાવી ઋષભદેવ સ્વામીની મૂર્તિ લરાવી સૂરિને હાથે સંવત ૧૬૪૬ માં પ્રતિષ્ઠા કરાવી, મહા મનોહર ઉત્તમ પ્રાસાદ બનાવ્યો.

એટલા હીરાબાઈ અને તેમની પુત્રવધુ વિરાંબાઈ જન્મા કરવા ત્યાં આવ્યાં તેવારે વિરાંબાઈ ઉંચા હોવાથી ખારણું તેમને નીચું લાગ્યું તેથી ખિન્ન થઈને માથું ધુણાવ્યું.

“વિરાંબાઈને માથું ધુણાવતાં એઈ સાસુજીએ પૂછ્યું “ કેમ વહુજી. માથું ધુણાવ્યું ! એમ સાંભળી વહુ બોલી “ સાસુજી ! આપે દેરાસર તો બહુજી ઉત્તમ બનાવ્યું છે. અને શિખર પણ અનુપમ છે, પણ આ મંદિરનું ખારણું નીચું કરાવી આ પ્રાસાદની સુંદરતામાં ખામી આણી છે.”

તેવારે સાસુજીને રીસીત્યહી ને જણાવ્યાં કે “ હે
સુલક્ષણી ! તમને જો હોંશ હોય તો પિતાને ત્યાંથી બહુ
મંગાવી બીજી મંદિર બંધાવી ખાસણું મોટું કરાવો. ”
વિરાંબાઈ ગંભિર હતાં જેથી સાસુજીના શબ્દો પેટમાં
ઉતારી દીધા પછી થોડા દિવસ જવા બાદ પિતાને ત્યાંથી
અસંખ્ય દ્રવ્ય મંગાવી બીજાજ વરસમાં સ. ૧૬૫૦ માં
બીજી પોતાની સાસુથી પણ વધુ મુદર મંદિરનું ખાત-
મુદત કરાવ્યું. અને પાંચ વર્ષમાં તો દેવવિમાન સરખું
બાવન જનાલયનું મંદિર તૈયાર કરાવી દીધું તેમ જ રક્ત
તિલક પ્રાસાદ એવું નામ રાખ્યું.

પુણ્યવંતને શુ આગી હોય તેમના લાભવશથી
તરતજ આ સમયે કરતા કરતા (સોમસુદરસૂરિ) સેન-
સૂરિજી ત્યાં પધાર્યા. તેમણે ધર્મનાથ સ્વામીની મૂર્તિની
પ્રતિષ્ઠા સ. ૧૬૫૫ માં કરી ને અંજનશલાકા પણ કરી.
એજ સેનસૂરિ મહારાજે સાસુજીના દેરામરની પણ પ્રતિષ્ઠા
કરી હતી. મંદિર દરીયા કિનારે આવેલું છે.

આ દેરાસિરની સંલીળ જણુસરિનો સંઘ રાજે છે.
હાલમાં જોઈએ તેમનું કામકાન ચાલુ છે.
ઠાવી તીર્થની યાત્રા કરવા ખુલાત થઈને મરઘ-
વામાં જવાય છે તેમજ પાદરા થઈને પણ જવાય છે.

શ્રી દીપવિજયજી કવિરાજે આ શ્રી ઋષભદેવ તથા
શ્રમનાથના સ્તવનની ઢાલ. સં. ૧૮૮૬ માં બનાવી છે.

—:—

પરોલી.

૭.

ગોધરા તાબે પરોલી ગામમાં શ્રી નેમીનાથ સાચા
દેવનું વીથું હતું.

—ૐ—

પારેલા.

૮.

પારેલા ગામમાં આવકનું ઘર નથી, છતાં પાર્શ્વનાથનું
મંદિર છે, તેને અહારે વર્ષના લોકો પૂજે છે. પ્રથમ જો
પ્રતિમાને વડોદરાના આવકોએ વડોદરે લાવવા પ્રયત્ન
કરેલો પણ આપેલી નહીં પછી તેમને એટલે પારેલાના
લોકોને પૂજા વગેરેની વિધિની સમજ પાડી, જેથી તેઓ
હવે જૈન રીતી પ્રમાણે પૂજા કરે છે. પ્રતિમા ઘણી જ
અમલદારીક છે. દર્શન કરવા લાયક છે.

પારેલા વડોદરેથી સાત ગાઉ દૂર થાય છે, અને

બટોદરા ગોધરા રેલ્વેનું છાણી સ્ટેશન તેથી બીજું સ્ટે-
શન આવે છે ત્યાંથી દોઢ બે ગાઉ યાય છે.

સ્થંભનપુર (ખંભાત).

૬.

સ્થંભન પાર્શ્વનાથ સબંધી હકિકત માટે જુઓ
પાછળ સ્થંભન પાર્શ્વનાથ ! ખંભાત આજુકથી બીજી
રેલ્વેમાં જવાય છે.

ખેડા.

૧૦

સ્ટેશન મહેમદાવાદ છે, મહેમદાવાદ એ મહમ્મદશાહ
જેગડાએ પદરમા ઝેકામાં વસાવેલું છે. અમદાવાદનો સુલ-
તાન મહમદ જેગડો એ ઈતીહાસ મશહુર છે જેણે જુના
ગઢ અને પાવાગઢની તળેટીમાં આવેલું ચાપાનેર એ જે
ગઢ હત્યા તેથી જેગડો કહેવાયો તે માટે જુઓ. સુજ-
રાતી ઐતિહાસીક સાહિત્ય !

મે મદાવાદથી જેડા સાત મૈલ દૂર આવેલું છે, જેડા માં જોનોના પાંચસો ઘર છે ત્યાં ધર્મશાળા તથા ઉપાશ્રય ઘણા છે જેડામા ઉંટડીવાટે ધર્મશાળા છે. દેરાસરો લગભગ છ, સાત જેટલી સંખ્યામા છે

જેડાને શાસ્ત્રમા જેટકપુરુ પંથુ કહે છે.

જેડામા ભીડલજન પાર્શ્વનાથનું દેરાસર વિશાળ અને મોટું છે તે માટે વિશેષ હકીકત જણવાને જુઓ પાછળ ભીડલજન પાર્શ્વનાથ ?

જેડા હોલમા ભોંગી ગયેલું છે જેડા ભોંગીને મહેમદાબાદ વસ્યું છે.

માર્તર.

૧૨

જેડા જીલ્લામાના નડીયાદ તાલુકાના અહુધા ગામની નજીક સુહુજ નામે પુરાતની ગામ છે. તે ગામમાં એક ખારોટ, રહેતો હતો, તે ખારોટની ઘરની નજીકમાં વિશાળ વાડો હતો, તે વાડામા ખારોટના પૂર્વ પુત્ર્યના પ્રભાવવડે પાંચમા સુમતિનાથ, પ્રગટ થયા, આ વાડામા સુમતિનાથ નર્મન અદર ઠયારે અને કચી વખતે સ્થાપના થય તેનો

હવે દરેક ગામના લોકો પોતપોતાને ગામ પ્રતિ-
 મોજી લઈ જવાને વિચાર કરવા લાગ્યા. વળી માતરના
 ત્રણ જણ પણ અહીયાં આવેલા છે. જેમને અધિપાયકે
 સ્વપ્ન આપ્યું હતું. પછી એમ નક્કી થયું કે પ્રભુજીનો
 જ્યાં હુકમ હોય ત્યાં લઈ જવા; એમ વિચાર કરી સર્વ
 ગામના લોકોએ એકઠા થઈને ચીઠીયો નાખી જે ગામની
 ચીઠી આવી તે ગામના લોકો નાહી ધોઈ સ્વચ્છ કપડાં
 પહેરી લગવાને ઉપાડવા ગયા પણ લગવાને ઉપડ્યાજ
 નહીં. ઘણા લોકોએ એક સાથે ઉપાડવા માંડ્યા પણ
 હજારો પણ ભાર ચાલે વજની માફક સ્થીર હોઈ પ્રભુ
 કોઈનાથી ઉપડી શક્યા નહીં.

હવે માતરના ત્રણ જણોએ અત્યંત સુધી ધીર-
 જથી બેસી રહ્યા હતા, તેઓ આગળ આવી સંધને નમ્ર-
 તાથી અરજ કરવા લાગ્યા કે “ જો તમારી રજા હોય
 તો અમે નાહી ધોઈ સ્વચ્છ થઈ લગવાને ઉપાડીએ,
 અમારાં ભાગ્ય હોય તો અમારાથી ઉપંડે અને અમારે
 ગામ લગવાન પધારે, સર્વ લોકોએ રજા આપી
 પછી તેઓ નાહી ધોઈ સ્વચ્છ વસ્ત્ર પહેરી એ ત્રણે જણ
 લગવાન પાસે આવી પ્રાર્થના કરવા લાગ્યા - “ હે લગવાન,
 આપ હમારા ગામ પધારો ! અને હમારી હમારા ગામની,
 જહોજલાલીને વધારો ! અમારી હૃદયની પ્રાર્થના

સ્વીકારો ? ” એમ કહી એ ત્રણ જેણે સર્વ સંઘની
અનયબી વચ્ચે લગવાનને કુલના દડાની માકલ
ઉપાડ્યા અને ગાડામાં પધરાવ્યા. ગાડું એની મેળેજ
માતર ગામ તરફ વળીને ચાલવા લાગ્યું. તે ઘોડેકે ફર
જઈને ઉભુ રહ્યું. પછી ગાડાને જળક જોડીને માતર તરફ
ચાલતું કર્યું. સર્વ સઘે નક્કી કર્યું કે મહા પ્રભુને માત્ર
ગામે જવાની મરજી છે, એમ ધારી સર્વ લોકો માત્ર
આવ્યા માતરના ત્રણે ધ્રાવદે. પ્રતિમાજીની આસપાસ
ચાલવા લાગ્યા. સર્વ લોકોની ખુશાલીમાં ફક્ત
ખારોટજ એક નારાજ હતો, તેના ઘેરથી લગવાન બીજે
ઠેકાણે જાય તેથી તેને મન દીલગીરી થવા લાગી પણ
સર્વ લોકોએ તેને ગાખાસી આપવા માંડી અને પચ્યાસ
ફીયા શીરપાવના આખી ખારોટને ખુશી કર્યો.

x x x x x ■

હવે અહીયા પ્રતિમાજીને લઈને સર્વ માતરની
નજીકે નદીને કાંઠે આવી પહોંચ્યા, તો નદી ચારે કાંઠે
પાણીથી ભરપુર હતી. હવે પ્રભુને નદી જોળગીને પેલે
પાર કેવી રીતે લઈ જવા તે માટે વિચારમાં પડ્યો, એ
ટલામાં તો ગાડીવાને ગાડું નદી તરફ હાકી મુક્યું, કારણ
કે સર્વ જણ ચારે તરફ પાણી જોતા હતા પણ ગાડી
વાને પાણી દેખતો નહોતો, તેથી સર્વ લોકની નાના કહેવા

છતાં પણ ગાડુ નદીમાં ચાલુ મુઠ્ઠી સામે પાર ઉતારી મુક્યું. સર્વ લોકના આશ્ચર્યની સીમા રહી નહી, અને આજકાલમાં ખરેખર આ પ્રભુજ સાચા દેવ છે. એમ વિચારી મર્વ લોકોએ પ્રભુનું નામ 'સાચા દેવ' પાડ્યું.

માતરમાં પ્રથમ એક ઝોરડામાં ખાલેઠ ઉપર પ્રતિમાજીને પૂજા દાખલ પધરાવ્યાં. સાચા દેવની ગામેગામ પ્રખ્યાતિ થવાથી ગામેગામના જેનો જત્રા અર્થે માતરમાં આવવા લાગ્યા, મૂળ નાયકજીનું ત્રણ શિખર બંધી દેરાસર કરાવી તેમાં સંવત ૧૮૫૨ માં ભગવાનની પ્રતિષ્ઠા થઈ પણ આ દેરાસર ઘણું નાનું હતું જેથી જેમ જેમ ઉપજમાં વધારો થતો ગયો તેમ તેમ મોટું દેરાસર બંધાવવાનો લોકોનો વિચાર થયો, સંવત ૧૮૬૭ ના મહા સુદી ૫ ને રોજ ફરી પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી જમતીમાં ખાવન જીનાલયની પ્રતિમાઓ પાલીતાણેથી લઈ આવી માતરમાં પધરાવવામાં આવી, પ્રતિષ્ઠા વખતે ધામધુમ સારી કરવામાં આવી, તે પછી દેવજીનું શીખર સં. ૧૮૩૮ ની સાલમાં પડી ગયું, તેમજ તેમાંના અખંડ દીવાનો નાશ થયો, જેથી સંઘના સર્વ લોકોમાં લય પ્રગટ થયો. પણ જેવી દૈવેચ્છા ? લાવી, લાવની જેવી મરજી સમજીને મૌન રહ્યા, પડી ગયેલું શિખર ૧૮૪૫ ની સાલમાં બંધાવ્યું, તેમજ ધનગરો પણ ચડાવ્યો, તેનું

સુહૃત્ સંવત ૧૯૪૫ ના જેઠ વંદી ૧૦ ના ગેળતું હતું.
 અહીયાં જૈન લાઈબ્રેરને ઉતરવાને માટે અમદાવાદ-
 વાળા શેઠ મગનલાઈ કંબચ દે વિશાળ ધર્મશાળા બંધાવી
 છે, તેમજ બીજી હડીલાઈ કેશરીલાઈની ધર્મશાળા છે.
 દેરામનુ ગિમ્મ અને ધમ્મજરો ચડાવતા અને એક દરે
 દેરામનુ ખર્ચ કુલ રૂપીઆ ચાલ લાખ થયું હશે, માત્ર
 ખેડાથી બે ગાઉ થાય છે.

અમદાવાદ.

૧૨

અમદાવાદ શહેર અહમદશાહ બાદશાહે સં ૧૪૧૩
 ની સાલમા વસાવ્યું છે તે સમયથી તે આજ સુધી
 અમદાવાદ જૈન પુરી તરીકે મશહુર છે, આ શહેર મીલ
 ઉદ્યોગ માટે પ્રખ્યાત છે જેથી વેપાર હમેશ વધતો જાય
 છે. વેપારમા આ શહેર મુંબઈથી ઉતરતું બીજે નખરે
 છે આ શહેરમા મોટા મોટા સો ઉપર દેરાસરો છે
 દીક્ષી દરવાજા બહાર બહારની વાડીના નામથી ઓળખાતું
 શેઠ હડીમીંગ કેશરીસીંગનું દેરાસર સૌથી મોટું, વિશાલ,
 સમર્પીય અને સવ્ય છે. મૂળનાયકજી શ્રી ધર્મનાથજી
 બીરાજમાન છે. દેરાસર બાવન છનાલયનું અને મોટા
 વિસ્તારવાળું છે.

અકબર બાદશાહને પ્રતિબોધ કરનાર પ્રખ્યાત હીર-
વિજયસૂરિની મુર્તિ ડાસીવાડાની પોળમાં અષ્ટાપદજીના
દેરાસરમાં છે. હીરવિજયસૂરિ દીલ્હી જવા માટે પ્રથમ
અમદાવાદ આવ્યા હતા. અહીંના સુબા ઉપર દીલ્હીથી
સુલતાનનો પેગામ આવવાથી અહીયાં સૂરિશ્વરની ઇજાજત
આગરમાં સુબાએ વધારો કરી બાદશાહનો પેગામ કહી
સંભળાવ્યો, જેથી અહીયાંથી સૂરિશ્વર દીલ્હી તરફ
જવાને રવાને થયા. તેમજ સેન પ્રસન્ના કર્તા શ્રી વિજય
સેનસૂરિ, કલ્પકિરણાવલીના રચનાર શ્રી ધર્મસાગરજી
ઉપાધ્યાય, મહાપુરુષ યશોવિજયજી તેમજ વિજયસિંહ
સૂરિની આજ્ઞાથી ક્રિયા ઉદ્ધાર કરનાર શ્રી સત્યવિજય
પંચ્યાસ, જ્ઞાનવિમલસૂરિ, પદ્મદ્રહ પદવીધારક શ્રી પદ્મ-
વિજયજી, રૂપવિજયજી વગેરે અનેક મહાન જ્ઞાતાચાર્યો આ
રાજનગરને પોતાનાં ચરણથી પાવન કરી ગયા છે.

અમદાવાદ શહેરમાં લગભગ ૧૩ પુસ્તક ભંડારો
છે. શહેરની પાસે રાજપરમાં ચિંતામણી પાર્શ્વનાથજી
દેરાસર છે, જે પ્રતિમા શ્યામ સ્વરૂપ સંપ્રતિ રાજની
ભરાવેલી છે. દર રવિવારે સેકરો લોકો દર્શનને માટે
ત્યાં જાય છે. તેમજ દેવશાને પાડે, વાઘેણ પોળમાં
અને કાળુસીંગની પોળમાં ચિંતામણી પાર્શ્વનાથ બીરા-
જમાન છે.

ફેરતાસાની યોગે રીચીરોડના રસ્તે પ્રખ્યાત મહા-
વીર સ્વામીનું દેરાસર શોભી રહ્યું છે.

ડોસીવાડાની યોગમાં મંદીરસ્વામી, લાલા પાર્શ્વ-
નાથ, ત્યાંથી આગળ ખારીયેથી ઉતરતાં જગવલ્લ પાર્શ્વ-
નાથનું દેરાસર જેમની મુર્તિ ભોંયરામાં છે. આદેશ્વર
પણ ભોંયરામાં છે. ઉપર સહેસદ્રણા અને ધર્મનાથજી છે.
ખહાર શાંતિનાથજીનું શિખરણથી દેરાસર છે.

મુલેવા પાર્શ્વનાથની ખડકીમાં મુલેવા પાર્શ્વનાથ-
જીનું દેરાસર છે.

અમદાવાદ જો જૈન ધર્મનું અપૂર્વ જાહોજલાલી
વાળું શહેર ગણાય છે. ત્યાં સેઠડો દેરાસરો, ઉપાશ્રયો,
ધણી પાઠશાલાઓ, મહાઓ, કન્યાશાળા વગેરેથી રાજ
નગર પોતાની શોભામાં વધારો કરી રહ્યું છે.

શહેરમાં ભદ્રનો કીલ્લો જોવા લાયક છે, ત્યાં
મોડું ટાવર (ધુપ્રિયાલ) છે જે આખા શહેરમાં લગભગ
સંભળાય છે.

માલિકોચકમાં પાઠશાહનો હજીરો અને રાણીનો
હજીરો જોવા લાયક છે. આસ્ટોડીયા : દરવાજા ખહાર
શાહઆલમનો ફોળો વગેરે ઇતિહાસીક સ્થળો પણ છે, તે
જોવા યોગ્ય છે. જુનાગઢનો છેલ્લો રાજા, 'રાવ' માંદુલિક

તેની કબર માણેકચોકમાં કદાઈઝોળમાં છે. અમદાવાદમાં
દેશસરે લગભગ ૧૬૫ ની સંખ્યામાં છે.

અમદાવાદમાં સુલતાન પછી દીંદી તરફથી સૂબાઓ
રહેતા હતા. તેઓ તેમના હુકમથી ગુજરાત ઉપર હકુ-
મત ચલાવતા હતા. સામ્રાજ્યના તટ ઉપર આવેલું
આ શહેર હાલમાં આરી રીતે : બેહોશવાલી. ખંતાવી
રહ્યું છે. અહીયાં મંરીચી પોળમાં ધર્મશાળા છે. રેશન
ઉપર પણ ધર્મશાળા છે.

દેવાધિ દેવનાં દેહંસાં, શેહેર શેકરારે.
નમજો ભવિષ્ઠ નરનાર. પ્રભુમું. ૪

રત્નપોળે રત્ન રાજતાં, શુભે ગાજતાંરે.
એત્ય વાધજીપોળ આર. પ્રભુમું. ૫

રીળવ, અછત ચિંતામણિ, વીર જગ ધણીરે.
મૂળના રક મનોહર. પ્રભુમું. ૬

સભવ વીર સહારીએ, મોહ મારીયેરે,
ચોમુખ શાંતિ જીહાર. પ્રભુમું. ૭

અવેરી લેરીઆ વીરજી, નીશા પોંજીરે,
જગવંદજી જયકાર. પ્રભુમું. ૮

શેખના પારે વંદીએ, જિંજ નંદીએરે,
ચાંદ કરે ભવ પાર. પ્રભુમું. ૯

દેવના પાઠે ચિંતામણિ, ચિંતા આપણીરે;
એત્ય ચુરે અત્વાર. પ્રભુમું. ૧૦

હાહા માહેજની પોળમાં, રંગરોળમાંરે.
શાંતિ-વિશ્રાંતિ વિહાર. પ્રભુમું. ૧૧

માંજરે મોદીયા પાશ્વજી, વિહરમાન ભજીરે.
ખટ પ્રભુ આસાદ હાર, પ્રભુમું. ૧૨

વીર મોહામર શેરીએ, એવી લેરીએરે,
માંહે મંદીગતિ દાર, પ્રભુમું. ૧૩

- નગીના પોળે જીખૂવણ, દોડ કહે વીરણરે;
 માણેકચોક બજાર, પ્રણમ. ૧૪
- માડવીની પોળે આવળે, જોડે લાવળેરે,
 જાત્રાળુ જમકાર, પ્રણમ. ૧૫
- મંદિર સમેત શિખર તાણ, શોભે અતિ ઘણરે,
 સંવત્સરી શ્રેયકાર. પ્રણમ. ૧૬
- નાગળ બુધર શેઠની, લાલાલાઈનીરે,
 કાકા બળીઆની ઝાર, પ્રણમ. ૧૭
- ગુસા પરિખની પોળમા, ખુબ પોળમાંરે,
 સુરદાસ બારી પસાર, પ્રણમ. ૧૮
- નાદાળનાં દર્શન કરી, ગયપુ કરીરે,
 ઠામેશ્વર સુખકાર. પ્રણમ ૧૯
- મંલવ દેવને પ્રણમીએ, વાગેશ્વર નમીરે,
 આદીશ્વર અવધાર પ્રણમ ૨૦
- શામળા પોળ નીહાળળે, કથ દાળળેરે,
 જેવો દેવળ ત્રય સાર. પ્રણમ. ૨૧
- ઢાળની પોળે ઢળી મળી ધન પીપળીરે,
 બુહાર પોળ બુહાર. પ્રણમ. ૨૨
- રૂપા સુરચઢની પોળને, દાઈ જોળળેરે,
 પોળ. ધાંચીમાં વિગાર, પ્રણમ. ૨૩

મહુરત પોળે માલતી, ખેતર પાળતીરે,
લહી પોળે લવતાર. પ્રભુમું. ૨૪

વીરવીજ્ય દેરી ઝારીએ, બેસી બારીએરે,
ફતાસા પોળ સ્વીકાર. પ્રભુમું. ૨૫

હરકેર શેઠાણી કેડ, દેહડ ખરેરે,
થી શ્રેયાંસ શ્રીકા. પ્રભુમું. ૨૬

વાસુપુજ્ય વિભુ વંદીએ, પાપ ખંડીએરે,
જન ગૃહ જીર્ણોદ્ધાર. પ્રભુમું. ૨૭

મનહર મહાવીર મુરતી, પુણ્ય પુરતીરે,
રીચી રૌંડે રચીકાર, પ્રભુમું. ૨૮

હોશી હોશીવાઠા તણી, લલી બાધણીરે,
અઘાપઠ અવિકાર. પ્રભુમું. ૨૯

નંદીશ્વર દીપ નિરખીએ, હોટે હરખીએરે,
રૂપલ કસુંબા કીનાર. પ્રભુમું. ૩૦

લાલા પાશ્વ સીમધન, મંગળકરારે,
મહાવિદેહ શૃંગાર, પ્રભુમું. ૩૧

હાજ પટેલની પોળમાં, શાંતિ મોળમારે,
અવિચળ કાંતિ અપાર, પ્રભુમું. ૩૨

ભોંયરા નીચે ભોંયર, લવ ભય હરેરે,
ભોંયર મુક્તિ દેનાર પ્રભુમું. - ૩૩

- ભવન યુગલ નમી રામજી, મંદિર રમીરે,
પાદશાહ પ્રતિકાર. પ્રભુમું. ૩૪
- પીંપરડી . ખરા કુવા તણી, લાંબેશર લણિરે,
-ટંકશાળે દીલદાર પ્રભુમું. ૩૫
- મનમુખભાઈ પોળે પધારજો, હંચે ધારજોરે,
રાજમતી ભરધાર, પ્રભુમું. ૩૬
- જહાંપડા રામ મહેતા તણી, કાળુ સગ લણીરે
'ભોંયકે શીવ ભંડાર, પ્રભુમું. ૩૭
- હાંદલા કુંથુજીન લાવરી, સદા સોમ ચરીરે,
ધન ધન ધનામુતાર, પ્રભુમું. ૩૮
- સંભવ પાચકુવે નમી, પાઠાપોળ નેમિરે,
'સદાપ્રત મરકાર. પ્રભુમું. ૩૯
- સારંગપુર સીધાવશો, કેને ઠહાવશોરે,
'રાજપુરે રવિવાર. પ્રભુમું. ૪૦
- પંચભાઈ ગોવવાડમાં, મહાજન વાડમાંરે,
'ઢીકાભટ મરદાર. પ્રભુમું. ૪૧
- જે વડે જે વાડીએ, એક જંગલોરે,
'સંભવ લુણમાવાડે. પ્રભુમું. ૪૨
- મહેરી પોળે પૂજા કરો, શાંતિ દિવ ધરોરે,
'સરસપુર પુર જહાર. પ્રભુમું. ૪૩

શાહપુર માહે સચરો, શું-સેવા કરોરે,
ખટ હન લવન સલાળ. પ્રભુમુ. ૪૪

જમનાલાઇની મીલમા, રાખો દીલમારે
પાર્શ્વ હનેદ્ર દેદાર. પ્રભુમુ. ૪૫

જમાલપુર જઈ પાર્શ્વજી, તીર્થપટ લણરે,
હરીપુર ફરખાર. પ્રભુમુ. ૪૬

હડીલાઇની વાડીએ, કર્મ કહાડીયેરે.
શ્રી ધર્મ શર્મ દાતાર. પ્રભુમુ. ૪૭

ગૃહ દેવાલયની ઘણી, પ્રતિમા તણીરે,
ભત્રા કરો ધરી ખ્યાર. પ્રભુમુ. ૪૮

પુણ્ય વિજય પાદશાળ ભો, પ્રભુ પાળજેરે,
વિત્તં નમે વાર વાર. પ્રભુમુ. ૪૯

મનસુખ દેજો, તન સુખ, જન મન સુખરે,
હોજો સુખ હજાર. પ્રભુમુ. ૫૦

ઓગણી પચોતેર-વર્ષમા, પૂર્ણ હર્ષમારે.
અવના રચી રસદાર. પ્રભુમુ. ૫૧

ભણે ગણે સ્મરે, સાલણે, હુ ખ ફળ ટળેરે,
તગત તરે સસાર. પ્રભુમુ. ૫૨

નરોડા.

૧૩

અમદાવાદથી પ્રાંતીજ રેલવેમાં જતાં અમદાવાદથી બીબી સ્ટેશન છે. વિશેષ હરિકત માટે જુઓ નરોડામાં પાર્શ્વનાથ.

મગોડી.

૧૪

દેરાસર મગોડીમાં એક છે, જેમાં મુળનાયકજી કીજવ-દેવજી તથા બીજાં ૨૬ બીજા સંપ્રતિ રાજાનાં ભરાવેલાં છે, દેરાસર. સાંગા ભારધ્યાના મુત હરીસંગે સંવત ૧૩૧૯ માં બંધાવ્યું છે; ત્યાર પછી સંવત ૧૯૬૫ માં જીર્ણોદ્ધાર થયો છે. આવકનાં ઘર આશરે ૧૫ થી ૨૦ હશે, ધર્મશાળા એક છે, આ ગામમાં દશ વરસ અગાઉ ખેતરમાં કુવો ખોદતાં મહાવીર સ્વામીની પ્રતિમા આશરે ચાર નેટટી ઉંચી તથા બીજા બે કાઉસગીયા નીકળ્યા છે, તે પ્રતિમાઓ મંપ્રતિ રાજાની ભરાવેલી ઘણીજ સરસ અને મન ઠરે-તેવી છે. ખોદ કામ કરતાં ખેતરમાંથી બીજા પ્રતિમાઓ પણ નીકળવા સંભવ છે, અમદાવાદથી પ્રાંતીજ .

ફેલવે લાઈનમા ઢલોડા મેગનથી લગલગ જે માઈલ
ચાઈ છે

મગોડીના મહાવીર સ્વામીને રૂપીઆ પચ્ચીસો ન-
કરી ના કબુલ કરી મુળક્રિયા લાવવામા આજ્યા હતા,
તેમજ જે કાઉસગીયા તેમની સાથે હતા હમણુ જે ગવેરી
ખજામા ખારા કુવાની સામે બેચર નાનચ'દના માળીની
લગોલગ જોડે પહેલે માળે પધરાવેલ છે પ્રતિમાજી ધણાજ
અલૌકિક ને સફેદ છે

—❦—

લોઈણીજી.

૧૫

લોઈણીજી તીથ' એ હમણાજ લગલગ પચ્ચાસ
વર્ષ થયા પ્રગટ થયેલુ છે તીથ' મહા પ્રભાવિક અને
અમત્કારપૂર્વક પ્રગટ થયેલુ છે

એક દિવસ લોઈણીના સ્હીશ કેવલ પટેલને નવો કુવેદ
ખોદવાનો વિચાર થયો તેથી લોઈણી ગામની ઉત્તર દિ
શએ એક ખેતરવા દૂર પટેલે પોતાના-ખેતરમા શુભ મૃદુરે
કુવો ખોદાવાનું શરૂ કર્યું. તથા હાથ નેટલું ખોદા પછી બ-
યારના એ મજૂર સાથે લાતુ ખાવા બેઠા ત્યાં તે ખાડીમા-

સ્ત્રી અનેક પ્રકારની વાદિત્રનો અવાજો ધવા લો-નો, મંદુરું
 લોકો તેનું કારણ સમજી શક્યા નહીં એટલામાં બંધુ-
 કનો જેથી અવાજ થયો અને કુવે કાઠી નિાટીનો પો-
 પડો ઉચો થઇ આવ્યો, જેથી તેમા ચીરો પડેલો દે-
 ખાયો. વળી અંદર રંગ જણાવા લાગ્યા. પછી મંદુરોએ
 આસ્તેથી પોપડો ખસેડી નાખ્યો એટલે અમંચડાણની
 એક પ્રતિમા અને જે કાઉમઝીયાનો ઉપલો લાગ જ-
 ણાવા લાગ્યો, પછી ધીરે ધીરે માટી ખરડીને તેમને
 બહાર કાઢ્યા. બહાર કાઢતાં બીલકુલ ગોજો લાગ્યો
 નહીં. હવે આ સુત્તને બહાર કાઢી, પણ આ ત્યાં ધર્મના
 દેવ છે તે આ લોકો સમજી શક્યા નહીં. જેમ જેમ
 ખખર ફેલાતી ગઈ તેમ તેમ આસપાસના લોકો આવવા
 લાગ્યા, કુકવાવના જેનો તેમજ બીજા લોકો તથા ગો-
 રજી બાલચંદ્રજી પણ આવ્યા, સુત્તિઓને દ્વંધ વગેરેથી
 પગાલ કરતાં અને લાંછન જેતાં ગોરજીને 'માલૂમ પડ્યું'
 કે " આ તો મલ્લીનાથજી છે. " આ બંનાવે સંવત
 ૧૯૩૦ ના મહા સુદી ૧૫ ને શુક્રવારને દીવસે, બન્યો,
 કયાંઈ વશાખ સુદી પુનેમ પણ લખી છે. પછી કુકવા-
 વના આવક ત્રીલોવને ત્રણ દીવસ સુધી ત્યાંજ પગાલ
 ચૂલ કરી અને મર્વને જણાવ્યું કે આ અમારા ધર્મના
 દેવ છે અને લોધણીમાં કેઈ આવકનું ઘર નથી જેથી

અમે અમારે ગામ લઈ જઈશું, અને પૂજા વગેરેનો બં-
દોબસ્ત કરાવશું. એક તરફ કુકવાવવાળા અને બીજી તરફ
કઠીવાલા પોતપોતાને ગામ ભગવનને લઈ જવાને તક-
રાર કરવા લાગ્યા. લોઈણીવાલાઓ પણ પોતાને ગામ
રહે તેવો આગ્રહ કરવા લાગ્યા, જેથી કુકવાવ વાળા
ઓએ તેમને રૂપીયાની લાલચો આપવા માંડીને તેમને
સમજાવવા લાગ્યા પણ તેઓને કંઈ ફરચુ નહીં.

પછી ત્યાં એવી રીતે પંચાત કરી કે ભગવાનને
ગાડામાં પધરાવો ને ગાડું જે તરફ જાય ત્યાં ભગવાનને
લઈ જવા હવે કુકવાવ વાળાઓએ ગાડાનું ધુસર પો-
તાના ગામ તરફ રાખી ભગવાનને તેમાં પધરાવ્યા. પછી
ધુસર ફરીને દશ વીસ ડગલાં વગર બળદે લોઈણી
તરફ ચાલ્યું. લોકોએ તરત ગાડુ પકડી લીધું.
ગાડામાં જ્યારે ભગવાનને પધરાવ્યા ત્યારે પવન ઘણો
હતો છતાં હીપકે અખંડ હતો. હવે ગાડું લોઈણીમાં
આવ્યું ને ત્યાં પટેલ અમયા સવણની ઓરડીમાં પધ-
રાવ્યા. પછી લોઈણીના લોકોએ ઉધરાણું કરી પૂજા કર-
વાને કેશર વગેરેનો બંદોબસ્ત કર્યો.

આ ખબર દેશ પરદેશ ફેલાતા હજારો લોકો
અત્રા કરવાને આવવા લાગ્યા, ને હજારોની આવક પણ

યુદ્ધ, ભગવાનને અમી-જરૂરી દેખાઈ, લોકો અનેક પ્રકારે
મીનતા કરવા લાગ્યા. ૫૫૫ ૨ ૮૦૦ ૧૬૬ ૧૭૦૦ ૧ ૧ ૧

એક દેડ મેનતા કરી કે “મારું અમુક કામ થશે તો
હું ભગવાનનાં દર્શન કરી પાંચ રૂપીયા લેંડારમાં નાં
ખીશ.” હવે તેનું કામ પણ થયું ને ભગવાનનાં દર્શન
કરવા આવ્યો, પણ દેડ હોવાથી તેને દર્શન કરવા દે-
વામાં આવ્યાં નહીં. જેથી તે ખારણી બહાર બેઠો
એમ કરતાં બે દિવસ થયા ને અભિગ્રહ કર્યો કે
“બ્યાં સુધી ભગવંત દર્શન આપે નહીં ત્યાં સુધી મારે
અહીંથી ઉઠવું નહીં.” પછી બીજા દિવસની રાતના ભગ-
વાનની સામેની ભીત પડી ગઈ ને દેડને દર્શન થયાં.
તરતજ ફરીથી આ ભીત ચણાવામાં આવી તે પણ પડી
ગઈ, ને અધિષ્ઠાયકે સ્વપ્ન આપ્યું કે “સામે ખારણું
સુકો કે જેથી હરેકોઈ દર્શન કરી શકે.”

જે આરડીમાં ભગવાનને બેસાડવામાં આવ્યા હતા
તે નવી બનાવવાની હોવાથી ભગવાનને બીજી જગ્યાએ
પધરાવવામાં આવ્યા ને કાઉસગીયા ડાળા તે ડાળી બા-
બુએ બેસાડવાને બદલે જમણી બાબુએ બેસાડયા, જેથી
જમણા કાઉસગીયા ઉપડયા નહીં. પછી ફરીથી જમણી
તરફથી કાઉસગીયા ડાળી બાબુએ બેસાડયા, ત્યારે જ-

આશરે રૂપીયા એક લાખનું ખર્ચ થયું હશે, ત્રણ ધર્મ-
શાળાઓ છે, દરેક પ્રકારે સગવડ સારી છે.

લગવાનને અમી જરતી હતી પણ સંવત ૧૯૩૩
માં મારવાડમાંથી એક બાઈ આવેલી તે પ્રભુની પૂજા
કરવા આવતાં એક પગ ઉમરાની અંદર ને બીજો બ-
હાર એવી સ્થિતિમાં અડચણ આવવાથી પાછી વળતાં
એરડી બહાર પડી ગઈ અને ચોકમાં ચંદણી હતી તે
આપોઆપ સળગી ગઈ, અને અમી જરતી પણ ત્યારથી
બંધ પડી ગઈ.

સંવત ૧૯૩૯ માં દેરાસર શરૂ કરવામાં આવ્યું
તે સંવત ૧૯૪૩ માં તૈયાર થયું અને તેજ વરસની
મહા સુદી ૧૦ ના રોજ કડીના રહીશ સંઘવી ચુનીલાલ
જોઈતાઠાસે પ્રભુને નવા દેરાસરમાં પધરાવ્યા. તે પછી
દરેક પુનમે પુનમે બત્રાના માટે હજી સુધી પણ ત્રણસો
ચારસો માણસ આવે છે.

ધોળકા. (વૈરાટનગર)

૧૬

આ ઘણું પ્રાચીન શહેર છે. ધોળકા અસલ મત્સ્ય
દેશની રાજધાની વિરાટ નગર તે વિરાટ રાજાની રાજધ-

ધાની હતી કે જ્યાં પાડવો અહીંના એક વરસ ગ્રામપણે રહ્યા હતા ત્યાર પછી કાળે કરીને ત્યાં આગળ કનકસેન રાજાએ ૬ ૧૪૪ માં ધોળકા વસાવ્યું, પછી તેણે વડ-નગર વસાવ્યું. તેના વશનેએ વિજયપુર વસાવ્યું, એમ રાસમાલામાં કહ્યું છે લલણપ્રસાદનો દાદો (પીતામહ) ધવલક, જે કુમારપાલનો મામો થતો હતો તેણે તેરમા સૈકામાં વિરાટને ઠેકાણે ધોળકા વસાવ્યું, ને ત્યાં તે રાજ્ય કરવા લાગ્યો, તેનો પુત્ર અર્જુનરાજ તેને લલણપ્રસાદ પુત્ર થયો તે બધા ગુજરાતના વહાદાર અને મહા મહાશ્વર ગણાતા હતા વીરધવલને સીમદેવે કુમારપાલે સ્વપ્નમાં આવી 'કહેવાથી યુવરાજ પદવી આપી ગુજરાતનો અધિશ્વર બનાવ્યો હતો તેમજ ગુજરાતની અધિષ્ઠાત્રિકા માહણ દેવીએ પણ સ્વપ્ન આપી વીરધવલને ' ગુજરાત બક્ષ્યું હતું, કુમારપાલે પણ દેવપણામાંથી લોળા બીમને સ્વપ્નમાં આવી વીરધવલને ઉત્તર વારસ બરાવી યુવરાજ પદવી આપવા સૂચના કરી હતી

ધોળકામાં ત્રણ દેરાસર છે શ્રી આદેશ્વર, શાંતિનાથ મૂળનાથકલ છે વેરાટ નગર અસલ જૈનોનું તીર્થસ્થળ ગણાતું હતું હાલ એ જગ્યાએ ધોળકા છે એને ધવલકપુર પણ કહે છે પૂર્વે એ વીરધવલની રાજ્યધાની હતી લોળા બીમ પછી ગુજરાત 'વીરધવલના અધિપતિપણા' નીચે

હતુ વીરધવલ પછી ઘોળકાથી ગાદી પાટણુમા તેના વં-
શજ વીરલદેવ સ્થાપી છે.

હાલમાં દેરાસર ત્રણ છે, એકમાં આદેશ્વર મૂળ
નાયકજી બીજામાં શાંતિનાથજી છે. ભોળા ભીમની (ઉ-
ત્તરાવસ્થામાં) પાછળની અવસ્થામાં પાટણુ કરતાં પણ
પણ ધવલકપુરની જાહોજલાલી સારી હતી. કાળુ, કે
તે વખતે તે તો ફક્ત નામથીજ શુર્જેશ્વર હતો, પણ
સાચા શુર્જેશ્વર તો લગભગ સાદા ને વીરધવલજી હતા.
શુજરાતની સામત, માડલિક અને જાડીયા મરદાર ન
જાઓને પરાક્રમી વીરધવલ અને તેના મંત્રી ચતુષ્પાળ
તેજપાળે પોતાની સત્તાને સ્વાધીન કર્યો હતો. ભોળા
ભીમના તે વક્ષદાર સામત હતા. ભોળા ભીમે પૂર્વાવ-
સ્થામાં કરેલા પોતાનાં અવિચારી કૃત્યોથી ક્ષત્રીય રા-
જ્યોમાં કુસંધ સળગાવી, પાટણુની અને શુજરાતની
પડતી આણી હતી પાછળથી વીરધવલે શ્રીવીરાતને આ-
જાદ કરી તેની જાહોજલાલી વધારી હતી. પણ તેમાં
પુર્વજ તેજ નહોતું.

ઉપરીઆલા તીર્થ.

૧૭

અહીંયા હુકારની કોડમાંથી સ્થામવર્ણી, તથા પ્ર-
તિમાઓ પ્રગટ થઈ હતી. તે ઘણી અમરકારીક અને
જાત્રા કરવા લાયક છે. મુળનાયકજી શ્રી ઋષભદેવ ભ-
ગવાન છે. દર ફાગણ મુદી ૮ મે મેળો ભગ્ય છે. વહી-
વટ શેઠ આણદજી કત્યાણજીની પેઠી કરે છે.

વીરમગામથી ખાગધોડા જતી દૂનમા જુડ સ્ટેશ
નથી બે માઈલ દૂર ઉપરીઆલા તીર્થ આવેલું છે.

વઢવાણ (કાઠીયાવાડ. -)

૧૮

વઢવાણ એ કાઠીયાવાડમા મોટું દરબારી શહેર
છે રેલવેનું પણ જંકશન છે. વઢવાણ શહેરમાં તથા
૬૫મા દેરાસરો ધર્મશાલા વગેરે છે. વેપારનું સારું મે
થક ગણાય છે. વઢવાણમાં કુર્કુટેશ્વરજીનું તીર્થ કરેવાંય
છે અહીંયાં દેરાસરજી એક ગલારા પાંચનું છે તે ઉપર
ત્રણ ગ્રીખર છે, ફરતી ૨૮ દેરીયો છે વઢવાણમાં ખીજી

હતું. વીરધવલ પછી ધોળકાથી ગાદી પાટણમાં લેનાર
રાજ વીરલહેવે સ્થાપી છે.

હાલમાં દેરાસર ત્રણ છે, એકમાં આદિશ્વર મૂળ-
નાયકજી બીજામાં શાંતિનાથજી છે. બોળા લીમની (ઉ-
ત્તરાવસ્થામાં) પાછળની અવસ્થામાં પાટણ કરતાં પણ
પણ ધવલકપુરની જહોજલાલી સારી હતી. કોરણ કે
તે વળતે તે તો ક્ષત નામથીજા ગુર્જરેશ્વર હતો, પણ
સાચા ગુર્જરેશ્વર તો લવણપ્રસાદને વીરધવલજી હતા.
ગુજરાતના સામંત, માંડલિક અને ખંડીયા સરદાર રા-
જાએને પરાક્રમી વીરધવલ અને તિનામંત્રી વસ્તુપાળ
તેજપાળે પોતાની સત્તાને સ્વાધીન કર્યા હતા. બોળા
લીમના તે વફાદાર સામંત હતા. બોળા લીમે પૂર્વ-
સ્થામાં કરેલાં પોતાનાં અવિચારી કૃત્યોથી ક્ષત્રીય રા-
જ્યોમાં કુસંપ સળગાવી, પાટણની અને ગુજરાતની
પડતી આણી હતી. પાછળથી વીરધવલે ગુજરાતને આ-
બાદ કરી તેની જહોજલાલી વધારી હતી પણ તેમની
પુર્વજ તેજ નહોતાં.

ઉપરીઆલા તીર્થ.

૧૭

અહીંયા હુદારની કોડમાંથી જ્યામવર્ણી ત્રણ પ્ર
તિમાઓ પ્રગટ થઈ હતી તે ઘણી ચમત્કારીક અને
જાત્રા કરવા લાયક છે મુળનાયકજી શ્રી નૃપભદ્રેવ લ
ગવાન છે હર કાગણ સુદી ૮ મે મેળો લગાય છે વહી
વટ શેઠ આણુદળ ઝડ્યાણુજીની પેઢી કરે છે

વીરમગામથી ખારાઘોડા જતી દ્રૂનમા જુઠ સ્ટેશ
નથી જે માઈલ દૂર ઉપરીઆલા તીર્થ આવેલું છે

વઢવાણુ (કાઠીયાવાડ.)

૧૮

વઢવાણુ એ કાઠીયાવાડમા મોટું દરબારી શહેર
છે રેલવેનું પણ જંકશન છે વઢવાણુ શહેરમા તથા
૮૫મા દેરાસરો ધર્મશાલા વગેરે છે વેપારનું સાફ મ
થક ગણાય છે વઢવાણુમા કુકુટેશ્વરજીનું તીર્થ કરેવાય
છે અહીંયા દેરાસરજી એક ગભારા પાત્રનું છે તે ઉપર
ત્રાગ શીખર છે, ફરતી ૨૮ દેરીયો છે વઢવાણુમાં ખીનું

સાવલા પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર છે તે પણ શીખરખંધ છે. ત્રીજી મહાવીરસ્વામીનું દેરાસર નદીને કીનારે આવેલું છે ત્યાં પગલાં છે, તેમજ ત્યાં શુભપાણી જક્ષની સ્થાપના છે. બીજું વઢવાણ (વર્ધમાનપુર) મુર્શીદાબાદ પાસે ભાગીરથી નદીના આસપાસના પ્રદેશમાં ઉત્તર હિન્દુસ્થાનમાં આવેલું છે. અસ્થી ગ્રામ પણ તેને કહે છે. ત્યાં પણ શુભપાણી જક્ષનું સ્થાનક છે. વીર ભગવાન કયા વર્ધમાનપુરમાં વીચરેલા છે, તે તત્ત્વ ઠેવલીગમ્ય !

શીહોર.

૧૯

શીહોરમાં સુપાર્શ્વનાથજીનું મુખ્ય દેરાસર છે, તે સંવત ૧૯૪૫ માં બંધાવેલું છે. શીહોરમાં પહાડમાં બ્રહ્મકુંડ છે, તે કુંડ ઘણો તારીફ કરવા લાયક છે, તે કુંડમાં પ્રથમ તીર્થંકર શ્રી આદિનાથની પ્રતિમા દેખાય છે. પ્રતિમાની બેઠ બાજુએ ઈંદ્ર ચામર ઢાલે છે. એવી રીતે ઉભેલા દેખાય છે તે કુંડની પાસે એક ડુંગરી છે. તેને શાંતિ ચેરી કહે છે, ત્યાં શાંતિનાથજીનાં પગલાં છે. શીહોરનું દેરાસર પણ ભવ્ય અને રમણીક છે. હાલમાં પાણીતપા જવા માટે શીહોરથી ગાડી બદલવી પડે છે. તે

શીહોરથી પાણીતાણે જાય છે. શીહોર-સ્ટેશન ઉપર જેનની મોટી ધર્મશાળા છે. ત્યાં ઉતરવાની સગવડ સારી છે. ધર્મશાળામાં શીહોરના આબૂપણરૂપ માસ્તર દલીયદ સાયચદ તરફથી અમુક વખત સુધી પાણીતાણે જતા બ્રાહ્મણોને જાતું અપાતું હતું. શીહોરમાં શ્રાવકની વસ્તી સારી છે. માસ્તર તેમાં આગેવાન અને લાયક ગૃહસ્થ હતા. શીહોર એ સિદ્ધરાજના રાજ્યકાળમાં તેણે વમાવ્યું હોય તેમ જણાય છે.

પાણીતાણા તલાટી.

૨૦

શીહોરથી તેર મેલ પાણીતાણા થાય છે. પાદલિપ્ત-સૂરિના સ્મરણ માટે પાણીતાણાની સ્થાપના નાગાર્જુને લગભગ વિક્રમના સમયમાંજ કરેલી છે. ગામમાં પ્રવેશ કરેતાંજ પ્રથમ નદી આવે છે, તેને કાચો પત્થરનો પુલ બાંધેલો છે. જવાનો રસ્તો શહેરમાં થઈને છે. શહેરમાં આણદણ કંપાણુનું મોટું કારખાનું છે, પામે મોટું ફેરાસર છે, તેની સામે મોતીયા શેઠની કરાવેલી મોટી ધર્મશાળા છે, વલી શેઠ હીમાભાઈની મેડી તેમજ ધર્મશાળા છે. એવી રીતે બીજી પણ ઘણી ધર્મશાળાઓથી,

પાલીતાણા શહેરમાંથી રહે છે. શહેરની બાજુએ પાંચે-
 રાયોળે તથા આશુદેવી કંદ્યોણીનો વડો છે, ત્યાં પણ
 ઉત્તરવાની સગવડ સારી છે, સ્વામીવત્સલીવગેરે જમણા
 ત્યાં જમે છે. શહેર પહાર એક તરફ ગુરુ કુળ
 બીજી બાજુ શેઠ નરસીનાથાની ધર્મશાળા અને દેશ-
 સર તેમજ શેઠ નરસી દેશવદની ધર્મશાળા અને દેરા-
 સર તેની પાસે મોતી મુખીયાની ધર્મશાળા અને દેશ-
 સર અતુકમે આવેલાં છે, ત્યાંથી તલાટીને રસ્તો ચાલતાં
 બાળાશ્રમ, પુરણાઈની ધર્મશાળા, બાણુની ધર્મશાળાને
 દેશસર, કોટાવાલાની ધર્મશાળા, બીજી પણ ધર્મશાળાઓ
 વગેરે રળીયામણો મકાનો શોભી રહ્યાં છે, બગીચામાં
 દાઢાળુ સ્થાનક છે, શહેરથી તલાટી આશરે દોઢ મૈલ
 દૂર છે.

જુના ચોતરા નીચે પગલાંની બે દેરી છે.

તલાટીએ ભાતુ વાપરવાના ચોતરા આગળ શેઠ શાંતિદાસનાં ઠરાવેલાં ગોડીજી મહારાજનાં પગલાં તથા ભાતુ વાપરવાનું મંડાન કુલવાડી વગેરે છે. તેમજ ત્યાં શેઠ મોતીયાની મંઠાવેલી પરખ છે. ત્યાં આગળ શેઠ દ-લપતભાઈ ભગુભાઈએ મોટો મંડપ બંધાવેલો છે તેમાં અત્રાગુઓ મળેથી આરામ લે છે.

તલાટી ઉપરનો જમણી તરફનો મંડપ શેઠ હેમાભાઈ વખતચંદનો બંધાવેલો છે તથા ડાબી બાજુએ ધાલેરાવાળા શેઠ વીરચંદ ભાઈચંદનો બંધાવેલો છે. ત્યાં સંવત ૧૮૮૭ માં પગલાં સ્થાપન કરેલાં છે. વચેનાં પગલાંની દેરી પ્રથમની છે. જમણી તરફ અજીતનાથના પગલાંની દેરી છે, ત્યાંથી ઉપર જતાં ગોતમસ્વામીનાં પગલાંની દેરી આવે છે. આગળ શાંતિનાથના પગલાંની દેરી આવે છે, ત્યાંથી ઉપર ત્રણ દેરીમાં પગલાં છે, જમણી તરફ મુનિ કલ્યાણવિમલજીની ગુફા છે જેમાં સરસ્વતીની મુર્તિ છે.

ધોળી પરખના વિસામાં આગળ ભરત મહારાજના પગલાંની દેરી સંવત ૧૬૮૫ માં ધોરાજીવાળા અમુલખ ખીમજી તથા પાણીની પરખ તેમણે બેસાડી છે. આગળ જતાં ઈન્દ્રાકુંડ તથા વિસામાની દેરી સુરતવાલા શેઠ

ઈન્દ્રાસાધનો સંવત ૧૮૬૧ માં બધાવેલી તથા નેમના-
ચની પાદુકાની દેરી તેમજ ગણધર વરદત્ત તથા આદિ-
નાથજીનાં પગલાં છે.

લીલા પરબના વિસામા આગળ કચ્છવાળા ડાહ્યા-
ભાઈ દેવશીની પરબ છે. કુમારપાળ રાજાએ બધાવેલા
વિસામા આગળ સુરતવાળા તલકચંદની પાણીની પરબ
છે. ત્યાં પાસે દેરીમા આદિનાથનાં પગલાં છે. હાંગિરાજના
હડાનાં પગથીયાં શેઠાણી હરકુંવરનાં બધાવેલાં છે ત્યાં
પાણીની પરબ છે. ત્યાંથી આગળ જતાં નાના માનમાંડી-
યા પાસે જતીનાં પગલાં એક દેરીમાં છે, છાલાકુંડ પાસે
વિસામો છે. તેની પાસે સંવત ૧૮૭૦ માં ગાળનનાં
પગલાંની દેરી બધાવેલી છે

છાલાકુંડથી જમણી તરફ જતા શ્રીપુજની દુક
તથા પગલાં વગેરે આવે છે. અને ડાબી તરફ જતાં શેઠ
હડીભાઈનો વિસામો છે. ત્યાં પાણીની પરબ મુંબઈવાળા
શેઠ તલકચંદ માણેકચંદે બધાવેલી છે. ત્યાંથી આગળ
ચાલતાં હીરાબાઈનો કુંડ તથા પરબ આવે છે. તેની પા-
સેની દેરીમાં અઈમુત્તાજી, નારદજી, દ્રાવીડ અને વારી
ખીલજીની ચાર મુર્તિ છે.

સુરતવાળા જુખણદાસનો કુંડ તથા પુલવાંડી પરબ
વગેરે છે, તેની પાસે દેરીમાં ગમ, ભરત, શુકરાજ, સેવ-

જવું રસ્તામાં પ્રથમ શ્રીઆદિનાથજીનામંદિરમાં તેમજ શ્રી
 સન નાયિકાશ્રી ચક્રેશ્વરીનાં દર્શન કરતા જવું મુલવસીમાં
 શેઠ આણુદાસ કલ્યાણજી તરફથી ૧ ચોટ્ટીપેહેરો છે. ત્યાં
 જાત્રુઓને નહાવાની પૂજાની વગેરે ઠીકા સિંગવડે છે. પ્રથમ
 મૂળનાથજી શ્રીઆદિશ્વર લગવાનલી પૂજાકિન્નવીડોનીડપાસે
 નવા આદેશ્વરના દેરાસરમાં, તેની પાસે અષ્ટાપદજીતા દેરામાં
 તથા શસ્ત્રકોટ વગેરેમાં પૂજા કરવી, મૂળનાથજી ૨ આ-
 દિનાથ લગવાન સામે પુઠરીક ગણપ્રસ્થાન દેરાસર છે.
 રાયણ તળે પ્રથમ તીર્થંદર શ્રી આદિનાથના પગલાં છે.
 બીજા પણ નાનાં મોટા દેરાસરો/મૂળ/દુકમાં છે. પછી
 બહાર આવી સંપ્રતિ રાજના દેરાસરજીમાં તથા શ્રી ને-

દુકાનાં નામ નીચે મુજબ:—

૧ મોલીચાશેઠની દુક.

૨ સાકરવસીની દુક.

૩ નંદીશ્વરદીપ,

૪ હીમાવસીની દુક.

૫ છીપાવસીની દુક.

૬ અદ્વયદલ,

૭ પાંચ પાંડવ,

૮ શાંતીનાથજીની દુક.

૯ માફદેવી માતાની દુક.

ઉજ્જવલજીએ બધાવેલી દુક.

શેઠ પ્રેમાભાઈ હેમાભાઈએ બધાવેલી દુક.

અડતરવસીમાં સદા સોમજીનાં દેરાસર ચોમુખજીનાં છે. તે દેરાસર અમદાવાદના શ્રાવકે બધાવ્યું છે. તેમાંની ચાર પ્રતિમાઓ પહાડ ઉપર ચઢાવતાં ચોરાશી હજાર કૃષ્ણજીનાં દોરડાં તુટી ગયાં હતાં, એમ કહેવત છે. બીજા પછી ઘણાં દેરાસર છે, ત્યાં હજારો પગલાં અને પ્રતિમાઓ છે. ચોમુખજીની દુકથી નીચે ઉતરવા બારી છે ત્યાંથી બારોબાર નીચે ઉતરાય છે.

સિદ્ધાચલજીના પહાડની ત્રણ ગાઉની પ્રદક્ષિણા, ૭ ગાઉની પ્રદક્ષિણા તથા બાર ગાઉની પ્રદક્ષિણા એવી રીતે

ત્રણ પ્રદક્ષિણા દેવાય છે. પહોડ ઉપર ઉલખાજળ, સો-
વનગુફા, ચેલન તલાવડી, સિદ્ધસીદ્ધલા, સિદ્ધવડે, શત્રુજ્યા
નદી વગેરેની પણ ભત્રા થાય છે. શત્રુજ્યા કુંગર ઉપર
ચઢવાના ચાર રસ્તા છે.

૧ પાલીતાણા રસ્તે તલાટીથી.

૨ એઇટીની પાગેથી.

૩ શત્રુજ્યા નદીથી.

૪ રાઈશાલાની પાસેથી.

રામપોરની ખારી પાસે ઔરંગઝાબાદવાળા શાહ મેહન
લાલ વલ્લભદાસનું દેર તથા તેની પાસે ત્રણ શિખરનું
ચુરતવાળા શેઠ દેવચંદ કલ્યાણચંદનું દેર, તેનીપાસે શેઠ
મોતીશાંની કુલવાડી, તથા કુલ પાસે કુંતાસરદેવીની દેરી
ને તેની પાસે ગોડીયો ને વિસામા લેવાના વિનામા છે,
તેની નજીક વાઘણપોળમાં પેસવાની ખારી છે.

સિદ્ધાચળનાં ૧૦૮ નામ પણ શાસ્ત્રોમા વર્ણવેલાં
છે. પહેલા આરામાં એંસી જોજનનો, બીજે આરે સીતેર
જોજન ને ત્રીજે આરે સાઠ જોજન, ચોથે આરે પચાસ
જોજન અને પાંચમે આરે બાર જોજન ને છઠે આરે
સાત હાથનો એવી રીતે દરેક આરાની શરૂઆતમાં એ
પ્રમાણે સ્થીતિ બજાવી, તે પછી કંમે કંમે આ અવસર
પીણીકાલમાં હાળી સમજવી, તેવીજ રીતે ઉત્સરપિણી-
કાલમાં કંમે કંમે વૃદ્ધિ સમજવી.

(૨૭૪)

સિદ્ધાચળમાં મોટા મોટા સોળ ઉદાર યવાના
કદા છે, તેમાં પંદર ઉદાર યવ ગયા છે, અને છેલ્લો,
દુષ્પસહ સૂરિના વળતમાં થયો.

સદા સોમળની દુઠ્ઠ બંધાવનાર સર્હો શેઠ ગંધારના
રહીશ હતા અને સોમળ શેઠ અમદાવાદનાં જૂથ હતા.
સદા શેઠને આપત્તિ વળતે સોમળે શેઠે ખર્ચ ખાતે
લખીને મદદ કરેલી પણ પાછળથી સદાેળ શેઠે લાભ
મળતાં રૂપેઆ આપવા માંડ્યા પણ સોમળ શેઠે લેવાની
નાં પાડી અન્તે રકબંક કરતાં છેવટે તેમણે બન્નેએ મળીને
સિદ્ધાચલ ઉપર દુઠ્ઠ બંધાવી જે મહાં સોમળની ચોમ
ખંભની દુઠ્ઠ કહેવાય છે. એમ કિં વદન્તિ સંલગ્નાય છે

તાલજનોં દુંગર.

૨૨

તાલદ્રજગિરિનો દુગર ગાઉ ના ઉચો છે, તેના
ઉપર દેરાસરેળ છે. તેમા મૂલનાયક શ્રી મુમતિનાથ મહા
રાજ છે. લમતીમા સપ્રતિ રાજની લરાયેલી સાત
દેરીયોમાછ દેરીયોમાં પ્રતિમાળ બેસાડેલાછે, અને એકમાં
ેસાડવાના છે. દેરાસરમાંના ચોમુખમાં રીખવદેવ બેમા

ટલ છે. ત્યાંથી શ્રી સિદ્ધગીરીનાં દરશન કરવાને ચાતરો બધાવ્યો છે, ત્યાંથી સિદ્ધગીરીનાં દર્શન થાય છે. ડુંગર પર દેરી બે છે, તેમાં બાહુબલી તથા ભરતજીનાં પગલાં છે. આ દેરાસર પ્રથમ સપ્તરિજાનું બધાવેલું તે જીર્ણ થવાથી ટીપ કરી સંવત ૧૮૭૨ ના વૈશાખ સુદિ ૧૩ નવું દેરાસર બંધાવી તેમાં પ્રતિષ્ઠા કરી, તેમજ ધર્મશાલા એક બાણુ ધનપતર્જીજીની બધાવેલી છે તથા એક શ્રી સંઘની છે. ડુંગર ઉપર ૩૦ શુક્રાઓ છે, તે વિદ્યાર્થીની શુક્રાઓ કહેવાય છે. તેમાં ૪-૫ શુક્રાઓ ૨૦૦ માર્ગસં સમાય તેવડી છે.

ખેડીયારનું એક લેયરું છે, તથા અંભણા મંડપનું લેયરું છે, ટાકા બે પાણી ભરવાનાં છે, તલાજના કુલ ચસ્તી ચાર હજારની છે, ગ્રાવકોનાં ઘર ચારસો છે.

તલાજના ડુંગર ઉપરનું દેરું સંવત ૧૩૮૧ મા બધાવેલું છે. તલાજની પાસે તલાજ નદી વહે છે તેજ નામથી એક દેત્યનું દેરું છે.

તલાજથી દોઢ ગાઉ સાબલાસર ગામના કોલી કરશનને સ્વપ્ન આપી શ્રી પારસનાથની પ્રતિમા શ્યામ વર્ણની મપ્રતિ રાખની બધાવેલી ઓગણતીસ તમુની તેના ખેતરમાંથી નીકળી હતી તે તલાજના દેરાસરમાં મધરાવી છે.

વંસ્તુપોલે તલાબના હુંગર ઉપર રૂપલદેવનો પ્રાસાદ
કરાવ્યો છે.

જુનાગઢ-ગિરનારજી.

૨૩

જુનાગઢ એ ગિરનાર પર્વતની તલાટીમાં આવેલું
છે. જુનાગઢ એ પણ પુરાણ અંદર છે, પ્રથમ અહિંયા
ક્ષત્રીઓનું રાજ્ય હતું. તેવાં પ્રથમ રાજ્યધાની વામન-
સ્થળી (વંથળી) ગણાતું. પરંતુ ગ્રહરીપુ કે તેની નજીકનાં
રાજાઓ જુનાગઢમાં વસ્યા હોય તો બનવાલોગ છે. ત્યાર
પછી કેટલીક અડતી પડતી ચાલી ગઈ, એવડે જુનાગઢના
પ્રખ્યાત છેલ્લા રા. માંડલિકના સમયમાં અમદાવાદના
મહમદ બેગડાએ તેને હરાવી મુસલમાન બનાવ્યો, ત્યારથી
આજ પર્વત નવાળી રાજ્ય ચાલતું આવેછે. સોરઠમાં જુના-
ગઢનું રાજ્ય પહેલાં સર્વોપરી ગણાતું. જુનાગઢ એ જેનોનું
મોટું તીર્થ ગણાયછે, ત્યાં દેવચંદ લક્ષ્મીચંદનુ કારખાનું
છે, જે જુનાગઢ તથા ગિરનારજીના તીર્થનો વહીવટ કરે
છે. ગામમાં ધર્મશાળાઓ દેરાસરો વગેરે સગવડ સારી
છે, જુનાગઢથી તલાટી કોથ બે થાય છે. ત્યાં ગાડીઓ

જઈ શકે છે. તલાટીએ શેઠ પ્રેમચંદ રાયચંદની ધર્મ-
 શાળા છે ત્યાં જાત્રાગુઓને લાથુ અપાય છે, જાત્રાગુઓ
 રાતના ત્યાં જઈ સૂઈ રહે છે કે જેથી પ્રભાતના ત્યાંથી
 હુંગર ઉપર ચડવું સુગમ પડે. તલાટીમાં દેરાસર પણ છે
 હાલમાં પહોડ ઉપર ચડવાનો રસ્તો સુગમ છે કારણ કે
 તે સુધરાવેલો છે. તેમજ કેટલીક જગ્યાએ પગથીયા પણ
 કરાવેલા છે. પહોડનું ચંડાણ સાત કોશનું છે જેની શક્તિ
 ન હોય તે ડોળીમાં બેસીને પણ ચડી શકે છે. રસ્તામાં
 એક જો જગોએ પાણી મીળી શકે છે. વિસામાં પણ
 બાધેલા છે પહોડ ઉપર કોશ ૪ ચર્યા પછી બાવીસમાં
 તીર્થંકર શ્રી નેમનાથજીનું દેરાસર આવે છે, ત્યાં બીજા
 પગ. ઘણા દેરાસરો અને ધર્મશાળાઓ છે અહિયાં શ્રી
 નેમનાથજીના દીક્ષા, કેવળ અને મોક્ષ એ ત્રણ કલ્યાણક
 ચલા છે ભગવંતની પૂજા કર્યા પછી ઉપર જતા રાણુલની
 ગુફા અને અગ્નિકા અધિષ્ઠાયિકાનું મંદીર આવે છે, ત્યાંથી
 પાચમી હુકે નેમનાથ મોક્ષ ગયા તેની સ્થાપના છે,
 રસ્તામાં બીજા પણ દેરાસરોમાં દર્શન કરતા જવું. વળી
 નીચે ઉતરતાં સહસ્રાવનમાં જવું. ત્યાં નેમનાથજીએ દીક્ષા
 લીધી તે સ્થાનક છે, ત્યાં પગલાં છે રસ્તામાં ઘણા જોગી
 હોડોના મઠ આવે છે આ પહોડ ઉપર અનેક જાતની
 વનસ્પતિઓ છે. ચીતરાવેલ પણ એક સજીવન પાણીનું
 તલાવ તેમાં છે, પણ લાભ વિના મલતી નથી. એ

અખિકાને સંભાળતો તેને (અખિકાને) શોધવા આવ્યો. અખિકાએ તેને જોતાજ વિચાર્યું કે, એ મને મારવા આવે છે, જેથી નેમીનાથનું ધ્યાન કરતાં છતાં તેણીએ ચોતાના બે પુત્રોની સાથે કુવામાં ઝપાપાત કર્યો. તેની પછવાડે તેના વર સોમભટ્ટે તેનું સ્મરણ કરતા કુવામાં ઝપાપાત કર્યો, હવે અખિકા તિર્થંકરના ધ્યાનથી વ્યતર લોકમાં મહાન 'ઋદ્ધિવાળી' અને ઘણી દેવીઓના પરિવાર વાળી એવી મહા સમૃદ્ધ દેવી (અંખીકા) પણ ઉત્પન્ન થઈ, અને તેનો વર સોમભટ્ટ તેના વાહન રૂપ દેવતા થયો, તે અરસામાં નેમીનાથને કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયેલું જ્ઞાનથી જાણી ભગવંતને વાંદવાને વિમાનમાં બેસીને સમવસરણુમાં આવી. ભગવંતની દેશના સાંભળી તેના અદ્ભુત આશિષથી પ્રસન્ન થઈ સુધમાં ઇંદ્રે (શકેંદ્રે) અખિકાને નેમીનાથના શાસનની અધિષ્ઠાયિકા પણે સ્થાપી. આજે તેજ ગિરનારની અધિષ્ઠાયિકા દેવી અંખિકા પણે ઝાળખાય છે. ગોમેધ નામે યક્ષ પણ તેજ વખતે ઉત્પન્ન થયેલો છે. તે પણ નેમીનાથના શાસનમાં અધિષ્ઠાયક છે. વસ્તુપાળ તેજ પાળે મ. ૧૨૮૮ માં અહીં દેરાસર બધાવેલું છે ને ગીરનારની જાત્રા કરેલી છે.

ગજપદ કુંડ:

૨૪

આ કુંડ ગિરનારજીના પર્વત ઉપર આવેલા છે. શ્રી કૃષ્ણ વાસુદેવ જેવારે ગજપદ કુંડે આવ્યા, તેવારે તે મણે શ્રી શકેન્દ્રને પુછ્યું કે “જોનું નામ ગજપદ કુંડ કેમ પડ્યું, તેવારે શચીપતિએ તેમને જણાવ્યું કે “પૂર્વે જેવારે ભરત ચક્રવર્તી અહીંયાં આવ્યા હતા. તે વખતે તે વખતના ઇંદ્ર શ્રી રૂપભદ્રેવને નમવાને અર્થે આવેલા તે આ ગિરનાર ઉપર પણ જાત્રા માટે પધારેલા તેમના ઐરાવણ હાથીના પગલાથી ત્યાં કુંડ થયો તેનું ગજપદ કુંડ એવું નામ પડ્યું છે. ચૌદહજાર નદીના પરીવાર વાલી એવી ગંગાનદીના જળ આ કુંડમા આવેલા છે. માટે એ ગજપદ કુંડ પવિત્ર છે. તેના જળમાં સ્નાન કરવાથી ખાસી, શ્વાસ, સુવારોગ, જલોદર, ગ્લાની વગેરે નાશ પામે છે, બીજો ધરણેન્દ્રનો અમરેન્દ્રનો વગેરે કુંડો છે.

ગિરનાર, કૈલાસ, રૈવતાચલ, ઉજ્જયિંત, સ્વર્ણગિરિ અને નંદલદ્ર એ સર્વ નામો ગીરનારનાં છે. પહેલે આરે ૩૬ ભોજન, બીજે આરે ૨૦, ત્રીજે ૧૬, ચોથે ૧૦, પાંચ એ ૨, ને છઠ્ઠે ૧૦૦-સુવૃષ્ણ એમ પ્રાયશ્ચિત્તો છે. રૂપ

લઢેવ લગવતે પોતાના સુરાઈ પુત્રને આ દેશનું રાજ્ય આપવાથી આ દેશનું સુરાઈ ઉપરથી સૌરાષ્ટ્ર એવું નામ પડ્યું. સૌરાષ્ટ્રની રાજ્યધાની જુનાગઢ અથવા વામન-સ્થલી ગણાય છે.

ઘોઘા.

૨૫

આ ગામ ભાવનગરથી સાત માઈ મેલ થાય છે, ઘોઠા ગાડી બેલગાડી વગેરે વાહન મલે છે, ત્યાં નવખંડા પાર્શ્વનાથની પ્રાચિન પ્રતિમા છે. તે માટે જુઓ પાછળ નવખંડા પાર્શ્વનાથ

ઘોઘા એ જુનું ને પુરાતની સંભળાય છે. અસલ તે ઘણું મોટું શહેર હતું પાછળથી ઘોઘા ભાગીને ભાવનગર વસેલું સંભળાય છે.

ભાવનગર.

૨૬

ઠાઠીયાવાડમાં આ શહેર હાલ મુખ્ય ગણાય છે. ઇ. સ. ૧૭૨૩ માં ભાવસિંહજીએ પીલાજીરાવ શાયકવાડની બીકથી શીહોરથી વઢવા બંદરે આવી ભાવનગર વસાવેલું.

માંગરોલ.

૨૯

જુનાગઢથી વેરાવળ જતાં રસ્તામાં કેશોદ સ્ટેશનથી આઠ-આઠ માંગરોલ જવાય છે. અહીંયાં નવપહલવ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા બાત્રા કરવા લાયક છે. ખીલું દેરા સર શ્રી સુનિસુમતસ્વામીનું ધર્મચંદ હેમચંદ બંધાવેલું છે. ધાવકની પ્રસ્તી સારી છે. સ્વેતાંબરી ; સ્થાનકવાસી અને લુકો ત્રેણે પંથના ધાવકો અહીંયાં વસે છે. નવપહલવ પાર્શ્વનાથ માટે પાછળ જુઓ નવપહલવ પાર્શ્વનાથ. માંગરોળનું પ્રાચીન નામ રત્નગઢ હતું. લગભગ ગામના સેકામાં તે મંગલપુરથી ઓળખાતું હતું. આ શહેર ઘણું પ્રાચીન જણાય છે. કુમારપાળ રાજા શત્રુજય ચિરનારે યાત્રા નિમિત્તે આવતા ત્યારે અહીંયાં વધારે રહેતા હતા, અહીંયાં રાજ્યમહેલ અને નવપહલવલ મહારાજ કુમારપાલે બંધાવેલા જણાય છે. અહીંની રાવલી મસીદ પણ પ્રયત્ન જનાલય હોય અને પછી મોગલ સત્તામાં મસીદ થઈ હોય તેમ જણાય છે. ખીલું પણ પ્રાચીન બહુ જાણીતું છે.

(૧૮૫),

વેરાવલ.

૩૦

અહાલ નોતામણી પાશ્વનાથનું દેરાસર સં. ૧૮૭૪ માં બાંધાવેલું છે તેમજ બીજું દેરાસર પણ બહુ જૂનું છે પ્રતિમાઓ પણ છે બત્રા કરવા લાયક છે.

પ્રભાસપાટણ.

૩૧

આ શહેર ઇતિહાસીક તેમજ ધાર્મિક દ્રષ્ટિએ ઘણું જૂનું છે, એને દેવપાટણ પણ શાસ્ત્રમાં કહેવાય છે, તેમજ ચંદ્રપ્રભાસ નામ પણ છે. વેરાવળથી ગાઉ એક થાય છે ત્યાં નવ દેરાસરો છે, તેનો ઇતિહાસ ઘણો જ મોટો અને લખવા લાયક છે.

૧ ચંદ્રપ્રભુનું દેરાસર	૬ મહાવીરસ્વામીનું દેરાસર
૨ સુવિધિનાથનું દેરાસર	૭ આદેશ્વર ભગવાનનું દેરાસર
૩ પાશ્વનાથનું દેરાસર	૮ અણ્ણતનાથનું દેરાસર.
૪ શાંતિનાથનું દેરાસર	૯ તેમનાથનું દેરાસર
૫ મલીનાથનું દેરાસર પ્ર	તિમાણ લોચરામાથી
- નીકળ્યા છે.

બીજા સગર ચક્રવર્તી લર્પણ સમુદ્રને શત્રુજયના
 રક્ષણને માટે લાવતા હતા પણ ઈંદ્રના કહેવાથી સમુદ્રમાં
 પાણી ચક્રીના હુકમથી દેવે અહીં થંભાવ્યાં, ને જગતના
 દેવતાઓને માટે તીર્થ પ્રગટ રહેવા દીધું. અહીં પ્રખ્યાત
 સોમનાથ મહાદેવનું, અન્યમતિનું તીર્થ છે તે પ્રથમ ત્યાં
 ચંદ્રપ્રભુનો પ્રાસાદ હોવો જોઈએ, પણ પાછળથી ત્યાં
 બળાતકારે સોમનાથનું તીર્થ બન્યું જણાય છે. શ્રાવકોની
 એક ધર્મશાળા છે, ગામ સાફ છે. શહેરના પ્રમાણમાં
 શ્રાવકોની વસ્તી સારી છે. પ્રભાસ પૂર્વે ચંદ્રપ્રભુના ના-
 મથી ચંદ્રપ્રભાસ તરીકે પણ ઓળખાતું હતું. ચંદ્રપ્રભુ
 સ્વામીનું મંદિર ઘણું પ્રાચીન મંલળાય છે. હાલમાં પણ
 ચંદ્રપ્રભુના તીર્થ તરીકે તે ઓળખાય છે. મોગલ શાહન-
 શાહોના અનેક આંધાતો થવા છતાં પણ હાલમાં અસ્ત
 વ્યસ્ત રથીતિમાં આનંદ આપે છે. આ શહેર ચંદ્રપ્ર-
 ભાસ, દેવપાટણ એથવા દેવપટ્ટન એટલું બધું પ્રાચીન છે કે
 ચંદ્રપ્રભાસમાં પૂર્વે યુગાદિપ્રભુના પૌત્ર સોમયજ્ઞા-ચંદ્રમ
 જ્ઞાએ પ્રાસાદ બંધાવી લાવી આઠમા તીર્થંકર શ્રી ચંદ્રપ્રભુની
 મુર્તિ પધરાવી હતી. ને ત્યાં શશિપ્રભા નગરી ત્વસાવી હતી,
 તેમજ ચંદ્રપ્રભુનાં સમયમાં બીજા ચંદ્રચંદ્રાએ લાવથી
 ચંદ્રોદ્યાનની મંત્રીપે તીર્થંકર શ્રી ચંદ્રપ્રભુનો પ્રાસાદ કરાવી
 ચંદ્રપ્રભુની મુર્તિ પધરાવી હતી. અહીંયાં સીતાજીએ પણ

(૧૨૭)

એક નેવીને ચત્ય કરીવી ચંદ્રપ્રભુનો સ્થાપનો કરી હતી. અહીંયાં ડોકરીયા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર પણ છે, પ્રતિમા શ્યામવર્ણની તેના હાથમા રૂપાની ડોકરી ચોટલી છે. પ્રથમ રોજ એક ડોકરી નીકલતી હતી પણ આશાતના થવાથી બધ થઈ ગઈ છે ભરત મહારાજ પણ સધ લઈને અહીંયા આવેલા છે તેમણે ચંદ્રપ્રભુનો પ્રાસાદ બંધાવેલ છે. શાંતિનાથના પુત્ર ચક્રાચુધે પણ આવીને પ્રાસાદો સમરાખ્યા છે

— ❧ —

દીવ.

૩૨

દીવ એ ઘણુ પ્રાચિન શહેર સંભળાય છે, પૂર્વે અબ્બહરા પાર્શ્વનાથ અજયરાજ બ્યારે અહીંયા નિવાસ કરતા હતા તે વારે સમુદ્રમાથી પ્રગટ થયા હતા, જુઓ અબ્બહરા પાર્શ્વનાથ ? અહીં હાલમા ચાર દેરાસર છે, શ્રાવકના કુટુંબ ૨-૩ લગલગ છે. હાલમા દીવ માગરોલની નજીક આવેલું છે આજથી સાડાત્રણસો વર્ષ પહેલા શહેરની તેમજ જેનોની સારી આબાદી હતી. આ પચતીર્થિમા પણ કેટલાક જૈન દેવાલયો પાદશાહી વખતમાં નષ્ટ થયા લાગે છે. પણ કોઈ ઇતિહાસકારોએ તે હકીકત

પ્રગટ કરી નથી. જ્યારે સોમનાથની હકીકત તરતજ લખાઈ ગઈ.

ઉ-હા.

૩૩

અહીંયાં પાંચ દેરાસરો આવેલાં છે. કાળાંતરે પાર્શ્વનાથજી અને નેમનાથજીવાળાં દેરાસરો પ્રથમ જગાએથી ખસેડી ત્રીજા દેરાસરની જોડે કર્યા અને સંભવનાથજીને પણ પરિવાર સાથે પ્રથમના દેરાસરમાં પરોણા દાખલ ગણ્યા. એક દેરાસર સંભવનાથજીના માટે તૈયાર થાય છે. શ્રી હીરવિજયસચિજીનું છેલ્લું ચોમાસુ અહીંઆ થયું હતું—ત્યાં તેમને અગ્નિમસ્કાર થયો હતો ત્યાં એક ચોતરો છે અહીંયાં નજીકમાં ગોરખમઢી ગામ બાવાનું છે ત્યાં સંભવનાથની પ્રતિમા સફેદ હાથ ઉંચી, તેને તેઓ રૂપલાવતાર માનીને પોતાની વીધીથી પૂજે છે પણ આપતા નથી.

અખહરા-અખરા.

૩૪

અહીંયાં દેરાસરજી પાંચ છે. રૂપલાદેવજીનું દેરાસર તેને અદર મોટું લોચરૂ છે, તે તદ્દન પત્થરનું બાંધેલું છે

અદર બે ગભારા છે, 'એકમાં ઐદિશ્વરજી છે બીજામાં અમિતરા પાર્શ્વનાથ છે. શાંતિનાથજીનું, શ્રી પાર્શ્વનાથનું શ્રી નેમીશ્વરનું તેમજ સંલેવનાથનું એ પાંચ દેરાસરો કુંભારવાડા તથા સુતારવાડાના નોમથી ઓળખાતી જગાયે છે.

ધર્મશાળા બે સાર્વજનિક છે તેમાં એક વેદવેદીની છે અને બીજી તપાંગચ્છના જીવા વાલજીના પુત્રોએ બંધાવેલી છે એક ઉપાશ્રયમાં હીરવિજયની ગાદી છે.

અબ્જરામા અબ્જહરા પાર્શ્વનાથની ભવ્ય અને પ્રાચીન મુર્તિ છે, જત્રા કરવા લાયક હોવાથી અબ્જહરા પાર્શ્વનાથનું તીર્થ સ્થળ ગણાય છે. હાલમાં પ્રતિમાજીને લેપ અને જીર્ણોદ્ધાર થવાથી તીર્થની શોભામાં વધારો થયો છે.

દેવવાડા.

૩૫

દેરાસરજી એક અહીંયાં ચિત્રામણી પાર્શ્વનાથજીનું છે પ્રતિમા પાચ છે આ પંચતીર્થ તરીકે ગણાય છે.

૧ દીવ, ૨ ઉન્હા, ૩ અબ્જહરા, ૪ પ્રભાસ પાટણ અને ૫ દેવવાડા એ પાંચ તીર્થો પંચતીર્થોમાં ગણાય છે.

રાજકોટ

૩૬

આ શહેર કાઠીયાવાડના મધ્યગિંદુ તરીકે ગણાય છે, હવાપાણી સારાં છે. રેલવે સ્ટેશન ત્રણ છે. જૈનોની વસ્તી સારી છે. વેપારનું મથક ગણાય છે. દેરાસર એક શિખરખંધી મુલનાયક સુપાર્શ્વનાથજીનું છે, દરબારી રજવાડી શહેર ગણાય છે. શહેર જોવા લાયક છે

મુલી.

૩૭

અહીંયાં માંડવરા પાર્શ્વનાથનું મૂળનાયકજીનું રમણીય જાત્રા કરવા લાયક દેરાસર છે. ગોડીજીની-સાથે એની અંજનશાલા થયેલી છે, પ્રતિમા ચમત્કારીક છે. આના ભાટલોકમાં રાસઠા છે.

જામનગર.

૩૮

એનું પ્રીણુ નામ 'નવાનગર' અથવા તો 'નગર' તરીકે પણ તેને ઓળખે છે. કચ્છના રાવના વંશનો કોઈ ભાયાત

અમરાવતે ત્યાંથી આવીને, હાલાર છતી સોળમા મેકાની શરૂઆતમાં ત્યાં આગળ દરયા કિનારે જામનગર વસાવી ત્યાં રાજ્ય ધ્યાની સ્થાપી અને આસપાસનો મુલક કબજે કર્યો. પછી તેઓ બડેબ (જમ) ના નામથી જોળા આવા લાગ્યા. અહીંયાં આઠ દેરાસર છે. જત્રા કરવા લાયક અહીંયાં એક દેરાસર રાયસીશાહ શેઠનું બંધાવેલું છે. તેમાં બાબા પાર્શ્વનાથજી મુલનાયક છે સંવત ૧૬૪૨ માં કરાવેલા માંડેલું ૧૬૭૮ માં પુરૂ થયું હતું. સંભવનાથજીના ચોમુખ ત્રણા સારા છે. શહેરમાં કણા પાર્શ્વનાથનો ગભારો કહેવાય છે, તેમાં સહજકણા પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા ચમત્કારીક છે, પામે ગોખલામાં રત્નની પ્રતિમા એક કુટ હી જત્રા કરવા લાયક છે. દેરાસર જાવન છનાલયનું મોટું વિશાળ બનાવ્યું છે.

બીજી દેરાસર વર્ધમાનશાહનું બંધાવેલું છે, તે શાંતિનાથજીનું છે. પ્રતિમાઓ પણ બહુ જુની છે. દેરાસર જાવન છનાલયનું છે ૧૬૪૨ માં બાંધવા માંડેલું તે પણ ૧૬૭૮ માં પ્રતિષ્ઠા થઈ.

આદેશ્વરજીનું દેરાસર શેઠનું કહેવાય છે તેમાં : જ દેરાસરો ભેગાં છે હમણાંજ જીર્ણોદ્ધાર થયો છે.

નેમનાથજીના દેરાસરમાં, શ્યામ પ્રતિમા સંપ્રતિ રાજની લરાવેલી તે જાસો વરસ ઉપર ત્યારે જામનગરથી

વહાણુ ગયેલાં તે દરિયામાં થંભાણું તે વખતે તે પ્રતિમા,
ગડા, અંખિકા દેવીની મુર્તિ, અને આસન દરીયામાંથી
તરીને ઉપર આવ્યાં, તે સર્વને વહાણમાં લીધાં, તે પ્ર-
તિમા આ દેરાસરમાં પધરાવવામાં આવ્યાં.

ચંદ્ર પ્રભુનું તથા આદિશ્વરનું દેરાસર શેઠ આણું-
દણ તથા એળણએ કરાવેલું છે, તેમાં પ્રતિમાઓ લગ-
ભગ ૧૩૦ છે.

વાસુપૂજ્યસ્વામીનું દેરાસર સંઘનું કરાવેલું છે,
તેમજ ધર્મનાથજી મંદિર પણ સંઘનું કરાવેલું છે.

તે સિવાય વંડામાં હરજીવન શાહનું કરાવેલું દેરા-
સર છે, મોટું રમણીય મકાન બાંધ્યું છે. સંવત ૧૯૪૪
તે સિવાય બીજાં પણ દેરાસરો તથા અપાસરા છે. ખડ-
તર ગચ્છને વડે દાદાસાહેબના પગલાં તથા દેરી છે.

કહે છે. જુનાગઢ અને વામનસ્થલી એ બે શહેરોમાં પ્રથમ રા. ની રાજ્યધાની રહેતી, પછી છેવટે જુનાગઢ ગાદી ક્યારે આવી, તે કાઠીયાવાડી ઇતીહાસીક સાહિત્ય-માંથી જોઈ લેવું. એક પદ્મપ્રભુનું સંવત ૧૯૬૦માં તથા બીજું શાંતિનાથજીનું દેરાસર ૧૯૧૮ માં કરાવેલું છે, તે સિવાય હમણાં શેઠ દેવકરજી મુલજીએ નવીન દેરાસર ચોઠા વરસ ઉપર બંધાવ્યું છે

દારિકા.

૪૦

આ શહેર કાઠીયાવાડમાં કરિયા કીનારે આવેલું છે, આસપાસ દારિકા કે જે છેલ્લા મહાભૂજવિષ્ણુની રાજ્યધાની તરીકે આજથી લગભગ છતાસી હજાર વર્ષ પહેલાં હયાત હતી, જે નગરી ઈંદ્રના આદેશથી કુબેર દેવતાની બનાવેલી હતી. તે વખતે તે અનેક જૈનમંદિરોથી મુશોભીત હતી. તે દારિકા મહાભૂજ વિષ્ણુના છેલ્લા દિવસોમાં જ દેવકોપથી છ માસ પર્યંત બહી અને મહાભૂજવંત એવા શ્રી વિષ્ણુ તેમજ બળભદ્ર એ બે સિવાય કોઈ તેમાંથી બચી શક્ય નહીં, એવી રીતે છ માસ પર્યંત દેવતાના કોપથી દારિકા, બળી પડી તેની ઉપર

લવણસમુદ્રનાં પાણી ફરી વળ્યાં. તેનાજ નામે કરીને આ દ્વારિકા પણ છે પણ તે કઈ સાલમાં વસ્યું તે કોઈ ઐતિહાસીક પુરાવાથી જોઈ લેવું. હાલની દ્વારિકા પણ અમુદ્ર કિનારે આવેલી છે અને તે જરોડાધીજા નામદાર ગાયકવાડ સરકારની હકુમતમાં છે.

જરડાનો ડુંગર.

. ૧૮૪૧

સોરઠમાં જરડાના ડુંગર ઉપર આઠમા વામુદેવ. લક્ષ્મણ અને રામચંદ્રના સમયમાં રાણી કુકેયી, હર્પથી પતિની આજ્ઞાથી ખોલ અવસ્થાવાળા રામ આદિ પુત્રોને લઈને ત્યાં ડુંગર ઉપર આવી હતી. જરડાના ડુંગર ઉપર જરડાં શેઠસે જાહેરે જાવી તીર્થંકર શ્રી નેમીનાથનું મંદિર હતું, ભક્તિપૂર્વક ત્યાં મહોત્સવ કરી. માગણીને જાન આપ્યાં, એત્યં જીવં ધરેલું હોવાથી કુકેયીએ તેના ઉદ્ધાર કર્યો, અને નેમીનાથની પુનઃ સ્થાપના કરી.

હલામણુ સોનરાણીને પરણીને ધુમલીનું રાજ્ય પાછું મેળવે છે. વિશેષ હકીકત માટે જુઓ ઠાઠીયાવાડી ઇતિહાસીક સાહિત્ય ! મોરઠમાં બરડાનો ડુંગર પોરબંદરની નજીક આવેલો છે, હાલમાં પણ પહાડ ઉપર ધુમલી ગામ આવેલું છે.

બરડાના નામે પાર્શ્વનાથનું નામ પણ જોવાય અને તેથી 'બરડા પાર્શ્વનાથ'નું દ્વિરાસર અસલ બરડાના ડુંગર ઉપર હોવું જોઈએ. શ્રી ધીરવિમલ કવિના શિષ્ય નયવિજય કવિએ પાર્શ્વજીન સ્તવનમાં ૧૩૫ નામ ભગવાનનાં જણાવ્યાં છે તેમના 'બરડા પાર્શ્વનાથ' પણ નામ બતાવ્યું છે.

બરટ નામનો રાક્ષસ પૂર્વે રાક્ષસી વિદ્યા સાધીને કુરુકમ કરતો અનેક રાક્ષસોનો અધિપતિ એવો તે મહા હિંસાળુ હતો. પાપ કાર્યમાં તત્પર થકો બરડાના ડુંગરમાં ગહેલો હતો. તેને ભરત ચક્રવર્તીના સેનાપતિ મુષેષુ સ્વામીની આજ્ઞાથી (બરટને) વશ કર્યો. પછી તેણે શ્રી કૃષ્ણદેવ ને નેમીનાથનાં ગ્રાસાદ પોતાના નામવાળા બરડાના ડુંગર ઉપર કરાવ્યા હતા. ને સમકિતવંત એવો હમેશ તે જીનેશ્વરની ભક્તિ કરતો હતો.

ભદ્રેસર. (કચ્છ)

૪૨

ભદ્રેસરમાં મહાવીરસ્વામીનું ગ્રામીન દેરાસર આવન
 જનાલયવાળું છે, ધર્મશાલા છે, કચ્છમાં આ તીર્થરૂપ
 ગણાય છે. મહાવીરસ્વામીના નિર્વાણ પછી, ૨૩ વર્ષે દેવચંદ્ર
 શ્રાવકે આવન જનાલયનું, દેરાસર બાંધાવી અહીંયાં
 પાર્શ્વનાથ મૂલનાયક તરીકે સ્થાપ્યા હતા. પણ પાછળથી
 મહાવીરસ્વામી મૂળનાયક થયા, જુઓ ભદ્રેસર, પાર્શ્વ-
 નાથ !-તેરમા સ્તંભમાં ભદ્રેસર, કચ્છ દેશની રાજ્યધાનીનું
 શહેર હતું, વીરધવલ રાજાએ કચ્છપતિ ભીમસીંહને
 જીત્યો હતો, તેની રાજ્યધાની, ભદ્રેસર હતી. કચ્છમાં
 લાખો પુલાહી વગેરે ઇતિહાસ પ્રસિદ્ધ ધણા પુરૂષો
 થયા છે.

વેલુ પે તેમજ અહીંયા ગીતલનાથજી, પાર્શ્વનાથનું તથા
શાતિનાથજીનું મળીને એમ કુલ ચાર દેરામર આવેલા છે.

ભેડડા.

૪૪

દેરામર ગોડી પાર્શ્વનાથજીનું જત્રા ઠગ્વા લાયકે છે.

સુથરી.

૪૫

ધૃતકલોત્ર પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા ઉદેગી, શાહને અ-
હીયા મન્ત્રી હતી જેથી ધૃતકલોત્ર પાર્શ્વનાથનું દેરામર
પણ અહીંયાજ આવેલું છે. વિશેષ હકીકત માટે જુઓ
ધૃતકલોત્ર પાર્શ્વનાથ ! હાલમા અહીં ત્રણ ચાર દેરામર
છે કમ્પમા આ મોટું તીર્થસ્થળ, ગણાય છે

રાપર.

૪૮

આ શહેર કચ્છ દેશમાં આવેલું છે, દેરાસર એક શીખરખાધી નાનું છે. ચીંતામણી પાર્શ્વનાથનું દેરાસર પૂર્વે હતું. તે પ્રતિમા દેાલીની પાસેથી મળેલી હતી. જુઓ, પાર્શ્વનાથના ચમત્કારોમાં ચીંતામણી પાર્શ્વનાથ !

નારાયણપુર.

૪૭

માંડવીથી ૧૦ ગાઉ થાય છે. દેરાસર એક શ્રી પાર્શ્વનાથનું તેમની પ્રતિષ્ઠા સંવત ૧૬૨૨ ના વૈશાખ સુદી ૧૩ ની થઈ છે ધર્મશાળા એક છે, ભાટીયાઓની બે છે.

ભુજનગર.

૪૮

માંડવીથી ૧૭ ગાઉ થાય છે, દેરાસર ત્રણ આવેલાં ચીંતામણીજી, શાંતિનાથજી તથા આદેશ્વર ભગવાનનું.

કચ્છમાં તે મોટું નગર કહેવાય છે, હાલમાં તે રાજધાનીનું શહેર ગણાય છે.

મુંદરા

૪૯

મોટું બંદર ગણાય છે, શીતલનાથજીનું દેરાસર તીર્થ સ્વરૂપ છે, બીજાં બે પુણ્ય સંઘનાંજ બધાંવેલાં દેરાસર છે, મહાવીરસ્વામીનું તેમજ સહેસદ્રણા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર જાત્રા કરવા લાયક છે.

(ગુજરાત) સેરીસા.

૫૦

અમદાવાદથી કલોલ સ્ટેશને ઉતરી ત્યાંથી લગભગ અઢી ગાઉ થાય છે. ગાડા વગેરેમાં જવાય છે. સેરીસા એ જુનું પુરાણું શહેર હતું પણ હાલમાં તો નાનું ગામડું છે. સેરીસા માટે કવિ લાવણ્યસંભર્યે એક સ્તવન બનાવેલું છે. જેમાં જણાવેલું છે કે આ શહેર બાર જોજનનું હતું. તે વખતે તેનું નામ પ્રસાપુર હતું, તેમાં એક સાંકડી

સેરીનો ભાગ હતો. ત્યાં આ દેગસર હતું. આજે તેનાથી આઠ નવ ગાઉ દૂર કડી નામે શહેર છે મમયના પ્રભાવે કરીને આજે તેના બે વિભાગ પડી ગયા હોયતો બનવા બેગ છે. સેરીસામા પાર્શ્વનાથને લોઢણ પાર્શ્વનાથ પણ કહેવાય છે. સેરીસા પાર્શ્વનાથ પણ તેને કહે છે. સેરીસા ગામની પૂર્વ દિશાએ ૧૧ વીધાનો નંબર પૂર્વે આ તમામ દેરાસરનો ભાગ હતો અને તે જમીન સરકારથી ગોચરમાં ગણવામાં આવેલી હતી. ત્યાં ખેતરમાં ખેતકામ કરતાં ત્રણ પ્રતિભાલ પાર્શ્વનાથની ઘણી મોટી સપની કુણાની ધરનારી ખાસ પાપાણની ઠા પુટ પહોળી, ગાા પુટ ઉચ્ચાઈમાં, કુણા સહીત પુટ ૫ નીકળી.

બે કાઉન્સીયા પણ ખાસ પાપાણના મોટા પહોળા પુટ ૨, ઉચા કુટ ૬ા-૭, રૂપલદેવ ભગવાનની પ્રતિમા આસરની સંપ્રતિ રાજની ભરાવેલી જણાય છે. અંબિકા દેવીની મુર્તિ એક છે. એવી રીતે ખેતકામ કરતાં પ્રગટ ચર્ચ હોય તેમ જણાય છે. વિશેષ હકિકત માટે જુઓ પાછળ સેરીસા પાર્શ્વનાથ !

હાલમાં પ્રગટ થયેલી પ્રતિમાઓને સેપ કરવાથી તેની શોભામાં ઘણો વધારો થયો છે.

કલોલ, લોયણી, પાણસર, સેરીસા અને વામજ એ સ્થાનાં પંચતીર્થ જેવું થયું છે.

પાણસર.

૨૫૧

પાણસર એ કલોલ તાળાનું ગામ છે, અને કલોલથી મહેસાણે જતાં વચ્ચે આવે-છે. પાણસર પૂર્વ કાલમાં પાનાપુર નામે શહેર ઓળખાતું હતું, હાલમાં તે ૬૦૦ ઘરનું નાનું ગામડું છે. જૈન શ્રાવકનાં ઘર થોડાંજ છે શ્રીમહાવીરવામીની પ્રતિમા રાવળીયાના વાસમાંથી પ્રગટ થઈ છે, પાણસરમાં ઉગમણી દિશાએ રાવળીયાનો વાસ છે ત્યાં સવત ૧૬૬૬ ના શ્રાવણ સુદિ ૮ ને શનિ-વારે દિવસના નાચક શકર દલમુખની સ્ત્રી રેવા રાવળ-જલા તેજના ઘર આગળથી જતી હશે તે વખતે તેના માટીના ઘરના ખારણાના આગલા છેડામાં આરસના પત્થરનો દેખાવ જોઈ જલાની સ્ત્રી સતોક પાસે ખલ કરવાને તે પત્થરની માગણી કરી, તેવારે સતોકે કહ્યું કે કાલે આવજે, પછી શ્રાવણ સુદિ ૯ ને રવિવારના સવારના સાત વાગે રેવા સતોકને ઘર આવી, તેવારે સતોકે હાતરડાથી જોતરવા માડ્યો તો પ્રતિમાજી જેવો આકાર જણાયો. ત્યારે તેમણે જો જો વિચાર્યું કે આ તો કોઈ દેવની મુર્તિ છે, પછી તેમણે ધીમે ધીમે કારતાં કેશર વિલેપન સહીત લગવાનની મુર્તિ જણાઈ પછી જલાને જોતાની પ્રતિમાજી બહાર કાઢ્યા જલાએ ચોટામા

વધામણી આપી કે મારે ઘેર લગવાન પ્રગટ થયા છે,
 જેથી ગામના આગેવાનો તથા જેનો વગેરે રાવણીઆને
 ઘેર ગયા. પછી સર્વ સાધજો બોલ્યા કે આ જૈનની પ્રતિ
 માણ છે. તો આપણે જૈન દેરાસરમાં લઈ જઈએ,
 પણ પ્રતિમાણ ઉપડે નહીં, વીશ પચ્ચીશ જણે ઉપાડ્યા,
 પણ લગવંત ઉપડે નહી તેથી વિચાર કર્યો કે લગવાન
 કેમ પધારતા નથી ? તપાસ કરતાં માલમ પડયું કે જે
 જગાથી પ્રતિમા કાઢેલ તે જગા તો ઘણી સાંકડી છે ને
 પ્રતિમાણ મોટાં છે. જમીન જરાજર પલાંડી છે ને બીજે
 ભાગ ઉપરનો ભેડાના ચણતરમાં છે, વહી ઘર સંવત
 ૧૯૫૫ ની સાલમાં નવીન કરેલું છે. તે ઘર કરનાર ઠાક-
 રડો પણ હયાત છે. પ્રભુની ઇચ્છા રાવણીયાને ઠાંઈ અપા-
 વાની (પ્રસન્ન કરવાની) જણાય છે, એમ વિચારી શ્રાવ-
 નકોએ ચાલીશ રૂપેયા રાવણીયાને આપવાના નક્કી કરી
 લગવાનને ત્યાંથી ખાટલામાં પધરાવી વાજતે ગાજતે પૂર્ણ
 દિશાએથી જાજર વચ્ચે થઇને જૈન દેરાસરમાં પધરાવ્યા
 ગામના લોકો પાસેથી દૂધ મંગાવી પખાલ કરાવી રૂ. ૫૨
 માં પહેલી પૂજા થઈ, આરતી મંગલ દીવાના રૂ. ૨૫)
 ચંદા, પછી ત્યાંના શ્રાવકોએ આમુખામુના પણ ચાર
 ગામમાં માણસો મોકલી લગવાન પ્રગટ થયાની હકીકત
 જણાવી; પ્રથમ વડુના શ્રાવકસાધજો લગવાનનાં દર્શન

કરવાને ઝટ આવ્યા તેમણે સેવા પૂજા કરી ભગવાનનું
નામ બોલવાને ઘરાઘર નિહાલીને જોયું પણ કાંઈ ખબર
પડી નહીં ત્યારે દુરબીન મૂકાવી તપાસ કરી તો લઈને
કેશરીસિંહનું જણાયું, જેથી આવો ખૂદ માહાવીર ભગ-
વાન ચોવીસમા તીર્થંકર છે એમ ખોલી જયજયકાર કર્યો.
ભગવાન પ્રગટ થયા તે વખતે ચચેલા ચમત્કાર

- ૧ ભગવાનની પ્રતિમા ભીંતના ચણતરમાથી
પ્રગટ થઈ
- ૨ પાણીસરમા તે અરસામા ઢોરોમા રોગ ચાલતે
હતો પરંતુ ભગવાનના નીમ્લવાથી રોગ શાત
થઈ ગયો.

હાલમા મોટું ઢોરોમર શિખરળ ધી બધાઈ પ્રતિષ્ઠા
સ્વત ૧૯૭૪ ના વૈશાક સુદી ૬ ને દીવસે થઈ છે
ધર્મશાળાઓ પાસે છ બધાઈ ગઈ છે ઉપાશ્રય પણ
છે, હવા ખાણી વગેરેની સગવડ મારી છે ત્યાં કારખાના
તરફથી વાસણ ગોઠડા વગેરેની વ્યવસ્થા છે

વામજ

પર

વામજ એ કલોલથી ચા- ગાઉ થાય છે ત્યાંના

દડકે નામના સન્યાસીને દશબાર દીવસથી સ્વપ્ન આવતું કે ગામના પટેલ વગેરેની મદદ લઈ પહોતર જમીન કે જે જગોએ લોકો દેવનું સ્થાનકે માનતા હતા અને ધોળી મુચ્છોવાળો નાગ હંમેશાં ઘણીવાર દેખાતો હતો ત્યાંથી “તમે જોઈ કામ કરી શાંતિનાથની પ્રતિમા પ્રગટ કરો.” એમ વારંવાર સ્વપ્ન આવવાથી તે જગોએ જોઈ કામ કરાવતાં પ્રતિમા દેખાઈ, શાંતિનાથની પ્રતિમા તેમજ ચાર કાઉસઝીયા, જે ઇદ્રાણી દેવીની મુર્તિ તેમજ જે ખંડિત ઇદ્રની મુર્તિ નીકળેલા છે, વૃદ્ધ પુરૂષો પરંપરાથી સાંભળેલી એવી એક કિવદંતિ (દંતકથા) કહે છે કે “ આ જગોએ પ્રથમ મૂલ દેગસર હતું. તેમજ શેરીમા મુખીનું ત્યાં ભોયરૂ હતું આ જે કાઉસઝીયાના ઉપરનો પરધર કોઈ બ્રાહ્મણે મહાદેવનું દેવલ કરાવતા ત્યાં ચોડેલો દેખાય છે તેમજ ખીજા કેટલાક પત્થર ત્યાં ચોડેલા છે. જે માણસ આ પરધર પત્થર તેમજ ખંડિત પ્રતિમાઓ લઈ ગયેલો તે એવા પાપથી આધળો થયો અને તેનો નિર્વંશ ગયો ”

પ્રતિમાજી સવત ૧૯૭૬ ના માગસર વદી ૫ ને રાત્રીવારે પ્રગટ થઈ. પ્રગટ થતાં પહેલા સામેના ઘ-વાળાને કેટલાક ચમત્કાર માલૂમ પડેલા. જેવા કે વાદિત્રના અવાજો, ઘટના સ્વરૂપે સંભળાતા, પછી જ્યારે પ્રતિમાજી અહીં પ્રગટ કરી તેવારે તેમનાં શરીરના દરેક ભાગો

ઉપર કાળાશ આવવા માંડી, જેથી ત્યાં મળેલા લોકોમાં ગભરાટ ફેલાયો કે નહીં કંઈ ઉપદ્રવ થશે, પછી ગામ-વાલાઓએ પ્રાર્થના કરવા માંડી, ત્યારે પાછી પ્રતિમા મૂલ સ્થિતિમાં દેખાવા લાગી.

આ પ્રતિમાજી આગળ દીવો અખંડ બળતો હતો, પણ જ્યારે તેમાં ધી થઈ રહ્યું. ત્યારે રાતના ઓચિંતી આરતી વગેરે થવા લાગી. સામેના ઘરવાળાઓ માંલજાને ઊંઘ્યા અને જોયું તો દીવામાં ધી ન હતું પછી ધી પુર્યું.

લગવાનને તલાવ આગળ ધર્મશાળામાં બેસાડવામાં આવ્યા, ત્યારે અમી બહુ ઝરતી હતી. જ્યારે ગાડામાં બેસાડ્યા ત્યારે કેટલાક માણસો ગાડામાં બેઠેલા છતાં બે માણસો ગાડુ બેંચીને કુલની માફક ગામમાં લાવ્યા, ત્યાં એક જગોએ ધર્મશાલામાં જ્યારે સીમેટ વગેરે કંદીને પરોણા તરીકે બેસાડેલા ત્યારે પોતાની મેળે સ્વલાલિક બે આંગણ પાછા ખેંચેલા દેખાયા.

પ્રતિમા શ્રી શાંતિનાથની સંપ્રતિ રાબતના વખતની જણાય છે. આર કુટ ઉર્ચી છે ! સાથે આર કાઉચ્ચીયા નીકળેલા છે. ત્રીલોવન કણ્ઠીના ઘર પાસેથી ખોદતાં માગસર વહી પાંચમે નીકળેલી છે. અણખેલ સ્ટેગનર્થી પણ જવાય છે.

વીશનગર

૫૩

અમદાવાદથી મહેસાણા લાઇન તે મહેસાના ૪૬ કિ-
સનથી રાજપુતાના તરફ ચાલી જાય છે. અને આર્દ્ર
મહેસાણાથી વીશનગર તરફ નાની રેલવે ઠેઠ તારંગાહીલ
સુધી જાય છે. આ ગામ નામદાર ગાયકવાડ મરકાબની
હદમાં આવેલું છે. શુભશધિપ ભોળાભીમના માનીતા મહા
સામંત (મહા સામંત અથવા મહામંડલેશ્વર) લવણ-
પ્રસાદના કુમાર વીર વીરધવલે ધવલછપુરમાં રાજ્યધાની
સ્થાપી; વિક્રમ સંવત તેરમી સદીના પાછલા વંશમાં
એટલે મધ્યાન્હ સદી પછી તેમના વસ્તુપાળ ને તેજપાળ
મંત્રીઓ હતા, જેમના પ્રભાવથી વીરધવલે રાજ્યની હદ વધા-
રી મુકી હતી, શુભરાત, કાઠીયાવાડ, કચ્છ વગેરેમાં જેમણે
વીરહાક વગાડી હતી. તે પછી સ. ૧૨૬૮ માં વીશલદેવ
(વીરધવલનો પુત્ર) ગાદીએ આવ્યો, તેમણે વીશનગર વમા-
વ્યું છે. પછી ચાહે તો તેરમી સદીના અંતકાલમાં હોય
કે ચૌદમી સદીની શરૂઆતનો કોલ હોય.

હાલમાં પણ વીશનગરની જાહોજલાલી ઠીક ઠીક
છે, જેનોની વસ્તી પણ સારી છે. દેરાસરો પણ લબ્ધ
અને દર્શનીય છે, ત્યાં કડ્યાણ પાર્શ્વનાથનું મુખ્ય અને

સવ્ય દેરાસર છે, તે માટે વિશેષ હકીકત જુઓ પાછલ
કલ્યાણ પાર્શ્વનાથ ? , ધર્મશાળાઓ ઉપાશ્રયે , વગેરેથી
તેમજ વેપાર રોજગારથી ગહેર ઠીક ઠીક છે. ત્યાં ભવ્ય
અને સમર્પીય જત્રા કરવા લાયક માત્ર દેરાસરો છે

વૃન્નગર

૫૪

આ ગહેરને શાસ્ત્રમાં આણંદપુર કહે છે પ્રથમ
જરત મહારાજના વખતમાં અહીયાં મિદ્ધાચલજીની ત
લાટી ગામની. નેમનોથની ચારી તથા જુનાં અરેર જેવા
લાયક છે નેરામરો આઠ છે. તેમાં એક દેગસર તો મ પ્રતિ
રાજાનું બધાવેલું છે તેમાં ભોથરૂ મળુ છે. આડીરોથી
તારંગા તરફ જવાય છે ગહેરમાં દેગમરો જત્રા દુગ
લાયક છે.

તારંગાણના પહાડનો ચડાવ છે, ને એક ગાઉ ચડવું પડે છે. ઉપર કારખાનું તથા ભંડાર છે. ડુંગર ઉપર અણતનાથ ભગવાનનું દેરાસર ઘણું મોટું હતું અને કેગર (લાકડાની જાત) ના લાકડાનું બાંધેલું છે. ઉંચાઈમાં આજે આ દેરાસર જેવું બીજું એક પણ નથી. તેની ઉંચાઈ લગભગ ચોરાસી ગજ જેટલી છે. અણતનાથ સ્વામીની પ્રતિમા પણ બહુ ઉંચી છે. માણસ હલો રહી ઉંચો હાથ કરે તોપણ કપાલે તિલક થતું નથી. નીસરણીનાં બે ચાર પગથીઆં ચરે ત્યારે પૂજા (તિલક) થાય છે. તારંગાણને શાસ્ત્રમાં તારંગઢ અથવા તારંગેરિ પણ કહે છે. હાલમાંનું દેરાસર વિશાળ અને ભવ્ય. તે શુભશંકિષ મહારાજા કુમારપાલે (શુભરાતના નામે) તેરમી સદીની શરૂઆતના કાલમાં બાંધાવેલું છે. તેમજ બીજાં પણ ચાર દેરાસર છે. અહીંયાં રાત રહી શકાય છે. પાણીને માટે તલાવ, વાવ ને કુંડ છે. ધર્મશાલાઓની સગવડ પણ સારી છે, અણતનાથ ભગવાનના દેરાસરને બત્રીશ માળ છે. પ્રાયઃ ત્રણ ચાર માળપર્યંત વર્ધ શકાય છે.

ભગવાનના દેરાસરની ઉત્તર અને દક્ષિણ દિશાએ બે મોટાં ડુંગરનાં શિખરો આવેલાં છે. દરેકની ઉંચાઈ લગભગ અર્ધાં મેલ જેટલી હશે, જેમાં એક સિદ્ધ શિલા

અને બીજી કોટી શિલા એ નામે ઓળખાય છે. આ બન્ને શિખરો ઉપર આપણી દેરીયો આવેલી છે. ત્યાં પગલાં અને મુર્તિઓ રથાપેલી છે. સિદ્ધ શિલાના પહાડની નજીક ચોગી લોકોનો પહાડ છે. ત્યાં એક મોટી જખરી શુદ્ધ છે, પાસે બીજી શુદ્ધ પણ છે. પરંતુ બન્ને શુદ્ધામા જવાનું ઠામ વિકટ અને ભય ભરેલું છે, કોટી શિલાના ડુંગર ઉપરનો ચડાવ મુશ્કેલ હોવાથી ત્યાં આગળ પોણોસો આશરે પગથીયાં ખાંધેલાં છે.

તારંગા માટે એમ સંભળાય છે કે પહેલા બીજા અને ત્રીજા આરામાં શત્રુજય અને તારંગા એક થઈ ગયેલા હતા. ભરત મહારાજની વખતમાં વડનગર (આણંદપુર) તેની (શત્રુજય) તલાટી તરીકે ગણાતું હતું. અનુમાન થાય છે કે તારંગા શત્રુજયનો જુદો એક ભાગ હશે. વળી શત્રુજયના ૧૦૮ નામમાં તારંગિરિ નામ પણ કહેલું છે. અને તે આ તારંગાજ હશે. કોટી શિલાઉપર કોઈ મુનિવરો મોક્ષ ગયેલા છે અને સિદ્ધ શિલા ઉપર સંખ્યાબંધ મુનિવરો મોક્ષ ગયેલા છે.

મુખ્ય દેરાસરની સામી બાબુએ પૂર્વ દિશામાં અર્ધો મેલને અંતરે થોડેક ઉંચી મોક્ષ બારીની દુક આવેલી છે. જ્યાં ચડાવ મુશ્કેલી લયો છે. અહીંયાં પણ દેરી છે. મોટા દેરાસરની વામ્ય દિશાએ એક મેલદ્ધ

તારણદેવી અને પદ્માવતી દેવીનું મંદિર આવેલું છે. ટી-
બાના ઠાકોર સંઘનો ચોકી પહેરાનો બદોબર નામે છે.
મહેસાણાથી ટીબા મુઘી રેલવે વ્તય છે અને ટી-
બાથી તારંગાણ ચડાય છે.

— ❀ ❀ ❀ —

મહેસાણા

૫૬

અહીંયાં મનરંજન પાર્શ્વનાથનું મુખ્ય દેરાસર છે.
તે સિવાય ખીબાં પણ દેરાસરો તથા ઉપાશ્રયો વગેરેની
મગવડ સારી છે. યશોવિજયજી પાઠશાલા અહીંયાં સારી
ચાલે છે, ધર્મશાલા છે, શ્રાવઠોની વસ્તી સારી છે, સ્ટે-
શન જ'કશન છે. વિશેષ હકીકત માટે જુઓ મનરંજન
પાર્શ્વનાથ ?

— ❀ ❀ ❀ —

પાટણ

૫૭ //

પાટણ એને અણહીલપુર પદ્મન ઠહે છે. સંવત
૮૦૨ માં જયશીખરના કુમાર વર્નરાજ આવડાએ વસાવી

ત્યા પોતાની રાજ્યગાદી સ્થાપી હતી. તે પછી અનુક્રમે તે શહેરની બાહોબલાલી વધતીજ ગઇ. પાટણ પ્રથમ બાર ગાઉ ફરતું હતું, ચોર્યાસી ચોક્કસ હતા ને ચોર્યાસી બબર હતાં વેપાર સારો હતો, નિત્ય એક લાખ ટકા જકાત આવતી હતી, જૈનોની વસ્તી પણ ત્યાં અસલથીજ આલી આવે છે. ગુજરાતના રાજ્યમા જેનો પણ આગેવાની ભર્યો આગળ પડતો ભાગ લેતા આવ્યા છે. વનરાજ, મૂળરાજ, લીમ, સીદ્ધરાજ કુમારપાળ વગેરે જેમ રાજાઓ સમર્થ થયા છે, તેમજ જૈનો પણ કાંઈ તેમનાથી ઉતરે એવા નહતા. વનરાજની વખત આપો વણીક હતો જે મહા સમર્થ હતો તેણે નવમા મંકામાં પાવાગઢની તળેટીમાં પોતાના નામથી આપાનેર વસાવ્યું હતું. બાણાવળી લીમની વખતમાં વિમળ મંત્રી જેમણે લડાઈઓમાંથી જીત મેળવી શત્રુઓને વશ કરી લીમદેવના રાજ્યની હદ ધધારી આપી હતી. સુંબલમંત્રી, સલ્લનમેતા, ઉદય મંત્રી, વાહડ અજે અબડ એ કરણ, સિદ્ધરાજ અને કુમારપાળના મંત્રીઓ જૈન હોવા છતાં લડાઈઓમાં વિજય મેળવી તેમણે દુનિયાને અભયબ દીધા છે, દયા, ધર્મ પાળનારા જેનોની દ્રવથી નિદા કરનારનાં સુખો તેમણે રચામ કર્યા છે. પાટણના સામ્રાજ્ય કાળમાં આવા સમર્થ સુદ્ધ કુશળ જૈન યોદ્ધાઓએ ગુજરાતની આબાદીમાં પોતાનો ફાળો આપ્યા

છતાં જેનેતર ઇતિહાસ કારો અને લેખકો તે હકીકત નહિ જણાવતાં સત્ય બાબત છુપાવી ડિલટુ આવા અમ-
 થાં પુરૂષોને ખરા સ્વરૂપમાં નહીં ચીતરી તેમને કલંકીત બનાવીને હૃદયની દ્રેષમય લાગણી બતાવી તેમણે પોતા-
 ની વિદ્વતાઓ જણાવેલી છે એ હવે પ્રત્યક્ષ જોવાયું છે.
 ખરે ! જેવો જેમનો સ્વભાવ ? પણ ઇતિહાસ કહે છે કે
 કુમારપાળ પછી ભોળાભીમના વખતમાં પાટણની કાંઈક પડતી શરૂ થઈ. તે તેનાં પોતાનાંજ અવિચારી કૃત્યોથી થયેલું પરિણામ હતું. પણ તેણે રાજ્ય શુભાચ્યું હતું કિંતુ પાછળથી તેણે ગાદી મેળવી હતી; તેના પછી ચાલુક્ય વંશ પછી વાઘેલા વંશમાં ગાદી આવી, તેવારે ફરીથી પાટણ ગુજરાત આગાદી ભર્યું થયું હતું. ને ફરી પાટણની બાહોજલાલી પણ ઠીક ઠીક થઈ હતી. તેનો મૂળ પુરૂષ ભોળાભીમનો મહા સામંત લવણપ્રસાદ ને તેનો પુત્ર વીરધવલ હતો, અને તેના મુખ્ય મંત્રીઓ વસ્તુપાળ ને તેજપાળ હતા, કેમકે પાટણનું ગૌરવ મુસલમાન સરદાર કુતુબુદ્દિને તેરમી સદીના લગભગ મધ્યકાળમાં ભોળા ભીમ પાસેથી લુટી લીધું હતું, ને ગુજરાતને ઝાંખપ લગાડી હતી, તે પછી વાઘેલ વંશના પ્રધાન દયાધર્મના પાળનાર વસ્તુપાળ તેજપાળ જૈન હતા છતાં યુદ્ધમાં પરાક્રમ બતાવીને તે જમાનામાં ગુજરાતને શોભાવ્યું હતું. શણગાર્યું

હતું. વીરધનલત્તુ રાજ્ય તેમણેજ વધાર્યું હતું. સમજે કે ગુજરાતની પડતી પહેલાંની તેમણે આ છેટ્ટી બહોળલાલી ઝળકાવી હતી. ન્યાય અને નીતિનાં તેમણે રાજ્યતંત્ર સ્થાપ્યા હતાં છતાં જેન દ્રેષી લેખકે સત્ય હકીકત ગોપવી દ્રેષનો ઉલ્લેખ બહાર કાઢવાને ભૂલતા નથી, જગતમાં એવો નિયમ છે કે બીજાની ખોટી ભૂલો કાઢનારા માણસો પોતાની ખોટી ભૂલો પણ છુપાવે છે.

વાઘેલાવશમાં પાટણની ગાદીએ વીરધનલ પછી વીરલ-
દેવ, અર્જુનદેવને સારંગદેવ, ગુજરાતના રાજા થયાછે, તે પ-
છી છેલ્લે કરણ વાઘેલો થયો. આ રાજા છેલ્લેજ ગુર્જરાધિપ
કેતો. તેના માધવ નામના પ્રાદ્યલ પ્રધાને નજીવા કાન-
ણની ખાતર ગુજરાતને ત્યારથી હમેશને માટે પરાધિન
બનાવ્યું. લાખો રજપુતો અને નિર્દોષોનું તેના નિમિત્તે
લોહી રેડાયું. હમેશને માટે આ પ્રાદ્યલે ગુજરાતનું કલક
વહેંચ્યું ને તેમના શ્રાપોમાં તે પોતે હોમાયો. માધવપ્રધાનની
શીખામણથી દીલ્હીપતિ મહાન અટલાઉદ્દીન બાદશાહે
ઈ. સ. ૧૨૯૭ અને સં. ૧૩૫૩ માં ગુજરાત ઉપર ચડાઈ
કરવાને મોટું લશ્કર મોકલ્યું. સગ્દાર આલગબાન મોટું
લશ્કર લઈ પાટણ આવ્યો, કંઈ બહાદુરીથી લડ્યો પણ
બાદશાહી મેના આગળ 'તેનું' રજપુત લશ્કર નાશ પામ્યું
અને પોતાને નાશી જવું પડ્યું. તે રાજા જગલમા રખડી

રખડીને મુવો, ને પાટણનો નાશ થયો. ગુજરાતને પરા-
ધિનતામાં નખાવનાર અને તેની બહોળલાલીનો, સ્વતં-
ત્રતાનો નાશ કરનાર કોઈપણ પુરૂષ હોય તો આ માધવ
બ્રાહ્મણ હોતો. પાટણના નાશમાં કોઈપણ નિમિત્ત કારણ
હોય તો તે આ બ્રાહ્મણ પોતેજ હોતો.

ત્યાર પછી ગુજરાતમાં મુસલમાની મુળાઓ રહેતા. તે
પછી નવું પાટણ વસ્યું ને કાલાંતરે આજે પાટણ શ્રીમંત
ગાયકવાડ સરકારનું નામીયું શહેર ગણાય છે. જૂનોની
વસ્તી આજે પણ સારી છે, દેરાસરો સંખ્યાબંધ છે. મુખ્ય
દેરાસર પંચાસરા પાર્શ્વનાથનું વનરાજનું ગણાય છે, તેની
પાસે અષ્ટાપદ તેમજ થંભણ પાર્શ્વનાથ, કોકાને પાટે કોકા
પાર્શ્વનાથ, શામળીયા પાર્શ્વનાથ વગેરે અનેક દેવાલયો
પાટણ શહેરમાં આવેલાં છે. શહેર પણ આળાદીવાળું છે.
અનેક પ્રકારે ચડતી પડતી પાટણ ઉપર આવી ગઈ છતાં
આજે તે પોતાની ગોલામાં લબ્ધ વધારો કરી રહ્યું છે.
જૂનો માટે પાટણ આસ બત્રા કરવા લાયક, ઐતિહાસીક
ને પુરાણ શહેર છે. અહીં લગભગ, ૧૧૯ દેરાસરો છે.
પંચાસરા પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા સંપ્રતિ રાજાની ભરાવેલી
છે, નવું પાટણ સં. ૧૪૨૫ માં ફરીને વસ્યું છે. પાટ-
ણમાં સઘરામ સોની મહા ધનાઢ્ય થઈ ગયા છે. જેમણે
શત્રુંજય ઉપર સઘરામ સોનીની દુક બંધાવેલી છે, તેમણે
ભગવતી સૂત્ર માંજણી છત્રીસ હજાર ઉદ્દેશે એકેક મોહોર

ચડાવી હતી. તેમજ સોનેરી સાહીથી કટપસુત્ર લખાવ્યાં હતાં. જેમાંની હાલમાં ઘણી પ્રતો જોવામાં આવે છે. પાટણમાં પણ જેમણે દેરાસર બાંધાવ્યું છે. મહાસમર્થ, હેમચંદ્રાચાર્ય પણ કુમારપાલ મહારાજના વખતમાં આજ શહેરમાં થયા હતા. તેમનો અપાસરો જુના પાટણમાં છે. જ્યાં રોજ ૫૦૦ લડીયા બેસીને પ્રયોગ લખતા હતા. પુસ્તક લખવાની સાહીના કુંડ હાલ પણ છે. અહીંયાં પુસ્તક લેનાર ઘણા સંલગ્ન છે. ધર્મશાળાઓ પણ કોટાવાળાની અષ્ટાપદજીની વગેરે છે. અષ્ટાપદ કરતાં જત્રાજીને કોટાવાલાની ધર્મશાળામાં ઠીક સગવડ રહે છે.

જયશીખરને હરાવનાર ભૂવંદ રાજાએ ચોતાની દીકરી ' મહાલક્ષ્મી'ને દાયજામા ગુજરાત આપ્યું હતું. પાછળથી તે મરીને બ્યંતર દેવી થઈ છે, તે ગુજરાતની અધિષ્ઠાત્રી તરીકે તેજ નામે હાલ પણ વિદ્યમાન છે, તે દેવીએ કુમારપાલને સ્વપ્નામાં આવી ગુજરાતનું તાજ પહેરાવ્યું હતું, વીરધવલને પણ સ્વપ્નામાં ગુજરાત બક્ષ્યું હતું, તે તે પ્રમાણે થયું હતું. ' માહાલક્ષ્મી'ના નામે હાલ તે ઓળખાય છે.

આરૂપ.

૫૮

એ શામળા પાર્શ્વનાથ અથવા આરૂપમંડપ પાર્શ્વ-

નાથનું તીર્થ ગણાય છે, પાટણથી આગળ બે ત્રણ મેલ લગલગ થાય છે, ત્યાં રેલવે બાય છે, સ્ટેશનથી ગામ લગ-
ભગ એક મેલ થાય છે, આરૂપ હાલમાં નાનું ગામડું છે,
પણ પહેલાં તે શહેર હશે એમ તેનાં ખડેરો ઉપરથી
જાગે છે. વિશેષ હકીકત માટે જુઓ આરૂપમંડન પાર્શ્વનાથ!

મેત્રાણા.

૫૯

પાટણથી લગલગ આઠ નવ ગાઉ થાય છે, ને મીઠા-
પુરથી પાંચ ગાઉ થાય છે, પાટણથી રેલવે લાઈનમાં
મેત્રાણા નંવાંય છે, મેત્રાણાથી આગળ રેલવે હાલમાં જતી
નથી. સ્ટેશનથી મેત્રાણા લગલગ બે મેલ જેટલું થાય છે,
મેત્રાણા નાનું ગામ છે, છતાં ઝાડીને લીધે રળીયામણું
જાગે છે, દેરાસર પણ મોટું લવ્ય અને વિશાળ છે. કષ-
લદેવ સ્વામીની મહા પ્રભાવિક પ્રતિમા છે. મુળનાયકજી
પણ રૂપલદેવજી છે. લુહારની ઠોડમાથી આ પ્રતિમા ૫૭
સત્તાવન વર્ષ પહેલાં નીકળી હતી, તે વખતે મહીનાથજી
જેવું ધામ અને ઉપજ ૫૦ ટોલીજ હતી, તેથી દેરાસર

વાસણુ ગોદડાં વગેરેની સગવડ સારી છે, મોટું તીર્થસ્થળ ગણાય છે, દેખરેખ હાલમાં સિદ્ધપુરવાળા રાખે છે.

સં ખેશ્વર.

૬૦

મહેસાણેથી હારીજ રેલવે જાય છે, ત્યાંથી પગરસ્તે સં ખેશ્વર જવાય છે. વાહન ઉંટ, ગાડાં, વગેરે મલી શકે છે. હારીજથી લગભગ દસ માઈ થાય છે, રસ્તામાં મુજ-પુર વગેરે ગામ આવે છે; અહીંયા સં ખેશ્વર પાર્શ્વનાથનું મોટું તીર્થસ્થળ ગણાય છે, ભત્રા કરવા ચોખ્ખું છે. પ્રતિમા કૃષ્ણજીના વખતની છે, લેખ કંગવેલો લાગે છે. વિશેષ હકીકત માટે પાછળ જુઓ. સં ખેશ્વર પાર્શ્વનાથ ! આ તીર્થ વડીઆર દેશમાં આથેલું છે.

પાલકણપુર

૬૧

પલલીયા પાર્શ્વનાથનું આ તીર્થ સ્થળ ગણાય છે. પાલનપુરના નવાળ સાહેબને દીઠહીપતિ મહાન શહેન-શાહ અકબર બાદશાહે ઈ. સ. ૧૫૮૭ માં દિવાનનો

ખેતીખ આપેલો છે, પ્રખ્યાત હીરવિજય સૂરિનો જન્મ અહીંયા થયો હતો. તેમની મકાનની જગાએ હાલમાં મા-શ્વીજનો ઉપાશ્રય છે. મહાન સિદ્ધરાજનો જન્મ પણ અહીંયા થયો હતો. આજુના પરમાર રાજા પાલ્કેણે પાલ-નપુર વસાવેલું છે. વિશેષ હકીકત માટે જુઓ પદ્મ-નીયા પાર્શ્વનાથ ।

ખરેરી (રાજપુતાના)

૬૨

ખરેરીને આજુરોડ પણ કહે છે, ત્યાં ગાય બુદ્ધિ-સિહજી ગાજુની ધર્મગાલા છે, તથા એક સંઘની ધર્મ-શાળા છે. તેમજ ગાય બુદ્ધિસિગજીનું બનાવેલું દેશસર છે ધર્મશાળામાં ગહેવાની-અગવડ સારી છે. ત્યાંથી આ-જુજી જવાય છે, માહિ-ટ આજુજીનું ચડાણ લગભગ ૧૯ મૈલ છે મરક બાગથી છે મોટર ગાડાં, ઘોડા ગાડીઓ વગેરે જઈ શકે છે ઉપર કાંપથી બે મૈલ ચાલીને જવું પડે જે કુસાગીયા પણ અહીંથી જણાય છે

આપુલ

૬૩

આપુલના તીર્થને ફેલવાડા કહે છે, ત્યાં રોઠાણી હરકુવર બાઈની ધર્મશાળા સથા બીજી પણ ધર્મશાળાઓ છે. ત્યાં આપુલ તીર્થનું કારણાનું છે. આપુ ઉપર વીમલ મંત્રીનું કચાવેલું દેરાસર છે. તે દેરાસર સંવત ૧૦૮૮ માં કચાવેલું જેમાં મૂલ નાયકજી શ્રી રૂપલદેવ સ્વામીની પ્રતિષ્ઠા મં. ૧૦૮૮ માં પોતે કરાવેલી છે. દેરાસરમાં કોટો રૂપેયા બચ્ચ ધરેલો છે. દેરાસરની આમે વીમલ મંત્રી હાથી ઉપર બેઠેલા છે, બધા મલીને ૧૦ હાથી છે. દેરાસરમાં બધા મલીને ૮૭૨ બીંમ છે.

બીજી વસ્તુપાલ તેજપાલ જે ગુર્જરાધિપ વીરધવલના મંત્રી હતા, તેમણે ૧૨૬૨ માં સંદેહ આરનના પત્થરનું દેરાસર બંધાવેલું છે. જેમાં કોરણી કામ અદ્વિતીય કરેલું છે, સમસ્ત ભારતમાં આ કોરણી અતિ અદ્ભૂત છે. ત્યાં દેરાણી જેઠાણીના બે ગોખલા છે. જેમાં અઢાર લાખ અર્ચ્યા છે. તે સિવાય આ દેરાસરજીમાં કોટો, રૂપેયા બચ્ચા છે. તેમના દેરાસરમાં નેમીનાથ મૂલ નાયકજી છે. બાર કોડ નેપન લાખ અહીયાં બચ્ચા છે, સંવત ૧૨૯૭માં તેમણે વસ્તુપાલ તેજપાલે સંઘ કાઢેલો જણાય છે, તેમજ

સવત ૧૨૮૬ થી ૧૨૯૨ સુધીમાં તેમણે તીર્થ નિમિત્તે સાડા ખર્ચ 'રેલુ' છે. જન્મે લાઇઓએ કુલ ત્રણ અળખ તેર કોડ ખોતર લાખ અઢાર હજાર ને આઠમે પુણ્ય કાર્યમાં ખર્ચ્યા છે. તીર્થ યાત્રામાં તેમની સાથે સાત લાખ માણસ હતું.

છત્રીસ હજાર જ્ઞાન લઠારમાં

અઢાર કોડ છન્નુ લાખ શત્રુંજય ઉપર

અઢાર કોડ ત્યાસી લાખ ગીરનારજી ઉપર

બાર કોડ ત્રેપન લાખ આણુજી ઉપર

બાકીના બીજાં કાર્યોમાં જેવા કે આપધ્યાલા, ધર્મ શાલા, જીર્ણોદ્ધાર, પરબો વગેરે લોકીક કાર્યોમાં જગતના ઉપકારને માટે ખર્ચેલા છે. સવત ૧૨૯૮ માં વસ્તુપાળ અહીયાંથી ચવીને મહાવિદેહમાં ઉત્પન્ન થયા. જ્યાં સીમ-ધર પ્રભુ હાલ વીચરે છે, ને સંવત ૧૩૦૮ માં તેજપાલ મનુષ્ય ભવ પુર્ણ કરી પ્રથમ દેવલોકે ગયા.

બેંસાગ્રાહ નામે મહા પ્રતાપી શ્રાવક થયા છે. તેમણે આણુજી ઉપર એક નાનું દેરાસર બધાવેલું છે તે સિવાય બીજાં પણ બે ત્રણ દેરાસર છે.

આણુ ઉપર તેજપાલ મંત્રીએ સંવત ૧૨૮૬ માં આરંભ કરી ૧૨૯૨ ના ક્ષગણ માસમાં શ્રી નેમીશ્વરજીની પ્રતિષ્ઠા કરેલી છે.

અવચળગદ.

૬૪

દેલવાડાથી ત્રણ ગાઉ થાય છે. ત્યાં પણ કારખાનું છે. ધર્મશાળાઓ પણ છે. રસ્તામાં એક શાંતિનાથનું દેરાસર માંડુના શાહુકારે બાંધાવેલું છે. જે હાલ ગુનું છે. અચલેશ્વર મહાદેવના મંદિર પાસે પાડા તથા ભીમની મોઠી ભેવા લાયક છે, એ દેરાસર સુકી આગળ ચાલતાં અવચળગદનો કીટલો નજીકમાં જ આવે છે. અવચળગદના મોટા દેરાસરમાં એકલમલ ધાતુની જ મુર્તિઓના ચે મુખ છે. તે સોનામય ૧૪૪૪ મણના ભરાવેલા છે. ખીણ ધાતુની ૧૦ પ્રતિમાઓ સોનામય છે. આવી મુર્તિઓ કોઈક જગાએ હશે, મૂળનાયકજી આદેશ્વરજી છે.

અહીંથી ત્રણ ગાઉ ઉપર દત્તાત્રયીનો ચઢાવ કહેવાય છે, ત્યાં આદેશ્વર ભગવાનનાં પગલાં છે. અહીંયાં તપસ્વીઓ તપ કરવા બેઠેલા હોય તેવી નિશાનીઓ જણાય છે, રસ્તામાં પહાડમાં જોદેલી ગુફાઓ છે.

ચિતોડના રાણાઓને ત્યાં રહ્યાં થકાં અવચળગદનાં દર્શન હમેશ થતાં હતાં.

કુંભારીયા.

૬૫

કુંભારીયામાં કોઈ કહે છે કે કુંભારાણનાં બધા-
 વેલાં પાંચ દેરાસર છે, ને ત્યાં 'કુંભલમેર' નગર હતું. પણ
 વીમલમંત્રીએ પાંચ દેરાસર ૧૦૮૮ લગભગમાં કર વેલા
 છે. ત્યાં આગળ ધર્મશાળા છે, કુંભારીયામાં નેમીશ્વરના
 દેરાસરમાં સંવત ૧૩૦૫ નો લેખ છે. કુંભારપાળના પ્રધાન
 પુત્ર ભીમદેવે દેવલ બંધાવ્યું, તેમજ પાદપરા ગામમાં
 ઉદર મરી ગયો તે નિમિત્તે (તેના રૂપેયા.લેવાથી) ઉદર
 વમાઈકા નામનું દેવલ કુંભારપાળે બંધાવ્યું એમ પ્રબલ
 ચિંતામણીમાં કહ્યું છે. કુંભારીયાજીનું બીજું નામ આરા-
 સન છે. ગીરનારજીનો ભાવ બતાવવાને વીમલ મંત્રી
 એ દેરાસર કરાવેલું છે. વિમલશાહ શુર્જરપતિ ભીમ
 બાણાવલીના સેનાપતિ હતા. કુંભારીયાજીમાં મુખ્ય મંદિ-
 રમાં આજુજી મુખીનું લોંચરૂ છે. પણ હાલમાં બંધ છે.
 તે વિમલ મંત્રીનું બનાવેલું સંભવે છે. તે દાંતાના ગ-
 ન્યમાં આવેલું છે. ત્યાં આરાસુરનો મોટો પહોડે આવેલો
 છે. પાંચ દેરાસરોમાં નેમીનાથનું દેરાસર મુખ્ય છે. મહાવીર
 સ્વામીનું, ગોડીપાશ્વનાથનું, શાંતિનાથનું, સલવનાથનું એવી
 રીતે પાંચ દેરાસર જીજી સ્થીતિમાં છે. ખરેડી સ્ટેશનથી

કુંભારીયાણુ ૧૩ ગાઉ થાય છે. ઢાંતાના રાજ્યમાં ઢાંતાજી
 રાજ્યધાનીનું શહેર છે. હિંદીમાં છેલ્લે એણીદ્વારા થયાનો
 લેખ સંવત ૧૬૭૫ નો છે. તે વિજયદેવસૂરિના શિષ્ય
 ખંડિત કુશલ સાગરે ત્યાં પ્રતિષ્ઠાઓ કરેલી છે. ખ્રીષ્ટ
 સંપ્રતિના વખતનાં જણાય છે. મુખ્ય મંદિર નેમિનાથનું
 છે, તેમની. અધિષ્ઠાયિકા અંબિકાદેવીની રથાપના પણ
 ત્યાં છે. તે અંબિકા આને હિંદુઓનું મોટું તીર્થ મનાય
 છે. અને પુજાય છે. તે નેમનાથની અધિષ્ઠાયિકા અંબિકા-
 કા દેવી હોય તેમ જણાય છે. પણ આને તે હિંદુઓના
 તાબામાં છે. ત્યાં અંબિકા નદી છે. તેમજ કુંભારીયાણુ
 નજીક આરસની મોટી ખાણ છે. નજીક (ગમ્ખર) “કે-
 દેશ્વર” “સદેશ્વરીનું મંદિર” વગેરે પણ ત્યાં છે.

તરફથી બંધાવેલી છે. સાદરીમાં ચીંતામણિ પાર્શ્વનાથજીનું
દેરાસર બાવન છનાલયનું છે. ઘણી પ્રતિમાઓવાળું તે છે,
શિખર બંધ છે. રાણેકપુરનું કારખાનું અહીં સાદરીમાં છે.

રાણેકપુર.

૬૭

સાદરીથી ત્રણ ગાઉ થાય છે, કાલના રોશનથી
પણ જવાય છે. ત્યાં ધત્તા પોરવાડે દેરાસરજી એક ૧૪૪૪
ચાંલલાવાળું અને ૯૯ લોંચરાવાળું નવાણું કોડ. રૂપીઆ
ખરચી બંધાવેલું ત્રણ માળનું છે, આ દેરાસરજીનો આ-
ળેહુખ ચિતાર અમદાવાદ--ડોશીવાડાની પોળના મંદિર
સ્વામીના દેરાસરજીમાં ચીતરેલો. નલિનીશુદ્ધ વિમા-
નને આકારે મહા મનોહર છે. અહીંના ૧૪૪૪ ચાંલલા
કેઈ ગણી શકતું નથી. મૂલનાયકજી રીખવદેવ સ્વામી
છે. ચાંલલાની કોરણી અદ્ભૂત છે. આ બધા ચાંલલા-
ઓમાં એક ચાંલલો ઉદયપુરના રાણાએ કરાવા માંડેલો
તેમાં સવા લાખ રૂપીઆ ખર્ચો છતાં અધુરો રહ્યો, અને
ગામનું નામ પણ રાણેકપુર રાણાના નામ ઉપરથી પડ્યું
છે, બીજાં પણ બે દેરાસર છે, તેમાં પાંચ લોંચરાં છે.
એક દેરાસર નેમીનાથ ભગવાનનું અને બીજું પાર્શ્વનાથ

ભગવાનનું છે આદેશ્વર ભગવાનનું દેરાસર ઘણું પુરાણ છે. રાણેકપુર જનારે રાણી સ્ટેશનથી જવું સુગમ પડે છે ધના પોરવાડના ભાઈ રતનશાહ દીક્ષીના પાદશાહ પાસે ત્રણ વરસ રહી 'ઘણું ધન' મેળવી સાદરી આવ્યા, ને કુભારાણીની આજ્ઞા મેળવી રાણેકપુરમાં મોટું દેરાસર કાઢી મવત ૧૪૮ માં સોમ સુદર સૂરિ પાસે પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી ગોલવાડ પ્રગણુ અથમ મેવાડી ગણાતું પણ જોધપુર દીકરી પરણાવી રાજાએ આ પરગણુ હાથબાંધી આપ્યું ત્યારથી તે પ્રગણુ જોધપુર તાબે ગયું અહીંયા પાર્શ્વનાથના દેગ મગમા ભગવાન કાઠિસબ્બ ધ્યાને છે કમઠ ઉપસર્ગ કરી નગસાદ. વરસાવે છે ને નાગેત્રે છત્ર ધારણ કરેલું છે એવી અદ્ભુત પ્રતિમા છે

ધાનેરાવ

૬૮

સાદરીથી ત્રણ ગાઉ યાં છે અહીંયા ધાનેરાવમાં દશ દેરાસરો આવેલા છે, જીરાવલા પાર્શ્વનાથનું, ગોડી પાર્શ્વનાથનું, આદેશ્વર ભગવાનના પાય, કુચુનાથજીનું, ધર્મનાથજીનું, અભિનવન સ્વામીનું કુલે દશ જનમ દિગે

છે. ધર્મશાળાઓ એ આવેલી છે. જેમાં દલ્લદો વત્રાગુઓ
હનદે છે. ધાનેશવળી ગાઉ ૧ હરે જંગલમાં મુઝાળા
મહાવીરનું દેગમર છે, તે ઘણું ચમત્કારીક છે.

મુઝાળા મહાવીર.

૬૬

આ તીથે ધાનેશ્વરી દોઢ ગાઉ હાલમાં જંગલમાં
આવેલું છે. ત્યાં નંદીવદ્ધન ગલ્લની મહાવીરવામીના
શ્રવતાં ઘણીજ ચમત્કારી એવી આ પ્રતિમા તે મઠએ
(મહાવીરના મોટા જાંધવે) બસાવેલી હતી.

— ❀ —

નાડુલાઈ.

૭૦

નાડુલાઈમાં (નાડલી) સંપ્રતી રાજના વખતમાં
ખેમ અને કુશલ નામના બે કારભારી અર્ધનિ વહીવટ
કરતા હતા. તેમાં એકને રોજ મિદ્ધાચળની જાત્રા કર-
વાનો નિયમ હતો, અને બીજાને રોજ ગીરનારની
જાત્રા કરવાનો નિયમ હતો. તેઓ મંત્રના બધે કરીને

રોજ જાત્રા કરતા હતા. પછી શાસનદેવીએ તેમને કહ્યું કે “ આ ગામમાં જે ઉંચી ટેકરીઓ છે, તેના ઉપર તમે ખોદાવો, જેથી એકમાંથી રૂપલદેવ અને બીજામાંથી નેત્રીશ્વર એમ બે પ્રતિમાઓ નીકલશે. ” પછી તે બન્ને ભાઈ એમ અને કુશલ તેમણે તે પ્રમાણે ખોદાવતાં બન્નેમાં બેં મુર્તિઓ નીકળી. પછી સફેદ રૂપલદેવની પ્રતિમા સિદ્ધાચલજીની જાત્રા કરવાવાળાએ સિદ્ધાચલજીમાં સ્થાપના કરી, અને બીજી નેત્રીનાથજીની પ્રતિમા ગીરનારજીની જાત્રા કરવાવાળાએ ગીરનારજીમાં સ્થાપના કરી. તેઓ ત્યાં રોજ સેવા ભક્તિ કરવા લાગ્યા. બન્ને ટેકરીઓ વચ્ચે તલાટીમાં નવ દેરાસર છે. એક દેરાસર રાણેકપુર વાલા ધનાએ બંધાવેલું છે. પૂર્વે નાંડોલ નાડુલાઈ લેમાં હતાં, પણ અત્યારે વણુ ગાઉનું અંતર પડી ગયું છે. પ્રથમ તેનો કર વગેરે વેરાના લાખ રૂપેયા ધનાશાએ રાખીને આપ્યા, તે ન લેતાં રાજાએ ત્યાં દેરાસર બંધાવ્યું. એક જતી તથા જોગીને વાદ્ય ધનાં ખેરગઢથી જતીજી સંવત ૧૯૬૪ માં ચરોલદ્રસૂરિ ગાવનજીતાલયનું આદિશ્વરજીનું દેરાસર મંત્રથી આકર્ષીને લાવ્યા. તે ગામ બહાર પર્વત નીચે રહ્યું, ને જોગી મહાદેવનું મંદીર ઉપાડીને લાવ્યા તે ગામમાં પર્વત ઉપર સધરાવ્યું. દેરાસરમાં મંત્ર લખેલો છે, પણ તે વંચાતો નથી.

સંમયચુંદરણની તીર્થમાલાના સ્તવનમાં જણાવે છે.
 “ નાડુલાઇ જાદવો ગોડી સ્તરારે ” એ પ્રમાણે નાડુલા-
 ઇના જાદવ નેમીનાથ અને ગોડીપાર્શ્વનાથની સ્તુતિ કરી
 છે. નાડુલાઇમાં ૧૧ દેરાસરો છે. ઝોગડીયા પાર્શ્વનાથનું
 દેરાસર સંવત ૧૫૦૦ થી પહેલાંનું બધાવેલું છે, દેરાસર
 શીખરણ ધ છે. ગોડી પાર્શ્વનાથનું પણ દેરાસર છે.

— ❧ —

નાંદોલ.

૭૧

નાંદોલ નાડુલાઇથી ત્રણ ગાઉ થાય છે. નાંદોલનું
 દેરાસર સંપ્રતિ રાજાનું કરાવેલું છે. નાંદોલમાં ૪ દેરા-
 સરો છે.

અહીં નાંદોલમાં શ્રીમાન માનદેવસૂરિએ સંઘનો
 ઉપદ્રવ નિવારણ કરવાને અર્થે શ્રી શાંતિ (લઘુશાંતિ)
 રચી છે.

અહીંયાંના દેરાસરો કુમારપાલનાં કરાવેલાં છે. ધ-
 મશાલા પણ મોટી છે.

તક્ષશીલાનાં સંઘમાં ‘મરકીનો’ ઉપદ્રવ ચાલવાથી
 ત્યાંના સંઘની વિનંતિથી વીક્રમની ત્રીજી સદીમાં શ્રીમાન

માનદેવસૂરિએ લઘુ-‘શાંતિ’ રચી હતી. જેના પ્રભાવથી મરકીને ઉપદ્રવ શાંત થયો હતો, પણ શાસનદેવીની પ્રેરણાથી આવકો ત્યાંથી ખોતાને જ્યાં કાળુ ત્યાં આલ્યું ગયા, ને ત્રીજે વરએ તુરક લોકોએ તક્ષશીલા નગરી લાગી, શ્રીમાન માનદેવસૂરિને લક્ષ્મી અને સરસ્વતી તેમની દાસી હતી. તેમજ જ્યાં વિજયા પ્રમુખ ચાર દેવીઓ તેમની અહાનશ એવા કરતી હતી, તે મુનિ મોટા પ્રભાવવાળા હતા.

વરકાણા.

૭૨

ગણી મેદેશનથી બે ગાઉ થાય છે. ત્રેવીશમા તીર્થંકર શ્રી પાર્શ્વનાથજી મોટું દેરાસરજી છે પાછળ જીઓ વરકાણા પાર્શ્વનાથ ? રાણેકપુર, ધાનેરાવ, નાડુલાઈ, નાડોલ ને વરકાણા આ પંચતીર્થ ગણાય છે.

કલોધી પાર્શ્વનાથ. (મેડતારોડ.)

૭૩

પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર મહા ચમત્કારીક છે, ધર્મ શાલા છે, પાછળ જીઓ કલોધી પાર્શ્વનાથ ?

સંવત ૧૨૨૧ માં દેશસર કરાવી ધર્મગોપસુરિ પાસે પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. રયામલેખવાળી અઢી હાથ ઉંચી છે. પુત્ર પૌત્રરૂપ ફલને વધારવાથી ફલવર્ધી પાર્શ્વનાથ કહેવાયા. પ્રતિમાજી વેલુની છે.

આ ફલોધીને મેરતા ફલોધી પણ કહે છે. અહીં પાંચ દર્યાણુકોની સ્થાપના ખીજ દેશસરમાં છે. રે-મેરતાદેડ કહેવાય છે.

પીડવાડા.

૭૪

અહીંયા દેશસર બે છે, અને ધર્મશાળાઓ પણ ત્રણ છે રેશનથી એક ગાઉ ગામ થાય છે.

પીપાડ રેડ.

૭૫

અહીંયાં બે દેશસર છે. એક શાંતિનાથજીનું તથા બીજું ગોડી પાર્શ્વનાથનું, પાર્શ્વનાથનાં ૧૦૮ સ્થાનકોમાં પીપાડ પણ ગણેલું છે.

બામણુવાંડા

૭૬

બામણુવાડાનું તીર્થ ધાત્ર મોટું ચમત્કારી ને પ્ર-
ભાવીક છે. ધર્મોશાળા પણ છે, ચાવીશમા તીર્થંકર શ્રી
મહાવીરસ્વામીની વેલુની પ્રતિમા લેપમય છે. દર વરસે
એક મોટો મેળો ભગય છે. અહિં પાહાડની પાસે જાડ
નીચે દેવડીમા શ્રીમહાવીરસ્વામીના પગલાં છે આ જગ્યાએ
પૂર્વ શ્રી મહાવીરસ્વામીને કાનમાથી ખીલા ઠહાળ્યા હતા
જેથી ભગવાને રાટ પાડી હતી તે વખતે પર્વત ક્ષાટ્યો
હતો તેની હાલ નિશાની છે

— ❧ —

શીરોહી

૭૭

બામણુવાડેથી શીરોહી છ કોશ થાય છે, અહિંયાં
દેરાસરો વગેરે ઘણા મારા છે શ્રાવકોની વસ્તી સારી છે.
શીરોહી રાજ્યધાનીનું હાલમા શહેર ગણાય છે, આખુલ
ઉપરનો મુડકાવેરો શીરોહીના દરબાર લે છે. આખુલ ઉ-
પરનો ચોકી પહેરો પણ શીરોહી દરબાર લે છે

કોરટા.

૭૮

એરણપુરની છાવણીથી ચાર ગાઉ થાયછે. અહીંયાં રત્નપ્રભસૂરિએ મહાવીરથી સીતેર વર્ષે પ્રથમ રત્નપુત્રમાંથી એશવાલ વશની સ્થાપના કરી હતી તેજ વંરમે દેગ સરણમા મહાવીરસ્વામીની સ્થાપના પણ કરી છે. તે દેરાચરણમા શ્રી મહાવીરસ્વામીનું સિંહાસન જોવા લાયક છે. ખીણુ રીખવદેવણનું દેગસર છે. તેની પ્રતિમા ચિદ્વાચલણના જેવડી છે. કાઠિસગીયા બે છે, બાત્રા કંઠવા લાયક છે. પારસનાથનું મંદિર સવત ૧૨૧૫ માં શ્રીખરબધી બંધાવેલું છે. પાર્શ્વનાથનું, એકમો ને આઠ સ્થાનકોમાનું એક છે. .

ચિત્રકુટ (ચિતોડ.)

૭૯

અસલ ચિતોડ એ મેવાડના સૂર્યવંશી સીમોદીયા-ઓની રાજ્યધાની ગણાતું, મોગલ મમ્મટોના આક્રમણને લીધે તથા અલાઉદ્દીન ખાઠશાહના આઘાતને લીધે તેની

ઉપર પણ અનેક ચડતી પડતીઓ આવી ગઈ. સીમોદી-
યાઓના મૂળ પુરૂષ બાપ્પારાવલે આઠમા સૈકાની શરૂ-
આતમાં ઇંડરથી આવી ચિતોડમાં ગાદી સ્થાપેલી સંભ-
ળાય છે. તેની પાસે ચિત્રકોટ પહાડ છે, ત્યાં મોટો સીસો-
દીયાઓનો કીલ્લો છે. હુગર ઉપર જૈન મંદિરો પણ છે.
અહીંયાં સીદ્ધસેન દિવાકર સૂરિ વિક્રમ રાજની વખતમાં
આવેલા છે, તેમણે એક સ્થંભનું ચોતાની શક્તિથી ઉપ-
રનું ઢાંકણ ઉઘાડ્યું, તો એક પુસ્તક નજરે પડ્યું તેમાંથી
જે વિદ્યાઓ વાચી માદ કરી લીધી, આગળ વાંચવા જતાં
દેવતાએ પુસ્તક પડાવી લીધું અને થેલનું ઢાંકણ બંધ
થઈ ગયું.

વૃદ્ધગચ્છાધિપતિ શ્રીમદ્ જગન્ન્યાદ્રસૂરિ હમેશ આં-
બેલનો તપ કરતા હતા જેથી તેઓને ચિતોડમાંજ ત્યાંના
રાજાએ સંવત ૧૨૮૫ માં તપાગચ્છનું બિરૂદ આપ્યું.
ગાર વર્ષ પર્થત તેમણે આંબેલનું તપ કર્યું હતું ત્યારથી
વડગચ્છનું નામ તપાગચ્છ પડ્યું. દીગંબરીયોને વાદમાં
ચરાજ્ય કરવાથી જગન્ન્યાદ્રસૂરિને ત્યાંના રાજાએ 'હીરલા'
એવું બિરૂદ આપ્યું હતું.

કુંજપુર.

૮૦

અહીયાં દેરામર છે. પાર્શ્વનાથનાં ૧૦૮ સ્થાનકોમાં
કુંજપુર પણ ઠહેલું છે આ ગામ દેશરીયાણીની આસ-
પાસ આવેલું છે.

(૮૩૫)

નાથનું (સ્વયંભુ પાર્શ્વનાથનું) તીર્થ સ્થળ છે. વિશેષ હકીકત માટે પાછળ બુઝો 'સ્વયંભુ પાર્શ્વનાથ ?' આ તીર્થ ભેધપુર રાજ્યમાં આવેલું છે.

નાહના.

૮૩

દેરાસર એક મુલનાથકણ મહાવીર સ્વામીની પ્રતિમા છે, આ દેરાસર મહાવીર સ્વામીજીના વડીલભાઈ નંદી-વર્ધન રાજાએ બધાવેલું છે. જીવીત સ્વામીની પ્રતિમા પધરાવેલી છે.

ખડેડા

૮૪

દેરાસરજી એક છે. બત્રા કરવા લાયક બાવન જીનાલયનું છે. પાર્શ્વનાથના ૧૦૮ બત્રાના સ્થાનકોમાંનું એક છે. અહીં અમીજરા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે. પાર્શ્વનાથનું દેરાસર સંવત ૧૪૩૦ માં ગિખા બધી હતું રગનાથપુરા મેગનથી ત્રણ માઈલ છે.

લોટાણા.

૮૫

અહીંઆ લોટાણા પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર છે. મહિર જંગલમાં આવેલું છે પ્રતિમાજી સાત છે, સ્થળ તીર્થ-મય છે. પાર્શ્વનાથના ૧૦૮ ની નામાવલીમાં લોટાણાજી પણ ઓક છે.

જાદાયા

૮૬

દેરાસરજી બે છે. મુલનાથજી શ્રી મહાવીર સ્વામી ઓક દેરાસરજીમાં છે. તે દેરાસર તેમના ભાઈ નદી વર્ધન રાજાનું બધાવેલું છે. જે ઠેકાણે ભગવાનને ચંડ કાશીયો નામ હત્યો છે, તેજ ઠેકાણે બધાવેલું છે.

સોજત.

૮૭

પાસીથી ૧૦ ગાઉ થાય છે દેરાસર ૮ છે. જેરી-

મેરા રત્નની પ્રતિમા ૧૫ ફુટ ઉચી છે. ગોડી પાર્શ્વ-
નાથનું દેરાસર ઘણું જુનું બન્યા કેવળ લાયક છે. મહા
વીર સ્વામીનું દેરાસર પણ સારું છે પાર્શ્વનાથના ૧૦૮
તીર્થ સ્થાનકમાં મોજલ પણ બનાવેલું છે.

સારવાડ.

૮૮

અહીંથી ગાઉ એક વીઠોગ ગામ છે. બધા પગ
સ્તંભવાય છે, ધર્મશાલા છે, ભગવાનનું મંદિર છે,
અહીંયાથી રેલવે ભેદપુર થઈને વીકાનેર ગઈ છે તેમાં
બેઝી પાણી જલું.

પામેરા

૮૯

પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર એક ઘણું જુનું પુરાણું છે.

પાલી.

૯૦

શહેરમાં અને શહેર બહાર પાહાડ ઉપર પણ દેરાસરજી છે. મારવાડમાં પાલી શહેર જત્રા કરવા લાયક તીર્થ સ્થળ છે. ધર્મશાળા પણ અહીંયાં છે. નવલખાપા પાર્શ્વનાથજી દેરાસર છે તે માટે જુઓ નવલખાપા પાર્શ્વનાથ

દાંતરાઈ.

૯૧

શામલીયા પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર સંવત ૧૯૦૨ માં બંધાવેલું છે, ધર્મશાલા એક છે

જોધપુર

૯૨

મારવાડ દેશની રાજ્યધાનીનું મુખ્ય શહેર છે. હીંયાં પણ ઘણા સમર્થ રાજાઓ થઈ ગયા છે. શહેર

(૩૩૬)

સુંદર અને જોવા લાયક છે. અહીયાં આપણાં શ્વેતાંબરી
આઠ દેરાસરો બાત્રા કરવા લાયક છે.

પુષ્કર

૯૩

અહીયાં ચંદ્રપ્રયોતન રાજાના વખતમાં મોટું જૈન
વીથું હતું.

ઓશીયા નગરી

૯૪

જોધપુરથી ૧૬ માઠ ઓશીયા નગરી આવેલી છે.
જ્યાં ધર્મશાળા તથા ભગવાનનું પ્રાચીન મંદિર છે. અહીયાં
આચાર્યશ્રી જ્ઞાન પ્રભાસુરીએ રાજા તથા પ્રજાને ઉપદેશ
આપી જૈન બનાવ્યા હતા, ને ઓશવાલ શ્રાવક કયો
હતા. ત્યાં ઓશવાલ વશની સ્થાપના કરી ઓશીયા
દેવીને ઓશવાલ વશની અધિષ્ઠાત્રિકા દેવી તરીકે સ્થા-
પન કરેલી છે. મંદિર ઘણું પુગલું છે તેને હમણું
સુધગાન્યુ છે શ્રી વર્ધમાન સ્વામીનું દેગમર બે હજાર

વર્ષ પહેલાનું છે, જીર્ણોદ્ધારનુ કામ સંવત ૧૯૩૬ માં મુ-
નિમહારાજ શ્રીમે.હોણાલજીના ઉપદેશથી થયું છે. અહીંયાં
ફાગણ સુદી ૨ નો મેળો લરાય છે. શ્રીમદ્ રત્નપ્રલસુરી
મહાવીરથી સ્ત્રીત્તેર વરસે અને પાર્શ્વનાથજીના સંતાનોમાં
છઠ્ઠી પાદે થયા છે. તે બાવનમે વર્ષ ઓશીયા નગરીમાં
આવ્યા છે. તેમણે રજપુતોને જૈન બનાવી ઓશવાલ
વંશની સ્થાપના કરી છે, અને શ્રીમાલ નગરમાં શ્રીમા-
લીની સ્થાપના કરી છે.

નીંબાજ.

૯૫

મારવાડમાં જોધપુર રાજ્યમાં આવેલું છે. પાર્શ્વના-
થનાં ૧૦૮ નામના જાત્રાનાં સ્થાનમાં નીંબાજ પણ એક
છે. અહીંયાં પણ પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે.

કોટડા.

૯૬

ઝેરણપુરથી આઠ ગાઉ આશરે છે અહીં દેરાસર મોટું

અને નવીન છે. તેમાં પ્રતિમાઓ ઘણી લબ્ધ વિશાળ અને જાત્રા કરવા લાયક છે. અહીંથીજ કેટલી ગચ્છની શાખા કદપ સુત્રમાં કહેલી છે, તે નીકળ્યા પહેલાં આ નગરીને કનકાવતી નગરી કહેતા હતા. આની જોડમાં ઘોલાગીરી નામે આરસનો પહાડ છે. તે પાહાડની પાસે બીજું દેરાસર છે.

--❀❀❀--

વાંકલી.

૬૭

બોરણપુર નજીક પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર સંવત ૧૩૬૩ માં બાંધાયેલું છે. પાર્શ્વનાથનાં ૧૦૮ સ્થાનકો-આંતું બોક છે.

--❀❀❀--

મેડતા રોડ.

૬૮

મેડતા રોડ સ્ટેશનથી પણ રસ્તે ૪ કોશ મેડતા શહેર છે. અહીંયાં પણ દેરાસરો ઘણાં છે. ધર્મશાળા પણ છે. માનલદ્રજીની સ્થાપના પણ આં છે. હીંચપ્રથમ

અહીંયા ધાત્રી વસ્તી હતી, જોધપુરના રાજા માનસિંહજી ના દુકમથી એક દિવસે બાવન લખપતિ અજમેર નર્ધ વસ્યા. ઉપાશ્રય પણ ઘણા છે. દેરાસર બધાં મળીને ચાલ લગભગ સરો.

—❀—

પોકરણ કલોધી.

૯૯

આ શહેર જોધપુરની ખાસે આવેલું છે. ત્યાં આગલ પાંચ દેરાસર રહેલાં છે. રીખવદેવસ્વામીનું સંવત ૧૫૦૬ માં બંધાવેલું. શીતલનાથનું સંવત ૧૮૯૨ માં બંધાવેલું. શાંતિનાથજીનું સંવત ૧૯૦૨ માં બંધાવેલું. ગોડી પાર્શ્વનાથજીનો સંવત ૧૯૦૪ માં હજોંદ્દાર થયો. અને ચિંતામણી પાર્શ્વનાથજીનું સંવત ૧૯૪૨ માં બંધાવેલું છે. અહીંયાં ધર્મશાળા શ્રાવકોની છે, ઉપાશ્રયની પણ સગવડ છે ખીજા લોકોની પણ ધર્મશાળા છે.

—❀—

તીવરી

૧૦૦

કોઈ વૃદ્ધ મુનિરાજ વિહાર કરવાને અશક્ત હોવાથી

તેઓ પોતાના એક ચેલા સાથે એક ગામમાં ગોચરીએ
 ગયા, ત્યાં ત્રણ હબ્બર આવકોનાં ઘર છતાં ગોચરી મહી
 નહી. પછી વિનયવંત એવો તે ચેલો જંગલમાંથી કાષ્ટની
 ભારી લાવી તેના પૈસાથી ખાવાનું મંગાવી શુદ્ધને આપવા
 લાગ્યો એમ કરતા કેટલાક દિવસો વહી ગયા તેવારે શીધ્યના
 મસ્તકે તાલ પડેલી જોઈ શુદ્ધને તેનું સ્વરૂપ જાણ્યું, જેથી
 રૂની પુણીનો સર્પ બનાવી ધર્મનો ઉદ્ધાત કરવા સાડ
 તેને સુથના કરી, પછી તે સાપ રાજના કુમારને ડસ્યો,
 તેના ઝેરની અમરથી કુમાર મુર્છિત ગયો, વિષ ઉતારવા
 ના અનેક ઉપાય કર્યા પણ બ્યર્થ ગયા પછી તેને ખાળવા
 લઈ ગયા, તેવારે ચેલાએ ઠાકોરને કહ્યું કે અમારા શુદ્ધ
 મહા સમર્થ છે તે એનું વિષ ઉતારશે, પછી રાજ વગેરે
 સર્વ કુમારને શુદ્ધ પાસે લાવી શુદ્ધને વિનાંતિ કરવા લાગ્યા.
 જેથી શુદ્ધને કુમારનું વિષ ઉતાર્યું. એટલે રાજ વગેરે સર્વ
 કોઈ પ્રસન્ન થયા. શુદ્ધ મહારાજે તેમને ઉપદેશ આપી
 જૈન બનાવ્યા. જેથી રાજ તેમજ સ્થાયત પ્રતિબોધપાત્રી
 જૈન થઈને આવકોના મત પાળવા લાગી. પછી કાલેકરીને
 ધુળનો વરસાદ થવાથી તે નગર ઢટાઈ ગયું. ત્યાં હાલ
 ધુળના ઢગલા દેખાય છે, તીવરીમા જુનાં દેરાસરો છે.
 ત્યાં પ્રથમ પાર્શ્વનાથનું પણ દેરાસર હતું. પાર્શ્વનાથનાં
 ૧૦૮ નામનાં તે પણ જાત્રાનું ઠેકાણું હતું. એક દેરાસર
 જુનાં દશથી પંદર પગથીયાં ધુળથી જમીનમાં ઢટાઈ ગયાં

છે. ત્યાંથી જો કાઉચગીયા જમીનમાંથી નીકળ્યા છે. જે દેરાસર છે, અને ત્રીજું દેરાસર જમીન ખોદતાં મુતું નીકળેલું છે.

નાગોર.

૧૦૧

અહીંયાં દેરાસરજી એક મોટું વિશાળછે, નાગોરમાં સુવર્ણની પ્રતિમા એક કાથ ઉંચી જત્રા કરવા લાયક છે. એને કવચિત્ નાગપુર પણ કહે છે. અહિંયા હેમાચાર્ય મહારાજે ચોમાસું પણ કર્યું છે. જે વળતે કુમારપાળ રાજાએ પાટણમાં ત્રીલોચનવિહારનામનું જીનાલય કરાવ્યું. તેની પ્રતિષ્ઠા કરવા આચાર્યને તેડવા અહીંયાં નાગોરમાં આવવું પડ્યું હતું.

વીકાનેર.

૧૦૨

મારવાડમાં વીકાનેર પણ મોટું શહેર ગણાય છે. સમય સુંદર ગણિું લાવ્યા છે કે “વીકાનેરજ વંદીયે ચીર

નંદીયેરે, અરિહંતનાં દેરાં આઠ, તીર્થ તે નમુંરે. ”
અહીંયાં આઠ તો પ્રખ્યાત દેરાસરો છે. તેમજ ઉપાશ્રય
વગેરે ઘણા છે. ગામ (શહેર)ની બહોજલાલી સારા પાયા
ઉપર છે.

૧ મંદીરસ્વામીનું	૫ ચીંતામણીજીનું
૨ નેમીનાથજીનું	૬ રીખવદેવસ્વામીનું
૩ પાર્શ્વનાથજીનું	૭ કુંથુનાથજીનું
૪ મહાવીરસ્વામીનું	૮ સુમતિનાથજીનું

એવી રીતે મુખ્ય દેરાસરો આવેલાંછે. જેમાં પ્રતિ-
માઓ ઘણી છે. બપો કંરવાલાયક છે. ધર્મશાળાની પણ
સગવડ છે.

— ❧ —

જેસલમીર.

૧૦૩

હાલમાં જેસલમેરથી થોડેક દૂર મોટો ઈલ્લો છે,
ત્યાં ચઢવાનો રસ્તો દશ મીનીટનોછે. અહીંયાં શ્રાવકોની
વસ્તી સારી છે. દેરાસર આઠ છે, પ્રતિમા આસરે ૬૦૮
છે. ત્યાં પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા મહા પ્રસાવિક અને ચમ-
ત્કારીક છે. એક દેરાસર ખેતરવા દૂર છે. દેરાસરજીની

ગાંધાણી ઘણી મુંઢર અને ચમત્કારીક છે. અહિં ૭૦૦થી ૨૦૦૦ વર્ષ સુધીની જુની પ્રતિમાઓ છે. ત્યાંના ભોંયરામાં ઘણા થાંભલા છે. ત્યાંના લોકો કહે છે કે ત્યાં પુસ્તક લેકાર છે, તેમાં તાડપત્ર ઉપર લખેલા ગ્રંથો છે.

સવત ૧૪૬૧ ની સાલમાં જીનરાજસૂરિની પાટે જીનવર્ધનસૂરિ થયા, તેઓએ જેસલમેરમાં મુળનાયક ચીંતામણીની જરાજર ક્ષેત્રપાળની મૂર્તિ બેસાડેલી જોઈ વિચાર થયો કે ક્ષેત્રપાળ જીનરાજનો સેવક છે. જેથી તે મૂર્તિ ત્યાંથી ઉઠાવી દરવાજા આગળ પધરાવી, તેથી ક્ષેત્ર પાલ કોપ કરી જ્યાં ત્યાં આચાર્યની હેલના કરવા લાગ્યો, લોકોને તેઓ બ્યભીચારી છે તેવું બતાવવા લાગ્યો. આચાર્ય ચિતોડ ગયા ત્યાં પણ તેમ કરવાથી લોકોની આચાર્ય ઉપરથી શ્રદ્ધા ઉતરી ગઈ, થોડા વખત પછી આચાર્ય ગાંડા થઈ ગયા. જેથી પીપલગારે તેમના ટેટલાક શિષ્યો સાથે રહ્યા. પછી સાગરચંદ્ર આચાર્ય આવી બીજા ક્ષેત્રપાળને આરાધી સર્વ મંથની અનુમતી મંગાવી નવા આચાર્ય સ્થાપન કર્યો.

જીનસદ્રસૂરિના ઉપદેશથી સંવત ૧૪૮૭માં સંભવ નાંચના દેરાસરની પ્રતિષ્ઠા થઈ હતી, ચીંતામણીજીની પ્રતિષ્ઠા સંવત ૧૨૨૦ માં થઈ છે.

સમયમુંઢરગણિ પણ જેસલમેરની સ્તુતિ કરતા કહે

છે કે “ જેસલમેર જુહારીએ દુઃખ વારીયેરે, અરિહંતનાં.
બીંબ અનેક, વીર્યને નમુંરે. ”

— ❀ —

સાચોર.

૧૦૪

શામ્ભમાં એને મત્યપુરી કહે છે. અહીંયા મહાવીર
સ્વામીનું તીર્થ સ્થળ કહેવાયછે. શ્રી ગૌતમસ્વામી જગ-
ચિંતામણી ચેત્યવંદનમાં મ્તુતિ કરતા જણાવે છે કે—
‘જયત્ર વીર સચરો મંદળ’ સત્યપુરી (સાચોર)ના આશુ
પણુરૂપ શ્રી મહાવીરસ્વામી જય પામે !

— ❀ —

નાકોડાણ.

૧૦૫

બાલોતરાથી ત્રણ માઉ નાકોડાણ તીર્થ છે, ત્યાં
૨૩ મા પાર્શ્વનાથજીનું મોટું દેરાસર છે, ધર્મશાળા પણ
છે, પાર્શ્વનાથજીનાં ૧૦૮ નામનાં બ્રત્રાના ઠેકાણામાં નાકો-
ડાણ એક છે. પ્રથમ અહયાં વીરમપુર નામે મોટું નગર
હતું. પંદરમા સૈકામાં અહીં પંદરસો ગ્રાવકનાં ઘર હતાં,

આરે બાબુએ કોટ હતો, અને એક તળાવ હતું તે ખુદી
ગયું છે. અહીયા ત્રણ મંદીર છે, પારસનાથની પ્રતિમા
જમીનમાં દટાયેલી તે એક શ્રાવકને ખોદતાં મળી, તે
કોઈ ઠહે છે કે નદીની પાસેના મકાનમાંથી પ્રગટ થઇ,
થણ તે વીરમપુરમાં સં. ૧૫૦૦ માં પધરાવી; આ પ્રતિમા
સંપ્રતિ રાજાની ભરાવેલી છે. વિશેષ હકીકત માટે બુઓ
નાકોડા પાર્શ્વનાથ !

— ❀ ❀ ❀ —

બાલોતરા.

૧૦૬

અહીયાં ધર્મશાલા છે, દેરાસર એક છે, દેલવે
સ્થાન છે.

— ❀ ❀ ❀ —

લોદ્રવાળ.

૧૦૭

લોદ્રવા પાર્શ્વનાથનું મોટું દેરાસર જાત્રા કરવા
સાચું છે. અહીથી બાલોતરા સ્થાને જવાય છે પાર્શ્વના-
થનાં ૧૦૮ જાત્રામાંનું લોદ્રવાળ એક છે.

— ❀ ❀ ❀ —

(૩૪૯)

કરહેડાજી.

૧૦૮

કરહેડકમા કરહેડા પાર્શ્વનાથજીની શ્યામ પ્રતિમા છે. વિશેષ હકીકત માટે જુઓ પાછળ કરહેડા પાર્શ્વનાથ ! સંવત ૧૩૪૦ મા દેરાસર ઝાંઝણુ કુમારે તૈયાર કરાવી ધર્મધાય સૂરીની પામે પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે

—❀❀❀—

પામેરા.

૧૦૬

પાર્શ્વનાથજીનું લબ્ધ દેરાસર છે. પણ ધર્મશાળાની જોગવાઈ નથી દેરાસર જુનું ને પુરાણું છે.

—❀❀❀—

ઓશીયા નગરી.

૧૧૦

જોધપુરથી ૧૬ ગાઉ થાય છે. શ્રીમદ્ પાર્શ્વનાથની છઠ્ઠી માટે થયેલા રત્નપ્રભસૂરિએ ઓશીયા આવી આમંડા દેવીને પ્રતિજોધી ઓશીયાની ને જનધર્મની રક્ષક ત્રણ લાખ ચોરામી હજાર રાજપુતોને જેનું

(ઉદ્દેશપટ્ટન) ઝોશીયા નગરીના નામથી ઝોશવંશની સ્થાપના કરી તેમને ઝોશલાલ બનાવ્યા પછી મંદીર બંધાવી વેલુની મુર્તિ વીરભગવાનની બનાવી. વીર નિર્વાણ પછી સીત્તર વર્ષે પ્રતિષ્ઠા કરી માગસર સુદી ૫ ને શુક્રવારે પ્રતિષ્ઠા થઈ.

વીરથી ૧૪ મી પાટે ઠક્કસૂરિ થયા. તેમના વખતમાં કોઈ ધર્મ દેખીએ આશાતના કરવાથી તે તેમણે દૂર કરી, મંદિરમાં શીલા લેખ છે. એક ઠેકાણે લેખ છે કે સંવત ૧૩૦૫ માં આસાડ સુદી ૧૦ ને આદિતવારે સ્વાતિ નક્ષત્રે યશોનાથની બેઠીએ તોરણ બંધાવ્યું. ઝોશીયાનું વર્ણન પહેલાં પણ આવેલું છે તે આની સાથે સમજાવેલું તેને આ ઝોશીયા એકજ છે.

—❖❖❖—

અજમેર.

૧૧૧

અજમેર એ રાજપુતાનાના મધ્ય ભાગમાં આવેલું જોડું શહેર છે. ત્યાં લાખેણી કોટડીમાં દેરાસરો છે તે સ્ત્રીવાય બીજાં પણ દેરાસરો ભવ્ય આવેલાં છે. ધર્મશાળા પણ છે. બગીચામાં મોટા દાદાજીનાં પગલાં છે. ગોડી

પાર્શ્વનાથજીનું, સંભવનાથજીનું, વગેરે ત્રણ દેરાસરો આવેલાં છે. અજમેરની આબુગાબુ પહાડ આવેલો છે. રોશન પાસે ધર્મશાળા છે. અહીંયાં વેળુવોનું પુષ્કર નામનું તીર્થ છે. પ્રાચીન સમયમાં અજમેર મહેર લોકોએ વસાવેલું જણાય છે. ત્યાર પછી અનુક્રમે તે થોડાણ લોકોની રાજ્યધાની થઈ શાહજીદિન ઘોરીએ ગિજનીથી આવીને પૃથ્વીરાજ પાસેથી દીકરી અને અજમેર જીતી લીધાં અજમેરનું બીજું નામ 'સાંભર' પણ ઇતિહાસમાં જોવાય છે.

— ❀ —

ઉદયપુર.

૧૧૨

આ શહેર હાલમાં મેવાડની રાજ્યધાની તરીકે ગણાય છે. મહાન પ્રતાપગિંહના પિતા ઉદયસિંહ ઉદયપુર વસાવ્યું છે. હાલમાં ત્યાં ઘણાં દેરાસરો છે. અહીંથી કેશરીયાજી પગ રસ્તે જવાય છે. ઉદયપુરમાં કાથી ફરવાને પારસનાથનું દેરાસર અમત્કારીક છે, અહીંયાં મોટું તલાવ છે. તલાવનો કીલ્લો અને ઉદયપુરથી ૫ થી ૬ ગાઉ પહાડ ઉપરનો કીલ્લો જોવા લાયક છે. શહેરની આરે તરફ મોટા પહાડો આવેલા હોવાથી કીલ્લાની માફક ઉદયપુરનું રક્ષણ સારૂ થઈ શકે છે. અહીંયાં ૩૬ દેરાસરો છે. કેટલાક

દેરાસરોમા તો મોટી મોટી પ્રતિમાઓ આવેલી છે. શહે-
રમાં ગ્રાવકોની વસ્તી મારી હોવાથી જનપુત્રી ને વો લાસ
થાય છે. હાથી પોલને દરવાજો સગવડવાળો ધર્મશાળા છે.

—❀❀❀—

સસીનાજી

૧૧૩

ઉદયપુરથી બે મેલ થાય છે. મમીના પાર્શ્વનાથનું
તીર્થ રથળ છે, બાત્રા કરવા લાયક છે.

—❀❀❀—

કેશરીયાજી.

૧૧૪

ઉદયપુરથી ધુલેવાજી અથવા કેશરીયાજીનું તીર્થ
ત્રીમ મેલ થાય છે. રસ્તો પાહાડી છે. પણ ચોકી પહેરાને
બંદોબસ્ત મારો છે. લવડાઓને રાત્રી તરફથી લાગો બાંધી
આપેલો છે. વસ્તી લીલની પહાડમાં વસનારા પાહાડી લોકો-
ની છે. ઉદયપુરથી સવારના ટાંગામાં નીકલીયે તો સાંજના
પહોચાડે છે, વચમાં ચોક ગાનના દેરાસર તથા ધર્મશાળા છે,

કેશરીયાજીમાં સંઘને ઉતરવાને ધર્મશાળાઓ છે,
બહારના તું છે. યાત્રાળુઓ હજારો રૂપયાનું દેશર ચડાવે

છે, પુત્રનું ધી બોલે છે, તે ઉપર ત્યાંના ગ્રાહણ પુત્રી-
યોની આજીવિકા ચાલે છે.

કેશરીયા ભગવાનને અહીંના ઘણા હીંદુઓ પણ માને
છે પાહાડી ભીલ તેમને કાળીયા બાવા । નામથી ઓળ-
ખે છે, એવાડમાં મોટામાં મોટું આ તીર્થ છે.

કેશરીયાજી ઇડરને રસ્તેથી પણ જવાય છે. ઇડર
સુધી રેલવે છે, પછી પણ રસ્તે વચમાં ડુંગરપુર ગામ
આવે છે ત્યાંથી આગળ કેશરીયા જવાય છે.

કેશરીયાજી સંજીવી કિંવદંતિ (લોક. વાચક)
એમ અંભણાય છે કે તે પ્રતિમા મહાભૂજ પ્રતિ વિષ્ણુ
રાવણના વખતમાં લંકામાં હતી, બ્યારે રામચંદ્રજી રાવ-
ણને જીતી અયોધ્યા આગ્યા તે વખતે કેશરીયાજીની
પ્રતિમા સાથે લાવી ઉત્તરેનમાં સ્થાપન કરી, તેની પૂજા
ભક્તિ કરવાથી મયણામુંદરીના સ્વામી શ્રીપાળરાજાનો કોઠ
રાજ મટયો, પછી ઉત્તરેનથી કોઈ દેવ સાનિધ્યથી આ
પ્રતિમાજી હાલ છે ત્યાં આવેલાં છે.

— ❦ —

રાજગઢ-રાજનગર

૧૧૫

આ ગામ ઠાંકરોલી પાસે છે, અહીંયાં બે દેરાસ-
રજી છે, એક રૂપરદેવ ભગવાનનું બાવન જીવ. લયનું

(૩૫૪)

નેનો લુણીદાર હમણાં થયો છે, તે જાત્રા કરવા લાયક છે. આ દેરાસર સંવત ૧૭૭૧ માં બાંધાયેલું છે, તથા બીજી દેરાસર પણ છે.

— ❀ —

સાંવરાળ

૧૧૬

દેશરીયાળથી કાશ પાચ થાય છે, ત્યાં દેરાસરળ પહોઠ ઉપર છે. જાત્રા કરવા લાયક છે, પાર્શ્વનાથનું દેરાસર ત્રીય રૂપ છે, તે સાંવરા પાર્શ્વનાથ તરીકે ઓળખાય છે.

— ❀ —

સામેરા.

૧૧૭

દેશરીયાળ પાને નાગફળા પાર્શ્વનાથનું સામેરામાં દેરાસર હતું, હાલ જણાતું નથી

— ❀ —

વીરજીવાડા.

૧૧૮

પાર્શ્વનાથજીનું મોટું દેરાસર છે. ૧૦૮ પાર્શ્વનાથનાં

(૩૫૫)

જાત્રા કરવા લાયક સ્થાનકોમાંનું વીછીંવાડા પણ એક છે.
દેશરીયાણીની આસપાસ આવેલું છે.

— ❀ ❀ —

પારાસલી તીર્થ.

૧૧૯

રતલામ પાસે આવેલું છે, તેમાં આદિશ્વર ભગવાન
નું ભવ્ય દેરાસર છે.

— ❀ ❀ —

સાવલીયાણ તીર્થ.

૧૨૦

રતલામથી નીમલી સ્ટેશન આવે છે, ત્યાંથી સાવલી
આ પાર્શ્વનાથ બે ગાઉ થાય છે ભાદરવા સુદી ૨ ના દીવસે
દેરાસરના ચાલતાઓમાંથી અમી જરૂ છે. કોઈ મુસલમાને
લાલો માર્યાની નિશાની ચાલતામાં છે પ્રતિમા શ્યામ,
મનોહર છે

— ❀ ❀ —

સૈબલીયા

૧૨૧

નવલામથી ૫ કોશપર છે અને મલીના સ્ટેશનથી ૬ કોશ ઉપર છે. બોળમા શાંતિનાથજીનું દેરાસર તેમા વેલુની પ્રતિમા છે. તે જુની ને ચમત્કારીક છે. આ દેરાસર પોન્વાડોનું છે. આચાર્યજી આકાશ માર્ગેથી આકર્ષીને અર્ધીયા લાવ્યા છે એમ કહેવાય છે. ‘ પ્રાગવાઠ જ્ઞાતિ સાખાયમ ’ એમ લખ્યું છે. મુર્તિના અંગમાંથી લાઢરવા મુદ્દી ૨ ના દીવસે મહાવીર સ્વામીનો જન્મ વંચાયા પછી તેમજ દેરાસરના કેટલાક ભાગોમાંથી અમી જરે છે, દેરાસરજી જોડે ધર્મશાળા છે. ત્યાંના હાકેમ સૈબલીયાના રાબજે બગીચો, વાવડી તથા કેટલીક જમીન તપગરજના ગોળજીને દેરાસરના ખર્ચને માટે આપેલી છે.

— ❀ ❀ ❀ —

રતલામ.

૧૨૨

રતલામ એ મોટું શહેર છે. સ્ટેશન ઉપર સરકારી ધર્મશાળા છે. અર્ધીયાં બાવા આગરજી ગોરજીને નામે

ઝોળખાતું સંપ્રતિ રાજના વખતનું શાંતિનાથજીનું બાવન
જનાલયનું તપાગચ્છી સ્વેતાંબરી મોટું દેરાસર છે, તેનો
જીર્ણોદ્ધાર અગરજી બાવા જોરજીની મહેનતથી થયો છે.
તે દેરાસરના ખર્ચ સાડે રતલામ દરબારે બે ગામ આ-
પેલાં છે. તેમજ અહીં કુલ એકંદરે દશ દેરાસરો આવેલાં
છે જત્રા કરવા લાયક છે. શહેરમાં પણ ધર્મશાળા છે.

— ❀ ❀ ❀ —

મક્ષીજી.

૧૦૩

ઉજ્જૈનથી રેલવે રસ્તે મક્ષીજીનું સ્ટેશન છે અ-
હીંનું દેગમર પ્રાચીન છે, સુતિ વેલુની છે. અહીંયા ગોહી
પાર્શ્વનાથ સ્વપ્ન દેઈ મગદ યયા હતા પણ ૧૧ દીવસ
પછી પાછા અદશ થઈ ગયા હતા. દેરાસર બાવન જના-
લયનું છે. આજુબજુ કલ્યાણજીનું કારખાનું છે. વિશેષ
હૃદીકત માટે જુઓ પાછળ મક્ષીજી પાર્શ્વનાથ !

— ❀ ❀ ❀ —

ઉજ્જૈન.

૧૨૪

અસલ માલવદેશની રાજ્યધાનીનું પાટનગર હતું,

પણ હાલમા તેનો ફેટલોક લાગ દટાઈ નાશ પામ્યો છે. હાલની માલવાની ગભ્યધાની જ્વાલીયર તેને તાળે છે, ઉજ્જનનું અપર નામ એવતી નગરી પણ કહે છે પૂર્વે વિક્રમ રાજની રાજ્યધાનીનું આ શહેર હતું. તેમની હાકેમીમા સિદ્ધસેન દિવાકર સૂરિએ એવતી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાને ઉજ્જનમા મહાકાલેશ્વરના મદીરમાથી શીવલીંગ ક્ષાટીને પ્રગટ કરી હતી. અને ગળને સૂરિએ જેન બનાવ્યો હતો અર્ધીયા ખીજ પણ ૧૩ દેરાસરો જત્રા કરવા લાયક છે પદ્મણ (પાટલી પુત્ર) ના રાજ્ય વશને એ ઉજ્જનમા ગાદી સ્થાપી છે

— ❧ —

ઇંદોર.

૧૦૫

આ શહેર હોલકરની રાજ્યધાનીનું છે. માલવી અપ્રી-ણની મોટી પેદાસ આ દેશમા થાય છે. અર્ધીયા પાંચ દેરાસર છે. તેમા મેવાડા સાથનું પીપલી જનરનું આદેશ્વર લગવાનનું દેરાસર ઘણું વિશાળ છે પ્રતિમાજી જુનાં છે, ખીજ દેરાસરોમા પણ પ્રતિમાજી જુના અને જત્રા કરવા લાયક છે. ઓશવાળોની ધર્મશાળા છે

— ❧ —

ધારનો કીલ્લો

૧૨૬

પહેલાં આ ધારા નગરી માળવાની રાજ્યધાની ગણાતી હતી, અગીયારમા સેકામાં સિંધુલ, મુંજ, લોજ વગેરે પ્રખ્યાત રાજ્યો અહીંયાંજ રાજ્ય કરી ગયા છે. જુઓ 'ધારા નગરીનો મુંજ' ધમશાળા એક છે. રીખ-વઢેવનું દેરાસર પણ છે, પ્રતિમા સંપ્રતિ રાજની ભરાવેલી છે, મુર્તિ મોટી છે. ધારાનો કીલ્લાથી અમજરા પાંચ ગાઉ થાય છે. ઇન્દોરથી પણ રસ્તે ૪૦ કોશ ધારા નગરી (ધારનો કીલ્લો) આવેલો છે. ધારના કીલ્લાથી ૧૨ કોશ માંડવગઢ થાય છે.

માંડવગઢ.

૧૨૭

માંડવગઢનો પહાડ વ્રજુવલયના આકારે ખાધ સન્મેત કીલ્લાની માફક ઘેરાયેલો છે. એ ખાઈમાં ચીતરાવેલ છે. ભાગ્યશાળી હોય તે દેખી શકે છે. પહાડ ઉપર વસ્તી છે, જાગર છે. ત્યાં ભેંસાસાહનું કરાવેલું

દેરાસર ધુમટખંધ ઘણા મોટા વિસ્તારવાળું છે. તેમાં મોટી સોનાની મુર્તિ ૧૬ મા શાંતનાથની છે.

ગુજરી ગામથી પાંચ ગાઉ પહાડ ઉપર તીર્થ આવેલું છે. પહાડની ચડાઈ અઢાઈ ગાઉની છે, પહાડ ઉપરનો વુનો કોટ છે, ત્યાં માંડવગઢ ગામ છે. ધારના રાજાને સ્વપ્ન આપીને સુપાર્શ્વનાથ લગવાનની મુર્તિ પ્રગટ થઈ. આ મુર્તિ રામચંદ્રના વનવાસ વખતે સીતાએ રામચંદ્રને પૂજવા બનાવી હતી, તે છાણવેલુની મુર્તિ સતીના પ્રભાવે વજ્રમય થઈ ગઈ. માંડવગઢની હોલની મુર્તિ ધાતુમય છે. તે અકબર બાદશાહના પ્રધાન ટોડરમલે ભરાવી છે. માલવામાં માંડવગઢ તીર્થની જાહોજલાલી પ્રથમ સારી ગણાતી. ટોડરમલે સંવત ૧૫૪૭ માં હાંત લરાયેલી, આ મુર્તિની આબુએ બંને તરફ પાર્શ્વનાથની મુર્તિઓ છે.

સંવતની તેરમી અને ચૌદમી સદીમાં માંડવગઢ રાજ્યધાની તરીકે અને માલવાની લાવણ્યતાનું અપૂર્વ કેન્દ્રસ્થાન ગણાતું હતું. ત્યાં એકલાખ લાખોપતિ રહેતા હતા. તેમજ સાડા સાતસેં જૈન મંદિરો હતાં, ચાતસેં મહાદેવનાં દેવાલય હતાં. શહેરનો વિસ્તાર લગભગ બાર કોશમાં ફેલાયેલો હતો, અહીંયાં કોઈ ગરીબ શ્રાવક આવતો ત્યારે તેને એક લાખ લાખપતિઓ એકેક રૂપેણ

આપતા અને એક ઇંટ આપતા, જેથી આવનાર પણ
લખોપતિ થતો અને ઇંટોથી હવેલી બનાવી તે પણ
શાહુકાર બની જતો. લેસાસાહ, પેથડકુમાર તેમજ
ઝાઝકુમાર માંડવગઢમાં મહા સમર્થ દાનવીર થયા છે.

હાલમાં તે ગામ ઉજ્જડ થઈ ગયું છે. ત્યાં એક
વૈષ્ણવમંદિર ને એક મહાદેવનું મંદિર છે. બીજી મ-
સ્જિદા તેમજ રાજમહેલો ખડેર હાલતમાં હવા ખાય
છે. આ શહેરને મડપદુર્ગ પણ કહે છે.

—❀❀❀—

કંટાળી.

૧૨૮

પાર્શ્વનાથના ૧૦૮ તીર્થસ્થાનોમાં કંટાળી પણ
એક છે, દેરાસર પાર્શ્વનાથનું હોય એમ જણાય છે.

—❀❀❀—

અમજરા.

૧૨૯

સરદારની છાવણીથી ૪ ગાઉ થાય છે, ત્યાં અમી-
જરા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે

ગોડીજી (ભોરવાંડા).

૧૩૦

ધરપારકર દેશમાં (કચ્છની આસપાસનો મુલક) મેઘાશાહે આ પ્રતિમા પાટણથી લાવી ત્યાં નવીન નગર વસાવી પધરાવી હતી. પ્રથમ અહીંયાં ગોડીપુર ગામ હતું, ત્યાં નવીન ગામ તેમણે વસાવ્યું હતું, ત્યાં આગળ લગવાન કેટલોકે કાલ પૂજ્યા પછી ત્યાંથી અદૃશ્ય થઈ ગયા. કાલે કરીને ભોરવાંડામાં તે પ્રગટ થયા. અહીંયાં ભોરવાંડામાં ગોડીજીની વરખડી કહેવાય છે, ગોડીજીના નામથી ભોરવાંડા પણ પ્રખ્યાત થયું છે.

મુહરી (ટેંટોઈ)

૧૩૧

એ પ્રાચીન પાર્શ્વનાથનું ૧૦૮ તીર્થસ્થળોમાંનું અપૂર્વ તીર્થસ્થળ છે. શ્રીમદ્ ગૌતમસ્વામીએ અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર કરેલા જગત્ત્રિતામણી ચેત્યવંદનમાં મુહરી પાર્શ્વનાથની સ્તુતિ કરેલી છે, તે પ્રતિમા હાલ ટેંટોઈ ગામમાં છે. ટેંટોઈ ગામ હુંગરપુર પાસે આવેલું છે.

ઇંડરથી કેશરીયાણી જતાં માર્ગમાં ડુંગરપુર આવે છે. વિશેષ હકીકત માટે જુઓ. પાછલ મુહુરી પાર્શ્વનાથ? તે સંવત ૧૮૦૧ માં ટેટોઈમાં પધરાવેલા છે, ધર્મશાલા અપાસરે એકે એક છે.

—❖❖—

પોસાલીયા.

૧૩૨

એરણપુરની છાવણીથી ૧૨ ગાઉ થાય છે, ત્યાં પોસાલીયા પાર્શ્વનાથનું જીનું ફેરાસર છે.

—❖❖—

પાવાગઢનો ડુંગર.

૧૩૩

અસલ પાવાગઢ તીર્થ સ્થળ તરીકે ગણાતું હતું, પાહાડ ઉપર તીર્થ હતું, પૂર્વે આંખાનેર શહેર આંખા વાણીયાએ વનરાજ આવડાના વખતમાં વસાવેલું છે, તે પાવાગઢની તળેટીમાં હતું ત્યાના છેલ્લા પતઈ રાવળ રાબતના વખતમાં અમદાવાદના પ્રખ્યાત સુલતાન મહમદ બેંગ-

હાએ વિક્રમની પંદરમી સદીના મધ્યાન્હ સમયમાં રાજને મારી ચાંપાનેરનો નાશ કર્યો.

અસલ પાવાગઢ પાહાડ ઉપર બીડલ જન પાર્શ્વનાથનું પ્રાભાવિક તીર્થ હતું. પછી જન વસ્તી નહી રહેવાથી સંપ્રતિ રાજની ભરાવેલી બીડલ જન પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા જે મુલનાથક તેને વરોહરામાં દાદા પાર્શ્વનાથના દેરાસરમાં પધરાવ્યા છે.

પાવાગઢ એ અન્યમતીનું લૌકિક તીર્થ પણ ગણાય છે, મહાકાળીદેવીનું સ્થાનક ત્યાં આગળ છે. કિંવદંતિ કહે છે કે મહાકાળીના ક્રોધથી ચાંપાનેરને તેના છેલ્લા પતક રાવળ રાજનો નાશ થયો. વાંચો ‘ ભદ્રકાલી અથવા પાવાગઢનો પ્રલય ’

ચાંપો વણીક હતો છતાં મહા સમર્થ હતો, એક વખતે તેને રૈસ્તામાં વનરાજ મળ્યો, ત્યારે વનરાજે તેને અટકાવ્યો, જેથી ક્રોધ કરીને પોતાની પાસેનાં પાંચ બાણો માંથી બે બાણ ભાગી નાંખ્યાં, વનરાજે તેનું કારણ પુછતાં ચાંપાએ જણાવ્યું કે તમે ત્રણ જણ છો, જેથી બે વધારાનાં બાણ ભાગી નાંખ્યાં હતાં કેમકે ત્રણ બાણ તમને ત્રણ જણને હું જરૂર મારીશ પછી વનરાજે તેને સમર્થ બાણી રાજ્ય ગ્રાસ થયા પછી પ્રધાન બનાવવા વચન આપ્યું હતું. તે મુજબ ચાંપો પાછળથી વનરાજનો

પ્રધાન થયો હતો, ચાંપાનું બીજુ નામ જાંબ હતું. તેણે ચાંપાનેર વસાવ્યું હતું. પાવાગઢ આજે પણ મહાકાળીના નામથી પ્રસિદ્ધ છે. ગામડાઓમાં મહાકાળીના રાસડા ગવાય છે “પાવાતેગઢથી હતર્યો મહાકાલીરે” વગેરે વગેરે.

દેલવાડા.

૧૩૪

ઉદેપુરની આસપાસ આવેલું છે. પાર્શ્વનાથનાં ૧૦૮ સ્થાનકોમાં દેલવાડા પણ કહેલું છે. હાલમાં અહીંયાં ત્રણ દેરાસર છે. રૂખલદેવનું, મહાવીર સ્વામીનું, ત્રીજુ બાવન જનાજી તે પણ આદેશ્વરનું છે, તેના ભોંયરામાંથી પ્રતિમાજી નીકળેલાં હતાં. દેરાસર સંવત ૧૬૪૧માં બાંધેલું હતું.

પલાણા.

૧૩૫

પાર્શ્વનાથનું દેરાસર શિખરખંધી છે, બત્રા કરવા લાયક છે પ્રાચીન ઘણા ઠાળનું છે.

ઈડર.

૧૩૬

આ શહેર દરબારીને જોવા લાયક છે, તથા પાંચ મહોટાં દેરાસર છે, શીતલનાથજી, રૂપભદ્રેવજી, ચીંતામણીજી, ગોડી પાર્શ્વનાથજી, ખડતરગમ્હીય ગોડી પાર્શ્વનાથજી. એ પાંચે જુનાં પુરાણાં ને પ્રાચીન છે. જાત્રા કરવા લાયક છે, ગઢ ઉપર સંપ્રતી રાજાનું બંધાવેલું દેરાસર છે, જઢનો ચડાવ એક મેલનો છે, ધર્મશાલાઓ ત્રણ છે, ખીજા લોકોની પાંચ ધર્મશાલા છે. ઈડરને 'ઇલાહુર્ગ' પણ અપર નામે કહે છે.

શાંતિનાથનું દેરાસર સંપ્રતીરાજાનું બંધાવેલું છે, આ સંપ્રતીરાજા શ્રી મહાવીર પછી ૨૮૫ વર્ષે થયા છે. ત્યારપછી તેનો જીર્ણોદ્ધાર પહેલો વરુદરાજે કર્યો, ખીજો કુમારપાલે, ત્રીજો ગોર્ધાદરાજ આશવાળે અને ચોથો ઉદ્ધાર અપકશાહે કર્યો. અહીંયાં પ્રથમ મુળનાથકંજ પાર્શ્વનાથ હતા, હાલમાં શાંતિનાથ છે.

કુમારપાલે રૂપભદ્રેવ ભગવાનનું દેરાસર બંધાવી શ્રી રૂપભદ્રેવ ભગવાનની સ્થાપના તેરમી સદીમાં કરી છે. ઈડરમાં સાતમા નંકાંમાં હવર્ધન રાજા હતો. તેનું રાજ્ય નાનું હતું. આ રાજ્યેની સ્થાપના ઈ. સ. ના છઠ્ઠા

સૈકાની મધ્યમા વલ્લભીપુરના શિલાદિત્ય રાજના વશજ
 શુકાદિત્યે કરી હતી 'તેના વશજે ગેહલોટ કહેવાણા,
 અને તેમણે પાછળથી એવાડમાં ગાદી સ્થાપી સીસોદીયા
 નામ ધારણ કર્યું છે, જે આજ સુધી તેઓ સીસોદીયા કહેવાય
 છે આ રાજ્યનો પાયો આઠમા મિકામા બાપ્પા ગવલના
 સુબારક હસ્તે ચીતોડમાં નખાયો છે, તેઓ ઇડરથી
 આવેલા છે.

ગોવિંદ શેઠે તારંગામા અજીતનાથની પ્રતિમા તૈ-
 યાર કરવા માટે આરાસુર જઈ અળીકાદેવીનું આરાધન
 કરી તેમને પ્રસન્ન કરી તેમની પાસે સુતિ માટે પત્થર
 માગ્યો, તે દેવીએ આપ્યો તેને ખાણમાંથી કઢાવી તારંગે
 લાવી ગોવિંદશેઠે અજીતનાથની મનોહર પ્રતિમા ધડાવી
 આમ સુદરસૂરિ પાસે અજનશલાકા કરાની

વડાત્રી.

૧૩૭

દેરાસર ૩ છે, એક શીખરખંડ અપ્રતીરાજનું,
 બીજું ૧૯૪૪ કાગળ સુદી ૨ ની પ્રતિષ્ઠા થઈ. તેમજ
 અમીજરા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે, બદના કંવા લાયક

છે. પાર્શ્વનાથનાં ૧૦૮ જાત્રા લાયક સ્થળોમાં વડાલી એક છે.

અહમદનગર.

૧૩૮

ઇડરથી દક્ષિણ પશ્ચિમે અઢાર મૈલ દૂર હાથમતી નદીના કાંઠે અહમદનગરનો કીલ્લો (હીમતનગર) આવેલો છે, તે અમદાવાદના મુલતાન અહમદશાહ બાદશાહે ઇ. સ. ૧૪૨૭-૨૮ માં બાંધાવેલો છે. અહમદશાહ બાદશાહને ઇડરનો રાજા રાવ શ્રીપ્રજ વારંવાર હેરાન કરતો ને બાદશાહ વારંવાર લશ્કર લઇને જતો હતો ત્યારે ધર્મતોની ખીણમાં ચોરની માફક બરાઈ હાથમાં ન આવતો, જેથી તેના બંદોબસ્તને સાફ બાદશાહે અહમદનગર વસાવ્યું. અહમદશાહ ઇ. સ. ૧૪૪૪ માં મરણ પામ્યો.

અહીંયાં હાલમાં પાંચ દેરામત છે. ૧ મહાવીર-સ્વામીનું, ૨ શાંતિનાથજીનું, ૩ શાંતિનાથજીનું, ૪ રૂ-મલદેવનું, ૫ ધર્મનાથજીનું વિગેરે દર્શન કરવા લાયક છે.

પોસીના.

૧૩૬

ધડિરથી સાત ગાઉ થાય છે. પોસીના પાર્શ્વનાથ-
જીનું જાત્રા કરવા લાયક દેરાસર છે, ધર્મશાળા આવ-
કેની ૩ છે, જુઓ પોસીના પાર્શ્વનાથ ?

— ❀ ❀ ❀ —

જયપુર.

૧૪૦

જયપુર એ રાજ્યધાનીનું શહેર જેવા લાયક છે.
વેપાર રાજગારનું મથક છે, જેપુરમાં સાંગાનેરનો દરવાજો
રોડેશનથી ૩ મેલ દૂર છે, ત્યાં ધર્મશાળા છે શહેરમાં ઘોઘ
વાડાની ગલીમાં ચાર દેરાસર જાત્રા કરવા યોગ્ય છે. તેમજ
બગીચામાં દેરાસર તથા દાદાજીનાં પગલા છે. જયપુરથી
આમેર ત્રણ કોશ થાય છે, ત્યાં પ્રથમ જયપુરની રાજ્ય-
ધાની હતી ત્યાં પણ દેરાસર એક છે, ધર્મશાળા છે,
રાજમહેલ જેવા લાયક છે. સાંગાનેરમાં પણ દેરાસર જાત્રા
કરવા લાયક છે.

જયપુરમાં કેશરીયાજી તેમજ રીખવદેવનું, સુમતિ-
નાથનું, સુપાર્શ્વનાથનું અને પાર્શ્વનાથનું એમ પાંચ દેરા-

સર છે, તેમજ સ્ટેશન ઉપર ધર્મશાળામાં કેશરીયાજીનું
દેરાસર છે.

— ❀ ❀ ❀ —

સાગાંનેર.

૧૪૧

જયપુરથી ૪ ગાઉ થાય છે, ત્યાં અંદ્રખુને મહા-
વીર સ્વામીનાં બે દેરાસર છે.

— ❀ ❀ ❀ —

આત્રા (હિંદુસ્થાન.)

૧૪૨

અહીં શહેરમાં આઠ દેરાસર છે, ને એક દેરાસર
શેઠના બગીચે છે. ત્યાં પાંચ દેરાસર ગોતીકટલામાં, બે
રાશન મોહોલામાં ને એક નોનમંદીમાં છે, ચીંતામણી
પાર્શ્વનાથનું તથા શ્રીમંદર સ્વામીનું, રાશન મોહોલામાં
શાંતિનાથજીનું નોનમંદીમાં, તેમજ બીજાં ગોતીકટલામાં
છે. શહેરથી એક દોશ દૂર દાદાજીના બગીચે મહાવીર
સ્વામીનું દેરાસર છે.

અહીંયા તાજમહાલ દુન્યામા અજયગ ગણતી
ચીજેમાનો એક છે Wonders of the World. તે
શાહજહાન બાદશાહનો બનાવેલો છે તેમજ આશ્રનો
કીલ્લો મજબુત અને બેવાલાયક છે.

— ❧ —

મથુરા.

૧૪૩

રોશનથી ગહેર બે ગાઉ દૂર છે, મથુરા શહેરમાં
ધર્મશાળા છે. અહીંયા ધીયામંદીમાં પાર્શ્વનાથનું દેરાસર
છે. પૂર્વે કંપદ્રુમ પાર્શ્વનાથનું મથુરા તીર્થ સ્થળ તરીકે
ગણાતું હતું. આજે પણ પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે. પ.
સોલાજ્ય વિજયજીએ આ તીર્થને મહાવીર સ્વામીના
તીર્થ તરીકે ગણ્યું છે, ત્યારે પ. શીલવિજયજીએ જમના
નદીના કાંઠે આ ગહેર બતાવી નેમીનાથનું તીર્થ કહ્યું
છે. કંસની રાજ્યધાની અહીંયા હતી, જ્યાં તેને વિંડુએ
માર્યો હતો. યાદવવંશી ઉગ્રસેનનો કંસ પુત્ર હતો અને
પ્રતિવિંડુ જરા સંઘનો તે જમાઈ હતો. યાદવોની રાજ્ય-
ધાની મથુરાને સોરીપુર એ બન્ને ગણાતી હતી.

— ❧ —

અલવર,

૧૪૪

રાજપુતાના લાઈન જયપુર થઈ ગાંદીકુઈધી દીલ્હી જાય છે. રસ્તામાં અલવર આવે છે, અહીંયાં રાવણ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા જત્રા કરવા લાયક છે. વિશેષ હકીકત માટે જુઓ ગવણ પાર્શ્વનાથ ?

— ❦ —

દીલ્હી.

૧૪૫

દીલ્હી એ મોટું મોગલ સમ્રાટોની રાજ્યધાનીનું પાયતંત્ર શહેર છે. અહીં ત્રણ ચાર દેરાસરો આવેલાં છે. ધર્મશાળા પણ નવધરા, ચેલાપુરીમાં આવેલી છે, ત્યાં પણ દેરાસર છે, વેપાર, ઉદ્યોગ, હુન્નર, જરીકામ અને ભરતકામનો સારો વેપાર ચાલે છે. ત્રણ દેરાસરો શીખરણધી છે ૧ સુમતિનાથનું નવગરામાં, ૨ સંલવનાથનું ચેલપુરીમાં, ૩ પાર્શ્વનાથનું ચીરાખાનામાં છે. બે ઘર દેરાસર છે. સુમતિનાથના દેરાસરની ભત્તિમાં ચીત્રકામ સારું છે, રટેશન ઉપર ધર્મશાળા છે. દીલ્હી શહેર ઘણું પ્રાચીન છે, તે ઘણી વખત ફરી વસેલું છે, કુતુબ મિનારો,

છીંહીનો છીંહો, શાહજહાનનું પાયતખ્ત વગેરે બાદ-
શાહી મકાનો લેવા લાયક છે, મુખ્ય બજારને ચંદની
ચોક કહે છે.

હસ્તીનાપુર (મીરત).

૧૪૬

મીરતની છાવણીથી પગરસ્તે ૧૬ કોથ હસ્તીનાપુર
થાય છે, જંગલને રસ્તે છે. બેલગાડીઓ મલે છે, ર-
સ્તામાં ગામડાંઓ આવે છે. અર્ધોગ એક મોટી ધર્મ-
શાળા છે, તેમાં પણ દેરાસર છે. તેમાં શાંતિનાથ ભગવાન
મૂળ નાયકજી તથા એક બાળુએ કુંચુનાથ ભગવાન, તથા
બીજી બાળુએ શાંતિ, કુંચુ, અરનાથ અને વીર ભગવા-
નના ચરણની રથાપના ખુણામાં છે. અહીંમાં સોળમા,
સત્તરમા, અને અઠારમા ભગવાનનાં દરેકનાં સ્થાપન, જન્મ,
દીક્ષા અને કેવળ એ ચાર ચાર કલ્યાણકે થયાં છે.
ત્રણે તીર્થકરે તેજ ભવમાં ચક્રવર્તીની પદવી પણ પામેલા
હતા. ધર્મશાળાથી ગાઉ દૂર રૂપલદેવની દેરી છે. ત્યાં
ભગવાનનાં પગલાં છે. રૂપલદેવનો કુરુ નામનો પુત્ર હતો
જેના નામથી કુરુક્ષેત્ર કહેવાય છે તેને હસ્તિ નામનો પુત્ર
થયો, જેમના નામથી હસ્તીનાપુર કહેવાય છે.

કંપીલા નગરી

૧૪૭

કંપીલા નગરીમાં તેરમા વિમલનાથસ્વામીનાં ૧ સ્થાન, ૨ જન્મ, ૩ દીક્ષા. ૪ અને કેવલ એ ચાર કલ્યાણક થયાં છે, ધર્મશાલા તથા દેરાસર છે, કાયમગંજ રેલવે સ્ટેશન છે. અહીંયાંથી ત્રણ કોશ કંપીલા નગરી થાય છે. વિમલનાથનો આ નગરીમાં જન્મ થયો હતો. પંડિત જય વિજય અહીંયાં ‘વિમલ વિહાર’ અને વિમલનાથનાં પગલાં હોવાનું જણાવે છે.

સૌરીપુરી (વિચ્છેદ)

૧૪૮

શીકોહાબાદથી સૌરીપુરી ૧૪ મેલ થાય છે. હાલ તીર્થ વીચ્છેદ હોવાથી સૌરીપુરીને કોઈ ઓળખતું નથી. પણ સૌરીપુરથી એક મેલ વટેશ્વર વેશ્ણુવાનું ધામ હોવાથી વેશ્ણુઓ ઘણા જાય છે. શીકોહાબાદથી વટેશ્વર તેર મેલ થાય છે, અને વટેશ્વરથી સૌરીપુરી એક મેલ થાય છે, રસ્તામાં રેતી ઘણી હોવાથી ચાલતું મુશ્કેલી ભરેલું

છે, પ્રથમ સોરીપુરી મોટી નગરી હતી. નેમીનાથનાં એ કલ્યાણુક ચ્યવન અને જન્મ અહીંયાં થયાં છે, અહીંયાં સમુદ્રવિજય નેમીનાથના પીતાજી રાજા હતા. કૃષ્ણ અને ગણભદ્ર આ નગરીમાંજ ઉત્પન્ન થયા હતા. અહીંથીજ રાજા સમુદ્રવિજય મહાભૂજ કૃષ્ણ અને ગણભદ્ર સાથે સર્વ યાદવો સહીત સમુદ્રના કિનારે આવ્યા હતા, ત્યાં શ્રીકૃષ્ણે દેવાધિષ્ઠિત દારીદ્રા યનાવશાવી રાજ્યગાદી સ્થાપી. ત્યારથી સોરીપુરીની પડતી આવી હોય એમ જણાય છે. હાલમાં સોરીપુરીમાં એક નાનું મંદિર છે, ત્યાં નેમનાથ ભગવાનના ચરણની સ્થાપના છે, તથા એક ખંડિત પ્રતિમા છે. અને નગરીને ઠેકાણે હાલ જંગલ છે. તે જમના (યમુના) નદીના તટ ઉપર આવેલું છે. પ્રસિદ્ધ હીરવિજયસૂરિ અહીંયાં આવ્યા હતા. તેમના સમયમાં અહીંનો ઉદ્ધાર થયેલો; પરંતુ તે પછી થયો હોય તેમ જણાતું નથી. અહીં હાલ એક પાહાડ ઉપર પાંચ મંદિર છે, જેમાં ચાર ખાલી છે ને એકમાં નેમનાથનાં પગલાં છે. સોરીપુર કુશાત્ત દેશની રાજ્યધાની હતી. સમુદ્રવિજયના પૂર્વજ 'સોર' રાજાએ મથુરાનું રાજ્ય પોતાના નાના ભાઈને આપી પોતે આ દેશમાં આવી સોરીપુર નગર વસાવ્યું, તેમના વંશમાં સમુદ્રવિજય અનુક્રમે રાજા થયા.

કાનપુર

૧૪૯

સ્ટેશન સામે મુનાફરખાનું (સરાય) છે. આ શહેરમાં એકજ દેરાસર છે, તે ચાવલપટ્ટીમાં પીલીકોટ્ટીમાં છે. આ દેરાસર ભંડારીના દેરાસર તરફકે જોળખાય છે. દેરાસરમાં ધર્મનાથ સ્વામી મૂળ નાયકજી છે. દેરાસર ઘણુંજ સુંદર અને તદનાકાચનું બનાવેલું છે. આ દેરાસરનું બાંધકામ અને ચીત્રકામ ભેતાં છત્રીની અલકાપુત્રી પણ ભૂલી જવાય તો નવાઈ નથી. અહીંયાં ગરમ કાપડ સાફ બને છે. વેપાર રોજગાર સારો ચાલે છે.

લખનૌ.

૧૫૦

સ્ટેશનથી શહેર ત્રણ ગાઉ દૂર થાય છે. અહીંયાં ધર્મશાળાઓ નથી, પણ મકાન ઉતરવાને લાડેથી મળે છે. શહેરથી એક મેલ દૂર દાદાવાડી છે. ત્યાં એક હજાર માણસ રહે તેવડી ધર્મશાળા છે. અહીં ચૈત્ર શિખરણધી દેરાસરો અને ચાર ઘર દેરાસરો મળી અઢાર દેરાસરો

છે. જે ચુડીવાળી ગણી, સોની ટોળાં, સીધી ટોળાં, પુલ્લ વાળી ગણી, શાહાદતગંજ તેમજ દાદાવાડી વગેરે ઢેકાળે આવેલાં છે.

— ❦ —

રતનપુરી.

૧૫૧

રતનપુરી અથવા નવરોહી આઠમ એન્ડ રોહીલખાંડ રેલવેના મોહાવલ સ્ટેશનથી ઠોઢ બે મેલ દૂર આ તીર્થ આવેલું છે. અહીંયાં પંદરમા ધર્મનાથનાં સ્થાન, જન્મ દીક્ષા અને કેવળ એ ચાર કલ્યાણક થયા છે, પડિત જય વિજયે અહીંયાં બે મંદિર તેમાં પગલા અને ત્રણ પ્રતિમાઓ ગતાવી છે, છનપ્રલસુગ્નિના રામયમાં આ ગામને ‘રતનવાહ’ કહેતા હોય એમ કલ્પ ઉપરથી જણાય છે, છન પ્રલસૂરીના વખતમાં અહીંયાં ધર્મનાથનું મંદિર અને તેમાં નાગમુર્તિ સહીત ધર્મનાથની પ્રતિમા હોવાનું જણાયે છે અત્યારે અહીંયાં બે મંદિર છે. પાર્શ્વનાથનું અને રૂપલદેવરવામીનું અત્યારે આ ગામને ‘રૂનાઈ’ અથવા તો રોઈનાઈ કહે છે.

અહીંછના.

૧૫૨

આ તીર્થ સગધમા અહીંછતાનગરી આગરાથી દશાનકોણુમા કુરે જંગલના પ્રદેશમાં હોવાનું પ. ગોલા-
વ્ય વિજયજીએ જણાવ્યું છે. અત્યારે પં. શક્તિવિજયજીએ
અહીંછતાને મેવાડ દેશમાં હોવાનું બતાવી પાર્શ્વનાથના
તીર્થ તરીકે ગણેલું છે. અહીંછતા ગરેલી જિલ્લામાં એસો-
નલા ગામ છે, તેની ઉત્તરે આઠ મેલ ઉપર રામનગર
નામનું ગામ છે. આ રામનગરની દક્ષીણુમા સાડાત્રણ
મેલના ઘેરાવામાં કેટલાંક હાલ ખંડીયરો છે. આનેજ અહીં-
છતા કહવામાં આવે છે. જન પ્રભસૂરિએ તીર્થ કદામાં
અહીંછતા કટપ લખેલો છે, તેમાં તેની ઉત્પત્તિ બતાવેલી
છે. જુઓ અહીંછતા પાર્શ્વનાથ ! અત્યારે સ્મરણમાં માત્ર
ખંડીયરોજ છે. હાલમાં જૈનોના બે પ્રાચિન સ્તુપો જાહેરમાં
આવ્યાછે, તેમાં એક અહીંના સ્તુપ છે અને બીજો મથુરાનો.

અયોધ્યા (વિનિતા)

૧૫૩

આ જાહેર ઘણું પ્રાચિન કાલનું મંલનાય છે, પૂર્વે

પ્રથમ છનેશ્વર શ્રી રૂપસદેવ પ્રભુની રાજ્યધાની ગણાતી ત્યારે તેનું વિનિતા એવું નામ દેવેંદ્રે આપ્યું હતું. કારણ કે રાજ્યાભિષેક વખતે યુગલીયાઓનો જલાભિષેકનો વિનય જોઈને તેમણે આ નગરીનું વિનિતા એવું નામ આપ્યું હતું. અહીંયાં રૂપસદેવ લગવાનનાં ત્રણ કલ્યાણક વ્યવસ્થા, જન્મ અને દીક્ષા તેમજ બીજા અત્યંતનાથ, ચોથા અભિનંદન, પાંચમા સુમતિનાથ અને ચૌદમા અનંતનાથ એ ચાર લગવાનનાં પ્રત્યેકનાં ચાર ચાર મહાલીને સોલ કલ્યાણક અને ત્રણ પહેલાંનાં એકંદરે જોગ-ણીશ કલ્યાણકો થયેલાં છે.

આઠમા વીંધુ મહાભૂજ નારાયણ (લક્ષ્મણ) અને રામચંદ્રજી બળદેવ સુપ્રસિદ્ધ અહીંયાંજ ઉત્પન્ન થયા હતા. વૈશ્ણવોનાં પણ લગભગ નાના મોટાં મલી સાડાચાર હજાર મંદિરો છે.

સુંદર સરયુ નદીના કાંઠા ઉપર અયોધ્યા આવેલું છે. સુંદર વિનિતા અને આજનું અયોધ્યા એમાં કેટલુંય પરિવર્તન થઈ ગયું છે. કંઈવાર તેમાં ભાગ દ્રાવ પણ થઈ ગઈ હશે.

સ્ટેશનથી શહેર એક કોશ દૂર છે. ત્યાં કતરા મહોદ્દામાં દેરાસર તથા ધર્મશાળા છે, સ્ટેશન ઉપર પણ ધર્મશાળા છે.

અયોધ્યા, અવધ્યા, દેશલા, વિનીતા, સાંકેત, ઇક્ષ્વાકુભૂમિ, શમપુરી અને ઉત્તર દેશલા એ આઠ નામ અયોધ્યાના છે. આજે જેને સ્વર્ગ દ્વાર કહેવામાં આવે છે. ત્યાં પૂર્વે મરુદેવીમાતાનું નિર્વાણ થયેલું એમ કહેવાય છે. નગરમાં હાલ મહાવીરસ્વામીની મુર્તિ છે.

— ❀ —

ફેનળાહ

૧૫૪

ફેનળાહ રેલવે સ્ટેશન છે. અબોધ્યાથી પગરસ્તે પણ ફેનળાહ જવાય છે. અહીંયાં ધર્મશાળા એક છે. તેમજ દેશગર શાંતિનાથનું હંમણાંજ છૂણોદ્વાર થયેલો છે. અહીંયાંથી સાવત્રીનયરી દેશ ત્રીશ ધાય છે. અથવા તો મેલ ૪૫ ધાય છે. વાહનની સગવડ મલે તો અહીંયાંથી સાવત્રી નગરી જવું

— ❀ —

સાવત્રી (વિરુછેહ)

૧૫૫

સાવત્રી ને હાલ ખેટમેન્ટનો કીલ્લો કહે છે,

તે બલરામપુરની રાજ્યધાનીમાં હતું. તે બલરામપુર અયોધ્યાની ઉત્તરમાં આવેલું છે. ત્યાંથી અર્થાત્ બલરામપુર સ્ટેશનથી ૧૨ મેલ થાય છે. અને 'કોના' નામે ગામડાથી પાંચ માઈલ થાય છે. ત્યાં ખેટ-મેન્ટ અથવા 'સોત મહેત' નો કીલ્લો છે. એનેજ આજે સાવત્રી તીર્થ માનવામાં આવે છે. આ કીલ્લામાં સંભવનાથ ભગવાનનું એક ખાલી મંદિર છે. જનપ્રભસૂરિના સમયમાં પણ આ સહિત મહેત નેજ સાવત્રી તીર્થ માનવામાં આવતું હતું. એમ એમના સાવત્રી કલ્પના શબ્દો ઉપરથી માલૂમ પડે છે. પંડિત સૌભાગ્યવિનયક કહે છે કે સુપ્રસિદ્ધ સાવત્રી નગરી એ અત્યાનું અ-કોના (કોના) નામનું ગામડું છે, અને મંદિરમાં પ્રતિમા અને પગલાં હોવાનું જણાવી આ વનખંડને દંડક-દેશની સીમા તરીકે જણાવે છે. અહીંયાં ત્રીજા ભગવાન સંભવનાથનાં ચાર કલ્યાણુક વ્યવન, જન્મ, દીક્ષા અને કેવળ એ પ્રમાણે થયાં છે.

પ્રથમ અહીંયા મુર્તિઓ હતી, તે મુર્તિઓનો આકાર ચુનામાં ખેસાડેલો હતો, ત્યાં કોઈ પાદરી આવ્યો તેણે જ્યાં રમણીક ભોઈને દ્રવ્યની લાલચે ખોદાવ્યું પણ દ્રવ્ય નીકળ્યું નહીં ને મુર્તિઓ ખંદિત કરી. તીર્થ હાલમાં તો વિચ્છેદ ગયું છે માત્ર ક્ષેત્ર દર્શના છે. હાલ પણ ત્યાં મીઠા પાણીનો કુવો ખાંધેલો છે.

અહીંયાં મહાવીર લગવાને એક ચોમાસુ કર્યું હતું.
ફેબ્રુઆરી પગ રસ્તે ત્રીશ કેશ ઉપર આવેલી છે.

—♦♦♦—

કાશી (જનારસ)

૧૫૬

અહીંયાં પહેલું સ્ટેશન જનારસ ને પછી રાજગંઢ આવે છે, સ્ટેશન ઉપર નજીકમાં એક મોટી ધર્મશાળા છે. કાશી એ હિંદુસ્થાનમાં વિદ્યા મેળવવાનું મોટું ધામ છે. તેમજ વૈદ્યોનું પણ યાત્રાનું સ્થળ ગણાય છે. પ્રખ્યાત ગંગાનદીના તટ ઉપર કાશી નગર આવેલું છે. શ્રી પાર્શ્વનાથ લગવાનની જન્મભૂમિ આ કાશી નગરમાં હતી તેમનાં ચાર કટ્યાણકે તથા સુપાર્શ્વનાથનાં મોક્ષ સિવાયનાં ચાર કટ્યાણકે અહીંયાં થયેલાં છે. થોડાં વર્ષ ઉપર શ્રીમદ્ વિજયધર્મસૂરિજીએ અહીંયાં પાઠશાલા સ્થાપી હતી, જેને શ્રીમદ્ 'યશોવિજયજી જેન પાઠશાલા' એ નામ આપવામાં આવ્યું હતું. પૂર્વે યશોવિજયજી સાધુ વેશનો ત્યાગ કરી ગ્રાહ્યણપાતું અંગીકાર કરી વિદ્યા મેળવવાને આ પ્રખ્યાત કાશી નગરમાં આવ્યા હતા. પછી જેમણે વ્યાકરણ નાકિત્ય ન્યાય વગેરેમાં નિપુણતા મેળવી તેને

ધર્મનો દિગ્વિજય કર્યો હતો. અને ત્યાર પછી ક્રિયા ઉદ્ધાર પણ કરાવવામાં આવ્યો હતો.

કાશીનગરમાં ગંગા નદીના કિનારા ઉપર ત્રણ મંદિર હોવાનું પં. વિજયસાગરે જણાવ્યું છે. ત્યારે પં. હસ-સોમે મંદિર સખધી ઉલ્લેખ નહિ કરતાં પાર્શ્વનાથ અને સુપાર્શ્વનાથના અતિ રમ્ય સ્તુપોની વક્તા કરી એમ જણાવે છે. વળી નવી કાશી અને જુની કાશીના લેઠ ખતાવી જુની કાશીમાં જન્ને સ્તુપો હોવાનું જણાવ્યું છે. પં. જયવિજયજી અહીંયાં જે મંદિર હોવાનું જણાવે છે, જેમા પાર્શ્વનાથના મંદિરમાં ચોમુખજી અને પગલા ખતાવે છે, ત્યારે પં. સોભાગવિજયજી અને પ. ગીલવિજયજી ઉપરના મંદિરમ નુ એક હોવાનું જણાવે છે, અને પ. સોભાગવિજય લેલુપુરમાં ભાટોનાં ઘર હોવાનું કહે છે. અત્યારે પણ લેલુપુરમા પાર્શ્વનાથનુ મંદિર અને ભાટોનાં એક જે ઘર છે.

શ્રીજનપ્રભમૂર્તી કાશીના ચાર વિભાગ કરતા જણાવે છે કે તે દેવવાણુરસીના પ્રખ્યાત વિશ્વનાથના મંદિરમાં ચોવીશ તીર્થંકરનો એક પાપાણુનો પદ્મ તેમના ગમય સુધી વિદ્યમાન હોવાનું જણાવે છે. તેઓ એક સ્થળે એમ પણ કહે છે કે પ્રખ્યાત વિશ્વેશ્વરના મંદિરમાં ચદ્ર પ્રભુની પણ મુર્તિ હશે, વળી તેઓ પાર્શ્વનાથનો પરિચય

આપતા જણાવે છે કે લેલુપુરની નજીક સધન વન હતું. પણ અત્યારે તે ત્યાં મકાનો બની ગયાં છે. લેલુપુર ને ભદૈની સિવાય શહેરમાં પણ બીજાં આઠ મંદિર છે.

કાશી પણ હિંદુ ક્ષત્રીય રાજ્યધાનીનું શહેર હતું, પરંતુ હાલમાં તે બ્રિટીશ સત્તાને સ્વાધીન છે અને કાશીથી બે મેલ લગભગ દૂર ગંગા નદીને સામે દીનારે રામનગર નામે ગામ છે ત્યાં રાજા પોતાનો કીલ્લો બાંધીને રહે છે, તેનો રાજ્ય મહાલય વગેરે જોવા લાયક છે. આવક આરી છે.

કાશીમાં આઠ કલ્યાણકો અને સીંહપુરીને ચંદ્રાવતીનાં આઠ કલ્યાણકો મળી કુલે સોળ કલ્યાણકો અહીંયાં ગણાય છે.

સિંહપુરી

૧૫૭

સિંહપુરીમાં અગીયારમા શ્રેયાંસનાથનાં મોક્ષ સિવાય ચાર કલ્યાણકો થયાં છે. હાલમાં ગામથી છેટે દૂર જંગલમાં શ્વેતાંબરોનું મંદિર છે, ધર્મશાળા પણ છે, ચારે તરફ જંગલ આવેલું હોવાથી સ્થળ રમણીય છે. અહિં

પ્રયાગ (અલ્હાબાદ) (વિચ્છેદ)

૧૫૬

મોગલસરાયથી મીરજાપુર થઈને રેલવે અલ્હાબાદ જાય છે. જેનું અપર નામ પ્રયાગ તીર્થ તરીકે ઓળખાય છે. શાસ્ત્રમાં તેને પુરિમતાલ તરીકે ઓળખાવેલું છે. પંડિત હંસસોમે અહિંયાં અક્ષય વડની નીચે જીનેશ્વરનાં પગલાંની યાત્રા કરવાનું જણાવ્યું છે. કેટલાક કવિઓએ પગલાંની સ્થાપનામાં શિવલિંગ જોયું છે. અહિં જિન પાદુકાની સ્થાપનામાં શિવલિંગની સ્થાપના ઠેાણે અને ક્યારે થઈ તે સંબંધમાં પં० વિજયસાગર જણાવે છે કે, “ સંવત ૧૬૪૮ માં જેનોનો દેવી રાયકદ્યાણુ જે લાડ વાણીયો હતો, તેણે પગલાંને ઠેકાણે શિવલિંગ સ્થાપન કરેલું હતું. આ શિવલિંગનો પાછળથી શહેનશાહ મોરંગ જેને નાશ કર્યો હતો. આ વાતને પં० ચૌભાગ્યવિજય પણ દેકે આપે છે.

પ્રયાગમાં (પુરિમતાલ) વડ વક્ષની નીચે આદિનાથ ભગવાનને કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું હતું. તેથી જેનોમાં પુરીમતાલ તીર્થ તરીકે મનાય છે. અને તેથીજ અક્ષય વડની નીચે ભગવાનનાં પગલાંની સ્થાપના કરેલી છે. હાલમાં કીશ્કામાં વડનું થડ રહેલું છે, તેની નીચે ચરણ

છે. પણ કાંઈ નામ નિશાન નથી કે કોનાં પગલાં છે, છતાં
પુજારી લોકો જેનોને ઈર્શન કરાવે છે. અહિયાં ઘણી
ધર્મશાળાઓ છે. અત્યારે માત્ર ક્ષેત્ર ફરસના છે. પ્રથમ
પુરિમતાલ નગર તરીકે તે જાળખાતું હતું. શહેરથી ત્રણેક
કોશ ઉપર મુંડીગજ છે, ત્યાં ફેરાસર, બધાં વેલું છે પણ
અતિષ્ઠા થઈ નથી.

અનિકાપુત્ર આચાર્યને ગંગાનદી ઉત્તરતા કેવલજાન
ઉત્પત્તિ થયું જેથી પ્રયાગ તીર્થ તરીકે પ્રસિદ્ધ થયું અ-
હ્હાબાઈથી બે ગાઉ દૂર પુરિમતાલ તીર્થ (કીટલો છે
તેને કહેછે) આવેલું છે.

કોશાંબી (વિચ્છેદ.)

૧૬૦

અહ્હાબાઈથી ૧૮ કોશ ઉપર પપોસા ગામ છે,
જેન શાસ્ત્રમા તેને કોસબી નગરી કહે છે. ચમુનાનદીને
કાઠે હાલમા 'કોમમઈ' નામે અને 'કોમમખીરાજ' નામે
બે ગામ છે, તે પ્રયાગથી લગભગ ૨૦ ગાઉ થાય
છે. આ બન્ને ગામો નજીક નજીક મલવે છે. આ ગામની
પાસેજ પપોસા નામે ગામ છે ત્યાં પ્રાચિન કિંટલો પણ.

છે. તેમ તે ગામ પણ ચમુના નદીના કિનારે આવેલું
છે. પંચ વિજયસાગરે જુની કોસળી અહિંયાં હોવાનું
જણાવ્યું છે.

માહાવીર ભગવાનના સમયમાં કોસળીનો રાજા ઉદ-
યન તેને ઉલ્લનનો રાજા અંદ્રપ્રદોત પકડી ગયેલો હતો,
તે અંદ્રપ્રદોતને વાસવદત્તા નામે પુત્રી હતી, તેને સંગીત
શીખવવા માટે ઉદયનકુમારની નિમણૂક કરવામાં આવી,
પણ એક બીજાનું મોંઢું ન જોઈ શકે તે માટે અંદ્રપ્રદોત
રાજાએ અંતરપટ (પડદો) રાખ્યો હતો. અને બન્નેને
ઉલ્લુ સમજાવ્યું હતું. એટલે ઉદયનને કહ્યું કે કુંવરી
કાણી છે માટે તારે તેને જોવી નહીં અને કુંવરીને કહ્યું કે
એ કોઢીયો છે માટે તારે તેને જોવો નહીં, એમ કરતાં
કેટલેક ઠાણે એક બીજાનો તે સંદેહ ફર થયો, અને
પડદો ફર કરી એક બીજાનું દર્શન થતાં રનેહ મીલન
થયું. તેવા સમયમાં ઉદયનનો પ્રધાન પણ કુમારને
છોડવવાને તે નગરમાં આવેલો હતો. અહીંયાં કુંવરી પણ
સંકેત કરી ઉદયન સાથે હાથણી ઉપર સ્વાર થઈ. કો-
સળી લણી રવાને થઈ, પાછળથી અંદ્રપ્રદોતને ખબર પ-
ડતાં તેને પકડવાને લશ્કર મોકલ્યું, પણ તેઓ કોસળીમાં
પહોંચી ગયાં હતાં. પછી અંદ્રપ્રદોતે મંત્રીઓની સલા-
હથી રાજા પુશીથી વાસવદત્તાનું લગ્ન ઉદયન સાથે
કરી આપ્યું હતું.

અહીંના શતાનિક રાજની રાણી મૃગાવતીને 'કેશમાં
 ખીમાં કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું હતું. તે વખતે પણ કે-
 સાંખી મોટી નગરી હતી, ત્યારે હાલમાં એક સ્થાન માત્ર
 છે, અને એક જુલું મંદીર હોય એમ જણાય છે. જન-
 પ્રભસૂરિના સમયમાં અહીં એક પદ્મ પ્રભુનું મંદિર હતું.
 અને તેમાં મહાવીરસ્વામીને પારણ કરાવતી હોય એવા
 સાવને ખતાવતી ચંદનખાળાની મુર્તિ છે.

અહીંયાં શ્રી છઠ્ઠા પદ્મ પ્રભુના મોક્ષ સિવાયનાં
 ચાર કલ્યાણક થયાં છે. હાલ માત્ર ક્ષેત્ર ફરસના છે. તીર્થ
 પ્રસાવથી કેઈ કેઈ વાર ઘોળા કેશર જેવા છાંટાનો
 વરસાદ થાય છે.

અહીંયાં મહાવીરસ્વામીએ અડદના બાકુળાનો ક-
 ઠણુ અભિગ્રહ લીધો હતો, જે લગલગ છ મંદીરે (કંઈ-
 ન્યુન) ચંદન બાલાથી તે અભિગ્રહ પૂરો થયો હતો.

પ્રભુ મહાવીરના સમયમાં ચંદ્રપ્રદોત રાજ માળ-
 વાથી કેશાંખી ઉપર ચઢી આવ્યો. તે વારે શતાનિક
 રાજ વિમુચિકાના રોગથી મરી ગયો અને રાણી મૃગા-
 વતીએ પોતાના બાળ પુત્ર ઉદયનને બચાવવા અને
 પોતાની રક્ષા માટે નગરીના દરવાજા બંધ કરાવ્યા. ચં-
 દ્રપ્રદોત ઘેરો ઘાલીને પડ્યો તે અવસરે લગવાન સમો-
 સયાં ને મૃગાવતીએ તેમની પાસે દીક્ષા ગ્રહણ કરી. ઉદ-

ચન મોટો થયો ને સંગીતકળામાં અતિ કુશળ નિવડ્યો.
તેજ ઉદયન ચંદ્રપ્રદાતની કુવરી વાસવદત્તાને પગલ્યો.

ગયાળ ભલદીપુર તીર્થ (વિગ્રહેષ)

૧૬૧

ખાંદીપુર જ કસન રોથને ઉતરીને ખીણ રેલવેમાં
એમીને ગયાળ જલુ', ત્યાં ધર્મશાળા છે ત્યાંના લોકો
તેને સરાય કહે છે. અહીંથી ભલદીપુર પંદર સોળ ગાઉ
ચાય છે ત્યાં ગાડીઓ બાય છે. જ્યાં ગાડીઓ જવાનો
રક્તો નથી, ત્યાં ફક્ત પગદંડી છે.

ગયાળદલામાં હટવરીયા નામે ગામ છે. તેને ભલદી-
લપુર ગણેલું છે. ૫. મૌભાગ્યવિન્ય જોને હુતારા કહે છે.
તે ગામ હટવરીયાથી દક્ષિણમાં ચાર પાચ માઈલ દૂર
છે તેમના સમયમાં આ હુતારા (હંતારા,) ને ભલદીલપુર
માનતા હતા. અહીં કેટલીક પ્રાચિન મુર્તિઓ તથા
ખંડીયરો છે. એજ એની પ્રાચિનતાનાં સ્મરણ ચિન્હો
છે. આની પાસે એક પહાડ છે. આ પહાડજ ખડ્ડ ભલદી-
લપુર તીર્થ કહેવાય છે. અહીંયાં દશમા શીતલનાથ ભગ-
વાનના, મોક્ષ સીવાયના ચાર કલ્યાણક થયાં છે. પડિત

મોલ અવિન્યયના કથન પ્રમાણે ભદ્રીલપુરનો પર્વત કહે-
વાય છે, જ્યાં પર્વત ઉપર પાર્શ્વનાથજીનાં પગલાં છે, અને
એક ગુફામાં સપ્તશ્લુ પાર્શ્વનાથની મુર્તિ છે. પાસે એક
સરોવર છે, પર્વતની પાસેજ દંતારા (કુતારા) ગામ છે,
જેને ભદ્રીલપુર નગર કહે છે. ત્યાં શીતલનાથનાં ચાર
કંઠ્યાણુક થયાં છે. હાલમાં તો ફક્ત દ્વેત્ર દરસના છે.

કોઈ સાહેબ ન ધણીયાતું સ્થાનક જાણીને પ્રથમ
મુર્તિ હતી તે ઉપાડી ગયા. ત્યાં પથ્થરમાં પાલી ભાષામાં
લેખ છે પણ તે સમજતો નથી પહાડની નીચે 'દેવીનું'
મંદિર છે.

— ❀ ❀ ❀ —

પાટલી પુત્ર

૧૬૨

આ ઇતિહાસ પ્રસિદ્ધ નગર છે, શ્રેણીક રાજાના પુત્ર
કેાળીકે અ'પાનગરી વસાવી ત્યાં રાજ્યધાની સ્થાપી, અને
તે પછી તેના પુત્ર ઉદાયી રાજાએ પાટલી પુત્ર નગરી
વસાવી તેને પોતાની રાજ્યધાની' બનાવી. પં. શાલાગ્ય-
વિન્યયે પ. જયવિન્યયે પં. વિજયસાગરે પોતાની તીર્થ
માળાઓમાં અહીંની ઐતિહાસિક ઘટનાનું વર્ણન આબે-
હુળ કરેલું છે, અહીં બે દેસસર ગામમાં અને એક ગેગ-

મપુરામાં એમ ત્રણ દેરાસર હતાં. આ પાટલીપુત્રને પ્રથમ કુચુમપુર પણ કહેતા. જેને હાલ પટણા કહે છે.

અહીંથી જે દોશ ઉપર સુદર્શન શેઠનું સ્થાનક છે. કે જ્યાં એક વખત સુદર્શન શેઠને સૂળીએ ચઢાવ્યા હતા, ને ગુળી શિયલના પ્રભાવથી સી હાસન થયું હતું, જેને હાલ વલદ્રહ કહે છે. ને દોશ એક ઉપર બગીચામાં દાદાભાઈ પગલાં છે. મહાન સંપ્રતિ રાજા આજ નગરમાં થયા હતા.

નવમા નંદના વખતમાં ચુલીભદ્રા અહીંયાંજ થયેલા હતા. જે નવમા નંદના પ્રધાન શકડાલ મંત્રીના પુત્ર હતા. દોશ્યા વેશ્યાના ત્યાં બાર વરસ ગુલથો પછી સાધુ થયા હતા. ને છેલ્લા ચોદ પૂર્વધર હતા. જેઓ ભદ્રબાહુ સ્વામી પાસેથી પૂર્વશુભનો અભ્યાસ શીખ્યા હતા. પ્રથમ બાર વર્ષ સુધી દોશ્યા વેશ્યાને ત્યાં રહ્યા હતા, ને સાધુ થયા પછી દોશ્યા વેશ્યાની ચિત્રશાળામાં ચોમાસુ કરી તેને પ્રતિબોધ આપી બાર વ્રત ધારી શ્રાવિકા બનાવી હતી.

પટણા સ્ટેશનથી ગામ એક ગાઉ આંશરે છે. ત્યાં ચોકે બગરવાડામાં ધર્મશાળા અને દેરાસર છે. સ્ટેશન ઉપર પણ એક નાની ધર્મશાળા છે. અહીંથી એક ગાઉ દૂર કમળદેમાં શ્રી ચુલીભદ્રાનાં પગલાં છે.

ખીહાર (વિશાલાનગરી)

૧૬૩

પટણાથી ખીહાર જવાય છે. રસ્તામાં બખતીયારપુર જ'કસન આવે છે. ત્યાં ત્રેન બદલવી પડે છે. ત્યાંથી ખીહાર જવાય છે. રેલવે સ્ટેશનથી શહેર એક માઈલ દૂર છે, અહીંયાં શહેરમાં ધર્મશાળા છે, ત્યાં એક દેરાસર છે. અહીંયાં એકંદરે ચાર દેરાસર છે. સુબે જિહારને શાસ્ત્રમાં વિશાળા નગરી કહી છે. પં. વિજયસાગર અને પં. જય વિજયે અહીંયાં ત્રણ મંદિર હોવાનું જણાવ્યું છે. તે કવીયો જણાવે છે કે પ્રાચિન જેને તુંગીયા નગરી કહેતા, તેજ આ જિહાર છે, કેમકે આ જિહારથી બે ગાઉ 'તુંગી' નામનું ગામ આવેલું છે.

અહીંયાં લાલબાગમાં એક દેરાસર છે. ત્યાં દાદાજીનાં પગલાં છે, ખીજ દેરાસર બજારમાં છે, માડાવીર સ્વામીના વખતમાં વિશાળા નગરીમાં તેમના મામા ચેડા મહારાજ પરમ શ્રાવક રાજા હતા. તેમને તેમની પુત્રી ચેલણાના પુત્ર રાણિક રાજાએ છતીને વિશાલા નગરીનો નાશ કર્યો.

વિશાળા નગરીમાં વીર લગવાને બાર ચોમાસાં કયાં હતાં. અહીંયાં મુનિ સુવત સ્વામીનો સ્તુપ મહા પ્રભાવ-વાળો હતો, જેનો એક કુલવાલુક નામના ચત્રીના હાથે

કોણીકે નાશ કરાવી વિશાલા નગરીનો નાશ કર્યો તે માટે જુઓ નૈન સાહિત્યમાં ?

— ❧ ❧ ❧ —

પાવાપુરી.

૧૬૪

ખીહારથી દક્ષિણમાં ત્રણ ગાઉ ઉપર મહાવીરસ્વામીના નિર્વાણથી પવિત્ર બનેલું આસ્થળ આવેલું છે. જો કે આ ગામનું નામ તો પુરીજ છે, પણ આની પાસેજ એક પાવા નામે ખીજી ગામ હોવાથી અત્યારે પાવાપુરીથી તે પ્રસિદ્ધ છે.

પાવાપુરીમાં પ્રતિ વર્ષે દિવાળીએ મોટો મેળો ભરાય છે. ૪ થી ૫ દિવસ તલક આ મેળો રહે છે. અહીંયાં ધર્મશાળામાં એક, તળાવને કીનારે બે અને તળાવના મધ્ય ભાગમાં એક મંદિર મળીને ચાર મંદિર છે. તળાવમાં રહેલા મંદિરને જળ મંદિર કહે છે. આ નગરીથી ૬ કોશ દૂર આવેલા મહાસેન વનમાં મહાવીર ભગવંતે પધારી ગોતમ આદિ અગીયાર ગણધરોની સ્થાપના કરી હતી, તેમજ અહીં હસ્તીપાળરાજની દાનશાળામાં આસો વહી ૦)) ની રાત્રે છઠ્ઠ ઉપવાસે સોળ પહોર પર્યંત દેશના રેતા વીર ભગવંત મુક્તિ મંદિરમાં પધાર્યા હતા. અને.

ગૌતમ ગણધરને નજીકના ગામમાં દેવશર્મા પ્રાદ્યજીને
પ્રતિજોધવા મોકલ્યા હતા, ત્યાંથી પાછા ફરતાં ભગવા-
નનું નિર્વાણ જાણી વેરાગ્યવંત થયા થકા કારતક સુદી ૧
ના દિવસે પ્રભાતમાં ગૌતમસ્વામીને કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું
હતું, ધર્મદેશના સાંભળવા આવેલા ચેટક પ્રમુખ અદાર
રાજાઓએ આ નગરીનું મૂળ નામ જે અપાપાપુરી હતું,
તે ફેરવીને ભગવંત નિર્વાણની દીલગીરીને લીધે પાપાપુરી
(પાવાપુરી) રાખ્યું. અને ભાવ દિપક જવાથી દ્રવ્ય દિપક
કરી દિવાળીનો માંગલિક દિવસ પ્રવર્તાવ્યો હતો.

એક દેરાસર તળાવના મધ્ય ભાગમાં ભગવાનના
નિર્વાણની જગ્યાએ ત્યાં ભગવાનના દેહને ઇંદ્રોએ અગ્નિ
સંસ્કાર કર્યો હતો, ત્યાં હાલ એક મંદિર છે. તેને જલ
મંદિર કહે છે, ત્યાં ભગવાનના ચરણની સ્થાપના છે. જેની
પ્રતિષ્ઠા અસલ તેમના વડીલ ભાઈ નદીવર્દને કરેલી છે.
જેથી આ મંદિર ચોવીસસો વર્ષ પહેલાંનું હોય એમ સ્પષ્ટ
જાય છે. વખતો વખત ઉદ્ધાર થતા આવ્યા છે. ત્યાં ગૌત-
મસ્વામી, સુધર્માસ્વામી, તથા દાદાજીનાં પગલાં છે. બહાર
સોળ સતીનાં પગલાં છે, જળમંદિરમાં જવાને એક બા-
જીએ પગથી બાંધેલી છે. જળમંદિરનો દેખાવ ઘણો જ
રમણીય છે.

અહીંયાં જો મોટી ધર્મશાળાઓ આવેલી છે. જે
પંદરોથી વધારે માણસો રહી શકે તેવી વિશાળ છે, કહે

છે કે ભગવાનને ચરીરે અગ્નિ સંસ્કાર કર્યો ત્યાંથી દેવ-
તાઓએ રાખ લેતાં એવડો મોટો ખાડો પડી ગયો કે
ત્યાં કાળાંતરે ત્યાં તળાવ થયું. પછી તેની વચમાં જગ-
મંદિર બાંધાયેલું છે. તીર્થ બત્તા કરવા લાયક છે.

ભગવાને દેહલુ ચોમાસુ અપાપાપુરીમાં હસ્તીપાળ
રામની દાનશાળામાં કર્યું હતું.

—❧—

ગુણાચાલ

૧૬૫

અહીંથી પગ રસ્તે ગુણાચાલ જવું, શાસ્ત્રમાં એને
ગુણશીલ એત્ય પણ કહે છે. આ તરફ રાજગૃહથી સાત
કેશ થાય છે. અહીંયાં વિશાળ મોટી ધર્મશાળા છે.
ગુણાચાલને ગુણાવા પણ કહે છે. અહીંયાં વીર ભગવાન
સમોસર્યા હતા. તેમનું અહીં તલાવમાં એક દેરાસર છે.
જેમાં મૂળ નાથકેલ મહાવીર સ્વામી છે. ત્યાં જવાને
પ્રથમાં પુલ બાંધેલો છે. ગોતમ સ્વામીનાં પગલાં તેમજ
અગીયાર ગણધરનાં, આદિશ્વર, નેમનાથ, વાસુપૂજ્ય તેમજ
મહાવીર સ્વામીને શેષ વીશ તીર્થકરનાં પગલાં બહાર
ભમતીમં આવેલાં છે. અહીંથી એક મેલ દૂર નવાડા ગ્રે-
શનનું ગામ છે,

રાજગ્રહી

૧૬૬

મગધ દેશમાં આ શહેર અસલ મહાવીર સ્વામીના મમયમાં રાજ્યવાનીનું શહેર હતું. લગવ તના શિષ્ય શ્રેષ્ઠિક મહાગર્જ તે વખતે મગધ રાજના હાકેમ (રાજા) હતા. રાજગ્રહી ઐતિહાસિક તેમજ ધાર્મિક દૃષ્ટિએ પણ તીર્થ રૂપ છે. અત્યારે આ ગામને રાજગીર કહે છે, બિહારથી લગભગ દક્ષિણમાં ૧૩ થી ૧૪ મૈલ ઉપર આ ગામ છે. તેની આસપાસ પાંચ પાછાડ આવેલા છે. વૈભારગિરિ, વિપુલગિરિ, ઉદયગિરિ, સુવર્ણગિરિ, અને રત્નગિરિ આ પાછાડો ઉપર પૂર્વે અનેક જન મંદિરો હતા.

૧ વૈભારગિરિ ઉપર ચોવીશ દેરાત્રરો, અને તેમાં સાતસો જિન બિખો, અગીયાર ગણધરના પગલા, રોહુ પીયાની શુક્રા અને ધન્નાશાલિલદ્રના કાઉસગીયા, તેમજ ચિંતામણી પાશ્વનાથનું મંદિર છે.

૨. વિપુલગિરિ ઉપર છે, મંદિર છે. મુનિમુત્તલસ્વામીના ચાર કવ્યાષ્ટક થયાં છે, તેમજ ૧૧ ગણધર અહીંયા મોક્ષે ગયા છે.

૩. ઉદયગિરિ ઉપર ચોમુખજ છે. પારસનાથ છે.

૪-૫. સુવર્ણગિરિ અને રત્નગિરિ ઉપર કાંઈ જણાવ્યું

નથી. તેમજ ધરેણાંનો કુવો અને વીર પોશાલનું સ્થાન વગેરે કવિ હંસ સોમે સંવત ૧૬૬૫ માં તીર્થમાળા બનાવી છે, જેમાં ઉપર પ્રમાણે બતાવ્યું છે.

અત્યારે ગામમાં ત્રણ દેરાસર છે. પાર્શ્વનાથ, આદિ શ્વર અને મુનિસુવ્રતસ્વામીનનું. પં. જાલાગ્યવિમલે અહીં પાંચ પહાડના ૮૦ અને ગામનું એક મલી ૮૧ મંદીર બતાવ્યાં છે. વળી પહાડો ઉપર જે મંદીરો બતાવ્યાં છે, તેમાં આજે કંઈ પરિવર્તન થઈ ગયું છે. આજે તો વેલાર-ગિરિ ઉપર ૭ ઉદયગિરિ ઉપર ૨ વિપુલગિરિ ઉપર ૬ સુવર્ણગિરિ ઉપર ૨ અને રત્નગિરિ ઉપર ૨ મંદિરો છે. આ ઉપરાંત મંદિરનાં ખંડેરો પહાડ ઉપર ઘણાં જ જોવાય છે.

રાજગ્રહી નગરીનાં અપર નામો પણ જોવાય છે, જેવાં કે ક્ષિતિપ્રતિષ્ઠ, ચલુકપુર, ઋષભપુર, કુશાગ્રપુર અને રાજગ્રહ ઇત્યાદિ નામો પણ સાંભળવામાં આવે છે મહાવીરસ્વામીનાં શ્રાદ્ધ ચોમામાંથી પ્રસિદ્ધ પામેલ ‘ ના-લંદાનો પાડો ’ પણ હાલ રાજગ્રહીની નજીક છે. આ ના-લંદાના પાડાને કવિઓ વડગામ કહે છે. વડગામમાં (ના-લંદા પાડો) કવિ હંસસોમ પોતાના સમયમાં સંવત-૧૫૬૫ માં ત્રોણ મંદિર હોવાનું જણાવે છે. અહીંયાં મુ-ળનાયક પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા ૧૮૦૦ વરસ પહેલાંની છે.

૫ વિજયસાગર જે મંદિર અહીંયા હોવાનું જણાવે છે, ત્યારે ૫. જયવિજયજી અહીં સાત મંદિર હોવાનું જણાવે છે

વીશમા મુનિસુવ્રતમ્વામીના કેવળ સિવાય ચાર કલ્યાણકંઠા અહીંયા થયા છે તેમજ વિપુલાયળ ઉપર ૧૧ ગણધર મુક્તિએ ગયા છે

અભયકુમાર, મેઘકુમાર, ધક્તાશ લિલદ્ર પશુ આજ નગરીમા થઈ ગયા છે ગોલદ્ર દેવલોકમાથી પુત્ર રનેહને લઈને તેના પુણ્યથી આઠધોઈ રાજની નવાણુ પેટી અહીંયા મોકલતા હતા શ્રેણીકનો સોવન લડાર તેમજ શાવી-લદ્રની નિર્મોલ્ય કુઈની નિશાની હજી પણ નજરે પડે છે.

અહીંયા ધર્મશાસ્ત્ર છે ત્યાથી અર્ધગાઉ છેટે કુગ-રાની તળેટી આવે છે ત્યા સત્તર ઉના અને પાચ - ડા એવા બાવીશ કુડ છે ત્યાથી પાન્ન પહાડ ઉપર જવાય છે ત્રણ પહાડનો એક, અને બે પહાડનો એક રસ્તો છે. તેમજ એક ઉપરથી પણ પાચે પહાડ ઉપર જણાય છે. બીજા, ત્રીજા, અને પાચમાનો રસ્તો કઠણુડે પાચમાનો ચઢાવ દોઢ ગાઉનો છે અને બાકીના ચારનો ચઢાવ એક ગાઉનો છે

૧૩ ગામમા શ્રી જૈતમમ્વામીનો જન્મ થયો હતો.

રૂપલદેવ લગવાને પોતાના પુત્ર મગધને આ દેશનું રાજ્ય આપવાથી તેમના નામ ઉપરથી આ દેશનું મગધ એવું નામ પડ્યું. ભરત ચક્રવર્તી અહીંયાં આવ્યા ત્યારે મગધનો પુત્ર 'મગધ' રાજા હતો. મગધદેશની રાજધાની રાજગ્રહ નગરી જણાય છે. વીશમા તીર્થંકર મુનિસુવનસ્વામી આ નગરીમાં જન્મ્યા હતા, તેમજ છેલ્લે પ્રતિ વિપ્લુ મહાભૂજ 'જરાગધ' મગધ દેશમાં રાજગ્રહ નગરનો રાજા ત્રિપ્પલધિપ્રતિ વાસુદેવ હતો. ત્યારપછી મહાવીર સ્વામીના સન્ન્યમાં મગધની રાજગ્રહીની ગાદી ઉપર શ્રેણીક રાજા હતા.

કુંડલપુર.

૧૬૭

રાજગ્રહીથી ચાર કોશ ઉપર કુંડલપુર આવેલું છે, તેમજ પાવાપુરીથી સાત ગાઉ ઉપર અને ડિહારથી પાંચ ઉપર આવેલું છે. કુંડલપુરનું ખીલુ નામ વડગામ છે. અને ધનવર ગોળર પણ કહે છે. અહીંયાં નાની ધર્મશાળા છે. તેમાં સાત આઠ એરડીઓ છે, અને છુટ્ટી પડળી છે. ધર્મશાળામાં દેરાસર છે. અહીંયાં ગૌતમ સ્વામીનો જન્મ થયો હતો. મંદિરમાં મૂલનાયક શ્રીઆ-

દેશ્વરની શ્યામ પ્રતિમા છે. મહાવીર સ્વામીએ અહીંયાં
પણ સમવસરી ધર્મ દેશના દીધેલી છે.

— ❦ —

ક્ષત્રીકુંડ

૧૬૮

શ્રી મહાવીર ભગવાનની જન્મભૂમિ તરીકે પ્રસિદ્ધ
છે. પ. હસમોમ જે આમલીના વૃક્ષ નીચે પ્રભુએ
આમલ કીડા કરી હતી તે આમલીનું વૃક્ષ જેવાનું લખે
છે, તેમજ સિદ્ધાર્થ રાજાના ઘરનું સ્થાનક બતાવી ત્યાંથી
જે ગાઉ પ્રાદ્યુક્કુંડ ગામ છે તેમ જણાવે છે. પં. વિ
જયસાગર કહે છે કે ક્ષત્રીય કુંડની તળેટીમાં જે દેશસર
છે. વળી સીદ્ધાર્થ રાજાનું ઘર પર્વત ઉપર હતું. ત્યાં હાલ
એક છાન બિંબ છે. અહીંથી જે કોશ પ્રાદ્યુક્કુંડ ગામ
છે. પર્વતની નીચે ઉતરી કુમારિય ગામ જવાય છે. જ્યાં
ભગવાનને પહેલો પરિવહ થયો હતો. અહીં એક ચોતરા
ઉપર ભગવાનનાં પગલાં છે.

પં. સૌભાગ્ય વિજયના સમયમાં પર્વતની તળેટીમાં
મથુગપુર નામનું ગામ હતું, ત્યાંથી તેમના સમયમાં પર્વત
ઉપર ચઢના હતા, ત્યાંથી જે કોશ દૂર પ્રાદ્યુક્કુંડ
ગામ હતું, જે ઋષભદત્ત પ્રાદ્યુક્કુંડ ગામ હતું હલમાં

‘તો ત્યાં નદી વહે છે. ગામનું નામ પણ નથી. માત્ર જે છાત્ર દેરાસર છે. પર્વત ઉપર એક દેરાસર છે. જેમાં વીર ભગવાનની મુર્તિ છે. અહીંથી જોકેશ ઉપર ક્ષત્રીય કુંડ ગામ છે. પરંતુ ત્યાં કોઈ જતું નથી. સર્વ કોઈ અહીંથી દર્શન કરીને પાછા વળે છે. પર્વત ઉપરથી ઉતરતાં ‘કેરાઈ’ ગામ આવે છે. અહીં વડ નીચે ભગવાનને પ્રથમ પરિપક્વ થયો હતો. કવિ વિજય સાગરે કુમારિય ગામ જેને કહ્યું છે તેને કવિ સોભાચ વિજયજીએ કેરાઈ ગામ કહ્યું છે.

આ ક્ષત્રીય કુંડને અત્યારે ‘લછવાડ’ કહે છે. મહાવીર સ્વામીનું જ્યાં દીક્ષા કલ્યાણ થયું હતું. તે ‘જ્ઞાત વન ખંડ’ આ પર્વત-જંગલ છે એમ કહેવાય છે. અત્યારે પણ આ પહાડની તળેટીમાં જે મંદિર છે, અને ઉપર મહાવીર સ્વામીનું મંદિર છે. મહાવીર સ્વામીનાં જયવન, જન્મ, અને દીક્ષા એ ત્રણ કલ્યાણક અહીં થયાં છે. તેમજ દાદાજીનાં પગલાં છે.

ક્ષત્રીયકુંડ અસલ સિદ્ધારથ રાજા (ભગવાનના પિતા) ની રાજ્યધાની ગણાતી હતી, તે વારે મોટું શહેર હતું, પણ હાલમાં તો કોઈ વસ્તુ નથી. અહીંયાં સાત નાની નાની ડુંગરીયો મળીને એક પહાડ થયો છે. જે રાજાઅહીંના એક પહાડની ખરાબર છે. અહીંયાં ધર્મશાળા વિશાળ છે.

ઠાકંદી.

૧૬૯

ક્ષત્રીય કુંડથી ઉત્તર પૂર્વમાં ૧૦-૧૨ માઈલ ઉપર ઠાકંદી નયરી આવેલી છે. અહીંયાં એક દેરાસર છે ને નાની ધર્મશાળા છે. દેરાસર પાર્શ્વનાથજીનું સંવત ૧૫૦૪ માં સોળમી સદીમા બધાયેલું છે. નવમા તીર્થંકર સુવિધિનાથનાં મોક્ષ સિવાયનાં ચાર કલ્યાણકેા થયાં છે અસલ મોટું નગર હતું, પણ હાલમાં આ નગરી નાતુ ગામ છે, ત્યાં કાંઈ મળતું નથી.

—*~*~—

મિથિલા (વિચ્છેઃ)

૧૭૧

અત્યારે આ તીર્થ ' સીતામઢી 'ના નામે ઓળખાય છે, આ ગામ મુજફ્ફરપુર જિલ્લામાં દરબંગા જ કસનથી ૪૨ માઈલ પાશ્વિમોત્તરમા આવેલું છે, અને તે લખણવર્ધ નદીના કાંઠે છે. અહીંયાં મહીનાથ અને નમિનાથના કેવળ સિત્રાય આઠ કલ્યાણકેા થયા છે મીથીલા નગરીમાથી મહીનાથને નમીનાથની પ્રતિમાઓ લાવીને લાગલપુર્ગમાં શ્રી મહાવીર સ્વામીના દેરાસરમાં પધરાવી છે. હાલમાં

અહીંયાં દેરાસર કે પગલાં કાંઈજ નથી, માત્ર ક્ષેત્રફર્સના છે. સંવત ૧૮૦૦ સુધી તીર્થ હયાત હતું. કેમકે પહેલાં ગુમતી જાંઘેલી જેમાં શ્યામ વર્ણનાં પગલાં પૂર્વનાં ણીરાજમાન હતા, જીર્ણ થવાથી સંવત ૧૮૦૦ માં જીર્ણોદ્ધાર થયો હતો. ત્યાર પછી અન્યમતિઓએ પગલાં ઉઠાવી ગુમતીમાં પોતાનું તીર્થ કરી લીધું ને ચરણ લંડારી દીધા. પછી કેઈ શ્રાવક યાજ્ઞથી જત્રાએ ગયેલ તેને ચરણનાં દર્શન થયાં નહી, પણ બ્રાહ્મણને લાલચ આપવાથી તેણે ચરણનાં દર્શન કરાવ્યાં, તેથી તે જુલધને રાય ધનપતસિંગને સોંપ્યાં, લાગલપુરમાં; જેમણે હાલ ત્યાં લમતીમાં પધરાવ્યાં છે.

લખીસરાયથી મુકીમા સ્ટેશન થઈને ગંગાપાર જત સીતામઢીની રેલ છે, ત્યાંથી દરલંગા થઈને મિથિલા જવાય છે.

રૂપલ લગવાને દ્રવિડ નામના પુત્રને આ દેશનું રાજ્ય આપેલું જે ઉપરથી આ મુલક દ્રાવિડ દેશ તરીકે પ્રગટ થયો જેની રાજ્યધાની અસલ મિથિલાનગરી હતી, દ્રવિડના પુત્ર દ્રાવિડ અને વાલખિલ્ય જૈનમાં પ્રસિદ્ધ છે જે શત્રુંજય ઉપર દશ કોટી મુનિઓ સાથે ક્ષાત્રકી પુનેમે મુક્તિ વર્ધા.

મુનિસુવતસ્વામીના તીર્થમાં મિથિલાનગરીમાં જનક

રાજા થયા છે, ને તેમની પુત્રી સીતા આઠમા ણજાદેવ
રામને વર્યા છે, તે પણ આજ મિથિલા નગરી સંભવે છે.

— ❦ —

ગીરડી

૧૭૧

લખીસરાયથી ગીરડી જવાય છે. ત્યાં રસ્તામાં મધુ
પુર (માધોપુર) જ કસન આવે છે, ત્યાંથી ટૂંક ગઢલવી
પડે છે. અહીંયાં સ્ટેશનની સામે ધર્મશાલા છે, અને
ધર્મશાલામાં શ્રી પાર્થનાથ લગવાનનું મંદિર છે. ગીરડી
એક નાનું શહેર છે. અહીંથી શીખરજી જવાય છે. અત્રેથી
મધુવન ૧૮ માઈલ દૂર છે. રસ્તો સારો છે, પણ ચઢા-
વમાં છે. શીખરજીનો પહાડ ગીરડીથી જ શરૂ થાય છે.
ગેઈટી પણ તેને કહે છે.

— ❦ —

રિન્જુવાલુકા-જંભીગામ.

૧૭૨

ગેઈટી (ગીરડી)થી આઠ માઈલ ઉપર આકર નદી
આવે છે તેને પૂર્વ રિન્જુવાલુકા નદી કહેતા હોય એમ સંભવે

છે. ચોવીશમા મહાવીરસ્વામીને અહીંયાં કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું હતું. જે નિમિત્તે અહીંયાં એક નાનું દેરાસર બાંધી ભગવાનના ચરણની સ્થાપના કરેલી છે, વળી તેમાં નેમનાથની એક પ્રતિમા છે. તથા ધર્મશાળા પણ છે. રિશુ વાલુકાથી મધુવન લગલગ ૧૧ માઈલ થાય છે.

મધુવન.

૧૭૩

અહીંયાં બે મોટી ધર્મશાળાઓ છે, ત્યાં ધર્મશાળા નજીક દશ મોટાં દેરાસરો પણ છે. પાર્શ્વનાથનાં ચાર મંદીર, શામળા પાર્શ્વનાથનાં બે, સુપાર્શ્વનાથનાં બે, ચંદ્રપ્રભુનું એક, શુભસ્વામી ગણધરનું એક એ પ્રમાણે શિખરબાંધી દશ દેરાસર છે. આપણી ધર્મશાળાની બાજુમાં હીગમ્બરી ધર્મશાળા પણ છે. આ સ્થળ મધુવન અથવા તો પાર્શ્વનાથ પહાડના નામથી પ્રસિદ્ધ છે.

સુમેતશિખર.

૧૭૪

મધુવનની ધર્મશાળાના હરવાબેથી ચઢાય છે. ચઢાવ

ઠઠીણ છે. કેમકે ઠેઠ સુધી માટીની સડક બાંધેલી છે. એકંદરે ચોવીસ દુકાંઓ ફરી આવતાં નવ ગાઉનો ચઢાવ થાય છે, દોઢ ગાઉએ ગંધર્વનાળું આવે છે, તેને તલાટી કહે છે. ત્યાંથી એક સીતાનાળે રસ્તો જાય છે, અને બીજો મોટી પાર્શ્વનાથની દુકાં રસ્તો જાય છે, ઉપર શામળા પાર્શ્વનાથજીની મોટી દુકાં છે, જેમાં શામળા પાર્શ્વનાથની પ્રાચિન મુર્તિ બિરાજમાન છે. બીજી મુર્તિઓ પણ શીતલનાથ, અભિનંદન, સહસ્રાક્ષી વગેરેની છે.

નંદિશ્વર જાત્રાનું જે ફળ કહ્યું છે, તે થકી હજાર ગણુ પુણ્ય આ તીર્થની જાત્રા કરવાથી થાય છે. આ પર્વત ઉપર વીસ તીર્થકરો ૨૭૩૪૫ સાધુઓ સાથે સિદ્ધિ પદ વર્ષા છે. સગર ચક્રવર્તી છ ખંડની રાજ ક્ષત્રિ છોડીને સખ્યા બંધ મુનિઓ સાથે આ સ્થળે મોકલ ગયા છે, તેમજ શાંતિનાથ ભગવાનના પુત્ર રાજ રીપીશ્વર પણ અનેક મુનિઓ સાથે અહીંઆં મોકલ ગયેલા છે.

આ સંબંધે કેટલીક હકીકત સમેતશિખર અથવા પારસનાથ પહાડમાં પાછળ જુઓ? કેમકે સમેતશિખરના પહાડને પાર્શ્વનાથ પહાડ પણ કહે છે.

(૪૪૮)

ભાગલપુર

૧૭૫

ગીરટીથી ભાગલપુર જવાય છે. ત્યાં માધોપુરથી ટ્રેન બદલવી પડે છે. તેમજ કીચુળ જંકસન થઈ લખી-સરાયથી ભાગલપુર આવાય છે, અહીં સ્ટેશનની પાસે ત્રણ ધર્મશાળા છે. અહીં ધર્મશાળામાં વાસુપૂજ્ય સ્વામીનું દેરાસર છે. તેમજ જમણી બામ્બુએ મલ્લિનાથને નમીનાથ એ બે ભગવાનની પ્રતિમા છે. અહીંથી ચંપાપુરી ચાર માઇલ દૂર આવેલી છે.

— ❀ —

ચંપાપુરી

૧૭૬

આ નગરી ભાગલપુર પાસે ચાર મેલ ઉપર આવેલી છે, તે હાલ ચંપાનાજાના નામથી ઝોળખાય છે. ભાગલપુરથી ચંપાનાજા સુધીમાં બે મંદિરો છે. બન્નેમાં વાસુપૂજ્ય સ્વામીની મુર્તિઓ છે. ચંપાનાજાની પાસે શ્રીનાથ નગર છે. અહીંપણ રમણીય મંદિર છે. નાથનગરથી ચંપાનાજા રોડ મેલ થાય છે. નાથનગર સ્ટેશન છે. અ-

હીઆં આરમા વાસુપૂજ્ય સ્વામીનાં પાંચ કલ્યાણક થયાં છે. અંપાથી દક્ષિણમાં સોળ રાંશ ઉપર મંદારગિરિ પર્વત છે. અહીંઆં વાસુપૂજ્ય સ્વામીનું નિર્વાણ થયું હતું. અહીંઆં પ્રતિમા અને પગલાં હોવાનું મનાય છે પણ ખૂબ ઘોડા યાત્રાળુઓ જાય છે.

૫. વિજયસાગર એક વાત ખાસ જાણવા જેવી કહેલી છે કે “ દેવસી નામના એક દીવાનાએ શ્રેતાંજરના આ તીર્થને ઉત્થાપીને દિગંજર તીર્થ બનાવ્યું હતું. જેથી તેના કુળનો નાશ થયો. પુત્ર પ્રપોત્ર કોઈ રહ્યો નહીં જે માણસ તીર્થને ઉત્થાપે તેની આ દશા થાય ”

અહીં વાસુપૂજ્ય સ્વામીના દેરાસરને ફરતો મોટો બગીચો છે, તે ધર્મશાળા પણ છે. પૂર્વે આ નગરીનો વિસ્તાર ૪૮ જોજન જેટલો હતો, પણ હાલ તે ફક્ત નાનું ગામડું છે. અહીંનું દેરાસર, બાગ, ધર્મશાળા ઘણુંજ મનોહર છે. અહીંયાંથી ભાગલપુર આવી અજીમગંજ જવું. અંગદેશની રાજ્યધાનીનું શહેર અંપાનગરી હતું.

કેશાંબી નગરીમાં ચરમ તીર્થકર વીર ભગવાનને અડદના બાકુળા વહોરાવી અભિગ્રહ પૂરનારી અંદનબાલા અંપાનગરીના રાજા દધીવાહનની રાજકુમારીકા હતી, તે આજ અંપાપુરી મંલવે છે, કે જે અંપાનગરી ઉપર શતાનિક રાત્રીએ ચડાઈ કરી તેને ભાગી હતી.

અભમગંજ (મુશીંદાબાદ)

૧૭૭

ભાગલપુરથી અભમગંજ જતા નલહટ્ટી જંકસને રેલવે બદલવી પડે છે તે નલહટ્ટીથી અભમગંજ બીજી રેલવે બાય છે. અહીંયા ત્રણ ધર્મશાળાઓ છે. અભમગંજ સ્ટેશનની પાસે જ ધર્મશાળા છે. અહીંયા નવ શિખર બધ અને એક ઘર દેરાસર મલી કુલ દશ દેરાસર છે શામીલીયા પાર્શ્વનાથ, ગોડી પાર્શ્વનાથ ચિંતામણી પાર્શ્વનાથ, શાંતિનાથ, પદ્મપ્રભુ વગેરેનાં મળીને દશ દેરાસર સિવાય નદી પાસે બીજા દેરાસર પણ છે.

કીર્તિબાગ-નદીને સામે કિનારે ઉતરી એક માઈલ દૂર બગીચો આવેલો છે. અહીંયાં શામળા પાર્શ્વનાથ, અને વાસુપૂજ્ય સ્વામીની કસોટીના બે પ્રતિમાઓ મૂળ નાયકજી તરીકે છે

બાલુચર--અભમગંજથી વહાણમા બેસીને જવાય છે. અહીં મોટો બજાર છે, ત્યાં માર કેટલરાય છે. અહીંયાં નદીને કિનારે મંલવનાથજી તેમજ બીજાં ચાર મળીને પાંચ દેરાસર છે તેમાં પાર્શ્વનાથના મંદિરમાં ગંભીર કાચનો છે અને મૂળ નાયકની રત્નની પ્રતિમા છે.

કટગોળા-લક્ષ્મીપતિ બાબુજી આ ગામ છે, અહીંયાં

એ દેરાસરજી છે. તેમજ અનંતસૂરિ અને અનંકુશજી ગણીનાં પગલાં છે.

મહીમાપુરા—નદીને કિનારે કસોટીનું બાંધેલું એક મોટું દેરાસર હતું. પરંતુ તે નદીમાં પાછળથી તણાઈ ગયું છે, એ દેરાસર જગતશેઠે બંધાવેલું હતું. વિશેષ હકીકત માટે જુઓ મહીમાપુરા પાર્શ્વનાથ.

કાસમ બજાર—અજમગજથી ત્રહાણમાં બેસીને જવાય છે. નદી ઉતરી એક માઈલ દૂર એક દેરાસર છે જેમાં નેમનાથની મુળનાયક તરીકે કસોટીના પથ્થરની નાની પ્રતિમા છે.

અહીંથી ચાર ગાઉ દૂર મુર્શીદાબાદ (હંતરી બાગ) છે. જ્યાં છેલ્લા નવાજ સિરાજુદ્દૌલાનો મહેલ અને બગીચો છે.

અહીંથી કલકત્તા જવાના બે રસ્તા છે, ઇસ્ટ ઇન્ડિયા રેલવેમાં નલહટ્ટી થઈ હાવરા જવું પડે છે, અને બેંગાળ નાગપુર રેલવેમાં અયાગંજથી જવું પડે.

— ❧ —

કલકત્તા.

આવેલાં છે. અહીંયાં ચાર શિખરગંધી અને છ ઘર દેરાસર મળીને કુળ દશ દેરાસર છે. તેમાં રાયબદ્રિ-દાસ બાબુના બગિચામાં દેરાસર તદ્દન કાચનું બનાવેલું છે. ઠાનપુરના કરતાં ઘણું મોટું અને કારીગરીમાં પણ ઘણું ચઢે તેવું આ દેરાસર, જેનો જોડો આખા હિંદુસ્તાનમાં લાગ્યેજ હશે, તેમજ બીજાં પણ દેરાસર દર્શન કરવા લાયક છે. કલકત્તા શહેર મોટું અને વેપારનું પણ મથક ગણાય છે, સ્ટેશનથી બે માઇલ દૂર બદ્રિદાસનો બગિચો આવેલો છે.

— ❧ —

નાગપુર

૧૭૯

બેંગાલ નાગપુર રેલવેમાં લગભગ બેંગાલના નાકા ઉપરજ આ શહેર આવેલું છે. આ શહેર અસલ રાજ્ય-ધાની હતી, શહેરમાં એક ધર્મશાળા છે અને બે દેરાસર છે, ત્રેયાંસનાથના દેરામાં રત્નની પ્રતિમા છે. બીજું દેરાસર આદેશ્વરજીનું છે, તે જતિના દેરાસર તરીકે ઓળખાય છે. મૂળ નાયકજીની શ્યામ પ્રતિમા છે. ગંભારાની બહાર રંગમંડપના આરસમાં રૂપેયા જડેલા છે. અસલ અહીં નાગપુરા પાર્શ્વનાથનું દેરાસર હતું.

— ❧ —

ભદ્રાવતી

૧૮૦

વધાથી ટ્રેન બદલવી પડે છે, ત્યાથી ભાદક સ્ટેશન ઉતરીને એક મેલ થાય છે ત્યાં ભાદક ગામ છે. તે સ્થળે પૂર્વે ભદ્રાવતી નગરી હતી, અહીં કેશરીયા પાર્શ્વનાથજી તીર્થ છે, જુઓ કેશરીયા પાર્શ્વનાથ ? અહીયાં પણ અઠવાડીયામાં એક દિવસ બજાર ભરાય છે, ત્યારે વેપાર સારો ચાલે છે.

— ❀ ❀ ❀ —

આઠેલા

૧૮૧

સ્ટેશનથી શહેર એક માઈલ દૂર થાય છે શહેરમાં બજાર વચ્ચે દેરામરને તેની સાથે ધર્મશાળા પણ છે. અહીથી અંતરીક્ષણ (સીરપુર) જવાય છે વરાહ પ્રદેશમાં આઠેલા વેપારનું મથક માફ ગણાય છે. કપાસ અને અનાજનો વેપાર મારો ચાલે છે અઠવાડીયામાં એક દિવસ બજાર ભરાય છે.

— ❀ ❀ ❀ —

સીરપુર (અંતરીક્ષ)

૧૮૨

આકોલાથી સીરપુર જવાય છે. રસ્તામાં પાતુર આવે છે, ત્યાં ધર્મશાળા છે. દેરાસર પણ છે. લગભગ ૨૫ થી ૩૦ મૈલ આકોલાથી સીરપુર થાય છે, અહીંયાં અંતરીક્ષ પાર્શ્વનાથનું મોટું પ્રાચીન તીર્થ છે, ધર્મશાળા પણ છે. ધર્મશાળામાં છુટી પઠાળીઓ છે. અંતરીક્ષ સંબંધી વિશેષ હકીકત માટે વાંચો અંતરીક્ષ પાર્શ્વનાથ ? અહીં અઠવાડીયામાં એક દીવસ બનર ભરાય છે

— ❧ —

ગુરાનપુર.

૧૮૩

આકોલાથી ગુરાનપુર જતાં ભૂશાવળમાં રેલવે બદલવી પડે છે, સ્ટેશનથી શહેર ત્રણ મૈલ દૂર છે. આ શહેરની જાહોજલાલી પૂર્વે સારી હતી. પ્રથમ કરતાં હાલમાં વસ્તી ઘટી ગઈ છે, પૂર્વે અહીંયાં અઠાર દેરાસર હતાં. પણ હાલમાં નવ દેરાસર છે. ચીંતામણ પાર્શ્વનાથ તેમજ ગોડી પાર્શ્વનાથ એ બે શીતુશાહના મહોલ્લામાં, શ્રી ધર્મનાથને શાંતિનાથનાં બે ભેગાં લાખેરવા-

હીમાં તેમા એક રતનની તથા એક પાનાની પાર્શ્વનાથ-
ની પ્રતિમા છે. ચોથુ મદીરસ્વામીનું લાખેરવાડીમા, પાચમુ
વાસુપૂત્ય ને ચ દ્રપ્રભુનું તેમજ છઠુ શાંતિનાથ ને સાતમુ
આદેશ્વરનું ને આઠમુ નેમનાથનું ખીજી ગલારામા મક્ષી
પાર્શ્વનાથ છે તેમજ નવમુ શાંતિનાથનું મોટા રસ્તે એ
પ્રમાણે નવ દેરાસર છે, અહીયા સીદરીયે સારી વખણાય
છે મનમોહન પાર્શ્વનાથનું દેરાસર મોટુ ગણાય છે તેમાં
સમેતસિખરનો પહાડ લાકડાનો બનાવેલો છે.

—❧—

પુના

૧૮૪

મનમાર અને ધોન્ડ એ બે ઠેકાણે દ્રેન પુરાનપુર-
થી આવતા બદલવી પડે છે સ્ટેશનથી શહેર દોઢ મેલ
દૂર છે અહીયા બે ત્રણ ધર્મશાળા છે એક હરે દેરાસરો
દશ છે, અહીં વેતાળ પેઠમા ચાર દેરાસર છે જગવદ્દેવ
પાર્શ્વનાથ, સ ખેશ્વર પાર્શ્વનાથ, ને ચીતામણ પાર્શ્વનાથ
વાળુ મોટુ દેરાસર છે ન્હાવાની સગવડ છે, રાત્રીવાર પેઠ-
મા એક દેર છે રવીવાર પેઠમા એક દેર છે, તથા એક
ખીજી દેરાસર દોઢ મેલ દૂર છે સોલાપુર બજારમા એક,
લગ્ગરમા એક, વાડીમા એક, એ પ્રમાણે સાત ગિખર-

બાધ અને ત્રણ ઘર દેરાસર મળી દસ દેરાસર છે. પુનઃ
અસલ પેશ્વાની રાજધાનીનું શહેર હતું, અહીંથી મુંબ-
ઈ જવાય છે

— ❀ —

પાંચોરા.

૧૮૫

મુળ નાયકજી કલ્યાણ પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર રમ-
ણીય જાત્રા કરવા લાયક છે.

— ❀ —

સીરસાલા

૧૮૬

ખાનદેશ જીલ્લે આમલનેર પાને સીરસાલામા સુર-
જમ'ડન પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે.

— ❀ —

રામનગર (પંજા ૫)

૧૮૭

ચિંતામણી પાર્શ્વનાથનું પ્રસિદ્ધ મંદિર છે.

— ❀ —

હું શીયાર પુર

૧૮૮

અહીયાં જે દેરાસર છે. વાઘપૂજ્યસ્વામી તથા પાર્શ્વનાથજીનું મળીને; હંમણાં એક નવું થયું છે, જેની પ્રતિષ્ઠા વિજયનાંદસૂરિજીએ કરાવી છે.

—*—

ભેરા.

૧૮૯

આનું અસલ નામ વીતલય ખાટણ જણાય છે. જે પ્રથમ ઉદાયીરાજાની રાજ્યધાની હતી. તે વખતે ત્યાં જીવીતસ્વામીની મહા અદ્ભૂત પ્રતિમા હતી. તેને ચંદ્ર પ્રવોતે કપટથી પોતાની નગરીમાં આણી, તે સાથે ઉદાયી રાજાની દાસીને પણ લાવી પોતાની ઉપપત્ની બનાવી; આ કારણે ઉદાયી રાજાને ને ચંદ્રપ્રવોતને મોટી લડાઈ થઈ, તેમાં મહાભૂજ ઉદાયી રાજાએ ચંદ્રપ્રવોતને બાંધી લઈ પોતાની છાવણીમાં લઈ ગયો. પાછળથી સંવત્સરીને દીવસે તેણે (ચંદ્રપ્રવોતને) કપટથી ઉપવાસ કરનારી રાજાએ પોતાની રાખી ભીલાઈ જાણી તેના કપાળમાં 'દાસીપતિ ! એવો લેખ લખી છોડી મુક્યો, ને તેનું રાજ્ય તેને હવાલે કર્યું. ત્યાર પછી

ઠાલાતરે ઉદાધી રાજાએ શ્રી વીરપ્રભુ પામે દીક્ષા લીધી
ને તે છેલ્લા રાજર્ષી થયા. તે પછી દેવકોપથી તે વિતલય
નગરી ધુળનો વરમાદ થવાથી ઠટાઈ ગઇ. ને પ્રતિમા તે
ઉજનમાજ રહી હતી. તેજ નગરીને ચાનકે આ ભેગ
ગામ વસ્યુ હોય એમ જણાય છે, મહા સમર્થ શ્રીમદ્
આત્મારામજી મહારાજશ્રીના સંચારીપણાનું એ ગામ છે.

—ૐ(મૃ)—

કાંગડાનો કીલ્લો.

૧૯૦

આ કીલ્લો તથા દેરાસર રાજા કહાનદામનું જાંધા
વેલુ હોય એમ કહેવાય છે. દેરાસરમાં આદેશ્વરની પ્રતિ-
મા ગ્યામવર્ણની છે, આ પ્રતિમાને કોઈ મહાવીરસ્વામી
પણ કહે છે અસલ આ મોટું નગર હતું, જેને 'નગરકોટ
કાંગરા' પણ કહે છે. આ કીલ્લામાં સમવસરણની રચના
હતી તેમાંનો કેટલોક ભાગ હુંડીયારપુર લાવ્યા છે.
સમોવસરણમાં અરનાથ, કુંધુનાથ, અને શાતિનાથ એ
ત્રણ અને ખીજી પણ પ્રતિમાઓ છે. ત્યાંથી કોઈ રાજાની
વખતમાં લાવેલા છે. આ કીલ્લામાં અંબીકાજીનું મંદિર
પથરનું બાંધેલું છે.

—ૐ(મૃ)—

(૪૧૯)

કાંગરાવેલી

૧૯૧

અમૃતસરથી એક રેલ પેઢાનકોટ યધને હીમાલ
ચના પાહાડમાં જાય છે. પેઢાનકોટ યધને પગરસ્તે પણ
કાંગરાવેલી જવાય છે. ત્યાં કાંગરાનો મોટો કીલ્લો છે. ત્યાં
કાંગરા મહાવીરની એક પ્રતિમા કીલ્લામાં છે. પામે જુનું
કાંગરા શહેર છે જૈનની વસ્તી નહીં હોવાથી લેયા તે
મજ પહાડી લોકો કોઈ ગોરખનાથ તો કોઈ પાર્શ્વનાથના
નામથી ઝાળખે છે. તેમજ દર્શન પણ કરે છે. તેલ મિંદુર
વગેરે ચઢાવે છે. આ પ્રતિમા વિશે કહેવાય છે કે જ્યારે
કીલ્લો બાંધ્યો ત્યારે સરકારે આ પ્રતિમાને ઉઠાડવામાડી,
તે વારે ત્યાં આગળ જમરા છુટયા તેથી સર્વને નાશવું
પડયું એ પ્રમાણે તેનો અમત્કાર બાણી હાલ પણ તેને
ઉઠાડવાની કોઈની હીમત ચાલતી નથી. પ્રતિમા રયામ
સ્વરૂપે છે. ત્યાંથી ૧૦૦ માઇલ દૂર પગરસ્તે 'કુલુ' ગામ છે
ત્યાં એક બાવાના મઠમાં સત્રિ સજની જરાવેલી
પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા છે.

—❦❦—

લુદીયાણા

૧૯૨

અહીંયા એ દેરાસર આવેલા છે. પ્રથમ દેરાસર

(૪૨૦)

સુપાર્શ્વનાથજીનું છે, તે આશરે ૨૫ વરસ ઉપર બધા-
વેલુ છે. તેમજ બીજી દેરાસર કલિકુંડ પાર્શ્વનાથનું છે

— ❀ —

હાલાકુંડી (સીંધ)

૧૯૩

એ સિંધ હૈદરાબાદમાં આવેલું છે. મૂળ નાયકજી
ગોડી પાર્શ્વનાથજી મહારાજ છે. ધર્મશાળા પણ છે. તે
૧૮૨૦ ની સાલમાં બધાવ્યું છે. અહીયાં એક દેરાસર
પાર્શ્વનાથનું પૂર્વે સંવત ૧૪૩૦ માં બધાયેલું છે. તેમજ
અમરકોટમાં પણ સંવત ૧૫૧૯ માં પાર્શ્વનાથનું દેરા-
સર બધાયેલું છે

(૪૨૧)

પ્રતાપગઢ

૧૯૫ -

આ શહેર મંદુસર પાસે આવેલું છે. દેરાસરોની વિગત નીચે પ્રમાણે છે. પહેલું પાર્શ્વનાથનું જેની પ્રતિષ્ઠા ૧૭૪૨ માં થઈ છે. બીજું ચંદ્રપ્રભુનું સંવત ૧૮૩૮ માં તેની પ્રતિષ્ઠા થઈ છે, ત્રીજું ધરણેશ્વર પ્રજાવતી સહીત પાર્શ્વનાથનું છે. તેની પ્રતિષ્ઠા સંવત ૧૯૦૦ માં થઈ છે. ચોથું ચંદ્રપ્રભુનું તેની ૧૮૬૨ માં પ્રતિષ્ઠા થઈ. પાંચમું શાંતીનાથજીનું તેની ૧૮૭૨ માં પ્રતિષ્ઠા થઈ. છઠું, શાન્તિનાથનું તેની પ્રતિષ્ઠા પણ ૧૪૮૭ માં થઈ છે. સાતમું રીખવદેવજીનું તેની પ્રતિષ્ઠા ૧૮૫૧ માં થઈ. આઠમું રીખવદેવજીનું તેની પ્રતિષ્ઠા ૧૯૪૦ માં થઈ. નવમું ચંદ્રપ્રભુનું તેની ૧૯૩૩ માં પ્રતિષ્ઠા થઈ. દશમું સુમતીનાથનું પ્રતિષ્ઠા ૧૯૩૧ માં થઈ. અગીયારમું પાર્શ્વનાથનું એવી રીતે અગીયાર દેરાસરો આવેલાં છે

—❀❀❀—

મરૂકોટ તીર્થ

૧૯૬

આ તીર્થ સીધે દેશમાં આવેલું છે. શ્રી જયસાગર

(૪૨૨૧)

ઉપાધ્યાય તત્રાએ ગયા હતાં. સંવત ૧૪૮૩ માં ખીમા
પુત્ર અભયચ દ્રે સઘ કાઢ્યો હતો

—❦—

હોલીપટ્ટન (દક્ષિણ મદ્રાસ તરફ)

૧૬૭

હુબલીથી નવ માઈલ થાય છે. હોલીપટ્ટનમાં
સંપ્રતિ રાજના વખતમા ૧૦૧ દેરાસર હતાં. તે ખીલ-
કુલ નાશ થઈ ગયાં છે. પણ કેટલીક નિશાનીઓ મોજુદ
છે. કેટલાંક મંદિરોનાં ખડેરો પણ જણાય છે આ તીર્થ
હાલમા જુલું થઈ ગયું છે

—❦—

સંગમનેર.

૧૬૮

નાશીકથી ૨૦ ગાઉ થાય છે, ચીંતામણી પાર્શ્વના-
થનુ દેરાસર સંવત ૧૮૦૮ મા પ્રતિષ્ઠા થયેલી છે

—❦—

નાશિક

૧૬૯

અહીં ચિંતામણી પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર તેની

પ્રતિષ્ઠા સંવત ૧૯૧૮ માં થઈ છે. ધર્મગ્રાજા શ્રાવકોની છે. વૈશ્વવેનું મોટું ધામ છે.

— ❦ —

નીઝામ હૈદ્રા બાદ

૨૦૦

દેશીણના નવાળ નિઝામ મરકારની રાજ્યધાનીનું આ શહેર છે. તેને બાગાનગર પણ કહે છે. અહીંયાં કારવાનમાં બે દેરાસર છે. એક દેરામર બેગમ બજારમાં છે, એક દેરાસર રેસીડેન્સી પાસે બજારમાં છે, અને એક દેરાસર લશ્કરમાં છે. બાગા નામની કોઈ ચીજો વસાવેલું જોથી તે બાગાનગર પણ કહેવાય છે. તેને હાલ નીઝામ હૈદરાબાદ કહે છે. અંદુલાલનું હૈદરાબાદ પણ કોઈ કહે છે.

— ❦ —

કુલપાકલ

૧૧

નિઝામ હૈદરાબાદથી ને આલેર સ્ટેશનથી ત્રણ દેશ ઉપર કુલપાકલ તીર્થ આવે છે ત્યાં બે હજાર વર્ષ ઉપર બધાયલું માણેકસ્વામી અથવા આદેશ્વરનું દેરામર બજાર

કરવા લાયક છે, અગાઉ આ દેરાસર વિશાળ હતું. આદે-
શ્વરની પ્રતિમા દેશરીયાજીની પ્રતિમાના બદાબર હોય
તેમ લાગે છે.

ત્યાથી પગ રસ્તે ત્રણ ગાઉ ઉપર મહાવીર સ્વા-
મીના પગમાં ખીર રાંધી, તેની પહાડ ઉપર સ્થાપના છે.
ત્યાથી ત્રણ કોશ દૂર પદ્માવતીનું મંદિર જોવા લાયક છે.
ત્યાં કુલપાકજી તીર્થની સ્થાપના કરીને ચણેલી સંભવે
છે, તેનો લેખ નીચે મુજબ છે.

(૪૨૫)

ઇલોરા

૨૦૩

આરંગાબાદથી આઠ નવ ગાઉ દોલતાબાદ છે, જેને દેવગિરિ પણ કહે છે. ત્યાંથી આઠ દશ માઇલ ઇલોરાની શુક્રાબા આવે છે. ૩૪ થી ૩૬ શુક્રામાં દેવતાનાં મંદિર આવેલાં છે. તેમાં ૧૨ જોધનાં, ૧૭ હિંદુનાં, ૬ જૈનોનાં પણ છે. મોટી વિશાળ મૂર્તિઓ છે. કેટલીક પદ્મામ્બને અને કેટલીક કાલિસમ્બાધ્યાને છે. ત્યાં રહેલી શ્રી પાર્શ્વનાથની મૂર્તિને મેઘવિજય કવિ ઉપાધ્યાયે ત્રિવેણી મેઘ દ્વત કાવ્યમાં વંદના કરી છે. ત્યાંથી જરા આગળ અણુકોટલી પહાડ છે. ત્યાં પારસનાથ ભગવાન વીચરતા વીચરતા આવેલા છે. વળી ત્યાં માંગીદુંગીના પહાડ ઉપર શ્રી ખાવીશમાં તીર્થંકર નેમિનાથ ભગવાનને વંદના કરવી, મેઘવિજય કવિ વિનયવિજય ઉપાધ્યયના વખતમાં થયેલા છે

— ❀ ❀ ❀ —

નગર કોટ.

૨૦૪

ઉત્તર દિશાએ તિગર્ત નામે દેશમાં સુસુરમપુર નામે નગરમાં આદિનાથભગવાનનું મંદિર હતું. મ્હેચ્છોના

આવાગમથી બીજા તીર્થોની માફક આ તીર્થ નાથ થયું નથી, એવું એક મુસાફરે જયસોગરસૂરિને કહેવાથી તેમણે ફરીદકોટમાં 'હાલા' નામના ગ્રાવકને ઉપદેશ કર્યો. અને સંઘ કાઢવા તે તૈયાર થયો. પછી સંઘ પીપાસા નદી કીનારે જલધર ને હરીયાલા થઈ નગર કોટ આવ્યો. નગર કોટનું બીજું નામ મુસરમપુર છે. ત્યાં શેઠ ખીમસીંહના કરાવેલા શાંતિનાથના દેરાની યાત્રા કરી સંવત : ૧૪૮૪ ના જેઠ સુદ ૫, પછી રૂપચંદના કરાવેલાં મહાવીરવામીના મંદિરની જાત્રા કરી. વળી, પહાડ વગેરે દેહેરાનાં દર્શન કરી સંઘ પાછો પોતાને સ્થાનકે આવ્યો. આ તીર્થ નેમનાથનાં વખતમાં સ્થાપન થયું હોય એમ કિં વદન્તિ છે.

તક્ષસીલા.

૨૦૬

આ શહેર હિંદુસ્તાનની બહાર કિનારા ઉપર આ-
વેલું છે. તક્ષસીલા એ અસલ બહુલી દેશની રાજ્યધાનીનું
શહેર ગણાતું, પ્રથમ તીર્થંકર શ્રી રૂપભદ્રેવના પુત્ર બાહુબલી
મહા સમર્થ અક્ષય વીરવાન પુરૂષ તે મહાબૂજ અર્હંતા
રાજા હતા. છાત્રસ્થાવસ્થામાં રૂપભદ્રેવ લગવાન વિહાર કરતા
તક્ષસીલાની બહારના ઉધાનમાં એકઠો કાઉસગ્ગ ધ્યાને રહ્યા
હતા. ત્યારે બાહુબલીજીને ખબર પડી કે લગવાન કા-
ઉસગ્ગ ધ્યાને નગરની બહાર રહેલા છે, તો પ્રભાતમંદ
હું વૃંદના કરીશ એમ વિચારી નગરીને શણગારી, પણ
પ્રભાત થતાં લગવાન તો વિહારાદરી ગયા, ને રાજા ત્યાં
આડંબરથી વૃંદન કરવા આવ્યા ત્યારે લગવાનને વિહાર
કરી ગયેલા જાણી મહાબૂજ બાહુબલીજી એકે નાના બાળ-
કની માફક શોકથી રડી પડયા, ઘણીવારે હૃદય ખાલી થયે
છતે મત્રીઓએ તેમને સમજાવી શાત, કપ્રો, પછી લગ-
વાનના જ્યાં બે ચરણની સ્થાપના હતી. , ત્યાં મોટો પ્ર-
સાદ કરાવ્યો અને તે બેચરણની સ્થાપના કરી તેની
ઉપર, ધર્મચક્ર મુકયું. તે સિવાય તક્ષસીલામાં પૂર્વે બીજાં
પણ અનેક દેરાસરો શોભી રહ્યાં હતાં. મહાસમર્થ એવા
ચંકવર્તી ભરત મહારાજ પણ લડાઈમાં મહાબૂજ બાહુ-

ઈશ્વારુ વંશ સ્થાપન કર્યો. ભરતના પુત્ર સૂર્યવંશના મહાયશા પ્રમુખ સર્વાંશખ પુત્રો હતા, ને બાહુબલીના પુત્ર સોમયશા (ચંદ્રયશા) ને શ્રેયાંસ પ્રમુખ બહોતેર હેબર પુત્રો હતા.

પાંચમા આરામાં શત્રુજયનો ઉદ્ધાર કરનાર બલક શાહ અદેશ્વરીના કહેવાથી. તક્ષશીલાથી શ્રી આદિનાથ પ્રભુની પ્રતિમા વિક્રમ પછી ૧૦૮ વર્ષે લાવ્યા હતા, અને તેજ પ્રતિમા શ્રી શત્રુજય ઉપર પધરાવી હતી. તક્ષશીલાને હાલ 'ગિજની' કહે છે. વિક્રમની ત્રીજી સદીમાં માનદેવસૂરિ થયા છે. માનદેવસૂરિના વખતમાં પણ તક્ષશીલામાં પાંચસો જેન મંદિરો હતાં. તેમજ જેનોની વસ્તી પણ સારી હતી. ત્યાં એકદા રાજનો ઉપદ્રવ થયો તે નિવારવાને માનદેવસૂરિએ નાંદોલમાં રહીને ત્યાંના સંઘની આરાથી લઘુશાંતિ રચી તે ગણવાથી રાગની શાંતિ થઈ, પણ ત્યારપછી ત્રણ વરસે તે નગરનો તુરંધ લોકોએ નાશ કર્યો. ત્યાં પછી ગિજની તેમણે વસાવ્યું હોય અથવા તે તેનું જ ગિજની નામ રાખ્યું હોય તેમ સંભવે છે. મહમદ, શાહબુદ્દિન વગેરે સુલતાનો આજ શહેરમાં થઈ ગયા છે. પૂર્વે ગિજની અફઘાનીસ્તાનની રાજ્યધાની હતી. પણ હાલમાં કાબુલ છે.

અલીને છત્રી શક્યા નથી. કેમકે બાહુબલી ત્રણ જગતને
 છતવાને પણ સમર્થ એવા અક્ષય વીર્યવાન પુરૂષ હતા.
 અનંત શક્તિવાન તીર્થંકરથીજ માત્ર તેમનું બળ ઉતરતું
 હોય છે. લડાઈમાં મહાસમર્થ એવા ચક્રવર્તીને પણ
 છત્રી લઈ પછી તરતજ તેમણે વૈરાગ્યથી દીક્ષા ગ્રહણ
 કરી અંતરંગ શત્રુઓને પણ (ક્રોધાદીકને) છત્યા, વળી
 બાહુબલી કાઉસળ ધ્યાને એકજ જગ્યાએ વરસ દીવસ
 સુધી સ્થીર રહ્યા. પછી ભગવંતે મોકલેલાં બાહીશુંદરીના
 ઉપદેશથી વરમ દીવસના અંતે તેમણે કેવલ સંપાદન કરી
 સુક્ષિને પોતાને આધીન અહીં કરી. તક્ષશીલામાં બાહુ
 બલીછત્રી ગાદી ઉપર ભરત મહારાજએ તેમના પુત્ર સોમ-
 વશાનો રાજ્યાભિષેક કર્યો. જેમણે પ્રભાસપાટણ (અંદ્રપ્ર
 લાસ) માં ભરત મહારાજ સંઘ લઈ આવ્યા ત્યારે ત્યાં ભાવી
 તીર્થંકર અંદ્રપ્રભુનું દેરાસર (પ્રાસાદ) કરાવ્યો હતો, અને
 ત્યાં નગર વસાવ્યું હતું. સોમવશા (અંદ્રવશા) થી અંદ્ર
 વંશની જગતમાં શરૂઆત થઈ છે. જેમાંથી ત્યારપછી અનેક
 રાખાઓ નીકળેલી છે અને ભરતના પુત્ર સૂર્યવશાથી
 સૂર્યવંશ પ્રવર્ત્યો છે. રૂપભદ્રેવ ભગવાનથી ઇક્ષ્વાકુવંશ
 આરંભ્યો છે. જે વંશ ભગવાન જ્યારે બાહ્યાવસ્થામાં ના-
 સ્તીરાજના ખોળામાં રમતા હતા. તેવારે ઇંદ્ર ઇંદ્રુ (ચેરડી)
 લઈને ભગવાનને વંદન કરવા આવ્યા, તે વખતે ભગવાને
 ચેરડી લેવાને હાથ લેખાવ્યો, જેથી ઇંદ્રે ઇંદ્રુ આપવાથી

ઈક્ષ્વાકુ વંશ સ્થાપન કર્યો. ભરતના પુત્ર સૂર્યયશાને મહાયશા પ્રમુખ સવાલાખ પુત્રો હતા, ને બાહુબલીના પુત્ર સોમયશા (ચંદ્રયશા) ને શ્રેયાંસ પ્રમુખ બહોતેર હજાર પુત્રો હતા.

પાંચમા આરામાં શત્રુજયનો ઉદ્ધાર કરનાર બવઠ શાહ ચક્રેશ્વરીના કહેવાથી તક્ષશીલાથી શ્રી આદિનાથ પ્રભુની પ્રતિમા વિક્રમ પછી ૧૦૮ વર્ષે લાવ્યા હતા, અને તેજ પ્રતિમા શ્રી શત્રુજય ઉપર પધરાવી હતી. તક્ષસીલાને હાલ 'ગિજની' કહે છે. વિક્રમની ત્રીજી સદીમાં માનદેવસૂરિ થયા છે. માનદેવસૂરિના વખતમાં પણ તક્ષશીલામાં પાંચસો જૈન મંદિરો હતાં. તેમજ જૈનોની વસ્તી પણ સારી હતી. ત્યાં એકદા રોગનો ઉપદ્રવ થયો તે નિવારવાને માનદેવસૂરિએ નાદોલમાં રહીને ત્યાના સંઘની આજ્ઞાથી લઘુશાંતિ રચી તે ગણવાથી રોગની શાંતિ થઈ, પણ ત્યારપછી ત્રણ વરસે તે નગરનો તુફાન લેકોએ નાશ કર્યો. ત્યાં પછી ગિજની તેમણે વસાવ્યું હોય અથવા તો તેનુંજ ગિજની નામ રાખ્યું હોય તેમ સંભવે છે. મહમદ, શાહબુદ્દિન વગેરે મુલતાને આજ શહેરમાં થઈ ગયા છે. પૂર્વે ગિજની અફઘાનીસ્તાનની રાજ્યધાની હતી. પણ હાલમાં કાબુલ છે.

કુંડલપુર.

૨૦૭

મધ્ય હિંદુસ્તાનમાં કામોહ સ્ટેશનથી સાત કોશના કાસલેપર આ તીર્થ આવેલું છે. અહીંયાં આ 'તીર્થ' પહાડની નજીક છે, પહાડ ઉપર પણ પચાસ મંદિર હતાં, નીચે આવતાં તલાવની પાર ઉપર પણ મંદિર હતાં, આ બધાં મંદિરો એકમાઈલના વિસ્તારમાં પચાસ રહેલાં હતાં, પહાડ ઉપર મહાવીરસ્વામીની ચાર ગજ ઉંચી ત્રણ પ્રતિમાઓ છે. અહીં અગાઉ ફોગણ માસમાં મેળો ભરાતો તે પણ હાલ ત્રીસ વરસથી બંધ હતો, પણ વળી પાછો ચાલુ થયો છે, ત્યાં હમણાં જોઈદાર થયો છે.

કુંડલપુર મોટું શહેર હતું; અહીંયાં પાશ્વનાથનું પણ મોટું મંદિર હતું. જુઓ 'કુંડલપુર પાશ્વનાથ' શ્રીપાલરાજએ પણ આ શહેરમાં આવી વીણા વગાડીને આહીની રાજ્યકુંવરીને લીધી હતી.

માહેદ્રેપર્વત.

૨૦૮

અહીંયાં પદ્મપ્રભુનું તથા ઇચ્છા પાશ્વનાથનું પૂર્વે તીર્થ હતું, હાલમાં પૂરું નથી.

(૬૩૨)

ત્રિકુટગિરિ.

૨૦૯

અહીંયાં શાંતિનાથ ભગવાનનું તીર્થ હતું, હાલ જ-
ણાતું નથી.

—❀❀❀—

શ્રીપર્વત.

૨૧૦

મહાદેવનાથજીનું તીર્થ હાલમાં (વચ્ચે) થયું છે.

પ્રતિષ્ઠાનપુર.

૨૧૧

દક્ષીણમાં આ શહેર આવેલું છે અહીંયાં મુનિસુવત
સ્વામીનું તીર્થ પ્રથમ આવેલું હતું, તેમજ હેમ સરોવર
તથા માનસરોવર જૈન તીર્થ હતા, પણ હાલ નજરે પ
ડતા નથી. ભદ્રબાહુસ્વામી અહીંયાં થયા હતા, વરાહ
મિહિર નામનો તેમને લાઈ હતો તે દીક્ષા છોડી જયોતિ
ધ્યનો થ ધેા કરતો હતો, ભદ્રબાહુ પાંચમા શ્રુતકેવલી થયા
છે, છેવટે વરાહ મરીને વ્યવરદેવતા થયો ને સઘમાં

કે લામ્બી વગરે ત્યાંની જોત્રાં ચતી નીચી. આ પર્વતની ચારે બાજુએ થીજ સગરચકીના ચુરો ખાઇ જોડીને લાવેલા એવી ગંગા નદી આવેલી છે અને વચમાં અષ્ટાપદજનો, પહાડ આવેલો છે. એક એક જોજને એક પગથીયુ એવાં આઠ જોજને આઠ પગથીયાં ભરત મહારાજાએ ખનાવેલાં એવાં આ પર્વતને આજેલા છે. આઠ પગથીયાં ઉપરથી અષ્ટાપદ એવું નામ પડેલું છે. ઉપર મધ્યમાં સોનાનું શિખરખંધી દેશસર છે, તેમાં જે જે કાળે અરિહંતોનાં જેવાં શરીર હતાં, તેના પ્રમાણે ૨૪ લગવંતોની ૨૪ પ્રતિમાઓ તેટલાજ પ્રમાણવાળી, અને તેમના જેવા શારીરિક વસ્ત્રવાલી ગિરાજમાંન છે. અહીંયાં પ્રથમ તીર્થ ક- શ્રી આદિનાથ પ્રભુનું મોક્ષ કટ્યાણક છે. આ તીર્થ ભરત મહારાજાએ સ્થાપન કરેલું છે. છેલ્લા વીરે લગવંતના મુખ્ય ગણધર શ્રી ગૌતમ સ્વામીએ લામ્બીએ કરીને અષ્ટાપદની યાત્રા કરેલી છે. જ્યાં તેમને પદરસે ત્રણ તાપસ શિષ્યોના લાલ ધયો હતો, જેમને પોતે પોતાના પાત્રમાં બેઠારી લાવેલી કીરથી પદરસેને ત્રણને પણ લખિધના પ્રભાવથી પારણ કરાવ્યું હતું. ગૌતમસ્વામી સૂર્યના કિરણોનું અવલજન લઈને અષ્ટાપદ ઉપર ચઢ્યા હતા.

કોટી શિલ્લા (અદ્રશ્ય)

૨૧૫

આ કોટી શિલ્લા મગધ દેશમાં આવેલી છે જ્યારે જગતમાં પ્રતિ વિસ્તૃત બલ હરવા માટે વિષ્ણુ ઉત્પન્ન થાય છે. ત્યારે આ કોટીશિલ્લા પાસે તેમને આવવું પડે છે. ત્યાં તેમની ઠસોટી થાય છે, દરેક વાસુદેવ (વિષ્ણુ) ને કોટીશિલ્લા ઉપાડવી પડે છે, વાસુદેવ (નારાયણ) સિવાય કોટીશિલ્લા ઉપાડવાની કોઈ મનુષ્યમા શક્તિ હોતી નથી. આ ચોવીસીમા નવ વિસ્તૃત ઉત્પન્ન થયા છે, તેમણે દરેકે આ કોટી શિલ્લા ઉપાડેલી છે આજે તે અદ્રશ્ય છે તે કોટીશિલ્લા પાસે પૂર્વે તીર્થ હતું હાલ જણાતું નથી. છેલ્લા વિસ્તૃત મહાબૂજ શ્રી કૃષ્ણે જન્મી નથી ચાર આંગુલ કોટી શિલ્લા ઉચી કરી હતી. જ્યારે આઠમા વિસ્તૃત મહાબૂજ લક્ષ્મણે બનું સુધી ઉપાડી હતી.

— ❀ —

દંડકારણ્ય

૨૧૬

અહીં આ પૂર્વે દંડકારણ્યમાં એક તીર્થ હતું હાલમાં પત્તો નથી આઠમા વાસુદેવ નારાયણ અને ગમ

અંદ્ર, વનમાં નિકટયા ત્યારે, અહીં આવ્યા હતા. તેમણે
દંડકારણ્યનો ઇતિહાસ સાંભળ્યો. હતો. દંડકારણ્ય કેવી
રીતે થયું તે માટે જુઓ જૈન રામાયણ

દેવાધિદેવ

૨૧૭

ભોખાળમાં, દેવાધિદેવ તીર્થ હાલ નાખૂત થયું છે.

અંદીદ્રીપ

૨૧૮

અંદી દ્રીપમાં શાશ્વતાં ચૈત્યો ઘણા છે, તે શાશ્વતા
ચક્રી સમજી લેવા, જેવાં કે જંજુન રત્નમય જ જુ વૃક્ષ
ઉપર, રૌપ્યમય વૈતાલ્ય પર્વત ઉપર, સુવર્ણમય મેરૂ પ
ર્વત ઉપર, એવી રીતે અંદીદ્રીપમાં શાશ્વતા અશાશ્વતાં
ઘણાં ચૈત્ય (મંદિરો) આવેલાં છે દરેક શાશ્વતા ચૈત્યે
૧૨૦ પ્રતિમા છે. આપણે રહીએ છીએ તે જ જુદ્રીપ
યાળી સરખો છે. તે પત્રીના દ્રીપ અને સમુદ્રે વલયાકારે છે.
એવા અસંખ્યાતા દ્રીપ અને સમુદ્રે તિર્થો લોકમાં ર-
હેલા છે પણ મનુષ્ય ક્ષેત્ર અંદીદ્રીપમાં રહે છે તેની

ઘાટાર મનુષ્યનું જન્મ મરણ થતું નથી. જંબુદ્વીપ લાખ
જોજનનો છે તે પછીના દ્વીપ સંમુદ્ર એક જીભથી
બમણા છે.

—❀❀❀—

માનુષ્યોત્તર પર્વત

૨૧૬

આ પર્વત જંબુદ્વીપ, ધાતકી ખંડ અને પુષ્કરવ-
રાઈ એ અઢી દ્વીપને વીંટીને રહેલો છે. આ પર્વત બે-
ઠેલા સિંહના આકારે છે. ત્યાં શાશ્વત ૪ ચૈત્યો આવેલાં
છે. દરેક ચૈત્યે ૧૨૦ પ્રતિમા છે.

—❀❀❀—

રૂચક ને કુંડલ

૨૨૧

આ અગીયારમા અને તેરમા દ્વીપમાં ચાર ચાર શાશ્વત જીવ ચેત્યો આવેલાં છે. જે સો જોજન લાંબાં ૫૦ પહોળા અને ૭૨ જોજન ઊંચાં આવેલાં છે. તે સિવાય બીજા અસંખ્યાતાદ્વીપ સમુદ્ર એક બીજાને વીંટીને રહેલાં છે, છેલ્લાં સ્વયંભુ રમણ સમુદ્ર અર્ધ રાજલોક પ્રમાણુ રહેલો છે. રૂચક અને કુંડલના આઠ ચેત્યના પ્રત્યેક ચેત્યે ૧૨૪ જીવ પ્રતિમા છે. તિચ્છાં લોકનું પ્રમાણુ ઉચું નીચું સામાન્ય રીતે ૧૮૦૦ જોજન કહેલું છે. અને શાશ્વતાં ચેત્યો ૩૨૫૬ શાશ્વમાં કહેલાં છે. તેમજ ૩૬૧૩૨૦ એ-દશી પ્રતિમા બતાવેલી છે. વ્યંતર દેવતાએ તિચ્છાં લોકમાં પણ રહે છે.

— ❀ —

ભુવંનપતિ દેવલોક

૨૨૨

આ નિકાય (સ્થાનક) ના દશ લેઈ છે. દરેક નિકાયમાં પોતી પોતાનાં ભુવનો આવેલાં છે. પહેલી અમુ-રકુમારમાં ૬૪ લાખ દેવભુવન છે, બીજી નાગકુમાર નિકા-

ચાર ને બાન્ધુ દેવલોક દેવલોક વલાયાકારે છે, તેના ત્રણ
પુત્રે વિમાનો બન્નેના મલીને સમજવા, ને તેટલાજ જન
ચેત્ય ગાથતા સમજવા દરેક ચેત્ય ૧૦૦ જોજન લાખા
૫૦ જોજન પહોળા અને ૭૦ જોજન ઉંચા છે સભા
સહિત્ય દરેક ચેત્યની ૧૮૦ પ્રતિમાઓ છે પ્રતિમા સાત
હાથની હોય છે દેવતાઓ સાત હાથથી ૮૬ને જુદા
પદ્મ શરીરવાળા જોન અને જોનેતર જેમ જેમ ઉચે જ-
એ તેમ તેમ મહા સમર્થ, ઘણી રૂદ્ધિવાળા, આયુધ્ય
એક પદ્મોપમથી લઈને બાવીશ સાગરોપમ સુધીના
આયુધ્ય વાળા હોય છે તેમના દશ ઇંદ્રો હોય છે, દશ
કોણકોણી પદ્મોપમે એક સાગરોપમ થાય છે

નવ ઐવેયક

૦૨૬

પ્રથમના ત્રણ ઐવેયકના ૧૧૧ વિમાન, મધ્યમ
ત્રણ ઐવેયકના ૧૦૭ વિમાન અને ઉપરના ત્રણ ઐવેયકના
૧૦૦ વિમાન મલી નવે ઐવેયકના ૩૧૮ વિમાન અને
તેટલાજ ચેત્ય બાણવા, તે સો જોજન લાખા ૫૦ પહોળા
અને ૭૦ ઉંચા સમજવા સભાગ્રહ નહીં હોવાથી દરેક
ચેત્યે ૧૦૦ પ્રતિમા સમજવી પ્રતિમાનુ પ્રમાણ ૭ હાથનું
જોજનુ ૨ જોજીના દેવતાઓ પોતાનું સ્થાન છોડી બીજે

જતાં નથી. તેમજ સર્વ અહં ઇદ્ર અર્થાત સંસ્કૃતી રૂઢિવાળાં તેમનું આયુષ્ય ૨૩ થી ૩૧ સારારોપમ સુધીનું ક્રમે સમજવું, શરીર જે હાથનું વધારેમાં વધારે, પછી અનુ ક્રમે હીચમાન સમજવું. ઘણા સંમંકિતી દેવો હોય, ત્યાં નાના મોટાનો ભેદ નથી. આદિ રાજ લોક રૂપ પુરંધની નાલિને રથાનકે મનુષ્ય લોક (તિગ્છાલોક) સમજવો, ને તેના ગળા ને રથાનકે નવ ઔવેચક સમજવાં, વચમાં પાર દેવલોક આવેલાં છે. તિર્યકરના ઠલ્યાણુકે વખતે પણ આ દેવતાઓ પોતાના કુવનમાં રહ્યાં ચકાજ નમસ્કાર કરે છે. પણ અહીં અગરે ખીલે કયાંય જતા નથી. પોતાના કુવનમાં ઘણાજ સુખવાળા એવા અને જતા, કાળને પણ તેઓ જાણતા નથી.

પાંચ અનુત્તર વિમાન

હોય છે અને તેમા શાશ્વતી પ્રતિમા ૧૫૨૯૪૪૪૭૬૦ છે. તે 'પછી' તે 'સિવાય વ્યતર લોક અને જ્યોતિષી લોકમાં અસંખ્યાતા 'જન ચૈત્ય કહેલાં છે તે 'પછી પ્રતિમાઓ પણ તેની અસંખ્યાતીજ હોય છે. એક દરે ૮૫૭૦૦૨૮૨ એટલાં શાશ્વતાં ચૈત્ય ત્રિભુવનમાં (ચૌદ રાજલોકમં) રહેલા છે, વ્યતર અને જ્યોતિષી સિવાયનાં તે સમજવા, તેમજ અશાશ્વતા પણ જુદા સમજવા, ને શાશ્વત જન ચૈત્યની પ્રતિમા ૧૫૪૦૫૮૩૬૦૮૦ સમજવી.

ચૌદ રાજલોક

૨૨૯

મામાન્ય રીતે એક પુરૂષ બની શકે તેવી રીતે એ પગ પહોળા કરીને, અને જે હાથ કમ્મરે મુકીને ઉભો રહે તે પ્રમાણે ચૌદ રાજલોક, સમજવો, તેમા એક એક રાજલોકનું પ્રમાણ અસંખ્યાતા કોટાકોટી જોજન પ્રમાણથી પણ વધારે હોયછે. ચૌદ રાજલોકે રૂપ પુરૂષના મધ્ય ભાગે અર્થાત નાભિને સ્થાનકે મનુષ્ય લોક (તિર્યચ્છલોક) આવેલો છે. તે ઉચો નીચો ૧૮૦૦ જોજન અને વિસ્તારમાં એક રાજ પ્રમાણ છે, અહીંથી સાત રાજ ઉચા અને સાત રાજ નીચા મલી ચૌદ રાજલોક થાય છે, નીચેના

શંકાદિકને કારણે ત્યાથી જ મનોવર્ગણાનાં પુદ્ગલોદ્ધારા પ્રથમ પૂછાવી લગવાન પાસેથી તેની માર્ફતેજ ઉત્તર મેળવે છે. એક હાથના શરીરવાળા હોયછે. આ દેવતાઓ ઘણાજ અલ્પ ભવ કરવાવાળા હોય છે. તેઓ પ્રાયઃ એ ત્રણ ભવમા મુક્તિ જવાના હોય છે અને પાત્રમુ સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાન તેના દેવતાઓ તો ત્યાથી ચવીને મનુષ્ય ધર્મ મોક્ષેજ જાય છે.

બાર દેવલોક, નવ ઐવેયક અને પાત્ર અનુસન્નાં વિમાન એક દરે ૮૪૬૭૦૦૩ છે અને તેટલાં જન ચેત્યો આવેલાછે, અને પ્રતિમાની સખ્યા અનુક્રમે કરીને સર્વની કુલે ૧૫૨૯૪૪૭૬૦ જેટલી છે.

સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનથી સિદ્ધશિલ્પા બાર જોજન ઉચી છે.

શાશ્વતાં મંદિર

૨૨૮

તિર્થલોકમાં (મૃત્યુલોકમાં) શાશ્વતા ચેત્ય ૩૨૫૯ છે અને શાશ્વતી પ્રતિમા ૩૯૧૩૨૦ રહેલી છે. ભુવન પતિ દેવલોકમાં દશે સ્થાનક (નિકાય) નાં મળીને ૭૭૨૦૦૦૦૦ શાશ્વત ચેત્ય છે અને પ્રતિમા ૧૩૮૯૬૦૦૦૦૦૦ છે. બાર દેવલોક નવ ઐવેયક તેમજ અનુત્તર વિમાનો મહીને ૮૪૬૭૦૦૩ એટલાં જન ચેત્ય

હોય છે અને તેમા શાશ્વતી પ્રતિમા ૧૫૨૬૪૪૪૭૬૦ છે. તે પછી તે સિવાય વ્યંતર લોક અને જ્યોતિષી લોકમાં અસંખ્યાતા જન એત્ય કહેલાં છે તે પછી પ્રતિમાઓ પણ તેની અસંખ્યાતીજ હોય છે. એકઠરે ૮૫૭૦૦૨૮૨ એટલાં શાશ્વતાં એત્ય ત્રિભુવનમાં (ચૌદ રાજલોકમાં) રહેલા છે, વ્યતગ અને જ્યોતિષી સિવાયના તે સમજવા, તેમજ અશાશ્વતા પણ જુદા સમજવા, ને શાશ્વત જન એત્યની પ્રતિમા ૧૫૪૨૫ ૮૩૬૦૮૦ સમજવી.

ચૌદ રાજલોક

૨૨૬

આમાન્ય રીતે એક પુરુષ બની શકે તેવી રીતે બે પગ પહોળા કરીને, અને બે હાથ કમ્મરે મુકીને ઉભો રહે તે પ્રમાણે ચૌદ રાજલોક, સમજવો, તેમા એક એક રાજલોકનું પ્રમાણ અસંખ્યાતા કોટાકોટી જોજન પ્રમાણથી પણ વધારે હોયછે. ચૌદ રાજલોક ૩૫ પુરુષના મધ્ય ભાગે અર્થાત નાભિને સ્થાનકે મનુષ્ય લોક (તિર્યક્લોક) આવેલો છે. તે ઉચો નીચો ૧૮૦૦ જોજન અને વિસ્તારમાં એક રાજ પ્રમાણ છે, અહીંથી સાત રાજ ઉચા અને સાત રાજ નીચા મલી ચૌદ રાજલોક થાય છે, નીચેના

॥કાન્તે॥ સિદ્ધ રહેછે. સંસારમાં જન્મ મરણ કરનારા જીવો
 વંથો ત્યારે કર્મથી મુક્ત થાય છે, ત્યારેજ તે આત્મા
 પ્રક્રિયામાં પ્રમત્ત કરે છે. અહીંયાં શરીર તથા તત્ત્વબંધી
 ભોં હોતા નથી. આયુષ્ય નથી. કેરિણ કે ત્યાં ગયેલો
 જીવો અનંતકાલ જવા છતા પણ ત્યાંથી અન્યત્ર જતા
 ધી. એક સિદ્ધમાં અનંતાસિદ્ધ રહેલા છે, છતા તેમને
 અન્યોઅન્ય બાધા (પીડા) થતી નથી. અહીંનું કેટલુંક
 સ્વરૂપ એવું છે કે એશ્વર્યપ્રાપ્તિમાં મુગ્ધ થયેલા સમારી
 જીવોથી આ બાબત સમજાતી નથી. સમારી મૂઢમતિ
 જીવોને મુક્તિનું સ્વરૂપ સમજવું કઠીણ હોય છે, બાધી
 તે સિદ્ધના જીવો ત્યાં રહ્યા થકા એહરાજ નેઈ શકે છે,
 ત્રિકાળ જાણી શકે છે, તેઓને આવરણ 'કરનાર' અંત-
 રાય કરનાર, કોઈપણે કર્મ નહીં હોવાથી લોકો લોકમાં
 થતી ક્રિયાઓ વિકરિરહીતપણે તેઓ નેઈ શકેછે, જાણી શકે
 છે. જેથી મ સારમાં એહરાજ લોકના જીવો જે સુખ
 લોગવી શકેછે, તે સમગ્ર સુખ (અનંતસુખ) એક નિદ્ધનો
 જીવ એકજ સમયમાં લોગવી શકે છે અને હજી તે
 તેમને હોતુંજ નથી. સંસારમાં જે આત્માનું દૃશ્યગિંદ્ર
 મુક્તિ તરફ ઢળેવું હોયજે, તે કર્મે કર્મે સસારની ઉપા-
 વીઓથી મુક્ત થઈ અંતરંગ શત્રુઓનો ક્ષય કરવા સિદ્ધ
 તંજ ધ્યાન ધરે છે. ધ્યાન જેમ ભમરીનું ધ્યાન ધરતી

તદુપ થઈ જાય છે. તેમ મનુષ્ય પણ સિદ્ધનું ધ્યાન ધરતાં તે પણ સિદ્ધ થાય છે. હવેની ૮૪૦૦૦૦૦ યોગીમાંથી ફક્ત મનુષ્ય માત્ર જ સિદ્ધ થઈ શકે છે. તત્સંગધી વિશેષ સ્વરૂપ જેન તત્વ થકી અથવા તેા જેને નિર્ગન્થ થકી હજારો એ સમજી લેવું.

જગતમાં શાશ્વતા અને અશાશ્વતા એટલે જ એ જ પ્રતિમાઓ જેને શ્રાવક મનુષ્ય હોવા દેવ કે વિગ્રાહર હોવા પણ તેઓનાથી જે હોનેશ્વરની પ્રતિમાઓ ત્રિભુવનમાં પુજાય છે તે સર્વ. હોનેશ્વર સિદ્ધ થયેલા હોય છે અથવા ચોક્કસપણે થવાના હોય છે, તે સિવાય દરેક તિથિકે લગવાનના શાસનમાં ઘણા હોવા કેવલજ્ઞાન યામીને પણ સિદ્ધ થાય છે. પૂજનારની દેહલી આગ્રા પણ સિદ્ધ થવાની મુક્તિમાં જવાની હોય છે.

આત્મા જ્યાં કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, માયા, મમત્વ, રાગ, દ્વેષ, વગેરે અઢારે પાપ સ્થાનકથી પ્રથમ નહીત થાય તે અને પછી આઠ કર્મનો નાશ કરી મુક્તિની ગોંટીડપ કેવલજ્ઞાન અને કેવલઠગ્ન પ્રાપ્ત કરે, ત્યારે જ તે મુક્તિમાં જઈ શકે છે.

સમાપ્ત.